

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN ÖNEMİ

Semanur ALTINAY

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN ÖNEMİ

Semanur ALTINAY

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca her daim desteklerini görebildiğim, bana çok şey katan ve Türk Halkbilimi'ne kendimi ait hissetmemde çok büyük payı olan Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü'ndeki tüm hocalarımın teşekkür ederim. Ders dönemleri ve tez dönemi boyunca her defasında görüşleriyle ufkumu genişleten, çalışmanın hazırlanma sürecinde rehberlik ederek yolumu aydınlatan ve adımlarımı daha sağlam bir şekilde atmamı sağlayan Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU'na çok teşekkür ederim. Hem yüksek lisans eğitimim boyunca hem her anımda yanımda olup maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanını bana sevdiren, düşünceleriyle yolumu aydınlatan, ufkumu genişleten emekli Dr. Öğr. Üyesi Erol BARIN'a ve Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK'e; görüşleriyle eksikliklerimi görmeme ve çalışmaya farklı açılardan bakmamı sağlayan Prof. Dr. Abdulselam ARVAS, Doç. Dr. Şirin YILMAZ ve Doç. Dr. Zehra KADERLİ'ye; gerek ders gerekse tez süreci içerisinde desteğini her zaman gördüğüm Arş. Gör. Yiğit ATEŞGÜL'e çok teşekkür ederim. Her zaman ve her koşulda yanımda olan, bu süreçte motivasyonum düştüğünde beni toparlayan, tüm kahrımı çeken ve her defasında elimden tutup maddi manevi tüm destekleriyle yanımda olan babam Feti ALTINAY'a, annem Serenay ALTINAY'a, kardeşlerim İ. Eren ALTINAY'a, Ayşenur ALTINAY'a, Elifnaz ALTINAY'a ve H. Hilal GÜNEY'e bu süreçte yanımda olan tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

ÖZET

ALTINAY, Semanur. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fıkraların Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021.

Türk Halkbilimi Türkoloji'nin bir parçasıdır. Özellikle de Türk dünyası dediğimiz devasa bir coğrafyada 300 milyonluk bir nüfusun oluşturduğu Türk boylarının çok büyük bir kısmının hayat ve edebiyatında sözlü kültürün ağırlıkta oluşu Türk Halkbilimini, Türkoloji'nin en önemli ve işlevsel disiplini kılmaktadır (Keskin, 2019). Türk Halkbilimi yalnızca bu işlevsel yapısıyla dahi tüm disiplinler içinde kendine bir alan yaratabilecek yeterlikte ve güçtedir. Son yıllarda daha da gelişen ve genişleyen sınırları ile “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*” ve “*Türk Halkbiliminin*” disiplinlerarası çalışmaları her geçen gün artmaktadır. Bu iki disiplini yakınlaştıran “kültür ve dil” ilişkisi ise bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır.

Bir toplumun kültürü, düşünce yapısı, bakış açısı dil ile aktarılır. Dil hem kendini hem de kültürü geliştiren, koruyan, yaşatan bir güce ve etkiye sahiptir. Dilin bu özelliği dil öğretimi alanında da kendini göstermektedir. Bu alan yalnızca dilin öğretimini değil aynı zamanda kültürel etkileşimi/aktarımı da gerçekleştirmektedir. Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metnine göre; dil öğrenen bireyler çok dilli olur ve kültürlerarası bilinç geliştirir. Bireyin bir dilde kazanmış olduğu kültürel ve dilbilgisel yeterlik öğrenmiş olduğu diğer dilleri de şekillendirmekte ve aynı zamanda kültürlerarası bilinç, beceri ve yöntemsel bilgiler kazanmasını sağlamaktadır. Bu da bireyin çok dil öğrenmesinin yanında yeni kültürel deneyimlere açık olmasını da sağlamaktadır.

Türkçenin ve milli kültürün varoluşu, gelişimi ve aktarımı/etkileşimi için oldukça büyük etkiye sahip olan “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*” alanında kullanılan materyaller ve materyal içerikleri maddi ve manevi kültürel unsurları aktarmada büyük önem taşımaktadır. Maddi ve manevi kültürel unsurları bünyesinde taşıyan fıkraların materyaller içerisindeki kullanım alanının sınırlı olması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Fıkralar bünyesinde taşıdığı açık ve gizil mesajlarla, maddi ve manevi değerlerle, kültürel unsurlarla dil öğretiminde bu unsurları öğretme, içselleştirme, aktarma işlevinde bulunmasıyla güçlü bir etki ve öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı da fıkranın taşıdığı bu maddi ve manevi tüm kültürel unsurları uygun ve doğru bir

kullanım ile her iki alana da yeni ve farklı bakış açıları kazandırarak yaşayan bu kültür hazinesinin önemini vurgulamaktır.

Anahtar Sözcükler

Türk halkbilimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, kültür, dil, fıkra

ABSTRACT

ALTINAY, Semanur. The Importance of Anecdotes in Teaching Turkish as a Foreign Language. Master Thesis, Ankara, 2021.

Turkish Folklore is a part of Turcology. Especially in a huge geography that we call the Turkish world, the fact that the oral culture is dominant in the life and literature of a large part of the Turkish tribes, which consists of a population of 300 million, makes Turkish Folklore the most important and functional discipline of Turcology (Keskin, 2019). Turkish Folklore, even with its functional structure, is capable and powerful to create a field for itself in all disciplines. The interdisciplinary studies of "Teaching Turkish as a Foreign Language" and "Turkish Folklore" are increasing day by day with their developing and expanding borders in recent years. The relationship between culture and language, which brings these two disciplines closer, constitutes the essence of this study.

A society's culture, mentality and perspective are conveyed through language. Language has a power and effect that develops, protects and sustains both itself and the culture. This feature of the language also manifests itself in the field of language teaching. This area does not only teach language but also cultural interaction/transmission. According to the European Common Recommendations Framework; language learners become multilingual and develop intercultural awareness. The cultural and grammatical competence that an individual has gained in a language shapes the other languages that he has learned and at the same time enables him to gain intercultural awareness, skills and methodological knowledge.

This ensures that the individual is open to new cultural experiences as well as learning multiple languages. The materials and material contents used in the field of "Teaching Turkish as a Foreign Language", which has a great impact on the existence, development and transmission/interaction of Turkish and national culture, are of great importance in conveying material and spiritual cultural elements. The limited use of the anecdotes, which contain material and spiritual cultural elements, in the materials constitutes the problem of this study. Anecdotes have a strong influence and importance with the explicit and hidden messages, material and spiritual values, cultural elements

and the function of teaching, internalizing and transferring these elements in language teaching. The purpose of this study is to emphasize the importance of this living cultural treasure by providing new and different perspectives to both fields with an appropriate and correct use of all these material and spiritual cultural elements carried by the joke.

Keywords: Turkish folklore, Teaching Turkish as a Foreign Language, culture, language, anecdote.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xx
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	4
1.1. PROBLEMİN DURUMU	5
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	7
1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	8
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI VE SINIRLILIKLARI	8
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL YAPISI VE ÇERÇEVESİ	10
2.1. KÜLTÜR	11
2.1.1. Kültür Ve Dil.....	15
2.1.2. Kültür Ve Eğitim.....	18
2.2. DİL	20
2.2.1. Ana Dili.....	20
2.2.2. Yabancı Dil.....	21
2.2.3. Yabancı Dil Öğretimi.....	22
2.3. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ	23
2.3.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Kültür.....	24
2.4. DİSİPLİNLERARASILIK	27
2.4.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Halkbilimi Ürünlerinden Yararlanma.....	33
2.4.1.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ve Mizah.....	34
2.5. BİR MİZAH TÜRÜ OLARAK FIKRA	44

2.5.1.	Dil Öğretiminde Fıkra.....	56
2.5.2.	Anadil Öğretiminde Fıkra.....	58
2.5.3.	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fıkra.....	60
3.	BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	63
3.1.	YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN KULLANIMI.....	65
3.1.1.	Ders Kitabı(A1/A2/B1/B2/C1).....	65
3.1.2.	Çalışma Kitabı(A1/A2/B1/B2/C1).....	144
3.2.	YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN KULLANIM SONUÇLARI.....	202
3.2.1.	Ders-Çalışma Kitaplarında(A1/A2/B1/B2/C1) Kullanım Sonuçları.....	202
3.2.2.	Fıkra Kullanım Sonuçlarının Analizi.....	206
4.	BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	215
4.1.	SONUÇLAR.....	216
4.2.	ÖNERİLER.....	230
	KAYNAKÇA.....	251
	EKLER.....	260
	EK1: “HAPI YUTMUŞ”.....	261
	EK2: “BOŞ KAFA”.....	262
	EK3: “TIP DİLİ”.....	263
	EK4: “KARMAKARIŞIK”.....	264
	EK5: “GÜNEŞ TUTULMASI”.....	265
	EK6: “PASTA”.....	266
	EK7:”MISIR PATLAĞI”.....	267
	EK8: A1-“ÇILDIRTAN ÇOCUK”.....	269
	EK9: A1-“PANTOLON”.....	270

EK10: A1-“ŞEFFAF”	271
EK11: A2-“PALAVRANIN BU KADARI”	272
EK12: A2- “SON NEFES”	273
EK13: A2-A“O KADAR AĞIR MIYMIŞ?”	274
EK14: A2-“ALİŞİRSİN”	275
EK15: B1-“SOBADAKİ HİKMET”	276
EK16: B1-“LOKMAN HEKİM VE HASTA”	277
EK17: B1-“YA ONLARI BIRAK...”	278
EK18: B1-“HASTA ZİYARETİ”	279
EK19: B2-“SULTAN ABDÜLHAMİT’İN VEZİRLİK DUYURUSU”	280
EK20: B2-“İSTANBUL’A DÖNÜŞ”	282
EK21: B2-“UĞURLU SAAT!”	283
EK22: C1-“HATIR İÇİN”	284
EK23: C1-“SAGSAĞAN”	286
EK24: C1-“ALNİMİN AKIYLA ÇIKTIM”	288
EK25: C1-“FİKİR VERENLER FİKİR ÜRETENLER”	289
EK 26. ORJİNALLİK RAPORU	290
EK 27. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	291

KISALATMALAR

YDTDK: Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı

GÜTDK: Gazi Üniversitesi Tomer Ders Kitabı

İYTDK: İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı

YHYTDK: Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı

YDTÇK: Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı

İYTÇK: İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışma Kitabı

YHYTÇK: Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışma Kitabı

YİTÖS: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti

GT-YTÖS: Gazi Tomer-Yabancılara Türkçe Öğretim Seti

İYTÖS: İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretim Seti

YHYTÖS: Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretim Seti

AOÇM: Avrupa Ortak Çerçeve Metni

TÖMER: Türkçe Öğretim Merkezi

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: A1-YİTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 2: (A1)- YİTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 3: A2--YİTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 4: A2- YİTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 5: B1-YİTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 6: B1-YİTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 7: B2-YİTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 8: B2-YİTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 9: C1-YİTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 10: C1-YİTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 11: A1- GÜTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 12: A1-GÜTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 13: A1-GÜTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 14: A2-GÜTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 15: A2-GÜTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 16: A2- GÜTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 17: B1- GÜTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 18: B1-GÜTDK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 19: B1- GÜTDK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 20: B2- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 21: B2-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 22: B2- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 23: C1- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 24: C1-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 25: C1- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 26: A1-İYTDK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 27: A1- İYTDK’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 28: A2-İYTDK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 29: A2- İYTDK’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 30: B1-İYTDK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 31: B1- İYTDK’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 32: B2-İYTDK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 33: B2- İYTDK’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 34: C1-İYTDK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 35: C1- İYTDK’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 36: A1/A2-YHYTDK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 37: A1/A2-YHYTĐK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 38: A1/A2-YHYTĐK'deki Ünite Sonu Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 39: B1-YHYTĐK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 40: B1-YHYTĐK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 41: B1-YHYTĐK'deki Ünite Sonu Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 42: B2/C1-YHYTĐK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 43: B2/C1-YHYTĐK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 44: B2/C1-YHYTĐK'deki Ünite Sonu Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 45: A1-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 46: A1- YİTÇK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 47: A2-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 48: A2-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 49: B1-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 50: B1-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 51: B2-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 52: B2-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 53: C1-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 54: C1-YİTÇK'de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 55: A1-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 56: A1-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 57: A2-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 58: A2-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 59: B1-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 60: B1-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 61: B2-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 62: B2-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 63: C1-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 64: C1-İYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 65: A1/A2-YHYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 66: A1/A2-YHYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 67: B1-YHYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 68: B1-YHYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 69: B2/C1-YHYTÇK'deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

Tablo 70: B2/C1-YHYTÇK'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

Tablo 71: YİTÖS'teki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Tablo 72: GT-YTÖS'teki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Tablo 73: İYTÖS'teki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Tablo 74: YHYTÖS'teki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Tablo 75: İncelenen Tüm Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Temel Dil Becerilerindeki kullanımlarının ve Genel Dağılımının Nicel Verileri

Tablo 76: İncelenen Tüm Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Seviyelere göre Dağılımlarının Nicel Verileri

Tablo 77: Seviyelere Göre Kullanılan Fıkra Başlıkları

Tablo 78: A1-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 79: A1-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 80: A1-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 81: A1-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 82: A2-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 83: A2-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 84: A2-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 85: A2-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 86: B1-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 87: B1-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 88: B1-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 89: B1-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 90: B2-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 91: B2-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 92: B2-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 93: B2-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 94: C1-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 95: C1-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 96: C1-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

Tablo 97: C1-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

ŞEKİLLER LİSTESİ

Grafik 1: YITÖS'teki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Grafik 2: GT-YTÖS'teki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Grafik 3: İYTÖS'teki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Grafik 4: YHYTÖS'teki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

Grafik 5: Fıkraların Ders Kitaplarındaki Dağılımı

Grafik 6: Fıkraların Çalışma Kitaplarındaki Dağılımı

GİRİŞ

Kültür; köken ve amaç yönünden baş koşul olarak insan varlığını benimsemekle birlikte, kuruluş, önem, yaygınlık bakımından değişik boyutlar gösteren pek çok çeşitli öğelerden meydana gelmektedir (Uygur, 1996: 18). Kültür, insanı diğer varlıklardan ayıran “dil” ögesinden ayrı düşünmemelidir. Dil eşsiz bir sistem olmasının yanında paha biçilemez bir değeri yani kültürü bünyesinde nesilden nesile aktaran ve kendini koruyup, geliştirip sınırlarını genişletmesinin yanında var olduğu toplumun, milletin kültürünü de korumakta, geliştirmekte ve genişletmektedir.

Dil ile kültürün birbirinden bağımsız düşünölemeyen bu ilişkisi eğitim ve öğretim süreçlerinde de kendini göstermektedir. Daha anne karnındayken ana dili öğrenmeye başlayan birey, yalnızca günlük hayatın akışı ile değil eğitim ve öğretim kuruluşlarında da farklı bir bakış açısıyla dili öğrenmeye devam etmektedir.

Birey dil öğrenmeye başladığı zaman yalnızca konuşma eylemini, iletişim kurmayı öğrenmez, o dili öğrenirken dilini öğrendiği toplumun düşünce sistemini, gelenek ve göreneklerini, inanç, inanış, o toplumun felsefesini vb. gibi kültürün sınırlarında olan her bir öğeyi öğrenmeye başlamaktadır ki bu da dili öğrenirken o dile ait toplumun düşünce yapısını benimsemeye başlaması anlamına gelmektedir.

Gerek ana dili öğretiminde gerek yabancı dil öğretiminde “dilin ait olduğu toplumun düşünce yapısını, felsefesini” öğretmek ve benimsetmek büyük bir sorumluluk gerektirmektedir. Çünkü dili anlayıp, konuşabilmek için önce o toplum gibi düşünebilmek gerekmektedir. Bu çalışmanın da sınırlarını oluşturan “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” ile “halkbilimi ürünü olan fikranın” bu noktada büyük bir öneme sahip olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.

Son yıllarda çeşitli sebeplerden dolayı büyük önem kazanan “Türkçe’nin Yabancı Dil Olarak Öğretimi” ve “Türk Halkbilimi (Kültürbilimi)” alanlarını bir araya getiren ve birlikte çalışmalarının her geçen gün daha da çoğalması ve hızlanması, dil ve kültür için paha biçilemez bir gelişimdir.

Yabancılarla Türkçe öğretimi sürecinde kullanılan materyaller ve bu materyallerin içeriği dil öğretimini kolaylaştıracağı gibi Türk kültürünü ve Türk düşünce sistemini

öğretmek ve benimsetmek için yeterli olmasa da çok önemli kaynaklardır. Çünkü kullanılan materyallerin içeriğinde olan her bir değer yargısı ve bu değer yargılarını taşıyan kelime, cümle, metin gibi materyaller kültürü tanıtmının, içselleştirmenin, geliştirip ve genişletmenin en büyük adımıdır. Bundandır ki maddi ve manevi tüm kültürel unsur ve yapılar bu materyaller içinde yer almalıdır.

Türk kültürünü, Türk düşünce sistemini, Türk değer yargılarının yer aldığı maddi ve manevi tüm değerleri bünyesinde yüzyıllardır taşıyan, koruyan, geliştiren “fıkra”, dile ve kültüre ait birçok şeyi en basit ve kalıcı şekilde öğretmek ve içselleştirmek için önemli bir halkbilimi ürünüdür. Fıkra, kısa ve öz olması, en karışık ve yoğun konuları kısaca açıklayabilme kolaylığını vermesi, mizahi yönünün öğrenileni kalıcı kılması, bünyesinde taşıdığı kültürel değerleri yansıtmak için karikatür, seslendirme, drama gibi yapılara uygundur. Bundan dolayı fıkralar, dilin ve kültürel unsurların öğrenilmesinde, öğretilmesinde ve etkileşiminde etkili ve kolaylaştıran bir güce sahiptir. Bu da materyal olarak ve materyaller içerisinde kullanılmasının gerekliliğini ve önemini yansıtmaktadır.

Kullanım alanının geniş olmasına rağmen fıkra yabancılara Türkçe öğretimi materyalleri içerisinde yetersiz ve eksik hatta yanlış kullanıma sahiptir. Türk kültürüne ait fıkra çeşitlerinin çok fazla olmasına rağmen yabancılara Türkçe öğretim setlerinde aynı ve yersiz kullanılan fıkralar, bu halkbilimi ürününü heba etmektedir.

“*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fıkraların Önemi*” başlıklı çalışma, fıkraların bu hatalı ve eksik kullanımlarının neler olduğuna ve fıkraların tüm seviyelere (A1, A2, B1, B2, C1) göre yeterlik ve kazanımlarına, halkbilimi kadrosuna bağlı olarak seviyelere göre kullanım çeşitlerine, materyal olarak ve materyaller içerisindeki kullanımının nasıl olması gerektiğine dair yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemiştir. Aynı zamanda bir halkbilimi ürününün yabancı dil öğretimi sürecinde materyal olarak nasıl kullanılması ve kültür etkileşimi-aktarımını en basit ve kalıcı şekilde nasıl gerçekleştirebileceğine dair hem Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanına hem de Türk Halkbilimi alanına farklı bir bakış açısı kazandırmayı da amaç edinmiştir.

“*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fıkraların Önemi*” başlıklı çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır;

Birinci bölüm, araştırmanın problem durumunu ve araştırmanın hangi sorular etrafında şekillendirildiğini, araştırmanın amacını ve önemini, araştırmanın yöntem ve tekniklerini ve araştırmanın sınır ve sınırlılıklarını kapsamaktadır.

İkinci bölüm, araştırmanın temelini oluşturan kültürün ve dilin özelliklerini, kültür ve dil ilişkisini kapsamaktadır. Kültürün eğitim içindeki önemine değinildikten sonra Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Türk Halkbilimi disiplinlerinin ilişkisi ele alınacaktır. Halkbilimi unsurlarının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanındaki işlevi ve önemi hakkında bilgi verildikten sonra bu çalışmanın asıl konusu olan fıkranın dil öğretimi ve *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi* alanlarındaki yeri ve işlevlerine değinilecektir.

Üçüncü bölümde çalışmanın özünü oluşturan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Setlerindeki (*Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe*) tüm seviyelerin (A1, A2, B1, B2, C1) ders ve çalışma kitaplarındaki tüm fıkralar saptanacak ve oluşturulan “*fıkra analiz şeması*”na göre incelenecektir. Saptanan tüm fıkraların “*fıkra analiz şeması*”na göre kazanımları ele alınacaktır. Öğretim setleri içerisindeki temel dil becerilerine yönelik (*okuma, dinleme, yazma, konuşma*) hazırlanan ve materyal olarak kullanılan fıkraların nicel verileri saptanacaktır.

Çalışmanın son ve dördüncü bölümünde birinci, ikinci ve üçüncü bölümlere bağlı olarak Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanında bir halkbilimi ürünü olarak fıkranın önemini ortaya koyacak olan sonuç ve önerileri kapsamaktadır.

BÖLÜM I
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın temel ve alt problemlerine, amacına, önemine, yöntem ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problemin durumu

Türk Halkbilimi, Türkoloji'nin bir parçasıdır. Özellikle de Türk dünyası dediğimiz devasa bir coğrafyada 300 milyonluk bir nüfusun oluşturduğu Türk boylarının çok büyük bir kısmının hayat ve edebiyatında sözlü kültürün ağırlıkta oluşu Türk Halkbilimini, Türkoloji'nin en önemli ve işlevsel disiplini kılmaktadır (Keskin, 2019). Türk Halkbilimi yalnızca bu işlevsel yapısıyla bile tüm disiplinler içinde kendine bir alan yaratabilecek yeterlilikte ve güçtedir.

Çeşitli problemlere daha bütüncül ve çözüm odaklı yaklaşılmasının yeni fikirlere ve fırsatlara yol açılabileceğinin fark edilmemesiyle 20. yüzyılda ve özellikle ikinci yarısında disiplinler arası çalışmalar hız kazanmıştır (Keskin, 2019). Çalışma alanlarını birleştirmesi gereken alanlardan “halkbilimi ve dil öğretimi” de bu konuda büyük önem arz eden iki disiplindir.

Dil, kültürün yansımasıdır. Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri, tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiç bir bilgimiz olmasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok büyük değerde bilgiler edinmek kaçınılmazdır (Aksan, 1979: 65). Dil ve kültür ilişkisi göz ardı edilemeyecek kadar köklü ve sağlamdır. Bir toplumun kültürü, düşünce yapısı, bakış açısı dil ile aktarılır ve dil, hem kendini hem de kültürü geliştirip, koruyup yaşatabilir. Bu noktada dil öğretimi kültürü taşıyan, tanıtan, geliştiren, koruyan ve canlı tutacak bir alana sahiptir.

Dil ve kültürün bu köklü ilişkisi dil öğretimi gerçekleşirken de kendini hissettirmekle kalmaz adeta kültürel etkileşim ile kültür öğretimi de gerçekleştirilmektedir. Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metnine göre (2013: 48) anadili ve kültürel yeterliliği, bireyin ikinci ya da yabancı dili ve kültürü öğrenmesiyle sınırlanmaz, kazanılan yeni yeterlik eski yeterlikten bağımsız değildir. Dil öğrenen bireyler çok dilli olur ve kültürlerarası

bilinç geliştirir. Bireyin bir dilde kazanmış olduğu kültürel ve dilbilgisel yeterlik öğrenmiş olduğu diğer dilleri de şekillendirir ve kültürlerarası bilinç, beceri ve yöntemsel bilgiler kazanmasını, daha çok dil öğrenmesini ve yeni kültürel deneyimlere açık olmasını sağlamaktadır.

Bu çalışmanın da temelinde yer alan yabancılara Türkçe öğretimi millî kültür ve Türkçe'nin gelişimi, canlılığı için oldukça önemlidir. Ülkemizde özellikle son yıllarda “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*” büyük önem kazanmıştır. Türkçeyi yabancı öğrencilere öğretirken Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezleri tarafından ders ve çalışma kitapları hazırlanmıştır. Bu ders ve çalışma kitapları Türkçeyi öğretirken en çok kullanılan materyallerin başında gelmektedir.

Yabancı öğrencilere Türkçe öğretirken ders ve çalışma kitaplarının içeriğinde temel dil becerilerine yönelik (okuma, dinleme, yazma- ve konuşma) hazırlanan metin ve etkinlikler mevcuttur. Bu metin ve etkinlikler oluşturulurken halkbilimi ürünlerinden de yararlanılmıştır. Bu çalışmanın odak noktası olan ve halkbilim ürünlerinden “fıkra” türünün bu içeriklerdeki kullanım alanının sınırlı olması problemin özünü oluşturmaktadır. Çünkü halkbilimi ürünleri bünyelerinde millî kültürü taşıdıkları için dil öğretimi sürecindeki önemi göz ardı edilemeyecek derecededir.

Yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde fıkra türüne yer verilmesi dil öğretim sürecini kolaylaştıracağı gibi kültürel aktarım/etkileşim sürecine de büyük katkılar sunabilecek güce sahiptir. Yabancı öğrenciler için oluşturulan ders ve çalışma kitaplarında fıkra türünün yetersiz ve sınırlı kullanılması ve dil seviyelerine uygunluğu bir problem teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın özünde yer alan “*Kültürün taşıyıcı ögesi olan fıkra türüne Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde gerekli kadar yer verilmiş midir?*” bu doğrultuda ise aşağıdaki alt problem sorularına yanıt aranmıştır:

- 1) Ders ve çalışma kitaplarında yer alan fıkraların seviyelere göre dağılımı nasıldır?
- 2) Ders ve çalışma kitaplarında yer alan fıkralar hangi temel dil becerilerine yönelik hazırlanmıştır?
- 3) Ders ve çalışma kitaplarında yer alan fıkraların çeşitliliği ve sınırlılığı nasıldır?

- 4) Ders ve çalışma kitaplarında yer alan fıkraların bünyesinde barındırdığı kültürel unsur ve yansımalar nelerdir?
- 5) Ders ve çalışma kitaplarında yer alan fıkraların dil öğretimi sürecinde kültürel aktarım işlevini nasıldır?
- 6) Ders ve çalışma kitaplarında yer alan fıkraların dil öğretimi sürecinde ve bu süreçte gerçekleşen kültürel etkileşim/aktarım için önemi?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış olan ders ve çalışma kitaplarında kullanılan halkbilimi unsurlarından fıkra türünün, dil öğretimindeki kullanım alanlarıyla birlikte kültürel etkileşime ve aktarıma etkisi için önemini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Aynı zamanda “fıkra” türünün dil öğretimindeki kullanımı ile yabancı öğrencilerin Türk kültürünü içselleştirmesini sağlamak, Türk kültürünü sevdirmek, dil ve kültür zenginliğini aktarmak ve mizahi bir tür olarak fıkranın eğlendiren yönünü öne çıkartarak maddi ve manevi kültürel unsurları gizil ve açık iletiler olarak öğretmek ve aktarmak amaçlanmaktadır.

Türkçe öğrenen bireyler dil öğreniminde zorlandıkları gibi Türk kültürüne de ayak uyduramamakta ve iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Başarılı ve işlevsel bir öğrenme ortamını oluşturmaya elverişli bir tür olarak fıkranın A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerine uygun bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. A1 için kullanılan bir fıkra metni B2 seviyesinde olan birey için basit olabileceği gibi B2 seviyesinde kullanılan bir fıkra metni A1-A2 seviyesi için kullanıldığında asıl işlevini yerine getiremeyebilecektir. Avrupa Ortak Çerçeve Metnindeki A1,A2, B1, B2, C1 seviyelerinin kazanım ve yeterliliklerine göre fıkra türünün temel dil becerileri içerisinde kullanımına yönelik öneriler verilmiştir. Fıkra türünün kullanımına yönelik uygulama örnekleri oluşturulurken halkbilimi kadrosu A1-A2, B1-B2, C1 seviyelerinin kazanım ve yeterliliklerine göre ayrıştırılmış ve seviyelere göre fıkra metninin içeriğinin buna göre oluşturulması amaçlanmaktadır.

Dil öğretimi zor ve uzun bir süreçtir. Bu süreci kolaylaştırmak ve kolaylaştırırken de Türk kültürünü öğretme, içselleştirme işlevini gerçekleştirebilecek ortamı, Türk

kültürünün en nadide parçalarından olan fıkra türünün kullanımıyla oluşturmak amaçlanmaktadır.

Yukarıda verilen amaçlar doğrultusunda kültürel etkileşimi yalnızca bir fıkra metniyle bile gerçekleştirebilecek ortamın oluşması büyük bir güç ortaya koymaktadır. Dil öğretiminde kültürel unsurları öğretmenin, Türk gibi düşünmeyi sağlamanın yolu kültür ve dili ayırmaya çalışmadan birlikte kullanabilmekten geçmektedir. Bu birliktelik yalnızca dili öğretmeyi kolaylaştırmayacağı gibi yalnızca kültürü tanıtmakla da kalmayacaktır. Aynı zamanda kültürü ve dili geliştirecek, dönüşüm içindeki canlılığına renk katacaktır. Dili öğrenen birey öğrendiğini günlük kullanımına dahil edecek ve kilometrelerce uzakta da olsa sizin kültürünüzü yayılmasına, gelişmesine katkıda bulunacaktır. Türk kültürü, Türk dili için önem arz eden bu alanın halkbilimi ile disiplinlerarası çalışmalarının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi kaçınılmaz bir gerçektir.

Fıkra türünün içinde taşıdığı Türk düşünce sistemi, sosyal ve kültürel unsurlar, somut ve soyut yapıdaki değerler yargıları düşünüldüğünde büyük bir hazine niteliğindeki bu türün dil öğretimindeki önemi büyüktür. Bünyesinde taşıdığı açık ve gizil mesajlar, maddi ve manevi değerler, kültürel unsurlar hem dil öğretiminde bu unsurları öğretmek, içselleştirme ve aktarma işlevinde bulunması hem de ana dile olan katkısıyla büyük değer taşımaktadır.

1.3. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel veri analiz yöntemlerinden “doküman analizi” ve “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır.

İçerik analizi özellikle sosyal bilimler alanında kullanılan tekniklerdendir. İçerik analizi Belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük kategorileri ile özetledi sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk, 2019: 259). Doküman analizi ise, araştırılan konu ile ilgili dokümanların bilimsel esaslara uygun olarak incelenmesidir (Kıral, 2020: 185).

1.4. Araştırmanın Sınırları ve Sınırlılıkları

Bu alışma yabancı dil olarak Türk ğretimi alanında farklı kurumlarca hazırlanan-kullanılan ders ve çalışma kitaplarında (Yunus Emre Enstitüsü'nün hazırladığı Yedi İklim Türkçe ğretim Seti, TÖMER'in hazırladığı Yabancılar İçin Türkçe Gazi Ders Kitabı, İstanbul Üniversitesi tarafından hazırlanan İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ğretim setleri, Ankara TÖMER'in hazırladığı Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ğretim setleri) temel dil becerilerine yönelik hazırlanan fıkra metinleri ile sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL YAPISI VE ÇERÇEVESİ

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL YAPISI VE ÇERÇEVESİ

1. KÜLTÜR

Günlük hayatta olsun bilimde olsun kullandığımız kelimelerin, özellikle terim olarak kullanılan kelimelerin açık ve net olarak anlamlandırılması anlaşmayı kolaylaştırdığı gibi düşüncenin de gelişmesine olanak sağlamaktadır (Kafesoğlu, 2017: 56). Kültür sözcüğünün günümüzde hâlâ ne anlamda kullanıldığı muğlaklık taşımaktadır. Nitekim kültür üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında yeniden tarif etme teşebbüsleri bu muğlaklığın sonuçlarından birini ortaya koymaktadır.

Kültürü tarif etmedeki güçlüğü sebeplerinden bahseden Turhan(2015: 27), bu durumun nedenini yalnızca var olan bilgi ve malzeme eksikliğinde değil başka hususlarda aramanın gerekliliğini vurgulamaktadır. “*Kültürün değişebilir (Güvenç, 1979: 103-108)*” özelliği ve Wein’in tabirine göre; “*kültürün ileriye dönük (2019: 19)*” bir yapıda olması anlamsal derinliğe ve farklı tanımlara sebebiyet vermektedir.

Kültür sözcüğü köken olarak Latinceye dayanmaktadır. Türkçeye ise Fransızcadan geçmiştir. Latince -toprağa bir şeyler ekip ürün almak, üretmek- anlamlarıyla kullanılan kültür sözcüğü, Voltaire tarafından Fransız Devrimi öncesinde –insan zekâsının oluşumunu ve gelişmesini belirleyen- bir terim olarak kullanılınca farklı bir anlam kazanmıştır. Kültür sözcüğünün önemini artıran ve aynı zamanda bir uğraş alanına dönüştüren adım ise 1871’de İngiliz antropoloğu Tylor’un kültür kavramına bilimsel bir içerik kazandırmasıyla başlamıştır (Turan, 2019: 15). 19. yüzyıl birçok alanda gelişim gösteren bir dönemdir. Farklı alanlardaki yenilikler, coğrafi keşifler ve bu bağlamda gelişen imkânlar dâhilinde “insan”, “kültür”, “toplum” gibi konular, bilimsel çalışmalarda kendilerine yer bulmuşlardır.

19. yüzyıl fizik antropolojisindeki gizli ırkçılığın ve bu dönemin sosyal düşünce yapısının kötü etkilerini en aza indirgeyebilmek için “*kültür*” kavramı çok önemli bir yeniliktir. 20. yüzyılın başında toplumları ayıran farklı inanç ve uygulamaların ırktan kaynaklı biyolojik bir farktan değil, sosyal öğrenmedeki farklılıklardan kaynaklandığını göstermek için kanıtlar toplayan Franz Boas ve meslektaşları, bu tutumlarıyla kültür kavramını tetikleyen nitelikleri de ortaya çıkarmışlardır (Lavenda ve Schultz, 2019: 42-43).

Kültür sözcüğünün literatürde ve günlük hayatta çok çeşitli manalara geldiği görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi ‘toprağı işlemek, üretmek’ anlamına gelen kültür sözcüğü sonraları Batı Avrupa dillerinde kazandığı ‘yüksek umumi bilgi’ manasıyla Türkçeye girmiştir. Bu sözcük daha da özelleştirilerek kullanılan -İbtidâî kültür, ileri kültür, beşeri kültür, teknik kültür, yerleşik kültür, aşiret kültürü, kültür kavimleri- gibi deyimlerle de asıl anlamına ulaşamamıştır (Kafesoğlu, 2017: 15).

Araştırmalara göre kültür sözcüğünün çeşitli anlamlara dayandırılması bu sözcüğü tanımlama zorluklarını (Güvenç, 1979: 95) ortaya koymaktadır. Kültür sözcüğü günümüz Türkçesinde yedi farklı anlamda kullanılmaktadır (Turan, 2019: 15-16);

1. Tarımda: Ekin, ürün.
2. Tıpta: Uygun koşullarda bir mikrop türünü üretmek.
3. Tarih öncesi dönemler için: İnsan eliyle yapılmış ve ortak nitelikleri bulunan eşyalar topluluğu ile belirlenen evreler, çağlar.
4. Belli bir konuda edinilmiş geniş ve sistemli bilgi.
5. Eleştirme, değerlendirme, zevk alma yetilerinin geliştirilmiş olması durumu.
6. Bir topluma, ulusa ya da uluslar topluluğuna özgü düşünce, davranış ve sanat yapıtlarının tümü.
7. Tarihsel gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddesel ve tinsel değerlerle bunları yaratma ve sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan araçların tümü: Uygarlık.

Toplulukların farklı görünümelerini ortaya koyan kültür, ortaya atılan tanımlarında üzerinde kavramının yapısından kaynaklanan bir durumdur. Bu karmaşık yapıya sahip olan kültür üzerine birçok tanımlama yapılması pek tâbidir. Tüm tanımları almak çalışmanın sınırlarını zorlayacağından örnekler aşağıdaki tanımlamalarla sınırlandırılacaktır.

Kültür özel konuma sahip bir felsefi alt yapıya sahiptir. İnsana ve insanlığa ait her şeyi konu edinmesiyle diğer felsefe disiplinlerinden ayrılmaktadır. Bu geniş yapıya sahip olan kültürün tarıma ilişkin üretme, yetiştirme gibi kök anlamının tüm anlamlarında ve tanımlarında var olduğunu görmekteyiz. Fakat bu terimi insan yetiştirilmesi, eğitilmesi

anlamında ilk kez kullananlar iki Romalı filozof, Cicero ve Horatius'tur. 18.yy'ın sonralarına doğru kültür terim olarak tekil kullanımının yanı sıra artık çoğul olanı karşılayan bir anlam boyutuna bürünmüştür. Yeni anlamıyla sadece bireyi değil artık bir insan topluluğunu, halkı, ulusun ve yavaş yavaş belli bir uluslar topluluğunun duyuş, görüş ve değer birliğini ortaya koyan düşünsel, sanatsal felsefi, bilimsel ve teknik tüm üretim ve varlıkları karşılamaya başlamış olup sosyolojik denilebilecek bir anlam kazanmıştır. 18.yy'da ortaya çıkan tekil kültür ve çoğul kültür ayrımını daha da açık bir hale getirmek için 19.yy'da yeni terim arayışları başlamıştır (Özlem, 2005: 153-155).

Kültürü felsefe terimi olarak kullanan ilk filozof J.G.Herder'dir. Herder kültürü *“toplumların doğal durumdan çıkıp, kendileri için yararlı ve kendilerine göre iyi ve doğru bildikleri amaçlara ulaşma ve bunları gerçekleştirme yolunda gösterdikleri tüm etkinliklerin ve bu etkinlikler sonucu meydana getirdikleri tüm ürün ve yaratımların evrensel adı.”* olarak kullanmıştır. Bu anlama göre düşünüldüğünde kültür, insanın ürünüdür ve insana aittir. Kültüre yönelen bir felsefe aslında insan felsefesidir (Özlem, 2005: 157). İnsana dair her şey kültürü meydana getirmektedir. Çeşitli değişim ve dönüşüm içerisinde olan kültürün bu özelliğini, insan hayatının sürekli bir dönüşümde olması etkilemektedir. Kültür kök anlamına bağlı olarak düşünüldüğü zaman bu değişim ve dönüşümden beslenmektedir.

Bu değişim ve dönüşümler içerisinde kültür üzerine düşünceler farklılıklar taşımaktadır. Eliot'un söylediği gibi kültür, *“Bir ferdin kültürü, bir sınıfın kültürüne, bir sınıfın kültürünün ise, içinde ürediği bütün bir toplumun kültürüne bağlı olarak gelişmektedir (Eliot, 1987: 11).”* bu anlamda bu kelime birbirinden farklı çağrışımlar uyandırmaktadır.

Freud kültürü, *“İnsan kültürü, insan yaşamının kendini hayvansal koşullarının üzerine yükseltmesini ve hayvanların yaşamından ayırt etmesini sağlayan her şeydir (2011: 12).”* şeklinde tanımlarken; Tylor (1871: 1), *“Geniş etnografik alanda ele alınan kültür ve uygarlık, bilgi, inanç, sanat, ahlak, yasalar, gelenek ve insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütündür. İnsanlığın çeşitli toplumları arasındaki kültürün durumu, genel ilkeler üzerinde araştırılabildiği*

ölçüde, insan düşünce ve eylem yasalarının araştırılması için uygun bir yoldur.”; Malinowski (2016: 19) ise, “İnsani uğraşların esas bir noktası, kültürdür.” şeklinde tanımlamaktadır. Biz de ise Mermi Uygur (1996: 17) kültürü, “İnsanın ortaya koyduğu içinde insanın var olduğu tüm gerçekliktir.” cümleleriyle tanımlamaktadır.

Kültür tanımlarından sonra kültürün ne olduğuna yahut ne olmadığına dair düşünceleri daha açık bir şekilde ifade edebilmek için kültürün başlıca özelliklerinin üzerinde durmak gerekmektedir. Güvenç’in *İnsan ve Kültür* adlı eserinde Murdoct’tan(1950: 364-369) esinlenerek başlıklar altında topladığı kültürün özellikleri şunlardır(1979: 103-108);

- 1) Kültür öğrenilir.
- 2) Kültür tarihidir ve süreklidir.
- 3) Kültür toplumsaldır.
- 4) Kültür ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir.
- 5) Kültür ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır.
- 6) Kültür değişir.
- 7) Kültür bütünleştiricidir.
- 8) Kültür bir soyutlamadır.

Kültür demek insan demektir. İnsana ait tüm özellikleri içinde barındıran bir yapıya sahip olması kültürü canlı bir varlık olarak düşünmek için geçerli bir sebeptir. Kültürü insandan toplumdan ayrı düşünmek yanlış olacaktır. Bu nedenle kültürü ele alırken insanın var ettiği her ögeyi anlamak gerekmektedir.

Kültürün çok yönlü olmasından kaynaklanan bir diğer sorun ise öğelerinin tam olarak ne olduğu konusunda araştırmalara bakıldığında görüşlerde tam olarak bir uyum bulunmamaktadır. Bu çalışmada kültürün öğeleri konusunda Şerafettin Turan’ın *Türk Kültür Tarihi* (2019: 55-56) eserinde “*Dil, yazı, din, bilim, giyim-kuşam, sanat, yerleşme.*(s.57-357)” sıralamasına yer verilmektedir. Bu çalışmanın sınırları çerçevesinde –dil- ögesi incelenmektedir.

1.1. Kültür ve Dil

Kültür, “Toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümüdür (Turan, 2019:17).” şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu tanımda olduğu gibi dil, kültürü oluşturan ana öğelerden biridir.

Dilin düşünce, toplum ve kültürle ilişkisi çok kuvvetlidir. Aynı zamanda dilin meydana gelme sebebi iletişimi sağlamaktır (Bayraktar, 2018: 3). Dil, seslerden, hareketlerden ve/veya ikisinin birlikteliğinden oluşan bir anlaşma aracıdır. Sadece ses ve yazı değil jest ve mimiklerde bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. İnsanlar, ortaya koydukları sanatsal eylemleriyle de duygu ve düşüncelerini anlatmaktadırlar. Dil, sadece duygu ve düşünceleri ortaya koyan bir iletişim aracı değil aynı zamanda bir toplumun kültürel varlığını da içinde muhafaza ederek bunu gelecek kuşaklara aktarabilen çok bileşenli bir sistemdir (Demir ve Barın, 2010: 1-2). Dilin bu denli çok yönlü olması nedeniyle günümüze kadar birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlar her ne kadar birbirine çok benziyor gibi görünse de aslında dikkatli bir inceleme sonucunda her tanım dilin farklı bir özelliğine vurgu yapmaktadır.

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2013:3).”

“Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir (Aksan, 1979: 55).”

“Dil, bir anlaşma aracı, işaretlerden oluşan bir dizgedir (Bayraktar, 2018: 3).”

“Dil insanın evidir (Özlem, 2005: 175).”

“Dil insanların birbirleriyle iletişim kurmak ve dünyaya dair deneyimlerini kodlamak için kullandıkları, rastgele/keyfi oluşan semboller sistemidir (Lavenda ve Schultz, 2019: 64).”

Bütün canlılar aralarında anlaşmak ve iletişimi sağlayabilmek için kendilerine özel bir dil yaratırlar. Bu iletişimi hareketlerle, seslerle, danslarla vb. gibi eylemlerle yaparlar. Her hareketin bir anlamı vardır. Bu seslerle, hareketlerle sağladıkları iletişimi koparmamak için olması gerekenin dışına çıkmazlar. Oluşan herhangi bir farklılık iletişimi koparacaktır bu durum ise dile ait kuralın dışına çıkmalarına sebebiyet verecektir. Ama insan dili, diğer tüm canlılarınkinden çok farklıdır, gelişmiştir ve özeldir. Bu dil, duyguların, düşüncelerin niteliklerine göre gelişen ve bir gramer kalıbında şekillenen çok yönlü bir sistem olduğu gibi, bu sistemin değişim ve dönüşüm içerisinde olmasında, kişilerin ve toplumlar arası ilişkilerinde önemli yeri mevcuttur (Demir ve Barın, 2010: 2). Dil, kişiler ve toplumlar arası etkileşimler ile kendini değiştiren, dönüştüren ve geliştiren yapıda olduğu için sadece iletişimi ve anlaşmayı sağlayan bir sistem değildir. Dil, yaşam içinde bulunan tüm eylem ve yaratmaları kendi ruhunda özümseyen bir yapıya da sahiptir. Bu yapı ile hem bir toplumun bireyleri arasındaki hem de o toplumun, milletin geçmişi ile geleceği arasındaki kültürel birliği sağlayan ve bunu devam ettiren bir yapıya da sahiptir. Bu yapı aynı zamanda dilin, felsefesi olduğunu ve bir dünya görüşünü de yansıttığı gerçeğini sunmaktadır.

Her dilin bir felsefesi olduğu savı birçok düşünür tarafından söylenmektedir. Bu düşünürlerden N. Uygur "*Dilin Gücü (2019:77-81)*" adlı eserinde hangi dil olursa olsun içinde ait olduğu milletin felsefesini taşıdığından bahsetmektedir. Felsefe kavramı burada dünya görüşü anlamında yorumlanmaktadır. Felsefe ve dünya görüşü kavramları birebir aynı anlama gelmediği gibi bu kavramları birbirlerinin yerine kullanmanın da çarpık bir felsefe görüşüne sahip olduğunu söylemek mümkündür. Dildeki dünya görüşü ise, o dili konuşanların var olduğu dünyaya bakışı, o dünyaya yorumu, dünyanın o dille, o dildeki kuruluşu, düzenlenişidir. Dil, sadece bir organdan ibaret olmadığı gibi sadece bir iletişim aracı da değildir. Dil ait olduğu toplumun tüm özelliklerini taşımaktadır. Bu durum aynı zamanda dil ile dildeki dünya görüşü arasında sıkı bir bağın olduğunu ve ikisinin birbirinden ayrı düşünülemeyeceğini ortaya koymaktadır. Birlikte var olur, birlikte gelişir ve yayılır. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki dünya görüşünün her şeyiyle dilde yansımadığı gibi, dilin de tümüyle dünya görüşünü yaptığı söylenemez. Dil ile dünya görüşünü bir tutan düşünürlerin haklı olduğu yönlerinin olması, bir dilin belli bir dünya görüşünü tamamıyla kurma, yaratma zorunluluğunu ortaya koymamaktadır.

Dilin içerisinde dünya görüşünü aramaya yönelten eğilimler dil ile düşünce arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Dil düşünceyi, düşünce ise dili yoğurmaktadır. Dil düşünmeye rehberlik etmektedir. Dil düşünmeyi etkilemektedir (Uygur, 2019: 84-85). İnsanlar içine doğduğu ortamdan edindiği düşünce dünyası, dile hâkim gücü ile sınırlıdır. Kişinin bir dile hâkimiyeti ne kadar kuvvetliyse bir konu üzerine sarf ettiği düşünceler de o denli geniş olacaktır. Dilin zihinsel bir güce sahip olması düşünce dünyasının genişlemesine imkân vermektedir. Düşünceyi şekillendiren ve onu kendi kalıbına koyan alt yapıdadır. Dil bu bağlamda düşünüldüğünde bireyin, toplumun ve o toplumun ait olduğu milletin tüm özelliklerinin taşıyıcısıdır. Sadece sistemli bir iletişim aracı değil aynı zamanda millî kültürün aynası, kültürün taşıyıcısı ve millî bir bağında göstergesi olan göstergeler dizgesidir (Demir ve Barın, 2010: 3-8). Bu göstergelerden kast edilen sadece “*bir dilin kelimeleri* (Demir ve Barın, 2010: 4)” değil aynı zamanda kültürün yaşatan, geliştiren ve taşıyan sembol ve kültürü yansıtan bir aynadır. Dilin kuruluşu ait olduğu toplumun düşünce sistemi ve hayat görüşü ile sıkı sıkıya bağlıdır.

Kültür denildiğinde akılda ilk yankılanan dildir (Kaplan, 2019: 25). Nitekim yaşam sürecinin özünü oluşturan tüm eylem ve davranışlar kültür tarafından düzenlenmekte, tanımlanmakta ve şekillenmektedir (Malinowski, 2016:86). Dil ise bir toplumun dünya görüşüne ve düşünce sistemine göre şekillenen kurallara göre işleyen bir yapı (Demir ve Barın, 2010: 9) olduğundan dil ve kültürü ayrı düşünmenin mümkün olamayacağını kanıtlamaktadır.

Bir millete ait dilin korunması aynı zamanda o milletin maddi ve manevi tüm değerlerini oluşturan kültürel yapıyı koruması anlamına gelmektedir. Her millet millî benliğini devam ettirmek ve akıbetini korumak için diline sahip çıkmaktadır. Dili en iyi şekilde kendi insanına öğretmeye çalışmaktadır. Dili iyi öğrenmez, ona hak ettiği değer verilmezse geçmiş ve geleceği birbirine bağlayan köprüyü yıkarak kültürel yapıyı zayıflatıp, yok olmasına neden olacaktır (Demir ve Barın, 2010:14). Bir milletin kültürünün yok olması demek o milletin yok olması demektir. Dil ile kültür arasındaki bu ilişkinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu ilişkinin varlığını kullanarak bu bağı sağlamlaştırmak için eğitim alanını özellikle kullanmak gerekmektedir.

1.1. Kültür ve Eğitim

Eğitim ve kültür birbirleri ile yakından ilişkili iki alandır. Bir topluluğun tüm yaşam biçimi olarak ifade edilen kültür (Tezcan, 1978: 5) genetik bir programlama ile gerçekleşmez aksine sonradan öğrenilen (Lavenda ve Schultz, 2019: 62) bir niteliğe sahiptir. Bu özelliği ile biyolojik kalıtımın aksine kültür, toplumsal grupta kuşaktan kuşağa aktarılan toplumsal bir kalıtım olarak bilinmektedir (Tezcan, 1978: 5). Bu bağlamda kültürün öğrenilir ve aktarılır bir yapıya sahip olması eğitimle ilk noktasını ortaya koymaktadır.

Toplum hayatının her unsurundan etkilenen eğitim (Şahin, 2019: 462) yaşama hazırlıktır. Değişik amaçlara hizmet eden her eğitimci kendine göre eğitimi farklı şekillerde tanımlamışlardır. Bu sebeple literatürde çok sayıda eğitim tanımına rastlanmaktadır.

Tezcan'a göre, eğitim bir süreçtir (1996: 3). Bireyin kişiliğini geliştirmesine yardım eden, onu yetişkin yaşamına hazırlayan ve yaşamda gerekli olan bilgiye, beceriye ve davranışlara sahip olmasını sağlayan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde toplumun amaçlarına hizmet etmesi için eğitimin birçok çok işlevinden yararlanılmaktadır. Bu süreç için kullanılan işlevler, bir toplumda eğitimin amaçları ile bağlantılıdır. Amaçlara göre işlevler de değişmektedir. Bu sebeple her toplumun kendine özgü amaçları olduğu için farklı farklı işlevleri de olacaktır. Eğitim sistemleri örgütlenirken çıkış noktası amaç olacaktır. Bu amaç ise, bir toplumdaki bireylerin, durumlar karşısındaki nasıl davranış sergilemesine yönelik önceden belirlediği ilkelere dir. Bu noktada eğitimden, birey bir bütün olarak ele alınarak, kendisi ve toplum için idealize edilerek fiziksel, zihinsel ve ahlaksal varlığında bir değişikliği ve gelişmeyi gerektiren eylem anlaşılabilir (Tezcan, 1996: 51-65). Toplumla bu denli büyük bir ilişki içinde olan eğitimin kültür ile ilişkisi tüm gerçekliğiyle gözler önüne serilmektedir. Topluma ait olan her şey kültür içinde yer almaktadır. Bu sebeple eğitimin, bireyin kimliğini oluşturmaya, toplum için ve içindeki fiziksel, ruhsal, davranışsal, ahlaksal bir amaca hizmet etmesi aslında kültürü yaşatması, geliştirmesi ve kültür ortamına hizmet etmesi anlamına da gelmektedir.

Eğitimin toplumsal işlevleri “Açık” ve “Gizil” olarak iki grupta incelenmektedir (Tezcan, 1996: 66-78).

Açık işlevleri;

1. Toplumun kültür mirasının birikimi ve aktarılması
2. Yenilikçi ve değişmeyi sağlayan elemanlar yetiştirmek
3. Siyasal, toplumsal, seçme ve ekonomik gibi noktalarda birleşmektedir.

Gizil işlevleri ise;

1. Eş seçme
2. Tanıdık sağlama
3. Statü kazandırma
4. Çocuk bakıcılığı
5. İşsizliği önleme
6. Çocuğun ekonomik sömürülmesini önleme
7. Temizleyicilik gibi yedi noktada birleşmektedir.

Bu işlevlere bakıldığında topluma ait olmayan hiçbir noktaya rastlanmamaktadır. Kültür ile olan bağıntısı ise toplumla olan bu ilişkisinden meydana gelmektedir.

En ilkelinden en gelişmişine kadar tüm toplulukların belli bir kültürel yapısı var. Var olan bir kültürel yapı içine doğan her birey bu yapı içinde şekillenmektedir. Üyesi olduğu topluma uyabilmek için ise sosyalleşmektedir. Bu sosyalleşme genellikle ait olduğu toplum yapısına uygun bir özelliktedir. Bu sosyalleşme, kültürün etkisiyle biçim kazandığı için, kendi kültürünün bir damgası olmaktadır (Öztürk, 1993: 132-134). Eğitim, yaşadığı toplumda edindiği kültürel kimlik ile kültürün taşıyıcısı niteliğinde olan bireyin kişiliğinin gelişmesine yardımcı olmasının yanında kültür aktarımını sağlamaktadır. Kültürel aktarma okullar yoluyla çeşitli biçimlerle formal ve geleneklerin ve kültürel kalıpların aktarımını informal olarak farklı iki yoldan gerçekleşmektedir (Tezcan, 1978: 7). Eğitim bu yollarla kültürel aktarımı sağladığı gibi aynı zamanda kültürel yayılma ve kültürel etkileşim için de büyük bir öneme sahiptir. Eğitim aynı zamanda kültürel kodlarla sistematikleştirilmektedir. Bu sistem dâhilinde

sadece o kültüre ait bireyler değil aynı zamanda eğitim aracılığıyla ülkeye gelen bireyler de bu eğitim ile kültürel bir etkileşimde bulunmaktadır.

2. DİL

Dil kültürel aktarımı ve kültürel etkileşimi gerçekleştirmenin en önemli aracıdır. Bir milletin sembolü olarak nitelendirebileceğimiz dil aynı zamanda o millete ait kültürün de sembolüdür. Bu sebeple dilin en önemli görevlerinden biri de kültürel aktarım gerçekleştirmesidir. Bu aktarım sadece annenin çocuğuna kültürel değerleri aktarması değildir aynı zamanda farklı kültürlere sahip insanların dilsel etkileşime girmeleriyle de gerçekleşebilmektedir. Dil kültürü saklayıp korurken, kültür de dili beslemekte ve geliştirmektedir. Bu karşılıklı etkileşim dilin en büyük özellikleri arasındadır. Bu özelliği ile dil kendini korur, değiştirir ve kendi kurallarını sahaya yansıtır. Dilin kültür ile bu ilişkisi sonucunda dile ait kuralların dil öğretiminde önemi büyüktür. Çünkü kültür bir topluma ait ne varsa bünyesinde yaşatmakta ve taşımaktadır. Dil de kültürün ana öğelerinden olduğu için dil öğretimi gerçekleştirilirken kültürden uzak kalmak mümkün değildir (Epçaçan ve Akın, 2019: 3-4).

2.1. Ana Dil ve Ana Dili

Ana dil ve ana dili kavramları birbirlerine çok benzeyen fakat birbirlerinden farklı iki kavramdır. Bu kavramların günümüzde halk dilinde, kitaplarda, makalelerde, görsel ve yazılı basında çoğunlukla yanlış kullanıldığı görülmektedir. Genellikle bu yanlışlık “ana dil” kavramının “ana dili” kavramı yerine kullanılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Eş anlamlı gibi kullanılan bu kavramlardan (Oruç, 2016:312) “ana dil” kavramının salt bir ontolojik olguya, “ana dili” kavramının ise içinde edinim sürecini barındıran etken bir olayı anlattığını söylemek mümkündür (İşcan ve Baskın, 2020: 1). Eğitim ve öğretimde önemli bir yeri olan bu terimlerin kaynaklarda karşıladığı anlamlara bakıldığında bir dil bilimi ve dil bilgisi terimi olarak açıklanan “ana dil” teriminin dil tarihi ile ilgili olduğu ve “ana dili” teriminin ise toplum bilimini ilgilendiren ve dil öğretimi alanında kullanılmış olduğu saptanmıştır (Dolunay, 2013: 33-34). Bu iki terimin ortak paydası olarak önemli bir işleve sahip olan “ana” kavramının sözlük anlamları bu farkı netleştirmektedir. Ana dil terimindeki “ana” kavramı “esas, asıl olan” anlamında niteleyici bir kelime olarak kullanılırken, ana dili terimindeki ana kelimesi “anne” kelimesine denk gelerek dilin kaynağını belirtmektedir (Sağır, 2007: 541-543).

Bu durum farkında olmaksızın birbirlerinin yerine kullanılan bu iki terim için önemli bir problemdir. Bu problemi göz ardı etmeksizin aşağıda bu terimler ile ilgili olarak kaynaklarda yer alan birkaç tanım verilmiştir:

Ana dil;

“Bugün ses yapısı, şekil yapısı ve anlam bakımından birbirinden az çok farklılaşmış bulunan dil veya lehçelerin, kök bakımından bilinmeyen bir tarihte birleştikleri ortak dil: Ana Türkçe, Ana Moğolca, Ana Altayca, Roman dillerine kaynaklık eden Latince gibi (Korkmaz, 1992: 8).”

“Bir ya da birçok dilin kaynaklandığı dil (Vardar, 2007: 18).”

Ana Dili;

“İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil (Korkmaz, 1992: 8).”

“Birey konuşmaya başladığı andan itibaren çevresinden öğrenmeye başladığı, kuşaktan kuşağa aktarılan ve ulusun kültürüyle ilişkili bir bildirişme(bilgi iletme) dizgesidir (Bayraktar, 2018: 13).”

2.2. Yabancı Dil

Belirli bir ülke ya da bölgede yaşayan insanların çoğunun ana dili olmayan, okullarda eğitim aracı olarak kullanılmayan, devlet dairelerinde ve medya gibi alanlarda iletişim aracı olarak kullanılmayan, genellikle yabancılarla iletişim kurabilmek amacıyla okullarda öğretilen dildir (Richards ve Schmidt, 2002: 206). Başka bir ifadeyle, insanın içine doğduğu toplumdan edindiği dilden farklı olarak bilinçli bir şekilde öğrendiği dildir.

Küreselleşen dünyada bireylerin ana dili dışında, yabancı dil öğrenme sebeplerine pek çok şey sayılabilir; göç, eğitim, evlilik, kişisel merak, akademik başarı, siyaset ya da

dünyadaki siyasi reformlardır (Güzel ve Barın, 2016: 15). Bu sebepler doğrultusunda bireyin yabancı dil öğrenme amaç ve arzusunun kişisel olabileceği gibi toplumsal ve kültürel durumlara göre değişebileceğini görmek mümkündür.

2.3. Yabancı Dil Öğretimi

Çok eski zamanlardan itibaren politik, ekonomik, kültürel ve dini amaçlar doğrultusundaki gereksinimlerden şekillenen dil öğretimi, özelde ise yabancı dil öğretimi, daha ilk çağlardan beri başta Grekçe ve Latincenin öğretimi uygulamalarıyla hayatın hep bir noktasında var olmuştur. Çok daha önceki dönemlere de dayanan yabancı dil öğretimi 1970'lerden itibaren bilgiye hızla ulaşma isteği ve özellikle son çeyrekte coğrafi alanların her geçen gün artmasıyla meydana gelen göçmen sorunu yabancı dil bilgisini ön plana çıkarmıştır (İşcan ve Baskın, 2020: 20-21). 20. Yüzyıldan itibaren artış gösteren bu sebepler ile ana dilinden başka bir dil öğrenme arzusu/zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Türkiye'de de dil öğretiminin uzun bir geçmişi vardır. Kur'an dilinin Arapça olması, Osmanlı topraklarının çok geniş bir alana yayılması ve Batılılaşma hareketlerinin etkisi yabancı dil öğrenmeyi bir gereklilik haline getirmiştir. Öyle ki NATO'ya üyeliğimiz ve AB ile müzakereler sonucunda önem kazanan İngilizce eğitimi için 1955'te okullar açılmıştır. Türkiye'deki yabancı dil eğitimi için yıllar içerisinde biçim ve içerik olarak birçok düzenleme yapılmıştır (Demirpolat, 2015: 8-10). Ülkemizde yabancı dil öğretim tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Yabancı dil öğretimi ve dil öğretimi tarihi bu denli eskilere dayanan Türkiye'nin dili Türkçemizin de yabancı dil olarak öğretilmesi de çok eskiye kadar dayandırılmaktadır. Gelişen ve dönüşen bir dünya içerisinde pek çok insan farklı nedenlerden ötürü ana dili dışında yeni bir dil öğrenme arayışı içine girerken, Türkçenin de yabancı dil olarak öğretimi önemli bir hâl almıştır.

3. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Türkçe eski ve köklü bir geçmişe sahiptir. Ural-Altay dil gurubunda yer alır ve eklemeli bir dildir. Bugün iki yüz yirmi milyondan fazla kişi Türkçe konuşmaktadır. Aynı zamanda dünyada en çok konuşulan diller arasında yer almaktadır. Türkiye'nin Avrupa Konseyine üye olması, Türkçenin Avrupa'da yaşayan dil hareketliliği içerisinde yer almasını sağlamıştır. Türkiye'nin Orta Asya, Kafkaslar ve diğer bölgelerdeki tarihi ve konumu dikkate alındığında Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi adeta kaçınılmaz bir durum haline gelmiştir. Buna nazaran Türkçenin bir yabancı dil olarak öğretilmesinin ne zaman başladığı kesin olarak bilinmemekle, bazı tarihi veriler bu başlangıcı Uygurlar dönemine dayandırmaktadır. Binlerce yıldır varlığını sürdüren Türkçenin, 8. yüzyılda bir yazı, bilim ve öğretim dili olarak gelişmeye başladığı süreçte **ana dil** ve **yabancı dil** olarak öğretimi de kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bu kendiliğinden oluşum zaman içinde gelişimlerle günümüzde tüm dünyada varlığını göstermekte ve sürdürmektedir (İşcan, 2011: 32; Güzel ve Barın, 2016: 16-20). Yabancılarla Türkçe öğretiminin tarihi çizgisi Türklerin tarih sahnesine çıkışına kadar dayandırılmaktadır. Fakat kesin kanıtlar elde bulunmamaktadır. Yabancılarla Türkçe öğretiminin tarihi çizgisi ve seyrini genel hatlarını Aykaç (2015: 164-165) çalışmasında aşağıdaki sıralama ile anlatmaktadır.

1. Kök Türk Öncesi ve Kök Türk Dönemi Yabancılarla Türkçe Öğretimi
2. Uygur Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi
3. Karahanlı Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi
4. Kıpçak Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi
5. Selçuk Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi
6. Çağatay Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi
7. Osmanlı Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi
8. Cumhuriyet Döneminde Yabancılarla Türkçe Öğretimi.

Yabancılarla Türkçenin öğretimi konusunda yazılan ilk eser, 7. yüzyıla ait olan Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072 yılında yazmaya başlayıp, 1077 yılında bitirilen "Kitâbü Dîvânü Lügati't-Türk" adlı eserdir. Bu eser Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçenin Arapçadan daha üstün bir dil olduğunu kanıtlamak amacıyla yazılmıştır. 11. yüzyılda Karahanlı Türkçesiyle yazılan bu eserden sonra Türkçenin tarihi dönemlerinde ve çeşitli

sahalarında yazılmış olan pek çok sözlük ve dilbilgisi kitabı birçok Türkolog tarafından Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kapsamında değerlendirilmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin tarihi süreçte kırılma noktaları vardır. Bunlardan ilk kırılma noktası, 16. yüzyılla birlikte başlayan şarkiyatçılıktır. Bu ilk kırılmanın getirdiği gelişmelerin ardından dilde sadeleşme ve Türkiye'nin reform değişikliğini takip eden süreçteki dilsel hareketler önemli olmakla beraber, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik çalışma bulunmadığından bu çalışma kapsamında önem arz etmemektedir. Bu nedenle, bu alan açısından ikinci kırılma noktası, 1991'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte beş bağımsız Türk cumhuriyetinin kurulması olmuştur (Güzel ve Barın, 2016: 16-20). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarih içerisindeki bu kırılma noktalarıyla birlikte toplumsal etkileşiminde arttığı görülmektedir.

3.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Kültür

Hızla küreselleşen dünyada ülkeler arası yakın etkileşimin tabii sonucu olan yabancı dil öğretimi her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Yabancı bir dil demek aynı zamanda yabancı bir kültür de demektir. Yabancı dil öğretimi beraberinde her zaman yabancı bir kültürü de getirmektedir.

Dil öğretimi kültürel aktarımı ve etkileşimi beraberinde getirmektedir. Çünkü bireyler dil öğrenirken aynı zamanda öğrendiği dilin ait olduğu toplumun kültürel yapısını da öğrenmektedirler. Dil, bünyesinde toplumun gelenek ve göreneklerini, düşünce yapısını, sosyal ve siyasal tüm içtimalarını, dünya görüşünü, felsefesini... içinde barındıran bir sistemdir. Bireyler dil öğrenirken kültürü anlamadan, özümsemeden dili tam anlamıyla öğrenemeyecektir.

Kimi öğretmenler dil programlarında yer alan kültürel konularla ilgili ders anlatımını gereksiz görmektedirler. Öyle ki bunu zaman kaybı olarak düşünmektedirler. Kültürel konular yerine gramer ve dil bilgisine ağırlık vermenin doğruluğunu savunmaktadırlar. Dil programlarında kültür, dil ve edebiyatla birlikte önemli üç unsur olarak yer almasına rağmen ders kitaplarında mevcut uygulamaların tutarsız olması ve öğretmenlerin kültür öğretimiyle bilgi yetersizliğiyle kültür bu halkanın en zayıf unsuru olarak görülmektedir (İşcan ve Baskın, 2020: 381). Kültürün zayıf bir unsur olması dil öğretimi için büyük

eksiklidir. Dil ve kültür birbirinden ayrı düşülemez. Dil öğretiminde kültürü arka planda tutmanın dili eksik öğretmek demektir.

Geniş coğrafyaya sahip ve köklü geçmişiyle Türk kültürünü taşıyan, yaşatan ve geliştiren Türkçe birçok insan tarafından öğrenmek istenilmektedir. Yabancı bir dil öğrenmek isteyen birçok insan için Türkçe ikinci bir seçenektir. Bu yüzden ana dillerinden sonra Türkçeyi öğrenmek istemektedirler. Türkiye'nin uluslararası konumu ve her geçen gün artan gücünden dolayı, Türkiye'yi, Türkleri, Türk kültürünü tanımak ve Türklerle etkili iletişim kurabilmek için yurt içinde ve yurt dışında büyük bir ilgi görülmektedir. Günümüzde bu konuda en etkili araç ve amaçlarımızdan biri olarak niteleyebileceğimiz “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” titizlikle ele almak gerekmektedir. Yabancılara Türkçe öğretimi günümüzde giderek etkisini arttırmaktadır. Türkçeyi öğrenmek isteyenler için Türkiye'deki birçok üniversitenin bünyesinde bulunan Türkçe öğretimin merkezleriyle öğrencilere Türkçe öğretimi verilmektedir. Türkiye Cumhuriyetine bağlı YEE (Yunus Emre Enstitüsü) yurt içinde de yurt dışında da Türkçe öğretimine büyük katkılarda bulunmaktadır. Bu Türkçe merkezleri Türkçenin yanında Türklüğe ve Türk kültürüne de büyük katkıda bulunmaktadır (İşcan ve Baskın, 2020: 380-382). Yabancılara Türkçe öğretimi Türkçeye hizmet ettiği gibi Türk kültürüne de hizmet etmektedir. Çünkü dil, kültürün hem aktarıcısı hem de etkileşimini sağlayan sistematik bir iletişim aracıdır. Dil sadece gramer kurallarıyla öğrenilemeyeceğinden kültürü bu noktada en etkili şekilde kullanma zorunluluğu doğmaktadır.

Yabancı bir dili öğrenmenin en etkili ve kolay yolu o dilin kültürünü öğrenmek ve anlamaya çalışmaktır. Bu aynı zamanda öğrenilmek istenen dile ait toplum gibi düşünebilmeyi sağlamaktır. Çünkü dil öğrenmek kültürü öğrenmektir bu aynı zamanda o milletin her şeyini (tarihini, coğrafyasını, yaşantısını, değerlerini, yemeklerini, yemek yeme şeklini...) öğrenmektir. Dil öğretimini gerçekleştirirken bu kültürel öğelerin malzeme olarak kullanılması gerekir. Aksi durum sadece gramer kurallarını ezberletmekten öteye geçirmeyecektir ki bu durum en kısa zamanda unutulmasına sebep olacaktır (Okur ve keskin, 2013: 1638). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel aktarımı yapılmadığında iletişimsel problemler doğacaktır. Bu problemler bireyin gülünç duruma düşüreceği gibi çok daha büyük problemlere de yol açacaktır. Örneğin,

Türk kültüründe samimiyeti, yakınlığı ve dostluğu ifade eden öpüşme, Türklerde selamlaşma aracı olarak kullanılır. Fakat kültürden kültüre farklılık olduğundan henüz kültürü tanımayan insanlara garip gelebilir yadırganabilir. Çünkü Kore’de aynı cinsten iki kişinin birbirini yanağından öpmesi hoş karşılanmaz ama Arap ve İran ülkelerindeki insanlar birbirlerini üç defa öpmektedirler (Bölükbaş ve Keskin, 2010: 228). Örneklerden de anlaşılacağı üzere kültürel farklılıklar iletişimi ve etkileşimi etkileyecek güçtedir. Dil yalnızca gramerden ibaret olarak düşünüldüğünde, dil öğretimi sürecinde çok farklı görüntülerle, sorunlarla karşılaşılacaktır. Yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde daha sağlıklı bir eğitim ve öğretimi sağlamak için kültürü anlatmak şarttır.

Yabancı öğrencilerle kültürel etkileşime girildiğinde, kültürü anlatmak, özümsetmek için çeşitli materyaller kullanılabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan metinler bu anlamda en önemli araçlardır. Kelimeleri yalnızca bir sembol değildir. Her kelimenin ardında bir kabuller dünyası yatmaktadır (Barın, 2004: 25). Bu nedenle kelimelerle yaratılan metinlerin kullanımı önem arz etmektedir. Metinlerin seçiminde rastgele bir seçim olmamalı. Yabancılara Türkçe öğretimi için kullanılan ders kitaplarında ve diğer öğretim materyallerinde verilen metinlerin belli kriterlere göre seçilmesi gerekmektedir (Kalfa, 2013: 168). Yazılı metinlerin kullanımı her seviyeye göre özenle seçilmeli ve kullanılmalıdır. Yazılı metinlerin dışında sözlü geleneğe sahip ürünlerin kullanımı da büyük önem taşımaktadır. Türkçenin yabancılara öğretimi sürecinde, sözlü kültür ürünleri bireyin öğrendiği dille ilgili farkındalık kazanmasını sağlayabilmektedir. Türk kültürünü yansıtan, efsaneler, fıkralar, deyimler, atasözleri, maniler ve bilmece gibi sözlü geleneğin ürünleri, Türkçeyi öğrenen yabancı öğrencilerin dikkatini çekmektedir (Gün, 2015: 124). Yabancılara Türkçe öğretiminde hedef, yalnızca birtakım kelimeleri öğretmek değildir. Bireye dili, Türk kültürünü yeterli ölçüde kazandırmaktır. Yabancı öğrencilere Türkçeyi öğretirken, dili onlara sevdirmek gerekmektedir. Çünkü dili öğrenen kişi Türkiye’nin kültür elçisi durumuna gelmektedir. Bu yüzden dilimizi en basit haliyle (Temel düzeyde birçok metin oluşturulmak zorundadır. Türk çocuğuna verilen en basit metinler yabancı bir öğrenci için zor olabilir.) zorlaştırmadan öğretmeli ve sevdirmeliyiz. Türk kültürünü iyi yansıtmalıyız (Barın, 2003: 312-313). Yabancılara Türkçe öğretim kapsamında kültürü en etkili, en basit haliyle kullanmak dil öğretimini kolaylaştırdığı gibi öğrencinin toplum içinde kendini daha iyi ifade etmesine de yardımcı olacaktır. Birey kültürü

özümsemeye başladığında iletişimi daha kolay kuracaktır. Kendini daha iyi ifade edebilecektir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimin en önemli kazanımlarından biri de iletişimsel yetidir. Bir dil toplumuyla iletişim kurmak için gerekli bilgiler ve bu bilgilerin kullanılması için gerekli becerilere sahip olmak anlamına gelen iletişimsel yeti, sadece dilbilimsel ve toplum bilimsel iletişim ve etkileşim kurallarını değil, aynı zamanda iletişim olayları ve etkileşim işlemlerinin bağlam ve içeriğinin temelini oluşturan kültürel kuralları ve bilgileri de kapsamaktadır. Herhangi bir dilin sadece dil örgüsünü bilmeyi gerektirmeyen bu yeti, belli bir durumda kime neyi ve nasıl söyleyeceğini bilmeyi de gerektirmektedir (Aktaş, 2004: 46). Yabancı dil dersleri aslında iki kültürün birbiriyle etkileşimini gerçekleştiren bir süreçtir. Bu süreç içinde birey hem kendi kültürü hem de öğrendiği dilin kültürü ile karşılaştırma ve analiz yapma imkânı bulacaktır. Bu imkan dahilinde “*kültür elçisi (Barın, 2003: 312-313)*” olarak nitelendirebileceğimiz tüm bireylerle kültürel iletişimi en etkili şekilde kurmak bu mesleki sirkülasyon içinde zorunluluk atfetmektedir.

4. DİSİPLİNLERARASILIK: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE HALKBİLİM

4.1. Disiplinlerarasılık

Bilginin bölünmesi ve alanlara göre uzmanlaşması sonucunda disiplinlerin kurulmasından sonra bu bilgilerin dönüşümü ve gerçekleşen iletişim ve etkileşimlerle yeniden bütünleşmiştir. Disiplinler arasında kurulan ilişki ve etkileşimlerden ortaya çıkan disiplinlerarasılık bu çerçevede bilginin yeniden biçimlendirilmesidir. Bir disipline ait bilgi, düşünme yolları, model ve çözümleme biçimlerinin bir diğer disiplinin bilgi birikimi, görüş ve yaklaşımlarıyla bütünleştirilip, bunlarla harmanlanarak merkezi disiplinin bilgi, düşünce ve çözüm kapasitesini artırır. Disiplinler arasında yapılan ortak çalışmalar devam ettikçe, merkezi disiplinin özellikle teorik çerçevesi genişleyecek ve gelişecektir. Disiplinler arası çalışmalar aynı zamanda yaratıcı ve özgün fikirlerin ortaya çıkmasında büyük önem arz etmektedir. Bilim dünyasında disiplinlerarasılığı dikkat çekmesine ve onu hızlı bir şekilde odak noktaya çeken kavramlar -‘yaratıcılık’, ‘yenilik’, ‘iş birliği’ ve ‘rekabet’- disiplinlerarasılığın göze en çok çarpan niteliklerindedir (Keskin, 2019: 175). İş birliğine dayalı ve bu birlikle beraber farklı bakış açıları kazandıran disiplinler arası çalışmalar, ele alınan ve birlik içinde olan disiplinlere farklı yönelimler, kazanımlar ve avantajlar doğurmaktadır.

Sosyal bilimlerde disiplinlerin aralarındaki ilişkilerin temeli her bir disiplinin uygulama ya da araştırma alanlarının merkezinde “insanın” olmasıdır. İnsanın bir kültür ve sosyal ortamda ürettiği, payının olduğu somut ya da soyut olan her şey, dizgeler halinde sosyal bilimlerin disiplinlerini meydana getirmektedir. Bu disiplinler tarihsel, kültürel, kuram ve kavramsal olarak birbirlerini beslemeye devam etmektedirler. Halen insanın merkezinde bulunduğu ve bağımsız görünen disiplinler kök olarak birbirleriyle ilişkilidir (Erkurt, 2017: 73). Disiplinlerarasılığın insan ve toplum bilimleri disiplinlerinde, özellikle de kültürel çalışmalarda sıkça kullanılmıştır. Kültürün sürekli değişen ve dönüşen bir yapıya sahip olması bunu etkileyen sebeplerden yalnız biridir. Günümüzde diğer kültür disiplinleri gibi halkbiliminin ve bu alandaki disiplinlerarası ilişki ve etkileşimlerden bağımsız değerlendirilmesi mümkün değildir. Buna karşın Türkiye’de mevcut literatür çalışmalarında çok sayıda müstakil disiplinler arasındaki

etkileşim ve iletişim büyük ölçüde görülmesine rağmen halkbilimi ile diğer disiplinler arasında yeterli ölçüde iletişim ve etkileşimin olmadığı görülmektedir (Keskin, 2019: 176). Halkbiliminin diğer disiplinlerin kavşak noktası sayılabilecek güçte olmasına rağmen bu iş birliğine dayalı, etkileşimlerin sayısı çok az ve yetersizdir. Halkbiliminin inceleme alanlarına bakıldığında “insan ve kültür” faktöründen kaynaklanması çok yönlülüğünü ve diğer disiplinlerle iletişimini ve etkileşimini etkileyecek önem ve büyüklüktedir.

Disiplinler arası çalışmaların etkileyici ve iletişimsel gücünü kullanarak verilen eğitim ve öğretimde bu noktada önem arz etmektedir. Disiplinler arası öğretim, geleneksel konu alanlarının belirli kavramlar etrafında anlamlı bir biçimde birleştirilerek sunulmasıdır (Yıldırım, 1996: 89). “Folklor ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” alanlarının da ortak paydası insan, kültür ve dil olduğuna göre bu iki alanın etkileşimde ve iletişimde olması kaçınılmazdır. Disiplinlerarasılığın gücünü kullanarak ortak paydalarından kaynaklanan bu alanların yakınlığının etki ve iletişim gücü dil ve kültür öğretiminde büyük önem arz etmektedir.

4.2. Türk Halkbilimi

Tüm bilimlerin merkezi olarak sayılabilecek güce sahip “halkbilimi veya folkloristik” en geniş anlamda insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlamaya ve onun hakkında daha derin bilgiye ulaşmak amacıyla 19.yy başlarında ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Halkbilimi çalışmalarının kabul edilen iki başlangıç tarihi vardır. İlki, Almanya’da Grimm kardeşlerin, 1812 yılında “Ev ve Çocuk Masalları” adlı sözlü geleneğe ait derlemeler ile oluşturdukları masal kitaplarını yayınlamaları; ikincisi ise, bilim dalının adı olarak uluslararası bir kullanıma erişmiş olan, folklor “Folk-Lore” teriminin 1846 yılında İngiliz W. J. Thoms tarafından icat edilip, Atheneum adlı dergide yayınlanmasıdır. Bu tarihlerden sonra büyük bir hızla yayılmış ve gelişmiştir. Günümüzde de aynı hızla gelişim ve dönüşüm sürecini devam ettirmektedir (Çobanoğlu, 2019: 25-26). Avrupa’da ortaya çıkan ve yaygınlaşan ‘Halkbilimi’ bir disiplin olarak 19.yüzyılda yaygınlaşmaya başlamıştır. Türk halkbiliminin gelişimi, Avrupa’daki halkbilimi çalışmalarıyla ilişkilidir.

Türk halkbilimi çalışmaları, folklorun ne olduğunu açıklamaya yönelik analitik çalışmalarla başlatılmıştır. 1900’lü yılların başında Türkiye’de folklor bir ilim şubesi

olarak algılanması, Türkçülük hareketi ile bağlıdır. Türkçülük hareketine kadar olan süreçte devleti ayakta tutmak için birçok yola (1814 Viyana Kongresi sonrasında gelişen Osmanlıcılık, bu hareket istenilen şekilde sonuç vermeyince başvuru olan “İslamcılık”, 1910-1912 Balkan Savaşlarına gelince bu hareketinde olumlu pek sonuç vermediği görülür ve Türkçülük hareketi baş gösterir.) başvurulmuştur (Çobanoğlu, 2020). Türk kültürünün, Türk ideolojisinin öne çıkmaya başladığı, “Türk Yurdu, Türk Ocağı (1911)” gibi derneklerin kurulduğu¹, Türkçülük ideolojisini sistemleştiren Ziya Gökalp, “Halka Doğru” prensibinin mahiyetini anlatmak ve buna dayalı çalışmaları daha geniş kitleye ulaştırmak için arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı “Halka Doğru” dergisinde folklordan söz eden ilk yazıyı yayınlamıştır. Bu derginin 23 Temmuz 1913 tarihli sayısında “Halk Medeniyeti-I, Başlangıç” adlı çalışmasında, folklor teriminin karşılığı olarak ‘halkiyat’ı kullanarak folkloru tanımlamıştır. Millî iradeyi bir arada tutmak için büyük bir hareket olan Türkçülük ideolojisini ve Ziya Gökalp’i çalışmalarıyla Mehmet Fuat ve Rıza Tevfik Bölükbaşı takip etmiştir. Mehmet Fuat Köprülü’nün İkdam Gazetesi’nin 6 Şubat 1914 tarihli sayısında “Yeni Bir İlim: Halkiyat-Folklor” adlı yazısı “Folklor” teriminin bizde açık olarak ilk kullanıldığı yazıdır. Bu çalışmayı Rıza Tevfik Bölükbaşı’nın Peyam Gazetesi’nin 5 Mart 1914 tarihinde edebiyat ekinde yer alan “Folk-Lor” (Folklore) başlıklı yazısı takip eder ki bu yazı folklor kelimesinin etimolojisini ve çalışma sahasına dair bilgiler vermektedir. Mehmet Fuat Köprülü’nün bu süreçte yaptığı ve ilk yerli folklor derleme faaliyeti olarak kabul gören İkdam Gazetesi’nin 31 Mart 1914 tarihli sayısında yayınlanan “Destanlarımız” adlı makalesi de bu alanda büyük önem taşımaktadır (Çobanoğlu, 2019: 46-49). Bu adımlar dünya savaşını başlatan adımlar olarak sayılmaktadır. 1908-1920 yılları arasında ülkemizde halkbilimi çalışmaları çok sınırlı olsa da bir anda bu çalışmalar artmıştır.

Modern Türkiye devleti kuruluş aşamasındayken, 1920 yılında folklor ile ilgili çalışmaların önemini anlamış olarak Maarif Vekâletine bağlı bir “Hars Daire” kurarak ve bunun aracılığıyla öncelikle öğretmenlerle birlikte yurdun dört bir yanında Türk Folklor ürünlerinin tespit edilmesi ve derlenip kaydedilmesi çalışmalarına başlanmıştır.

¹ Daha sonra bu iki dernek birleşir ve “Türk Ocağı” adıyla faaliyetlerine devam eder. Yeni derneğin yayın organı “Türk Yurdu Mecmuası” olur (Çobanoğlu, 2019: 47).

(Çobanoğlu, 2020) Bu çalışmaları takip eden önemli çalışmalar yapılmış ve faaliyetler başlamıştır. 1924 yılında kurulan “Türkiyat Enstitüsü”, Türk halkbilimi alanına, bilimsel araştırmalara dayanan monografyalar kazandırmaya, hazırlanan çeşitli halkbilimsel yazılar kurumun dergisi Türkiyat Mecmuasında yayınlanmaya ve Mehmet Fuat Köprülü ilk akademik Türk halkbilimciler kuşağını yetiştirmeye başlamıştır. Aynı yılda Ankara’da açılan “Musiki Muallim Mektebi” ve ondan önce de İstanbul Belediye Konservatuvarı (Darülelhân) derleme faaliyetleri ile halkbilimi alanına büyük katkılarda bulunmuştur. Bu çalışmaları takiben 1925’de Ankara’da kurulan Etnografya Müzesi ve 1927’de ilk Türk Folklor Derneği “Anadolu Halk Bilgisi Derneği²” adıyla kurulan dernek halkbilimi için büyük önem arz etmektedir (Çobanoğlu, 2019: 48-49).

1930 yılından sonra ortaya çıkan iki kuruluş Türk halkbilimi için büyük değerlerdir. Bunlardan birincisi, “Türk Dilini Tetkik Cemiyeti” (Türk Dil Kurumu) ve ikincisi ise “Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti” (Türk Tarih Kurumu)dir. Bu iki kurumun asıl amacı halkbilimi çalışması değildir fakat ele aldıkları konular gereği halkbilimi için önem arz etmektedir. Bu faaliyet ve çalışmaları Atatürk’ün emri üzerine kurulan 1932 yılında “Halk Evleri” derneği, Türk kültürünü geliştirme ve yayma için yaptığı çalışma programına folkloru da dâhil etmiştir. Bu dönemde çıkan Halk Evleri Dergilerinde hemen hemen bildiğimiz gibi halk edebiyatı ile ilgili bilgiler verilmekteydi (Çobanoğlu, 2020)

Bu gelişmeleri takip eden, 1938 yılında Pertev Naili Boratav tarafından Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde “Folklor ve Halk Edebiyatı” adı ile müstakil bir folklor dersi açılır ve bunu diğerleri takip eder ve Türk halkbilimi arşivi kurulur. Ancak 1948’de Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesindeki Türk halkbilimi kürsüsü ideolojik sebepler öne sürülerek kapatılır ve Prof. Dr. P. Naili Boratav ve Prof. Dr. İlhan Başgöz’ün işine son verilir. Bu tarihten

² Derneğin adı 1928 yılında “Türk Halk Bilgisi Derneği” şeklinde değiştirilir. Derneğin ilk faaliyeti olarak, folklor hakkında bilgiler ve açıklamalarla derleme yöntemlerini ve folklor kadrosunu içeren “Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber” adlı kılavuzu yayınlar. İkinci faaliyet olarak, dernek, “Halk Bilgisi Mecmuası” adlı bir yayın organı çıkarır. Ancak bu dergi 1928’de çıkan ilk sayısından sonra kapanmıştır ve bunun yerine 1929 yılında “Halk Bilgisi Haberleri” adında bir yayın organı çıkarılmaya başlanır ve 124 sayı yayınlanır. 1927’den 1932’ye kadar yapmış olduğu faaliyet ve yayınlarla Türk halkbilimi çalışmalarının gelişmesine büyük katkılar sunmuştur. (Çobanoğlu, 2019: 49)

önce 1946 yılında Mehmet Fuat Köprülü'nün siyasete girmesiyle İstanbul Üniversitesindeki Türk halkbilimi çalışmaları yavaşlamış ve durmuştur. Bu olumsuz gelişmeler Türk halkbilimi çalışmalarının 1960'lı yılların sonuna kadar akademik hayattan çıkarılmasına yol açmıştır (Çobanoğlu, 2020). 1980 sonrası Türk halkbilimi çalışmaları için yeni bir safhadır. Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın atılımıyla "Halkbilimi (folklor) Anabilim Dalı" olarak açılmıştır (Çobanoğlu, 2019: 52).

Halkbiliminin gelişimi ve dönüşümleri incelendiğinde halkbilimi kadrosu önemli ölçüde sınırlılıklara sahip olmasına rağmen disiplin olarak değişmelere paralel olarak gelişmeler yaşamaktadır. Türk halkbiliminin kurucusu ve tanıtıcısı Ziya Gökalp, folklorla ilgili 1913 yılında kaleme aldığı ilk yazısında ve ilk Türk halkbilimi kadrosuna "Halkiyat"ın (halkbilimi) çalışma alanlarını belirlerken "Halk Teşkilatı, Halk Felsefesi, Halk Ahlakiyatı, Halk Hukukiyatı, Halk Bediiyatı, Halk Lisaniyatı, Halk İktisadiyatı, Halk Kavmiyatı" şeklinde sekiz alt alanlara ayırmıştır. İşletme, felsefe, ahlak, hukuk, edebiyat, dil, iktisat ve etnoloji gibi disiplinlerin yardımıyla ele alınması gereken halk medeniyetine dair folklor çalışmaları kısa zamanda halk edebiyatçıların eliyle yapılar hale gelmiştir ve disiplinler anlamda gittikçe daralan bir kadroya bürünmüştür. Ancak halkbilimi kadrosundaki bu daralma artmaya devam etmiştir. Bu daralmayı önlemek için ve dikkatleri bu alanın alt alanlarına çekmek için halkbiliminin birçok alanında çoğunluk olarak sözlü edebiyatçılar ya da halk edebiyatçıları çalışmalarda bulunmuştur. Ancak buna rağmen bu alanların çoğunda uzman yetiştirilememiş ve ihmal edilmiştir. Bu ihmal edilen alanlardan biri de "Halk dili" ve "konuşma"dır. Dünümüze, bugünümüze ve geleceğimize ışık tutan halk lisaniyatını kanadından mahrum kalan halk edebiyatı çalışmalarımızın bu eksikliğine rağmen alabildiği yol dikkate değerdir. Disiplinler arası çalışmaların eksikliği bu noktada göze büyük ölçüde çarpmaktadır. Türk Halkbilimi disiplini de Türklük biliminin (Türkoloji) bir parçasıdır³ (Keskin, 2019). Yalnızca dil ve kültür ilişkisi incelendiğinde dahi Türk Halkbilimi ve Türkoloji alanlarının birbirinden ayrı olmayan iki disiplin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Disiplinlerarası bir bilim olan halkbilimi, geçmişten geleceğe sözle ya da davranışla icra edilen, her icrada yeniden şekillenebilen, zamana, mekâna, insana göre uyarlanabilen

³ "Keskin, Ahmet. (2019). *Folklor ve Disiplinlerarasılık*. Ankara: Akçağ." eserin sunuş bölümünü hazırlayan Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'na aittir.

gelenekli kültür ürünleri ile bu ürünleri inceleyen bir bilim dalıdır. Halkbilimini oluşturan çalışma alanlarının ana çizgileriyle; genel konular, halk edebiyatı ürünleri, halk bilgisi, inanışlar, kabuller ve davranışlar, dayanışma, yardımlaşma ve eğitim kurumları, oyun, eğlence ve spor kültürü, maddi ve manevi kültür ürünleri ve insanın içinde bulunduğu her şey olarak sıralamak mümkündür. Hayatın tümünü bünyesinde taşıyan halkbilimine “kültür araştırmaları” adının verilmesi de uygun görünmektedir (Durbilmez, 2003: 103-104). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde halkbiliminden ve halkbiliminin inceleme alanlarından yararlanılması her iki alanın girdiği entegrasyon sürecinde büyük kazanımlar ve avantajlar meydana gelmektedir. Dilin kültürden, kültürün dilden yararlandığı bir öğretim ortamında farklı bakış açıları, yaratıcılık ve yenilik gibi kavramlarla etkileşime girilen kültür ve dilin gelişimi kaçınılmazdır.

4.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Halkbilimi Ürünlerinden Yararlanma

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde halkbilimi ürünlerinin etkisi büyük önem arz etmektedir. Türkçe'nin ait olduğu kültürü en etkili bir şekilde, bu dilin ve kültürün ait olduğu toplumun duygu, düşüncelerinden doğan ürünleri ile vermek gerekmektedir. Dil olgusu insan ve insan dünyasını oluşturan, geliştiren ve yaşatan en etkili sistemdir. Dil kültürün aynasıdır. Bu kültürü yansıtan en önemli sistem dildir. Dil sayesinde dış dünyayı evrene dönüştüren insan yine dil sayesinde yarattığı sözlü edebiyat ya da yaygın olarak kullanımıyla “halk edebiyatı” tür ve şekilleriyle biriktirdiği duygu, düşünce ve tecrübelerle kültür ve uygarlıkları ortaya koyabilmiştir. Mitler, ritler, epik destanlar, efsaneler, memoratlar, atasözleri, deyimler, alkışlar, kargışlar, övgüler, sövgüler, fıkralar, anekdotlar hikâyeler, ninniler, türküler, ağıtlar ve nice halk edebiyatı tür ve şekline dayalı ortaya çıkarılmış ve halkbilimsel yöntemlerle belgelenmiş metin, ürün ve iletişimsel süreçler bize geçmişten günümüze kadar köprü görevindedir ki geleceğe taşıma özelliği geri plana atılmamalıdır (Keskin, 2019).

Yabancılarla Türkçe öğretimi tarihinde önemli yere sahip Codex Cumanicus ve Muhakemetü'l Lügateyn gibi eserlerde Türk dili öğretilirken Türk halkbilimi ürünlerini de öğretme amacı güdülmüştür. Günümüzde farklı teknik ve görsellerle hazırlanan ders kitapları, kültür aktarımı açısından önemlidir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için ders kitaplarının farklı bir yeri olduğu gibi ana dili ve yabancı dil öğretimine büyük

avantajlar sunar ve katkı sağlar. Kültürün tanıtılıp aktarılmasındaki etkileşimi sağlayan temel araç dil ve kitaplardaki halk edebiyatı metinleridir. Türk halkbiliminin sözlü ve yazılı kaynaklarda yer alan kalıp ifadeler ve halk edebiyatı türleri kültürümüzün aktarılmasında, toplumsal hafızaya yer etmesinde ve kuşaklar arasında büyük bağ vazifesindedir. Halkbilim ürünleri, Türk kültürüne ait çok kelime ve kavramlarla doludur. Yabancı bir dil olarak Türkçe öğretilirken Türk kültürü ve bu kültürün ürünleri hakkında derin bir bilgi birikimine sahip olmak gerekmektedir. Bu bilgi birikimi öğreticinin anlatımını ve aktarımını kolaylaştırdığı gibi, dil öğrenen birey/bireylerin de Türk kültürüne olan sempatisini arttırmaya yardımcı olacaktır. Yabancılarla Türkçe öğretimi yapılırken Türk halk edebiyatını sevdirmek, kültürel ve edebi ürünlerimizi tanıtmak, dil ve kültür zenginliğimizi yabancılarla ve dil öğrenenlere aktarmak temel amaçtır. Söz varlığımız içinde yer alan –ninni, mani, tekerleme, türkü, ağıt, masal, fıkra, efsane, halk hikâyeleri, atasözleri, deyimler, bilmece, alkış-kargışlar- türlere ait metinler uygun bir yöntemle aktarılmaz ise yabancı dil öğretiminin kalıcı ve akıcı olması beklenilemezdir (Çakır, 2020: 208-210).

Kültürün en önemli unsurlarını ve yapısını bünyesinde taşıyan anonim halk nesrine ait “fıkra” türüdür. Çalışmamızın da amacını oluşturan fıkra kültürü en etkili şekilde aktaran ve öğreten türlerinden biridir. Birey, kültür öğelerini ne kadar iyi algılar ve anlarsa yabancı dili de o oranda iyi öğrenebilmektedir. Bundan dolayı, kültür öğelerinin, yeri geldikçe, bir yabancıya öğrenebileceği düzeyde (Türk öğrencisine basit gelebilecek olan metinler dili yeni öğrenmeye başlayan bir yabancı öğrenciye zor olabilir.) ve doğru biçimde verilmesi önem arz etmektedir (Barın, 2008). Fıkraların düzeylere göre doğru metin seçimi ve içinde barındırdığı kültürel mesajların uygun kullanımına göre Türkçe ve yabancı dil öğretiminde büyük kazanımları vardır.

4.3.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Mizah

Mizah

Mizah terim olarak Arapça kökenlidir. Aslı ‘şaka ve latife yapmak’ anlamındaki mezh kökünden mastar ismi olan müzâhtır (Durmuş, 2005: 205). Mizahta gülme vardır ki gülme olmayan şey mizah olamaz. Mizahın kökeninde gülmeden başka bir şey aramak yanlışır. Ancak bu gülmenin oranı, kasıkları çatlayıncaya kadar, katılırcasına gülmekten, bıyık altından gülmeye, gülümsemeye, belli belirsiz gülümsemeye (La

Jacod gülümseyişi), gözlerinin içi gülmeye, dıştan hiç belli edilmeden içten gülmeye kadar değişmektedir. Ama tümü de mizahın kapsamı içine girmekte ve mizahın konusu olan gülmedir. Böyle olduğu için de, daha Türkçe Sözlüğe girmemiş olmakla birlikte, Arapça mizah sözcüğünü kimi yazarlar Türkçesi gülmece olarak özleştirmişlerdir (Nesin, 1973: 15).

Mizahın kökeninde eğlence ve hoşgörü yer almaktadır. Yeryüzünde, hemen hemen bütün alanları içine alan mizah, eğlence ve hoşgörü boyutları ile kişilik kazanmıştır ve temel gelişimini sürdürmüştür. Mizah başlangıçta, şaka, taşlama ile ya da fıkra, komedi, karikatür, hikâye ile çağımızdaki örneği gibi var olmamıştır. Eğlence, mizahın ana kaynağıdır. Eğlence bir güdü olarak, her türlü bilgi ve deneyden önce, yaşamda ortaya çıkmıştır. Eğlence, bütünü ile mizah olmadığı gibi, mizahın bütünü de eğlence değildir. Aralarında kök ilişki vardır. Eğlence insan vücudunun bir isteği olarak, mizaha tüm insanlarca ortak ve hemen tanınır yapısını kazandırmıştır. Sözelimi ilkbaharda yeni ürünü karşılama törenleri, sonbaharda ürünü kaldırma törenleri, insanlık için en eski ve en yaygın eğlence olayları olarak karşımıza çıkmaktadır. Hoşgörü, mizahın kültür boyutunu işaret etmektedir. Mizah, belirli bir hoşgörü sağlamak noktasında başarısını elde etmeye çalışmaktadır ki mizahın ortaya çıkabilmesi için de belirli bir hoşgörü ortamının kurulması gerekmektedir. Eski toplumlardaki eğlence ortamlarında ya da günümüzdeki bayram eğlencelerinde sınırlı olarak bu hoşgörü ortamı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Tarih içinde, mizah hoşgörüyü, hoşgörü ise mizahı beslemiş geliştirmiştir. En önemlisi ise mizahı anlamlı kılmışlardır. Mizah, hoşgörüyü sağlamak adına yeni biçimler, anlatım yolları geliştirmiş, kendisini zaman ve yer bakımından sınırlamıştır. Buna karşılık olarak da mizah, yaşantımızın hemen her türlü alanlarını dışa vurabilmek için hoşgörü boyutunu zenginleştirmiş ve genişletmiştir (Öngören, 1998: 15-16).

İfadenin katı sınırlarının kelime oyunu ve sözlü şaka türleriyle aşılmasından doğan komiklik, mizahın kaynağıdır (Durmuş, 2005: 205). Bu kaynak elbette toplumdan, toplumun zekâsından ve toplumsal olaylardan beslenmektedir. Gülmece, toplumlara, sınıflara, uluslara göre ayrılıklar göstermektedir (Nesin, 1973: 15). Mizahın temelinde güldürmek olsa da çok defa güldürmenin altında fert ve toplumdaki aksaklıkları, çirkinlikleri eleştirme ve iğneleme, düzeltme amaçları da gizlenmektedir. Kin ve

intikam duygusundan kaynaklanmayan mizahta küçük düşürme amacı yoktur ama daha ağır şekilleri olan istihzada ise hedef, üstü örtülü ve iğneleyici bir alaydır. Mizah halk zekâsının ürettiği bir savunma aracıdır. Gülünç hikâyeye ve fıkraların en az saldırgan olan biçimine dayanmaktadır. Mizahın özü, şaka sayesinde duygu patlamasının önüne geçmektedir (Durmuş, 2005: 205). Bir önerme ele alınır ve şaka ya da fıkra bu önermeyi saçma bir noktaya kadar geliştirir. Akla uygun ama mecazî anlamda söylenen bir önerme asıl anlamında yorumlanmakta ve fıkra buna uygun olarak geliştirilmektedir. Örneğin, birçok mizah öyküsü “*Şöyle şöyle olsaydı ne olurdu?*” anlamına gelen paragraflarla başlar. Burada “*Şöyle şöyle olsaydı*” tümcesi saçma sonuçları ile öykünün devamında geliştirilen öncüdür. Mizahta öncülüğü saçmalığa indirgemek, öncülü reddetmek amacından çok, saçmalığın kendisi için yapılmaktadır (Paulos, 2003: 17). Gülme, güldürme eylemi en az ağlamak kadar doğal bir eylemdir. Fakat araştırmalar incelendiğinde “gülme, güldürme” öyle sıradan herhangi bir eylem ya da durum değildir.

Gülme

Gülme, çok yüce bir eylemdir. Ciğerlerimizi doldurup tüketen sıradan havayla aynı kategoride sınıflandırılmayacak kadar herhangi bir durum değildir. Gülmenin tarihinde yaşamın temel mucizesi soluk değildir (Sanders, 2001: 19). Mucizevi görülen gülme eylemini ve durumlarını kapsayacak tek bir tanıma varmak zordur (Morreall, 1997: 3). Gülmeyi anlamak için onu, doğal çevresi olan toplumun içine koymak gerekmektedir. Bilhassa toplumsal mahiyette olan faydalı fonksiyonunu belirtmek gerekmektedir. İnsanlık dışında hiçbir şey gülünç değildir. Bir resim güzel, zarif, ulvi, manasız yahut çirkin olabilir; fakat hiçbir zaman gülünç olamaz. Herhangi bir hayvana gülünebilir fakat onda bir insan tavrı, bir insan ifadesiyle karşılaştığınız için gülünür. Bir şapkaya da gülmek mümkündür ama burada gülünç olan şey, keçe ya da saman parçası değil, insanın ona verdiği biçim ve onu koyduğu kalıptır (Bergson, 1990: 14-17). Gülme eylemi herhangi bir eylem değildir. Gülmenin tarihi incelendiğinde “tanrının yaratma edimini” bu eyleme yükleyecek kadar toplumun, gülmeye büyük bir güç yüklediği görülmektedir.

Yaklaşık olarak İÖ üçüncü yüzyılda yazılmış simya konusundaki bir Mısır papirüsüne göre dünya gülme ile yaratılmıştır. “*Tanrı güldüğünde, dünyaya hükmedecek yedi tanrı*

dünyaya geldi. Kahkahaya boğulduğunda ışık oldu. İkinci kez kahkahaya boğulduğunda sular oluştu; yedinci kahkahasında ruh doğdu (Sanders, 2001: 17-18).” Toplumun bu gücü verdiği ‘gülme’ eylemi elbette yalnızca biyolojik sebepler doğrultusunda olmamıştır. Gülme, temel, evrensel ve yararlı bir tepkidir. Gülme tarihinde, herhangi bir yerde ya da herhangi bir zamanda gülmeyen bir insan topluluğunu düşünebilmek çok güçtür (Sanders, 2001: 22).

Gülme üzerine yapılan araştırmaların yoğunlaştığı “insanı güldüren ana sebep” konusunda “İnsan neden güler?” sorusuna verilen cevaplar gülme kuramlarını doğrumuştur. Ancak net olarak Eflatun’dan bu zamana kadar bütün gülme durumlarını açıklayan bir kurama ulaşılamamıştır. Bu araştırmalar etrafında gelişen ve dönüşen görüşler üç geleneksel kuramın çatısında ileri sürülmüştür (Usta, 2009: 81-2).

Geleneksel Gülme Kuramları

Üstünlük (Kötüleme) Kuramı

En eski ve hâlâ en yaygın sayılabilecek gülme kuramı, gülmenin bir kişinin diğer insanlar üzerindeki üstünlük duygularının bir ifadesi olduğudur. Bu kuram Platon’a kadar götürülebilir. Platon’a göre bir kişiyi gülünç gösteren şey, onun kendisini bilmemesidir. İnsanlar kendilerine gülünmesinden hoşlanmazlar. Gülme, haksızlık yapanları yeniden doğru yola sokan bir toplumsal düzenleyici nitelikte topluma hizmet verebilir. Ama gülmenin bu değeri fazla önemsenmemelidir. Gülerken aşağılık olarak görülene ilgi gösterdiğimiz için, Aristoteles, aşırı gülmenin iyi bir yaşamla uyuşmayacağını ve şakacı tutumun insanı gayrı-ciddi yapacağı için kişinin karakterine zararlı olabileceğini de savunmaktadır. Bu kurama göre, kendilerine karşı fiziksel cesaret, zekâ ya da bir başka insani özellik konusunda üstünlük duyduğumuz kişilere gülünmektedir. Bu ise onları alaya almaktan başka bir şey değildir. Bu üstünlük duygusu bizi o insanlara karşı davranışlarımızda, hor gören bir saygısız durumuna düşürür ki bu açıdan bakıldığında kendi türümüzden başka varlıklılarla alay edilemez. Çünkü aynı türden varlıklarla karşılaştırabilir ve böylece üstünlük duyulabilir (Morreal, 1997:8- 22). Ancak bu kuram, insanların kendini bazen diğerlerine göre çeşitli açılardan talihli görerek alay edip güldüğü gerçeğine rağmen, bütün gülmelerin özellikle de

mizahi olmayan gülmelerin ardındaki nedeni sağlıklı bir biçimde açıklayamadığı için ilgi görmemiştir (Usta, 2009: 86).

Uyumsuzluk (Uyuşmazlık, Aykırılık) Kuramı

“18. yüzyılda yaşamış, mizah ve gülme üzerine önemli çalışmalar yapmış (1776) İskoçyalı şair ve filozof James Beattie aykırı mizah kuramını açıkça ortaya koyan ilk kişidir. Beattie, gülme için, iki ya da daha fazla tutarsız, uygunsuz, bağdaşmaz, aykırı kısım ve koşulun karmaşık bir nesne ya da toplam oluşturuyormuş gibi düşünülmesinden ya da zihnin onları, kendine özgü bir şekilde, bir tür karşılıklı ilişki içinde görmesinden doğduğunu savunmaktadır. (Paulos, 2003: 8-9) Çocukların sadece birkaç aylıkken bile eğlenceli bulduğu *ce-ee oyunu*, bir görünüşün hızla başka bir görünüşe değiştiği ilk aykırılık örneklerinden biri sayılmaktadır (Eagleton, 2019: 70). Aykırılık(acayıplık, uygunsuzluk) fikrinin mizah temelini oluşturduğu görüşü 18.yüzyılın sonları ve 19.yüzyılın başlarında eleştirmen Hazlitt, filozof Schopenhauer ve Kant tarafından geliştirilmiştir. 19. yüzyılın başları ve 20.yüzyılın sonlarında ise, bazı kuramcılar tarafından tekrar öne sürülür. 19.yüzyıl edebiyat eleştirmeni George Meredith mizahın farklı bir yönünü vurgulayarak ‘*Komedi Üzerine Bir Deneme(An Essay on Comedy, 1918 baskısı)*’ adlı yapıtında ‘Komik Ruh’un bir tür toplumsal nitelikte olduğunu savunmuştur. Bu kurama göre bir şeyin eğlenceli olabilmesi için alışılmadık, uygunsuz veya tuhaf yönlerinin bir arada algılanıp karşılaştırılması gerekir. Ancak yine de diğer kuram gibi kendi başına mizah için yeterli bir koşul olmadığı için rağbet görmemiştir. Neden mizah için yeterli olmadığını üç nedeni vardır;

(1) Aykırılık fark edilmeyebilir. Örneğin bir sözcük oyunu ince olduğu için fark edilemeyen bir aykırılık bulunabileceği gibi bir durumun saçmalığı herhangi bir nedenle anlaşılabilir de.

(2) Bir anlam taşımayabilir veya uygun olmayabilir. Örneğin ‘mayısta kar yağması’ aykırıdır ama hiçbir esprisi özelliği de yoktur.

(3) Duygusal ortam uygun olmayabilir. Uygun psikolojik ve duygusal ortam mizahın temel öğelerindedir (Paulos, 2003: 9-15). Bu sebepleri de ele almak gerekirse gülmenin olması için sadece beklenmedikliğin yeterli olmadığını anlaşılmaktadır (Koestler, 1997: 14). Aykırılık teorisinin üretkenliği ne denli kanıtlanmış olursa olsun,

neden bazı yersizliklere güldüğümüzü ve diğerlerine gülmediğimizi açıklamaya yetmemiştir (Eagleton, 2019: 90). Bu yetersizlikler gülme üzerinde durulan konular ve sorular için yeni bir kurama ihtiyaç duymuştur.

Rahatlama Kuramı

Gülmenin insanın biriken sinirsel enerjiden arınması sonucu oluştuğu noktasından hareket eden rahatlama kuramının (Usta, 2009: 88) değişik yorumları vardır. Ancak bütün bu yorumların ortak bir noktası vardır ki bu da gülmenin sinirsel enerjinin ortaya çıkışı olarak görüldüğü, fizyolojik olan bakış açısıdır. Diğer iki kuramda çok az tartışılan bir soruyu yöneltir kendine; “Gülme neden girdiği fiziksel biçimi alır ve bunun biyolojik işlevi nedir (Morreall, 1997: 32)?”

Mizaha ilişkin görüşlere yenisi 18.yy sonları ve 19.yy başlarında Herbert Spencer tarafından ileri sürülmüştür. Spencer gülmenin genellikle (ama her zaman değil) eğlenmeyle bir arada olmasının, yüz kasları ve solunum sisteminden kaynaklanan bir artık enerji taşmasına bağlı olduğunu öne sürmüştür (Paulos, 2003: 9-10). Gülme ile buhar borularındaki güvenlik tıpasını açmak arasında benzerliklerin olduğunu söyleyen Spencer, gülmeyi tıpkı bir tıpanın açılmasıyla boru içerisinde oluşan basıncın kurtulmasında olduğu gibi gülmeye ilişkin sinir sistemi içerisinde oluşan fazla enerjinin açığa çıkarılması olarak açıklamıştır. Bu açıklama kuram için yeterli sayılmamıştır. Fazladan üretilmiş enerjinin gülmeye aktarılması birçok kuramcıyı etkilemiştir. Bunlardan biri de Freud, arkadaşı Theodor Lipps ve Spencer’in gülmeyi ruhsal enerjinin mekanik enerjiye dönüşmesi olarak betimlemelerinden çok etkilenmiş ama rahatlama kuramını kendi genel psikoanaliz kuramı ile uzlaştırmaya çalıştığı için birçok zorluk çekmiştir. Freud ise, gülmeyi insanların tüm gülünecek durumlar için ayırdıkları ruhsal bir enerji olan, gereksiz enerjinin kullanımı olarak ileri sürmüştür. Freud şaka yaparken bastırılmış ya da yasaklanmış duygu ve düşünceler için kullanılacak olan enerjiyi, komik durumlara tepki verirken düşünmek için kullanmadığımız fazla enerjiyi, mizah için ise, duygularımızca kullanılmayan enerjiyi harcadığımızı söyleyerek kuramının dayandığı noktayı savunmuştur (Morreall, 1997:41- 43). Bu kurama göre, gülme, bir anlığına rahatlamayı sağlamakta ve insana biraz soluk alma imkânı tanımaktadır. Gülen kişiye geriye çekilip geçici olarak kendini ortadan kaldırma ve tıpkı salt soluğunun

gücüyle, homurdanarak hoşnutsuzluğunu dile getiren bir ayı gibi tek söz söylemeden yorumda bulunma fırsatı vermektedir (Sanders, 2001: 33).

Geleneksel gülme kuramları tam olarak istenilen cevapları veremediği için filozoflar ve yazarlar XX. ve XXI. yüzyılda yeni kuram arayışlarına girmişlerdir. Bu **“Çağdaş Gülme Kuram”ının** kuramcılarında biri, Bergson’dur. Bergson kuramında ‘gerginlik-esneklik’ ve ‘mekaniklik’ kavramlarını temel almaktadır. Bergson’a göre, toplum bireyden, yeni durumları algılayabilecek bir dikkat yani gerginlik ister ve bunlara uyum sağlayacak bir esneklik beklemektedir. Bunu başaramayan kişi/ler, mekanikleşmekte ve toplum yaşamına uyum sağlayamamaktadır. Toplum da, kişiyi uyumlu hâle getirmek için ‘gülerek’ cezalandırır. Yani gülme, mekanikleşen uyumsuz bireye, toplumun uyguladığı bir cezadır.

Bir diğer çağdaş kuramcı, Arthur Koestler’dur. Koestler, ‘saldırganlık’, ‘rahatlama’ ve ‘aykırılık’ kuramlarını birleştirmiştir. Onun kuramına göre, mizahi olan, trajedide olduğu gibi bir ‘gerilim’ yaratır. Ama mizahta ‘gerilime’ neden olan ‘saldırgan-savunmacı’ duygulardır. Mizahta gerilim tırmanır ancak hiçbir zaman doruk noktasına ulaşmamaktadır. Beklenmedik bir durumla birdenbire kesilmekte ve kahkaha biçimde patlamaktadır. Koestler, bu fikrî boyutunda uyumsuzluğu kullanmaktadır. Ona göre; *“Bir durumun ya da fikrin kendi içlerinde tutarlı ama birbirleriyle çatışan (kesişen) iki anlam çerçevesi içinde algılanması (Koestler, 1997: 15).*

Üzerinde durulacak son gülme kuramcısı, John Morreall’dur. Ona göre, gülmeye neden olan herhangi bir durum, psikolojik değişiklik yaratmalı, bu değişiklik ani ve memnuniyet verici olmalıdır. Bu görüşü göre Morreall, gülmeyi memnuniyet verici psikolojik değişiklikten kaynaklanan, ismi tam olarak konulamayan hissin ifade ettiği fiziksel bir aktivite olarak tanımlamakta ve psikolojik değişikliğin duygusal, duyumsal ve kavramsal olabileceğini söylemektedir (Usta, 2009: 91-94). Geleneksel ve çağdaş kuramlara bakıldığında gülmeyi farklı yaklaşım ve boyutlardan ele aldıkları görülmektedir. Tüm kuramların birbirlerinin yok etmekten ziyade birbirlerini tamamladıkları görülmektedir.

Gülmenin Çeşitleri

Gülmenin birçok görünüşü vardır. Tebessümden sesli bir kahkahaya kadar pek çok şekli vardır. Bu çeşitlilik, gülen kişinin ve mensup olduğu sınıfın özellikleri ve gülmeye neden olan etkilerin çok çeşitli olmasıyla açıklanabilir (Usta, 2009: 22). Gülmenin dört şekli bulunmaktadır. Bunlar;

Aristokratik Gülüş / Halk Gülüşü

Bazı araştırmacılara göre, gülme aristokratik gülüş (havas gülüşü) ve halk (avam) gülüşü şeklinde ayrılmıştır. Bu araştırmacıların çoğu aristokrat sınıfı yüceltmekte, alt-katman sınıfını yermektedir. Bu görüşe göre, incelikli gülümseme soylulara özgü; gürültülü bir kahkaha ise avam, halkın en sıradan kesimi, incelik ve adabın az olduğu kişilere aittir. XVIII. yy da yaşamış olan IV. ‘Chesterfield Kontu, başkalarının duyabileceği kadar yüksek sesle ve gürültülü bir şekilde gülmenin budalalık ve görgüsüzlük olduğunu ve bunun da yalnızca avama ait olabileceğini söylemiştir (Koestler, 1997: 8; Sanders, 2001: 276-277; Usta, 2009: 22).

Alaycı (Aşağılayıcı) Gülüş / Neşeli Gülüş

Birçok araştırmacı gülmeyi, içinde alay olup olmamasına göre ‘neşeli’ ve ‘alaycı’ gülüş olarak ayırmaktadırlar. Alaycı gülme Batı edebiyatında yazıya geçirilen ilk gülmedir. Karşımıza ise İlyada’nın birinci bölümünde⁴ karşımıza çıkmaktadır. Alaycı gülmenin kırıcı ve yıkıcı bir tarafı vardır. Neşeli gülme ise zararsızdır. Neşeli gülme ışık ve havayla bağlantılıdır. Ama buna karşılık olarak aşağılayıcı gülme, ateşle bağlantılı olarak görülmektedir (Sanders, 2001: 85-86). Alaycı gülmenin bir başka çeşidi vardır ve buna ‘homerik gülüş’ denilmektedir. Karşımıza İlyada’nın ikinci cildinde tanrıların sık sık fiziksel özürlerle alay etmeleri olarak çıkmaktadır (Morreall, 1997: 95). Homerik gülüş ya da Homerce kahkaha (Koestler, 1997: 7) adı verilen bu gülüş, bedensel çirkinliği ya da özrü olanların hedef seçilerek (Sanders, 2001: 125) alay konusu yapılmasıdır.

⁴ “Hephaistos böyle dedi, ak kollu Here gülümsedi./Oğlunun elinden aldı tası/Hephasistos boşalttı tanrı balını bir sağraktan/sundu tanrıların hepsine./koştu durdu oradan oraya, soluya soluya./tanrılarda gürül gürül bir kahkaha koptu.” (<http://edebiyatkonulari.blogcu.com/ilyada-ilyada-destani-dunya-destanlari-homeros-ilyeda-1-bol/3000278>)

Doğal Gülme / Yapay Gülme

Bazı araştırmacılar, gülmenin kendiliğinden gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinde düşünerek yapay gülüş-doğal gülüş ayrımına gitmişlerdir. Aziz Nesin ve Muzaffer İzgü bu araştırmacılarıdır (Usta, 2009: 25). Gülmece, seslendiği insanı hangi oranda olursa olsun, sağlıklı olarak güldürebilen her şeydir. Gülmecenin işlevi, güldürmektir. Gülmeceye bulunabilecek her türlü nitelik (ders verme, ceza, öğreti...) güldürmek işlevinden sonra gelmektedir. Bir oranda da olsun güldürmeyen bir şey, gülmece özelliğini taşımaz. Gülmecedeki gülmenin sağlıklı olması büyük önem taşımaktadır. Çünkü sağlıklı olmayan gülmeleri doğuran etkenlerin hiçbiri, gülmece sayılamayacağından konu dışında kalmaktadır. Örneğin, gıdıklanarak bir insan güldürülebilir; ama bu sağlıklı bir gülme olmadığı için gıdıklamak gülmece sayılmamaktadır. Aptal gülüşler, yalandan gülüşler, yaranma gülmeleri de, daha bunlara benzer sağlıklı olmayan gülme etkenleri de gülmece sayılmamaktadır. Sağlıklı, gülmeceyi yaratan her şey gülmecenin kapsamına girmektedir (Nesin, 1973: 16-17) ama aksi yapay gülüştür.

Mizahi Gülüş / Mizahi Olmayan Gülüş

Çoğu araştırmacı, inceleyeceği gülme çeşitlerini belirlerken gülme türlerini, mizahi olan ve mizahi olmayan gülüş şeklinde gruplandırmaktadır. Bu kişilerden biri, Morreal'dir ki ona göre; *“gıdıklanma, cee yapma, bebeklerde havaya atılma tutulma, sihirbazlık numarası yapma, tehlikeyle karşılaştıktan sonra kendini tekrar güvende hissetme, bir bulmaca ya da sorunu çözme, bir oyunu ya da spor etkinliğini kazanma, piyangodan para çıktığını öğrenme, zevkli bir işe girişme, utanç duyma, azot oksit soluma (Morreal, 1997: 3-4)”* gibi durumların mizahi olmayan gülmeye yol açtığını belirtmektedir. Yine Morreal'e göre; *“bir fıkra, taklit, abartma, ses-hece karışması, aliterasyon, garip giyişler giyinme, bir çocuğun büyüklere özgü bir ifadeyi yerli yerinde kullandığını duyma, yalnızca aptalca bir hava içinde olma ve yerli yersiz her şeye gülme (Morreal, 1997: 4).”* gibi durumlar mizahi gülmeye neden olmaktadır (Usta, 2009: 25).

‘Gülme’ ve ‘güldürme’ derin anlama sahip geniş sınırları ile büyük bir tarihe dayanmaktadır. Temelinde güldürmenin olduğu mizah yalnızca eğlenme ve eğlendirme işlevinde değildir. Gülme, insanın doğal eylemleri dışındaki içtimai sebeplere sahip olan

ve üzerine yapılan araştırma ve incelemelerden de anlaşılacağı üzere anlam derinliğine sahip bir yapıdadır. Bu temelde olan mizah yalnızca rastgele yapılan şaka ya da kelime oyunlarından ibaret değildir. Mizah, toplumun fikri münakaşalarından, ruhundaki eğlenme isteği dâhil tüm beklentileri, istek ve arzularını hoşgörüyü bünyesinde taşıyan mantıki çerçevesi ve çeşitli türleri ile var olan bir sanattır. Bu sanat içinde barındırdığı özellikleri ile belli yapılarla var olmakta ve taşınabilmektedir.

Mizahın Ögeleri

Mizahta Mantık

Her söz dizimi mizahı ortaya çıkarmadığına göre, mizahı sağlayan sözdizimlerinin bir özellikleri var demektir. Bu açıdan mizahi söz ve yazılarını yapıları ayrıca ilgi çekici olmaktadır. Çünkü belirli bir metnin veya cümlenin mizahi sağlayabilmesi yapısının özel kuruluşu ile bağlantılıdır. Nitekim mizah yüklü cümlelerin pek özel bir biçimde gerçekleştirilmiş, önerme ve tanımlardan başka bir şey olmadığını görmek mümkündür. Önerme, mantıkta, doğru ya da yanlış olabilen bir cümledir. “*İpe un serilir*” önermesi doğru ama “*İpe taş serilir*” önermesi yanlış bir önermedir. Ama “*İpe un serilir*” önermesinde kuru mantık yanlış bir önermedir, fakat yaşanan hayat içinde bu cümlenin taşıdığı doğruluk payı dikkate şayandır. Çünkü içinde zekânın bir göstergesi vardır. Bilerek yanlış bir önermenin kurulmuş olduğu gerçeği görülmektedir. Kısaca, bu cümlenin taşıdığı öz ve kuruluş yapısı olarak, doğru ya da yanlış değerlendirmelerini aşan, mizahi bir önerme karşısında bulunduğu görülmektedir. Mantıkla mizah arasında kesin bir ilişki olduğu doğrudur. Ama şu da bilinmelidir ki, mantık tek başına mizahı açıklayamamaktadır. Nitekim mantık yapısındaki bu tipiklik her zaman mizahı ortaya çıkarmamaktadır. Ortaya mizahı çıkarıcı bir cümle ya da metinde mutlaka, mantık yönünden özel bir yapı kuruluşu söz konusu olmaktadır. Bir de teknik yönden şöyle sıralanabilir: mantık açısından ilgisiz iki sınıfı bir arada görmemiz, bizde çarpıcı bir etki yaratmaktadır. Sonradan bu iki sınıflamayı bir arada görünce, aynı etkiyi bizde yaratmadığını söylemek mümkündür. Mizahın mantık yönünden ulaşabildiği en üst düzey, curcuna ve sınırsız eğlenti olmaktadır. Bu durumda bir bakıma, mizah alanı olağan yaşantı olmuş, günlük yaşantımız ise, bugün mizah alanı diye adlandırdığımız olağandışı bir yapı durumuna dönüşmesine sebebiyet verebilmektedir. Mizahla mantık arasındaki bu kök ilişki, mizahın ikinci bir ögesini yani ‘görüntüyü’ vermektedir.

Olmadık iki sınıfın bir araya getirilmesi alışılmadık görüntüleri gözlerde canlandırmaktadır (Öngeren, 1998: 24-27).

Mizahta Görüntü

Mizahın görüntüler ile ilişkisi çok geniş bir alanı içermektedir. Alışılmadık, beklenmedik görüntüler mizahı sağladığı gibi, gerçekdışı görüntülerin bir bölümü de mizah etkisini sağlayabilmektedir. Nasrettin Hoca, hatıralarımızda eşeğine ters binmiş görüntüsü ile yer etmiştir. Tek başına bile bu görüntü bile mizah duygusunu vermektedir. Herhangi bir şeyin, bir hareketin görüntüsü olsun, genel olarak görüntüler, mizahın mantık yapısı ile doğrudan ilişkilidir. Bu görüntü yapısı, mizahın sanat özelliğini vermektedir. Ama şunu da belirtmek gerekiyor ki, her alışılmamış, gerçekdışı görüntü, mizah yaratmayabilir ya da yaratmak için yeterli olmayabilir. Mizahın ortaya çıkabilmesi için, ilgisiz iki sınıf yan yana getirilmelidir. Bunun sonucunda alışılmadık bir görüntünün sağlanması ve bu çıkan sonucun somut bir toplumsal durumu işaret etmesi gerekmektedir (Öngeren, 1998: 26-28). Mizah toplum içinde var olan bir yapıdır. Toplumun ruhunu, sesini, dönemin özelliklerini, aksaklıklarını bağırarak bir türdür.

Toplumsal İlişki

Kuru mantık değiştirmeleri, tek başına anlam türetmediği gibi, görüntü birlikleri de tek başına mizahı yaratamamaktadır. Mizahın mantık ve görüntü yapısı, gerçekte soyut şemalardır. Fakat sonuç olarak ortaya konulmak istenilen toplumsal ilişki, kaçınılmaz biçimde somut bir niteliktedir. Toplumsal ilişki, mizahı mekanik bir işlem olmaktan kurtarmaktadır. Mizah, aradığı hoşgörüyü, geniş oranda toplumsal ilişki bölümünde sağlamaktadır. Öyle ki, halkın bazı görüş ve isteklerini dışarı vurmak için mizahî anlatım yoluna ihtiyacı vardır. Mizah soyut bir mantıki ilişkiden yola çıkmakta, görüntü tablosu içinde somutlaşmakta, toplumsal ilişki içinde ise günlük bir olaya indirgenmektedir. Fakat sembolik yapı bünyesinde olduğu için, zihnimiz mizahta herkes için ortak, genel ilişki bulabilmektedir (Öngeren, 1998: 29-30). Mizahın özellikle toplumsal yapısı onun çeşitli özelliklerinin olmasına da sebebiyet vermektedir.

Derin bir yapıyla toplumu anlatan ve taşıyan bir niteliğe sahip olması kaçınılmazdır. Bu özellikleri ile tek başına değil çeşitli türleri ile ortaya çıkmış ve hep var olmuştur. Bu türlerin başında ‘fikra, mizahi hikâyeye, mizahi şiir, karikatür, yazısız karikatürler, kukla

ve komedi' gelmektedir. Çeşitli türlere sahip mizahın özelliklerine çeşitli açıklardan bakarak bu türlerin anlamlarını, etkilerini belirlemek gerekmektedir. Bu çalışma gereği üzerinde durulacak olan fıkra, mizahı en kolay taşıyabilen en çabuk yayabilen bir mizah türüdür. Aynı zamanda bu aktifliği ve işlevselliği bütün çağlarda kullanılması için uygun bir zemin sunmaktadır. Hoşgörü yönünden açıkça söylenemeyen mizah bölümleri genellikle fıkraya yükletilmektedir. Bu nedenle en sert, en sakıncalı mizah örnekleri fıkra türü ile bütün bir topluma duyurulmaktadır.

5. BİR MİZAH TÜRÜ OLARAK FIKRA

Halkbilimi ürünleri içinden çıktıkları kültürün felsefesini, davranış kalıplarını, yaşama biçimlerini kendilerine özgü yöntemlerle göstermektedirler. Halkbilimi inceleme alanında olan halk edebiyatında mizahın yer aldığı türlerin başında fıkra gelmektedir. Önceleri Osmanlı edebiyatında 'latife' adıyla bilinen (Albayrak, 2005: 208-9) fıkralar, gülme ve mizahın en önemli unsurlarındandır. Toplum tarafından var edilen ve fıkra tarafından yaşatılan fıkra tipleri aracılığıyla beslendikleri kültür coğrafyasını kendi süzgecinden geçirerek yeniden yansıtır. Bu oluşum, dönüşüm ve geri dönüt süreci, binlerce yıllık birikim sonucudur (Öncül ve Çek, 2017: 7). Malzemesi dile dayanan sözlü edebiyat mahsulleri arasında olan fıkra, şekil ve muhteva bakımından kendine has karaktere sahip özel bir edebi türdür (Yıldırım, 2016: 33). Halkın zekâsından çıkmış olan bu müstakil tür, bilgeliği, nüktedanlığı, hazırcevaplığı, kıssadan hisse kapma gibi sahip olduğu özelliklerle Türk sözel belleğinin entelektüel verimleri arasında yer almaktadır (Öncül ve Çek, 2017: 53).

Hikâye kaynağı gerçek hayattan alınmış bir olay ya da tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı, insanî kusurlarla içtimai ve günlük hayatta karşılaşılan kötü ve gülünç olayları, çarpıklıkları, zıtlıkları, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağduyuya dayalı ince bir mizahı, hikmetli bir söz, keskin bir alay yoluyla yansıtan fıkra, genellikle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir diliyle yaratılmış olup sözlü edebiyatın özel türlerinden ibaret yaygın epik-dram türündeki gerçekçi hikâyelerin her birine verilen isimdir (Yıldırım, 2016: 36). Hayatın içinde, toplumun duygu, düşünce ve zekâsı ile yoğrulan fıkralar, halkın kendine özgüdür. Halkın ortak yaratma gücünün eseri olan bu tür, kültürün zenginliğini yansıtmaktadır. Toplumun yaratıcı, düşündürücü ve değerlendirme

gücünü ortaya koymaktadır (Şahhüseyinoğlu, 2015: 8-9). Merkezi daima insan/lar olan fıkraların kültür içinde önemi büyüktür. İnsanı, toplumu, kültürü söz varlığına kadar derinden tanıyan ve özel bir kozmogoniye sahip bir türdür.

Fıkraların merkezinde daima insan-toplum ilişkileri yer alır. Toplum hayatında ortaya çıkan karşıtlıklar, düşünce ve davranış farklarından doğan çatışmalar fıkraların konularını teşkil etmektedir. Türk fıkralarının büyük bir bölümünün konusu, idareci tabaka ile halk arasında geçen olaylardan kaynaklanmaktadır. Bu olaylarda halk, düşünce, tutum ve davranışını kahramanın ağzından ifade ederek, doğrudan doğruya idarecilerin karşısına çıkmadan kahramanını idareci tabakadan kendisine ters düşen her tipten insanın karşısına çıkararak sesini duyurmaktadır. Aynı zamanda inanç ve itikatlarla, dini adet ve merasimlerle, dini yasaklarla, hurafelerle cahil din adamlarını ve dini istismar edenleri konu alan fıkralara da edebiyatımızda yer verilmektedir. Ancak Türk fıkralarının konu bakımından en büyük ve en zengin grubunu, içtimai, iktisadi, siyasi görüş ayrılıklarından doğan çatışmalar; aile, terbiye, hukuk, yardımlaşma ve beşeri kusurlarla alakalı meseleler teşkil etmektedir. Bu sebeple kültür için bu denli büyük öneme sahip fıkraların içinde milletimizin tarihini, siyasi, dini, iktisadi, içtimai hayatı, inanç ve fikir mücadelelerini, geleneklerini, dünya görüşünü, hayta bakış tarzını aksettiren bilgileri bulmak pek tabii bir sonuçtur (Yıldırım, 2016:36-40). Fıkra toplumun yalnızca düşünce, duygu ve genel içtimai konularıyla var olmamıştır. Bu konuları anlatım şekli de özel bir kompozisyona sahiptir.

Fıkra, kendine özgü kompozisyonu ile ötekilerden ayrılır. Anlatım sırasında, kelimelerin seçimi, tasvir biçimi, diyalog çatısı, konu seçimi ve hedef belirlemesi, ona küçük hacimli kompozisyonu içinde bu farklılığı kazandırmaktadır. Fıkra, bu özellikleri ile sadece sözlü anlatım türleri arasında kendine yer açan ve bu alanda kullanımının gerekliliğini kabul ettiren bir kompozisyon yeterliliğine sahiptir. Anlatım kompozisyonu özellikleri, yüklendiği görevlerin çeşitliliği ve çekiciliği, konuların gerçek hayat sahneleri ile olan bağı, ifade etkinliği, ona her durumda başvuru açısından bir vazgeçilmezlik, kullanımının gücü, varlığını koruma süreklilik dinamikleri kazandırmaktadır (Güzel ve Torun, 2014: 202). Fıkralarda, fikirler kuru olarak değil, mizahın süzgecinden geçirilerek birer (latife) şeklinde verilmektedir (Güney, 1971: 137). İnsanı güldürürken düşündüren ve terbiye eden fıkralar, halkın esprisini, zekâsını,

mantık ve muhakemesini, ortak hayat görüşünü yerinde ve zamanında anlatan hikâyecinin söyleyiş biçimi muhteva ile ahenk teşkil ettiği takdirde önem kazanmaktadır (Elçin, 2013: 567). Bu anlatım şekli halkın dili ve üslubu kullanılarak oluşturulmaktadır. Halkın içinde var olan ve onun sesi olan fıkranın dili ve üslubunun halktan kopuk olması değil, yakın olması tabii bir sonuçtur.

Fıkraların anlatımında kullanılan dil, açık, sade ve anlaşılır bir özelliğe sahiptir. Konuşma dilinde geçen canlı, işlek tüm kelimeler fıkra kompozisyonunu kurmada bütün incelikleriyle kullanılmaktadır. Anlatım esnasında göze çarpan cümle tipleri geçmiş zaman, geniş zamanın hikâyesi, soru ve emir biçiminde kurulanlardır. Bu tiplere yarım kalmış karşılıklı konuşma/diyalog cümleleri de ilave edilmektedir (Yıldırım, 2016:316). İfadeleri kuvvetlendirmek için başvurulan çeşitli yollar vardır. Kelimeleri mecâzi anlamlarda kullanmak, bazı kelimeleri tekrarlamak gibi, aynı zamanda edebi sanatlardan (tezat, kinaye, tevriye, istiare, gibi) da istifade edilmektedir (Yıldırım, 2016:45-46). Genellikle nesir diline dayalı olan fıkralar kısalık ve anlamda yoğunluk özellikleri, onun temel karakteristik özelliğine sahiptir (Karadağ, 2004: 221). Sade ve anlaşılır, canlı bir Türkçeye bürünmüş fıkraların konuları, anlam yoğunluğu ve kısalık özellikleri de göz önünde bulundurularak çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Fıkralar Türk halk edebiyatında hem sözlü gelenekte hem de yazılı olarak zengin bir hazine tutarındadırlar (Boratav, 2014: 95). Nesir diline dayalı olan fıkra, kısalık ve anlamda yoğunluk gibi temel karakteristik özellikleriyle karmaşık bir yapıyı ve çok yönlülüğü bünyesinde taşımaktadır. Kısa ve yoğun anlatım gücüne sahip tür, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Genel kısalık, bu bölümlerin de kısa, hatta belli belirsiz olmasını gerekli kılmaktadır. Fıkralar bir hükümle sonuçlanmaktadır. Ayrıntıya, betimlemeye yer vermeksizin kısa yoldan yargıya varıldığı görülmektedir. Temel olay ve yargı, fıkranın özünü oluşturmaktadır. Atasözlerindeki gibi, az sözle çok şey anlatma, fıkra üslubunun belirgin yönüdür. Anlatılmak istenilen düşünce, savunulmak istenen tez, bazen bir tek sözcükle bile sunulabilmektedir. Fıkrayı oluşturan iki önemli unsur vardır; tez ve karşı tez (Karadağ, 2004: 222).

Fıkroda teferruata, uzun uzun tasvirlere, tahkiye sanatına önem verilmemektedir. Gerçekçilik, somutluk, az sözle çok şey anlatma, maksada uygun bir biçimde anlamlı

fikir söylemek ve hareket etmek fikranın yapı hususiyetleri arasındadır. Fıkralarda, her şey tabii ve akla uygun bir biçimde var olmaktadır. Türk fıkralarında mantığı zorlayan olağanüstü tesadüflere, akıl almaz varlıklara ve kudret sahiplerine rastlanmamaktadır. Hayalî ve fantastik unsurlara fıkroda pek yer yoktur. Fıkralar, amaçları bakımından sözlü edebiyatın diğer mizahî şekilleriyle birleşmektedir (Yıldırım, 2016: 41-44). Fakat diğer türlerden onu ayıran nokta kendine özgü olan kompozisyonudur. Genellikle realistik yapısıyla olağanüstülükleri bünyesinde pek yer verilmeyen fıkralardaki vakalar belli bir zaman ve mekân içinde geçmektedir. Belli bir zaman ve mekânda geçen fıkralar olduğu gibi genellikle zamana ve mekâna bağlı kalınmaksızın anlatılan fıkralar da bulunmaktadır (Elçin, 2013: 567).

Bir fikra anlatısının zamanı, olayların geçtiği süreyi veya aralığı ifade etmektedir. Her anlatının mutlaka bir zamanı vardır ama bu zaman dilimi anlatının içeriğinde işlenmemiş olabilir. Bir fikranın zamanını tespit etmek için ilk olarak fikra tipine incelemek gerekmektedir. Ancak sadece fikra tipine bakarak yapılacak bir değerlendirme yanıltıcı olabilir. Anlatıdaki mekânsal ipuçları önemlidir. Türk fıkralarında mekân çoğunlukla “bir yer, bir pınar başı, tekke, cami, meyhane, hamam,” vb. gibi açıkça nerede olduğu belli olmayan yani belirsizlik taşıyan yerlerdir. Ancak bu belirsizliğe rağmen Türk fikra belleği incelendiğinde fıkroda mekân olarak çok geniş bir coğrafyanın geçtiği görülmektedir (Öncül ve Çek, 2017: 56-61).

Fıkralardaki kahramanlar halkın çoğunluğunca benimsenmiştir. Bu kahramanların hikâyeleri önce sözlü gelenekte oluşmuştur ve gelişmiştir. Daha sonraları kitaplara da geçmiş, fakat yine de halk içinde ve sözlü anlatma yoluyla yayılmalarını sürdüren üç ünlü fikra tipi vardır; Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa. Bu kahramanlar, yaşadıklarına şüphe olmamakla beraber gerçek biyografileri, hatta kendilerine en çok yakıştırılan fıkralarında anlatılanların bile gerçek yaşamlarıyla ilişkileri kesin olarak hiçbir zaman bilinemeyecek kadar menkıbenin sınırlarına yerleştirilmiş kişilerdir. Bu kahramanlardan başka bir de gerçek; hayatları gereğince tanınan, toplumun aydın kesimlerinden çıkmış tarihi kişilerin nükteleri, hazırcevaplıkları, tuhaf maceraları etrafında işlenmiş olan fıkralar vardır. Bu kahramanlara örnek olarak, XVIII'inci yüzyılın ünlü devlet adamı Koca Ragıp Paşa ile şair Fıtnat Hanım'ı ve hicivci Haşmet'i karşılaştıran fıkralar gösterilebilir (Boratav, 2014: 97). Bir fikra her şeyden önce belli

bir bağlamsal çerçevenin içinde doğmuştur. Zamanı ve mekânı o çevreye uygun bir şekilde içinde barındırmaktadır. Elbette geçmişten günümüze çeşitli şekillerde aktararak gelen fıkraların söz konusu zamansal bağlamdan ve mekândan koparıldığı gerçeği de yadsınamazdır. Zaman ve mekândaki belirsizlik gibi fıkraların şahıs kadrolarında da gerçek ve kesin bir belirlilik yoktur. Şahıs kadrolarına görülen genel belirsizlik, onları hayatın gerçeğinden, her gün karşılaştığımız insanlardan farklı bir durumda yaşadıklarını ifade etmez. Şahıs kadroları tiplerden oluşmaktadır. Bu tipler de geçmişte ve günümüzde karşılaşılan ve hâlen karşılaşmakta olduğumuz insanlardan ibarettir. Fıkraların şahıs kadrolarında yer alan insanlar: Müspet, menfi ve dinleyici/seyirci tipleri veya grupları oluşturmaktadır.

Fıkra kompozisyonu için gerekli diyalog, ilk iki tip arasında doğmaktadır. Üçüncü grup tipleri, kimi zaman diyalog akışı içinde, tartışmaya soru cümleleri ile karışmaktadırlar (Yıldırım, 2016: 319). Her fıkra tipi halka hemhal olmuş ve halkın ortak sesi olmuştur. Halkın kendini ifade etmekte ve isteklerini dile getirmekte aracı olarak öne sürülen şahıslardır. Halk her sorunu için farklı tipleri benimsemiştir.

Fıkra tipleri kendilerine yüklenen fonksiyonlarına nispetle birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu farklar, aynı zamanda yüklendikleri görevlerin sınırlarını belirler. Farklı görevler yüklenmiş fıkra-tipleri açısından Türk dünyasının büyük bir zenginlik içinde olduğu görülmektedir. Fıkra-tiplerinin tek tipe indirgenmesi, toplum hayatında görülen gelişen kültür yapısı, farklı tutum ve davranış varlığı, zihniyet çatışması, farklı bakış açıları olduğu sürece mümkün değildir. İnsan tabiatına aykırı olan bu çizgi, zaman içinde tiplerin değişmesi, yeni görevler yüklenmesi yahut yerlerini başka-tiplere terk etmesi, farklı fıkralarının kendilerine bağlanarak anlatılması, toplumun, onu yaratanların tercihidir (Yıldırım, 2016: 323).

Fıkra tipleriyle bilinen en yaygın kahramanlar;

Nasrettin Hoca; Anadolu kültürünün en güçlü figürüdür. Halk bilgesi Nasreddin Hoca Sivrihisar'ın Hortu yöresinde 1208 yılında doğmuş, 1284'te Akşehir'de ölmüştür. Hoca, Çobanoğulları'ndan Husâmeddin Çoban oğlu Alp Yürük'ün torunu Muzaffereddin Yavlak Arslan'ın oğlu Nâsreddin Mahmûd'dur. Nasreddin Hoca'nın fıkralarında dile gelen, halkın duygularının yansımasıdır. Eşeğinden ayrı düşünilemeyen, kaba sofulara

karşı olan Nasreddin Hoca, gülmece türünün yaygınlaşmasının öncüsüdür. Nasreddin Hoca'nın fıkraları yıllardır dilden dile aktarılmış, yüzlerce kitapta ayrı ayrı derlenmiş ve hakkında yüzlerce araştırma yapılmıştır. Türk halkının yetiştirdiği Nasreddin Hoca, ince bir zekânın, mizah (gülmece) gücünün yer aldığı fıkralarında toplum yaşamındaki karşıtlıkları, olumsuzlukları, aksaklıkları büyük ustalıkla sergilemektedir. Nasreddin Hoca, akıl ile duygu arasındaki dengeye önem vermektedir. Belli bir dünya görüşüne sahip olan bir halk filozofudur. Akıl temeli üzerinde kurulan “Nasrettin Hoca fıkralarında” her olay, her tutum, her görüş gerçekçi bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Bu bakımından Hoca, bütün boş inanlara, fizik ötesi inanış ve görüşlere de karşı olduğunu göstermektedir. Nasreddin Hoca kavuğu, cübbesi, kürkü, evi, karısı, çocukları, komşuları, mollası ve eşeği ile belli bir çevrede belli bir kılıkla yaşamaktadır. Küçük bir kasabada imamlık, okul hocalığı, kadılık gibi görevlerde çalışan, tarlasını kendisi ekip biçen, kışlık odununu kendisi toplayan, buğdayını değirmene kendisi götüren, evinin damını kendisi aktaran halktan bir kişidir (Batur, 1998: 572-573; Boratav, 2014: 9; Gölpınarlı, 2016:11).

İncili Çavuş: İncili Çavuş, XVII. Yüzyılın tanınmış bir kişi olan İncili Mustafa Çavuş'tur. I. Ahmet (hük. 1603-1716) döneminde yaşamıştır. İncili, fıkralarında, Batı ülkelerinin kral saraylarında benzerlerine rastladığımız “maskaraların” rolünü oynamaktadır. Ayrıca ona padişahın musahibidir de denilebilir. İncili Çavuş'un fıkralarındaki ekseni, genellikle saray ve saray çevresini teşkil eden insanlar ve bu insanların cemiyet hayatındaki tutum ve davranışları meydana getirmektedir. Onu, kendinden önce ve sonraki müsâhiplerden ayıran ve bir fikra tipi olarak yaşamasını sağlayan şey, mizahındaki içtimai ve beşeri değerler manzumesinin diğerlerine nispetle olan ağırlığını ve asıl şahsiyetinden sıyrılışıdır. Halk onu, saray ve çevresini tenkit etmek, alaya almak ve gülünçleştirmek için en iyi temsilci olarak benimsemiştir. Kalıcılığını ve canlılığını sağlayan, bu benimseme, sahiplenme duygusudur (Batur, 1998: 574; Yıldırım, 2016: 65).

Aldar Köse: Aldar Köse, ‘Aldatan Köse’ olarak da bilinmektedir. Fıkralarında hazırcıevaplığı ve kurnazlığı ile ön plana çıkmaktadır. Bazı fıkraları Nasreddin Hoca fıkraları ile benzerlik göstermektedir. Aldar Köse fıkralarının mihverini toplumsal hayatta karşılaşılan tezatlıklar, çarpıklıklar, çatışmalar ve beşeri kusurların tenkidi,

sergilenişi oluşturmaktadır. Fıkra tipi olarak, Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Tacik ve Karakalpak Türkleri arasında sevilen ve yaşatılan bir tiptir. Bu tip, bir nevi Bektaşî tipine benzemektedir (Öncül ve Çek, 2017: 41; Yıldırım, 2016: 68).

Bekri Mustafa: IV. Murad devrinde yaşamış ünlü bir ayyaşdır. Bu devir, dini yasakların şiddetle uygulandığı ve karşı gelenlerin cezalandırıldığı bir devirdir. Bekri Mustafa içkiye düşkünlüğü yüzünden bu yasağa devamlı karşı gelen bir tip olduğundan sürekli yeniçerilerle, kadırlarla çeşitli devlet memuruyla başı derde giren bir kişidir. Fıkralarında içkiye düşkünlük, içkiyi yasaklayan kuralları ve uygulayıcılarını umursamama, açık sözlülük, hazırcıca ön plandadır. Dönemin yasaklarına ve uygulayıcılarına karşı tutumu onun kendisi ile aynı düşüncede olan geniş bir kesim tarafından benimsenmesine neden olmuştur. Başından geçen hadiseler etrafında birer fıkra olarak döneminden günümüze kadar anlatıla gelmiştir (Öncül ve Çek, 2017: 37; Yıldırım, 2016: 66).

Esenpulat: XVIII. asırda yaşadığı düşünülmektedir. Türkmenler arasında anlatılan fıkraların bağlandığı fıkra tiplerindedir. Onun mizahının mevzular ve bu mevzulara bakış tarzından oluşmaktadır. Bir nevi Nasreddin Hoca tipine benzemektedir (Yıldırım, 2016: 67).

Kemine: Türkmen Türkleri arasında şekillenmiş tiplerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Asıl adı Mehmet Veli Keminedir. Şair ve aydın olmasına rağmen, halkın kendisine karşı gösterdiği ilgi ve benimseyiş onu bir fıkra tipi haline getirmiştir. Etrafında şekillenen fıkralar ve şorta sözler, XIX. yüzyıldan itibaren yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Fıkraların ekseninde ise zengin-fakir, kadı, pir, sofı, molla ve benzeri insanların cemiyet hayatında görülen maceralar yer almaktadır (Öncül ve Çek, 2017: 39; Yıldırım, 2016: 66).

Bektaşî: Bektaşî tipi, dini bir zihniyet içinde ortaya çıkmıştır. Bektaşî, başında on iki dilimli tacı, gözleri ışıldayan, bıyıkları sakalına karışmış, güleç yüzlü, zeki bakışlı, boynunda teslim taşı, belinde zünnarı, üstünde kaftanı ve yola çıkacakmış gibi boynuna sofrasını asmış, koluna keşkülünü, omzuna nefirini takmış, eline teberini almış bir insan olarak zihinlerde canlanmaktadır. Bektaşî, herhangi bir dini görüş doğrultusunda, dinin yayıcılığını üstlenmemiştir. Aksine, Türk cemiyetinde Müslümanlığı hangi şekilde

olursa olsun yalan yanlış yorumlayanlara karşı mücadele eden, onları uyandırmaya çalışan bir tiptir. Bektaşî, toplum hayatında gelişen olayları tenkit ederken insanlara doğruyu, iyiyi, güzeli öğretmeyi ve düşündürmeyi gaye edinmiştir. Olayları gülünçleştirerek halkı eğlendirmeyi değil, güldürürken öğretmeyi ve eğitmeyi esas almıştır (Yıldırım, 2016: 77-78).

Birçok tip etrafında teşekkül eden fıkralar gelişigüzel anlatımlarla aktarılmamaktadır. Fıkra anlatımı ve anlatıcıları bu anlatıları en etkili şekilde karşı tarafa vermeye çalışırlar. Bu estetiksel yapıya sahip fıkra anlatıları, en etkili anlatımı istemektedir. Çünkü fıkralar durduk yere anlatılan bir tür değildir. Mutlaka fıkrayı anlatmayı gerektirecek bir sebep olacaktır. Bu yüzden fıkra anlatan, fıkra anlatıcıları, anlatımı en etkili biçimde kullanmak için dili ve üslubu hakkıyla kullanmaktadırlar.

Günlük hayatımızın adeta ayrılmaz bir parçası olan ve diğer anlatım türlerime göre halk arasında en yaygın olan fıkraların hakkıyla anlatılması ayrı bir yetenektir. Her insan en az birkaç fıkra bilir. Fakat her insan iyi fıkra anlatamayabilir. Bunun sebeple fıkra anlatıcısının bu konuda kabiliyetli olması gerekmektedir. Bu kabiliyetten kast edilen, anlatıcı fikranın hem zaman ve mekânını iyi seçecek hem de fikranın kendine özgü yapısını bozmayacaktır. Bunun için de anlatıcının aklî ve naklî açıdan bir kısım meziyetlere sahip olması gerekmektedir. Anlatıcı her şeyden önce konuştuğu dile hâkim olmak zorundadır. Dilin inceliklerini bilmeli ki nükteyi hakkıyla ilişkilendirebilsin. Bununla birlikte bir diğer önemli husus ise anlatıcının bilgili olma zorunluluğudur. Anlatıcı, bulunduğu mecliste konuşulanları hakkıyla idrak ederek, insanların ruhsal durumlarına, konunun veya sohbetin gidişatına göre fikranın yerinin geldiğini anlamalı, anlatacağı fıkra ile ortamı ya yumuşatmalı ya da sohbete ivme kazandırmalıdır. Ayrıca buna ek olarak anlatıcı jest ve mimiklerini etkin ve doğru bir şekilde kullanmalıdır. Mahalli ve bilge tiplerine ait fıkraların anlatılma esnasında tipin ses ve ağız özelliklerini yansıtabilmelidir. Bunun için de anlatıcının iyi bir müzik kulağına sahip olması gerekmektedir. Ayrıca bunların hepsinden önemlisi duyduğu fıkraları unutmaması ve özellikle nükteyi koruyabilmesi için iyi bir hafızaya sahip olması gerekmektedir (Öncül ve Çek, 2017: 20-21).

Fıkrayı yerli yerinde doğru bir anlatımla verildiğinde asıl amaçlarındaki tesiri yapacaktır. Bir olay veya şahıs için uygun fıkrayı seçmek, hem de fikranın mizah veya

hiciv unsurunu belirtecek bir eda ile anlatmak, hususiyle, hikâyenin düğüm noktası diyebileceğimiz yere kadar ağır ağır gelip, düğümü maharetle ve süratle çözüvermek, bunu, topluluğun üzerinde soğuk tesir bırakmadan yapabilmek herkesin yapabileceği bir şey değildir. Halk içinde bu işin ustaları vardır. Meclislerde herkes bu ustaların ağzına bakar. Bu ustalar zemini ve zamanı bilen, fıkrayı yerinde yerleştiren nüktedan, zarif, hoşsohbet sözü sohbeti dinlenir kişilerdir. Halkın hiciv ve mizah ifadesini, asırlardır pek az değişikliğe uğramış muayyen kalıplar içinde, tazeliğini ve kuvvetini kaybettirmeden nesilden nesile bu söz sanatkârları naklederler. Aslında bunların kendileri de birer fıkra kahramanıdır; Nasreddin Hoca'yı, İncili Çavuş'u, Bekri Mustafa'yı tarihte aramaya ne gerek var. Onları her köyde, her kasabada bulabilmek mümkündür. Halk mizah ve hicvinin bu ölmez yüzleri, nikbin gülüşleriyle her yerde karşımıza çıkabilecektir (Boratav, 1991: 292-293).

Bağlamın fıkra için önemi açıktır. Bağlamına ait bilgi olmayan fıkraların varyantları (çeşitlenmeleri), yayılma yollarının Tarihi-Coğrafi Yöntemi kullananlarca örülmesinde, aynı kökten gelme derecesine karar vermede ve alt türlerin bir sıra dâhilinde gelişmelerinin varsayımında değersiz olabilme ihtimali verebilir. Ama yine de bağlamsal bilgisi olmayan fıkralar sosyal bilimciler için büyük önem arz etmektedir. Bağlamsal yapıyı oluşturan en önemli iki unsur; fıkrayı anlatan kişi (anlatıcı) ve fıkrayı dinleyenler (dinleyici) dir. Bu noktada anlatıcının ve dinleyicinin cinsel kimliği de büyük önem arz etmektedir Özellikle dinleyicinin cinsel durumunun metin ve sözel-dokuyu etkilemesinde olduğu gibi, anlatıcının cinsel kimliği de kritik bir faktör olabilmektedir (Çobanoğlu, 2019: 308).

Fıkralar nasıl ki dönemine göre değişim ve dönüşüm içindelerse, aynı şekilde anlatıcıların ve bağlamın da bu değişim ve dönüşümden etkilendiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Sonuç olarak sözlü kültür ortamındaki fıkra anlatıcıları, elektronik ortamdaki fıkra anlatıcılarıyla aynı olması mümkün değildir. Bambaşka bakış açısına sahip olan insanların dönemselsel olarak farklılıkları olduğu gibi algılama biçimleri farklı yapıda gelişme göstermektedir.

İşlevleri

Halk nesrinin önemli türlerinden fıkra, belli başlı işlevler doğrultusunda halk tarafından dönemin şartları gereğince teşekkül etmiştir. Fıkralar sürekli değişim ve dönüşüm içinde ölümsüz bir türdür. Türk fıkraları anlatılma ortamlarına göre kişi veya toplum üzerinde bir kısım etkilere sahiptir. Bunları anlatılma sebeplerini göz önünde bulundurarak eğlendirmek, ders vermek, istenmeyen tutum ve davranışlarını tenkit ederek düzeltme, kültürel değerleri yansıtmak şeklinde sıralayabiliriz (Çiçekler, 2006: 53/4). Dönemindeki şartlar doğrultusunda şekillenen ve görevler edindiği için birden fazla işlevi bulunmaktadır. Fıkraların başlıca işlevleri; ‘eğlendirme’, ‘eğitim’, ‘tenkit’, ‘millî kültürün korunması’dır.

Eğlendirme

Eğlenmek insanî bir ihtiyaçtan doğmaktadır. Günlük hayatın karmaşasından, etrafındaki problemlerden ve kendinden kaçma yahut sadece keyif alınacak bir an yaşamak için ruhun ihtiyacıdır. Fıkra bu noktada bu ihtiyacı karşılayabilen eğlenmenin yanında kişiye, topluma birçok katkıda bulunan bir türdür. Dinleyenleri bazen güldüren, bazen düşüncelere sevk eden fıkralar, yaşam içindeki olaylarının tekdüze akışı esnasında hiç beklenmedik bir durumun ruhlarda meydana gelen tepkileri kelimelerle ifade eden bir düşünce ve güldürü levhalarıdır (Altunel, 1990: 37).

Her şeyde ve her olayda gülünç olanı görebilmek ve onu beklenmedik şaşırtıcı bir hava içinde anlatabilmek ruhun ayrı bir yetenektir (Güney, 1971: 137). Bu yetenek insanları hem ders çıkarmasını hem kendini, etrafı düşünmesine olanak tanımaktadır. Ama bunları öyle inciterek, kırarak yahut kötü sözler sarf ederek değil güldürerek, eğlendirerek yapmaktadır.

Tenkit

Fıkra kişinin, toplumun söyleyemedikleri ve istekleri ile bezenmiş bir türdür. Hayatî öneme sahip olması ‘tenkit’ işlevi ile ilişkilidir. İşlevi her anlamda ve her alanda toplumun inanç, değer, ilişki, sosyal, ekonomik, siyasal ve yönetim yapılarıyla ilgili aykırı gelişmelere, durumlara, eylemlere, tutumlara karşı hiçbir şeyden çekinmeksizin tatlı/sert bir söylem içinde eleştiri görevini yerine getirmektir. Bir bakıma bu tür içine

giren sözel dokumalara, sözel eleştiri metinleri de denilebilir. Eleştiri türü için bir çıkış kaynağı olduklarını söylemek abartı olmayacaktır. Ama burada sözünü ettiğimiz eleştiri, toplum ile ilişkili olan toplumun eleştirisidir. Toplumsal sözel eleştiri dokumaları / metinleri, işlevleri ne derece büyük ise, söz hacimleri de o denli küçük biçimlere girmiştir. Söz konusu türün ve türe bağlı metin veya dokumaların son derece geniş bir hayat alanı bulmasının nedeni, sessiz gibi duranların sesi olma özelliği kazanmış olmaları ve bu eleştiri işlevini yerine getirmeleridir (Yıldırım, 2016: 331). Günümüzde eleştiri denildiğinde zihinlere hemen olumsuz, kötü sözcükler geliyorsa da fıkra kötü söz ile değil nükteli, ince zekâyla işlenmiş tatlı/sert üslupla eleştirinin ne denli harika biçimde ortaya çıkacağını hâlâ göstermeye devam etmektedir.

Millî Kültürün Korunması

Toplulukları millet yapan ve millet olarak kalmasını sağlayan kendi kültürleridir. Kültürü taşıyan, geliştiren birçok ürün vardır. Fıkra da bu kültürü bünyesinde var eden, taşıyan, geliştiren bir yapıdadır. İçinden çıktıkları toplumların, olay, tutum ve davranışlar karşısındaki yargılarının göstergesi olup, kendilerini meydana getiren toplumun her türlü değerlerini bünyelerinde taşımaktadırlar. Bunlar sayesinde bir toplumun, sevgi ve nefretleri, arzu ve istekleri, çeşitli olaylar karşısındaki tepkileri vs. öğrenilebilir. Halk arasında en yaygın ve canlı sözlü halk edebiyatı ürünü olan fıkralar, bu özellikleriyle bünyesinde taşıdığı millî kültür unsurlarının yaşatılmasını, taşınmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır. Toplum değerlerinin ve millî kültür unsurlarının kuşaklar arasında aktarılmasında ve korunmasında fıkralar özel bir fonksiyona sahiptir. Zira gerçek hayat sahnelerinden kaynaklanmaları sebebiyle bir toplumun kültürel bütünlüğünü sağlayan toplumsal değerler fıkralarda görülebilmektedir (Öncül ve Çek, 2017: 27). Halkı, millî iradeyi tanımanın ve o iradeden çıkan ürünleri öğrenmeye dair önemin ne denli büyük olduğunu Ziya Gökalp'in "Türkçülüğün Esasları" eserinde şöyle anlatılmaktadır:

"Güzidelerin çocukken aldıkları terbiyede millî hars yoktu. Çünkü, içinde okudukları mektepler (halk mektebi) değildi. (Millî mektep) değildi. Bu sebeple memleketimizin güzideleri millî harstan mahrum olarak yetiştiler, gayri millîleşerek yetiştiler. Şimdi bu eksikliği tamamlamak için, bir taraftan halkın içine girmek, halkla beraber yaşamak. Halkın kullandığı kelimelere, yaptığı

*cümlelere dikkat etmek. Söylediği darb-ı meselleri, an'anevî hikmetleri işitmek. Düşünüşündeki tarzı, duyuşundaki üslubu zapt etmek. Şiirini, musikisini dinleyerek, raksını, oyunlarını seyretmek. Dini hayatına, ahlaki duygularına nüfuz etmek. Giyinişinde, evinin mimarisinde, mobilyalarının sadeliğindeki güzellikleri tadabilmek. Bundan başka halkın masallarını, **fıkralarını, menkıbelerini**, tandırname adı verilen eski töreden kalma akidelerini öğrenmek. Halk kitaplarını okumak. Korkut Ata'dan başlayarak Âşık kitaplarını, Yunus Emre'den başlayarak Tekke ilahilerini, Nasreddin Hoca'dan başlayarak halk nekreciliğini, çocukluğumuzda seyrettiğimiz Karagöz ile ortaoyununu aramak bulmak lazımdır.(Gökalp, 1976: 42)”*

Eğitim

Bu çalışmanın da temelinde olan ‘eğitim’ fıkranın dikkate değer önemdeki işlevidir. Güldürürken, ders veren, dili öğreten, hayatta dair tecrübelerden yararlanmayı gösteren, eksik ve aksaklıkları gösterip ‘insan nasıl yaşadı, yaşamalı yahut yaşar’ gibi öğretilerde bulunan ve daha birçok şey... Fıkranın bu fonksiyonu eğitim ve öğretim de kullanmanın her yaştan bireye ve toplumlara büyük katkıları olacaktır. Millî eğitim çalışmalarında bu folklor dalından da toplanacak lâtifeleri toplamalı ve lâtif kokulu bir demet halinde halka, çocuklara sunmak (Güney, 1971: 139) eğitim ve öğretimi daha etkili kılacaktır.

Çocukların neşeli şeylerden hoşlandıkları bilinen bir gerçektir. Bu açıdan fıkralardaki güldürü unsurları onları mutlu edecek ve eğlendirecektir. Çocuklara insani ve ahlaki değerler güzel seçilmiş, seviyelerine uygun olan fıkralar bu açıdan bizlere önemli malzemeler sunmaktadır. Okul çağındaki çocuklara yaş seviyelerine göre uygun, zevk alabilecekleri ve ilgilerini çekecek fıkra kitaplarının verilmesi onların anadillerinin güzelliğinin en iyi biçimde öğrenmelerine ve anadillerini geliştirmeleri açısından büyük katışı vardır. Fıkralarımızın eğitimde etkin olarak kullanılmasının büyük faydaları vardır. Derslerde konu ile ilgili olan fıkra metinlerinin kullanılması öğrencilerin konuya olan ilgilini arttıracaktır. Eğitimde dramatizasyonun önemi büyüktür. Öğrenciler eğitim ve öğretimde aktif rol alması kendilerini ifade edebile, yaratıcı olma, hayatı ve ortamı çok yönlü algılayabilme isteğini sağlama çabası dramatizasyonun önemli işlevlerindedir. Fıkra metinleri de bu çalışmalarda kolaylıkla kullanılabilir özelliklere sahiptir (Çiçekler, 2006: 86). Sadece çocuklara değil her yaştan kesime hitap eden fıkraları, yaşlarına

uygun ve doğru bir seçim ile kullanmak eğitimin her aşamasında kullanılmasını etkili kılacaktır. Ana dili öğretiminde olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılması açısından büyük önem arz etmektedir.

5.1. Fıkra ve Dil Öğretimi

Toplum için bu denli büyük öneme sahip dört işlevin fıkra temelinde yer alması elbette tesadüfi değildir. Toplum içinde teşekkül eden bu tür, kişilerin ‘sesi’ olmasıyla ve kültür ile hemhal olması tabii bir sonuç olarak bu işlevleri görev olarak üzerinde taşımasına sebebiyet vermiştir. Fıkranın özelliklerini ana çizgileriyle incelediğimizde kullanım alanı olarak insanın olduğu her alanda kullanım özgürlüğü ortaya çıkmaktadır. Dilin gücünü ve kültürün yapısını veren bu türü, özellikle ‘eğitim’ işlevi temelinde ve diğer işlevlerinin desteği ile ‘dil öğretim’ alanında kullanılması kaçınılmaz katkıları sunacağını peşin sıra getireceğinden şüphe yoktur. Folklorik ürün olan fıkrayı dil ve kültür ilişkisi için disiplinlerarasılığın gücünden faydalanıp eğitim ve öğretim alanında kullanmak her iki alana da ‘yaratıcılık’, ‘özgünlük’ ve ‘kolaylık’ sağlayacağı düşünülmektedir.

Dil demek insan demektir. İnsanı tüm diğer varlıklardan ayıran özelliği dilden gelmektedir. Dil canlı bir varlıktır. Bu canlılık dili korumanın yanı sıra onu değiştiren ve dönüştüren ve bu değişimlere ayak uydurabilme özelliğini de dile vermektedir. Dili korumanın yanı sıra dili doğru ve etkili öğrenmek ve öğretmek büyük önem taşımaktadır. Çünkü dil eğer bilinçli kullanıcılara sahipse kendi kendisini muhafaza edecektir. Bundandır ki asıl önem teşkil eden durum dili sağlam bir şekilde öğrenebilmek ve öğretebilmektedir. Çünkü dil nesilden nesle aktarılırken birçok görevi de üstlenmektedir. Bu görevlerden biri ise nesiller arası köprü görevini üstlenmesidir. Bu sayede geçmiş ve gelecek dilde buluşmaktadır. Geçmiş geleceğe dil ile taşınmaktadır. Dil, içinde var olduğu ve var ettiği kültürün, aktarımı ve etkileşimini de sağlamaktadır ve bu da millî olanı temelden koruma işlevinde olduğunun göstergesidir. Çünkü kültür bir millete ait ne varsa bünyesinde barındırmaktadır. Bunlardan birisi de dil ve dile ait olan özelliklerdir. Bunun için dilin kuralları öğretilirken kültürden uzak kalmamak gerekmektedir. Kültürü bilmek dili bilmenin yoludur. Ya da tam tersi bir durum da söz konusudur (Epçayan ve Akın, 2019: 1-4). Diller ait oldukları kültürün özeti niteliğindedir. Söz varlıkları, dillerin tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Dil, ait

olduğu toplumun bakış açısını etkilediği ve yansıttığı gibi toplum da dili etkilemekte ve yansıtmaktadır (Bayraktar, 2018: 13). Toplum ve kültürü bünyesinde var eden “bu dili” doğru öğrenmek ve doğru öğretmek büyük sorumluluk istemektedir. İnsan henüz anne karnındayken dinleme becerisi ile dili öğrenmeye başlayarak doğumdan sonra ise diğer becerileri kullanarak dil öğrenmeye çalışır. Bu açıdan bakılınca bireylerin ilk öğrendiği şeylerden biri dildir. Bu dil, aynı zamanda millî dili, millî kimliktir. Bu dilin doğru bir şekilde öğrenilmesi ana-baba ve çevreye bağlıdır (Epçaçan ve Akın, 2019: 1). Dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi konusunda kültürün önemi, dil ile bu etkileşimi ve ilişkisidir. Daha anne karnındayken bile dili öğrenmeye başlamak, o annenin ait olduğu toplumun, kültürün dil özelliklerini de öğrenmeye başlamaktır. Dilin en küçük yapısına bile gizlenmiş millî kimliği aktarmak, dilin gücü ile oluşturulmuş folklor unsurları ile aktarmak en etkili ve doğru bir yöntem olacaktır.

Halkın ortak yaratma gücünün eseri olan fıkra, halkın, millî değerlerini ve kültürünü yansıtan ve muhafaza eden folklor ürünüdür. Mihverinde insanın olduğu bu folklorik ürün, insana ait ve topluma ait özellikleri içinde var etmesi ve yaşatmasının yanı sıra o topluma ait dilin gücü ile korunmakta ve etkili bir öneme sahiptir. Gökalp’e göre (1976:42) insanların millî kültürü tanıyabilmesi ve anlayabilmeleri için halka yakın olması ve halkla beraber yaşaması gerekmektedir. Bunu ise halkın kullandığı kelimelere, yaptığı cümlelere dikkat ederek, halkın var ettiği, atasözleri ve deyimlerini, geleneksel, halk hikâyelerini, şiirini, türkülerini, fıkralarını, masallarını, menkıbelerini dinlemek ve geçmişten gelen bu eserleri öğrenmekle mümkündür. Böylece dilin felsefesini, toplum düşünce yapısını kavramak daha etkili bir yol olacaktır.

Fıkralar bünyesindeki dil, açık, sade ve anlaşılır bir özelliğe sahiptir. Konuşma dilinde geçen canlı, işlek tüm kelimeler fıkra kompozisyonunu kurmada bütün incelikleriyle kullanılmaktadır. Anlatım esnasında göze çarpan cümle tipleri geçmiş zaman, geniş zamanın hikâyesi, soru ve emir biçiminde kurulanlardır. Bu tiplere yarım kalmış karşılıklı konuşma/diyalog cümleleri de ilave edilmektedir (Yıldırım, 2016:316). Halkın konuşma dilinde geçen kelimeler bütün incelik ve işleklilikleriyle fıkroda yer alır. Halkın konuştuğu dil, külfetsiz, yapmacıktan uzak, canlı bir Türkçedir. İfadeyi kuvvetlendirmek için başvurulan çeşitli yollar vardır. Kelimeleri mecazî anlamlarda kullanmak, bazı kelimeleri tekrar etmek gibi, ayrıca, edebi sanatlardan (tezat, kinaye,

tevriye, istiare, gibi) da istifade edilmektedir. Fıkralarda rastlanan cümle tipleri pek fazla değildir. Geçmiş zaman, geniş zamanın hikâyesi, soru ve emir cümleleri en ziyade göze çarpmaktadır. Ayrıca, karşılıklı konuşma sırasında yarım kalmış gibi görünen cümlelere –biz bunlara “konuşma cümleleri” diyoruz- de rastlanmaktadır (Yıldırım, 2016:45-46).

Genellikle nesir diline dayalı olan fıkralar kısalık ve anlamda yoğunluk özellikleri, onun temel karakteristiğidir (Karadağ, 2004: 221). “Yaşayan dille (Elçin, 2013:566)” anlatılan fıkraların bu dil özellikleri ve kompozisyon özellikleri anlaşılabilir açısından halka hitabet için önem arz ettiği kadar dil öğretiminde kullanılması için de yeterli bir sebep olabilmektedir. Dilin öğrenilme seviyelerine uygunluk içinde fıkraların kısalığı, sade ve anlaşılabilirlik açısından etkilidir. Daha anne karnında dinleme becerisiyle dili öğrenen insan doğduktan sonra maruz kalacağı dile hâkimiyet için ve millî benliği edinmek için folklorik eserlere ihtiyaç duymaktadır.

5.2. Anadil Öğretiminde Fıkra

“Ana dili, birey konuşmaya başladığı andan itibaren çevresinden öğrenmeye başladığı, kuşaktan kuşağa aktarılan ve ulusun kültürüyle ilişkili bir bildirişme (bilgi iletme) dizgesidir (Bayraktar, 2018: 13).”

Anadili kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bir dili konuşan kişi sayısı kadar ana dili görüntüsü vardır ve ana dili kişinin bildiği sözcüklerle sınırlıdır. Yeni sözcükler öğrenmek bu anlamda sözcük dağarcığını geliştirmek için önemlidir (Bayraktar, 2018: 13). Kendiliğinden işleyen eğitim-öğretim sürecinin “iyileştirme girişi” olarak değerlendirebilecek “ana dili eğitimi ve öğretiminin” yaptığı müdahaleleri eğer yapılmaz ise birey kendisine çevresinde bulduklarıyla ve daha çok yöresel söyleyişlerle dokunmuş bir dil kurmaktadır. Bireyin çocukluk döneminde edindiği ve alışkanlık hâline getirdiği yanlış dil becerilerini ileri ki yaşlarda unutturulması zordur. Bu yanlışlığın yerine doğrusunu öğretmek bazen mümkün olmamaktadır. Çocuğun ana dili kazanımındaki temel etken, yakın çevresindeki uyarıcıların yaptığı sürekli tekrarlar ve bu tekrarların yanındaki insanlar tarafından pekiştirilmesidir. Okul öğrencisi olduğu dönemde de aynı ilkenin geçerli olduğu söylemek mümkündür. Çocuğun dili kazanımı, genellikle, doğaçlama bir hiyerarşik süreç olarak betimlenmektedir. Dil öğretiminde ise,

dilin formal boyutu, yani okul ve dil öğrenimi/öğretimi boyutu ele alınmaktadır. “Dil öğrenimi” terimiyle bir “kendiliğindenlik” süreci anlatılmaktadır. Yani, genellikle bireyin kalıtsal özelliklerinden başlayarak, karakteristik özellikleri, içinde bulunduğu ve denetim dışı olan sosyo-kültürel ve politik çevresi, bilişsel, duyuşsal ve fiziksel niteliklerinin dil olgusu ile birleşerek oluşturduğu doğal sentez anlaşılmalıdır (Demir ve Yapıcı, 2007: 179-182). Bu süreçte davranış değişiklikleri meydana gelmektedir ki bu davranış değişikliklerinin ana muhatabı ise öğrencidir. Bundan dolayı öğrencinin davranışlarını değiştirmede ve biçimlendirmede farklı farklı strateji, araç, gereç, yöntem ve teknik kullanılmaktadır (Aykaç, 2018). Çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim süreçleri ile ilgili olan ana dili eğitim ve öğretimi sürecinde de bu strateji, araç, gereç, yöntem ve teknik kullanılacaktır. Ana dili öğrenimi ve öğretimi “en etkili şekilde” bu süreç içinden çıkmalıdır ki, aksi halde birey dile zarar verilen bir döngü içine atılmış olacaktır.

Dil öğrenimi ve öğretiminde bu kullanılan strateji, araç, gereç, yöntem ve tekniklerin etkili olabilmesi için folklorik unsurlar büyük önem arz etmektedir. Masallar, halk hikâyeleri, fıkralar, atasözleri ve deyimler vb. halkbilim ürünleri dili kültürüyle birlikte yansıtılabilir ve aynı zamanda öğrencinin sempatisini üzerine çekebilmek gibi özellikleri ile sevdirek dili kazandırmaya yardımcı olmaktadırlar. Mizahın, güldürünün, eğlencenin içinde bulunduğu fıkralar bu anlamda eğitim ve öğretimde en etkili ürünlerden biridir. Eğlendirirken, güldürürken bir şeyi öğretebilmek kabiliyet ister ki bu kabiliyete sahip güç fıkralarda yeterli derecede mevcuttur. Fıkralar dağılan dikkati toplamak, ilgiyi çekmek ve eğlenceli olması gibi niteliklerle, eğitim ve öğretim sürecinde öğrenci için yetkin derecede güvenilir bir yoldur.

Ana dili öğretiminde Türkçe ders kitapları veya ders işleniş sürecinde mizahın öğrenciler üzerindeki etkileri incelendiğinde, öğrencilere olumlu etkide bulunduğu ve öğrencilerin dikkat sürelerini dikkate alarak, mizahın dağılan dikkatleri toplama ya olumlu bir etkisi olduğu sonucuna varılmaktadır. Öyle ki mizahın öğrencinin dikkatini canlı tutmasından, öğretmen ve öğrenci ilişkisinde samimi bir bağ kurmasına kadar ders içerisindeki süreci olumlu yönde etkilediği kanısına varılmış olup (Aykaç, 2018: 444), bünyesinde mizahi unsurları barındıran fıkra türü de bu etkiye sahip güçtedir. Fıkranın işlevlerini göz önünde tutarak konuya geniş açıdan bakacak olursak fıkranın bu olumlu atmosfere sahip olması hem öğrenciyi hem öğretmeni hem de dil ve kültürü etkileyeceği gibi büyük bir katkı ve başarılar sunacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu olumlu

atmosferi sadece ana dili öğretirken değil aynı zamanda yabancı dil öğretiminde verecektir.

5.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fıkra

Dil öğretimi uzmanlık isteyen bir alandır. Öğreticilerin formasyonu, kullanılan materyal, dili öğrenecek kitle, kitlenin ilgi ve istekleri, öğretim amacının ne olduğu büyük önem arz etmektedir. Dil ile kültür ilişkisi düşünüldüğünde, dili öğretirken yalnızca ‘dil öğretimi’ yapılmamaktadır. Aynı zamanda, o dili öğretirken dilin kültürü, medeniyeti, bakış açısı gibi değerler de verilmektedir. Dilin gücü, zamanla oluşturduğu kendi hegemonyasındadır. Bir dilin varlığı, zenginliği, geçerliliği buna bağlıdır. Bu bakımdan dilin prestij kazanması, ihtiyaç haline gelmesi ne denli önemliyse; doğru yöntemlerle doğru kişilerce öğretilmesi de o denli önem arz etmektedir (Uçak, 2014: 1.) Bundan dolayı dili öğretirken her ayrıntıya dikkat edilmelidir ki kültürü tanıtırken herhangi bir yanlışa imza atılmasın. Dili öğrenen her bireyin “*kültüre elçilik*” yapacağı gerçeği hep göz önünde tutulmalıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türk kültürünün öğretilmesi amacını taşımaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinin ana dili olarak öğretilmesinden farklı ve zor yönü; Türkçeyi öğrenen yabancıların Türk kültürüne olan uzaklığıdır. Yabancı dil öğrenen birey o kültürün içine girmektedir. Kişi bu girdiği kültür ortamından kültür öğelerini ne kadar iyi algılayarsa yabancı dili de o oranda iyi öğrenebilmektedir. Dili öğrenen bireyin öğrenebileceği kolaylıkta ve doğru bir şekilde yeri geldikçe kültür öğelerinin kullanımı büyük önem taşımaktadır (Barın, 2008). Kültürü doğru ve etkili bir şekilde aktarmak ve öğretmek için kullanılan materyallerin seçimi “yabancı dil öğretiminde” de büyük önem teşkil etmektedir. Yazılı ve görsel materyallerin en önemli özelliği kültürün taşıyıcı olmalarıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan materyaller Türk kültürünü yansıtan öğelerle bezeli olması, yabancılar Türkçeyi zevkli ve aynı zamanda kalıcı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacak bir şekilde olması gerekmektedir (Uçak, 2014: 1). Bu bağlamda kullanılacak kullanılabilecek birçok materyalin yanında ‘fıkralar’ da önemli değerlerde folklorik ürünlerdendir. Fıkraların kullanıma hazır olmaları, akılda çabuk kalmaları, kısa-öz ve kültürel değerlerin aynası

olma niteliğinde oldukça dikkat çekici olmaları materyal olarak bu alana büyük katkılar sunacağıının göstergesidir.

Barın (2008) Nasrettin Hoca fıkralarının Türkçe ve yabancı dil öğretiminde kullanılmasının temel yararlarının şu şekilde belirtmektedir:

1. Fıkraların dil öğretiminde kullanımı öğrencilerin motivasyonunu ve ilgilerini artırır, derslere daha etkin bir biçimde katılmalarını sağlar.
2. Hikâyelerin kısa olması sıkılmadan dinlenmesini, okunmasını, anlatılmasını ve yazılmasını kolaylaştırır. Bu yolla, öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirmek için gerekli olan öğrenci katılımı sağlanır.
3. Öğrenciler her fıkrada yeni kelime ve terimlerle karşılaşır. Öğrenciler anlamını bilmedikleri kelimeyi bazen hikâyenin genel anlamından çıkarırken bazen de bu kelimeyi sözlükten öğrenir. Bu şekilde kelime hazineleri hızlı bir şekilde gelişir.
4. Türkçe ve İngilizce öğretiminde fıkraların kullanılması, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenmelerine ve iletişimde kullanmalarına yardımcı olur.
5. Fıkralarda bizim ahlaki değerlerimizle karşıtlık içeren durumların olması, bizim konunun dışına çıkmamıza ve konuya objektif bakmamıza yardımcı olur. Bu durum ise, eleştirel okuma ve düşünme becerilerinin daha etkili bir şekilde geliştirebilmektedir.

Fıkra türünün temelinde bulunan gülmecenin bilinçli bir şekilde eğitim alanında kullanılmasının öğrenciye verebileceği kazanımları Pilancı (1998:27) şu şekilde sıralamıştır:

1. Öğrenci topluluk karşısında rahat konuşabilme, konuşurken dinleyenlere zevk verme becerisi kazanır.
2. Gülmecenin her türündeki ses ustalıkları öğrencinin Türkçeyi daha doğru ve işlek kullanmasını sağlar.
3. Öğrenci, sözcükleri, deyimleri ve atasözlerini doğru yerde kullanmayı öğrenir.
4. Gülmecelerden yararlanılmasını öğrenen öğrenci, verdiği örneklerle düşüncelerinin inandırıcılığını kuvvetlendirir.

5. Sesini güzel ve etkili kullanma yeteneđi kazanır

Bu kazanımların Türkçe öğretimi alanında ana dili olsun yabancı dil olarak öğretimi alanında olsun bilinçli ve doğru biçimde ve yerde kullanıldığı takdirde bireye çok büyük katkılar sunacağına şüphe yoktur. Güldürürken eğlendiren, eğlendirirken öğreten fıkra bu alanlar içinde daha fazla kullanılmalıdır. Kültürü yansız ve tüm derinliğiyle zihinlere yerleştirirken, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde seviyelere göre birçok kazanım sağlayabilecek güçtedir. Temel dört beceri içinde oluşturulabilecek etkinliklerle kültürel etkileşimi ve aktarımı hakkında yerine getirebilecektir.

Fıkra bireyleri ruhsal, duygusal ve düşünsel anlamdaki içsel yolculuklarını özdeşim kurma, bütünleme, fark etme ve farkındalık çalışmalarıyla ilgili önemli kazanımlar sağlayabilecek güçte bir türdür. Teskin edici, rahatlatıcı, açıklayıcı, özgür bıraktıracığı telkinleriyle, insanların zihinlerinde oluşabilecek imajı, hayali bir farkındalık yormasıyla dil öğrenimi ve öğretimi içinde bu özellikleriyle birçok etkiye sahiptir. Fıkranın bir materyal olarak kullanım yöntemi, öğrenciye öğrenirken, uygulama yapabileceğı güveni ve karakteristik olarak kültüre ayak uydurabilecek farkındalığını kazandırabilecektir.

BÖLÜM III
BULGULAR VE YORUMLAR

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN KULLANIMI

Yabancılar için Türkçe öğretim setleri içerisindeki bulunan fıkralar aşağıdaki “*fıkra analiz şemasına*” göre incelenmiştir. Bu “*fıkra analiz şeması*” Özkul Çobanoğlu’nun *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş* adlı eserinde yer alan “Türk Halkbilimi Çalışmalarının Kadrosuna(ss.53-65)” ve *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metnine* göre oluşturulmuştur.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

1. Şahıslar
2. Meslekler
3. Hayvanlar
4. Eşyalar
5. Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar
6. Göl, akarsu, deniz, pınar
7. Yiyecek ve içecekler
8. Değer Yargıları
 - Olumlu/olumsuz değer yargıları
9. Çeşitli Âdet ve İnanışlar
10. Deyim ve Atasözleri
11. Temel Dil Becerileri ve Fıkra
 - Dinleme
 - Okuma
 - Konuşma
 - Yazma
12. Kültürel Yansıma ve Fıkra

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN KULLANIMI

A. Ders Kitaplarında Kullanılan Fıkra Analizleri

1. Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti (Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti)

1.1. A1 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı 2017(7. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1: A1- YİTDK’da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	10	14	7	11
2	3	8	6	18
3	3	12	5	17
4	4	13	5	20
5	3	15	9	19
6	4	7	5	22
7	3	6	3	19
8	4	10	5	15
Toplam	34	85	45	141

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptanmaları tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2: A1- YİTDK'da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	2	-	1	-	1	1	-	-	5
Okuma/Dinleme	4	-	-	1	-	-	-	-	5
Konuşma/Dinleme	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Konuşma/Yazma	-	-	1	1	-	1	-	-	3
Dinleme/Yazma	1	3	1	3	3	2	3	4	20
Okuma/Yazma	-	8	5	2	7	4	3	5	34
Okuma/Konuşma/Yazma	-	1	-	-	-	-	-	1	2
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	1	-	-	1

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı A1 seviyesi ders kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve A1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türüne rastlanmamıştır. Fakat modül 5'te sayfa 108'de –güldürü- özelliği taşıyan kısa diyalog metinlere yer verildiği saptanmıştır.

“-İyi günler Doktor Hanım.

-İyi günler. Buyurun. Şikâyetiniz nedir?

-Karnım ağrıyor.

-En son ne yediniz?

-Beş kilo pirzola, dört kilo da armut.”

Yukarıda sayfa 108'de bulunan kısa diyalog metinlerinden örneği verilen bu kısa metinde güldürü özelliği görülmüş olsa da fıkra türünün özellikleri göz önünde tutularak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde A1 seviyesi için fikranın kullanımına örnek teşkil etmemektedir.

1.2. A2 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti -Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı 2019(9. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3: A2--YİTDK'da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A2	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	4	13	4	14
2	5	11	5	19
3	3	9	4	17
4	4	9	3	20
5	3	8	6	17
6	4	5+2 ⁵	3+1	11+1
7	3	10	11	14
8	4	7	6	16
Toplam	30	74	43	129

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı A2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptanmaları tablo 4'te verilmiştir:

5

Doğrudan fıkra türünü vermeyen etkinliklerin sembolüdür.

Doğrudan fıkra türünü veren etkinliklerin sembolüdür.

Tablo 4: A2- YİTDK'da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

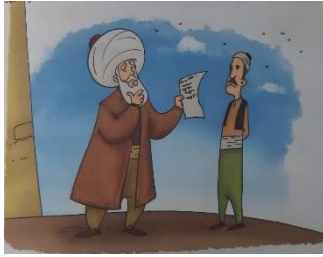
ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	2	2	-	-	-	-	2	1	7
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Konuşma/Yazma	-	-	1	1	2	-	1	4	9
Dinleme/Yazma	1	4	2	2	2	1	1	-	13
Okuma/Yazma	4	5	4	5	2	3	-	3	26
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı A2 seviyesi ders kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 3 fıkra saptanmıştır. Bu fıkralar Nasrettin Hoca fıkralarıdır. İlk rastlanan fıkra M6'da sayfa 127'de "dinleme + yazma (Tablo 4'te kırmızı renk ile belirtilen bölüm)" becerilerine yönelik verilen "Nasrettin Hoca'nın Mektup" fıkrasıdır. Ayrıca M6'da doğrudan fıkra verilmese de gülmece ve mizahî karakterlerden yararlanılarak oluşturulan 3 farklı beceriye yönelik hazırlanan etkinliğe rastlanmıştır. Bunlardan ilk etkinlik sayfa 126'da "Komedyanlar" başlığı altında "okuma (Tablo 3'te sarı renk ile belirtilen bölüm)" becerisine yönelik etkinliktir. İkinci etkinlik ise sayfa 127'de "konuşma (Tablo 3'te sarı renk ile belirtilen bölüm)" becerisine yönelik ve öğrencinin ülkesindeki ünlü mizah kahramanlarından birinin anlatılmasının istendiği "Gülmece" başlığı altındaki etkinliktir. Üçüncü etkinlik ise "yazma (Tablo 3'te sarı renk ile belirtilen bölüm)" becerisine yönelik ve bireyin başından geçen komik bir anısının yazılması istenen "Geçmişe Yolculuk" başlığı altında verilen etkinliktir. Dördüncü etkinlik ise sayfa 128'de "okuma (Tablo 3'te sarı renk ile belirtilen bölüm)" becerisine yöneliktir ve "Meddahlık" başlığı altındaki metin içerisinde meddahlık geleneği anlatılırken Türk kültürüne ait ünlü mizahçıların anlatımına rastlanan etkinliktir. Fakat bu çalışma sınırlılıkları içinde incelenmesi gereken asıl metinlerden diğerleri ise M8'de sayfa 158'de bulunan "Dinleme +

Konuşma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerisine yönelik Nasrettin Hoca fıkralarıdır. Bir etkinlik içinde aynı fıkra karakterine ait ama farklı iki fıkraya rastlanmıştır; “Peşin Para” ve “Yorgan Gitti, Kavga Bitti” başlıklı Nasrettin Hoca fıkraları.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

1.2.1. “NASRETTİN HOCA-MEKTUP” FIKRA (S.127) ANALİZİ

Bir gün bir adam bir mektupla Nasrettin Hocaya gelir. Mektubu Nasrettin Hocaya uzatır:

“Hocam şu mektubu okur musun?”

Nasrettin Hoca adamdan mektubu alır, şöyle bir bakar. Mektubun yazısı karışıktır. Hoca mektubu okuyamaz. Adama geri verir. Nasrettin Hoca:

“Al bakalım. Ben bu yazıyı okuyamam.”

Adam:

“Sen nasıl hocasın. Bir mektubu okuyamadın. Şu kocaman kavuğundan utan.”

Nasrettin Hoca sinirlenir. Kavuğunu başından çıkarır. Adamın kafasına koyar. Nasrettin Hoca:

“Al bakalım. Marifet kavukta zannediyorsun. Sen oku da görelim.”

Fıkranın Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait “Nasrettin Hoca”nın kendisini ele almak mümkündür. Çünkü bu fıkrada Nasrettin Hoca karakteri öğrenci için bir merak unsurudur. Bu merak öğrenciyi öğrenmek için tetikleyecek ve “Nasrettin Hoca kim?” sorusuna yöneltecektir.

Meslekler: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Hayvanlar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Eşyalar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait iki unsur saptanmıştır; “mektup” ve “kavuk”. Fıkranın asıl unsurları olan bu iki eşyanın kullanım alanları farklı olsa da öğrencide merak yaratacaktır. Bu merak öğrenciyi öğrenmek için tetikleyecek ve “Mektup nedir?” ve “Kavuk nedir?” gibi sorulara yönelteceği gibi işlevlerine yönelik soruları da sormalarını beraberinde getirecektir.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** Bazı insanlar ile bağdaşmış bazı simgeler bulunmaktadır. Hoca ile bağdaşan simge ise kavuktur. Kavüğün onda olması her şeyi bileceği anlamına gelmemektedir. Bu fıkrada da bu olumsuz yargıyı vurgulayan ana fikir; insanları belirli bir konuma getirenin aldıkları unvan yahut onlarla bağdaşan semboller değildir. Nasrettin Hoca’nın başındaki kavuğu ona her şeyi bilme zorunluluğu vermemektedir. Bunu anlatan Nasrettin Hoca aynı zamanda ‘biliyor gibi yapıp, insan kandırmak yerine, onu doğru bilgiye’ yönelterek olumlu bir değer yargısını ortaya koymaktadır. Derin bir anlam yüklü “Mektup” fıkrasının, öğrencinin bu iki yargı biçimini de kısa ve öz bir şekilde öğrenmesine yönelik olduğu saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Nasrettin Hoca’nın Mektup” fıkrası dinleme ve yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Ses kaydından dinletilerek ardından hazırlanan soruların cevaplanması istendiği saptanmıştır.

1. *Adam, Nasrettin Hoca’dan ne istiyor?*
2. *Adam, Nasrettin Hoca’ya ne söylüyor?*
3. *Nasrettin Hoca adama sinirlendikten sonra ne yapıyor?*

Dinleme etkinliğinin soruları üzerine Nasrettin Hoca’nın tepkisinin bir “sinirleme” olduğunu veren soruda ayrıca bir “kelime türlerine” yönelik bir öğrenme gerçekleşeceği de saptanmıştır.

“Mektup” fıkrası için hazırlanan etkinlikler “dil-bilgisel” açıdan öğretilere faydası saptanmıştır. Bu fıkranın geniş zaman kullanımını için örnek teşkil ettiği “...*Nasrettin Hocaya gelir.... okur musun?... geri verir. ... bu yazıyı okuyamam.*” gibi cümlelerde saptanmıştır.

Kültürel Yansımalar: “Nasrettin Hoca’nın Mektup” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

Bu fıkradaki kültürel unsurlardan bir diğeri ise “*Kavuk*” olarak saptanmıştır.

1.2.2. NASRETTİN HOCA-PEŞİN PARA (S.158) FIKRA ANALİZİ

Nasrettin Hoca'nun evine bir gün alacaklısı gelmiş.

Hocaya:

“Hocam benden borç para alalı altı ay oldu. Paramı ne zaman ödeyeceksin?” demiş.

Nasrettin Hoca'da adama:

“Şu tarlanın önünden devamlı koyunlar geçer. Oraya bir tel örgü takacağım. Tel örgüye takılan koyunyünlerini satıp sana borcumu ödeyeceğim.” demiş.

Adam da haklı olarak gülmüş. Nasrettin Hoca buna karşılık adama:

“Peşin parayı gördün nasıl da gülersin.” diye cevap vermiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Peşin Para” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıs olarak “Nasrettin Hoca” nın kendisi saptanmıştır. Çünkü bu fıkroda Nasrettin Hoca karakteri öğrenci için bir merak unsurudur. Bu merak öğrenciyi öğrenmek için tetikleyecek ve “Nasrettin Hoca kim?” sorusuna yöneltecektir.

Meslekler: “Peşin Para” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “çiftçilik ve koyun yetiştiriciliği” meslekleri saptanmıştır.

Hayvanlar: “Peşin Para” adlı fıkroda bu kategoriye ait unsur olarak “koyun” saptanmıştır. Öğrenci bu unsur için “Koyun nedir?” diye soru yönelttiğinde koyuna yönelik özellikleri ve işlevlerine dair bilgileri verileceği saptanmıştır.

Eşyalar: “Peşin Para” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “para, yün, tel, tel örgü” gibi unsurlar saptanmıştır. Bu eşyaların ne olduğuna ve işlevlerine dair bilgiler kelime öğretimi için önem teşkil ettiği saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Peşin Para” adlı fıkroda bu kategoriye ait bir yapı olarak “tarla” unsuru saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Peşin Para” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Peşin Para” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Peşin Para” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak borç alıp geri verme durumu üzerinden “güven-güvensizlik, sözüne sadık olmak-olmamak” gibi değer yargıları saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Peşin Para” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Peşin Para” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Fıkra Kullanımı: “Nasrettin Hoca’nın Peşin Para” adlı fıkranın dinleme ve konuşma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Ses kaydından dinletilerek ardından hazırlanan “*Fıkraya göre Nasrettin Hoca nasıl bir insan?*” sorunun cevabının konuşma ile cevaplanması istendiği saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Nasrettin Hoca’nın Peşin Para” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

Bu fıkra içeriğinde bahsi geçen “*koyun, koyunyünü ve bu yün üzerinden ticaret*” gibi kavramlar bünyesinde Türk kültüründe önemli bir yere sahip hayvancılık hakkında bilgileri yansıtmaktadır.

1.2.3. NASRETTİN HOCA-YORGAN GİTTİ KAVGA BİTTİ (S.158) FIKRA ANALİZİ

Bir gece sabaha karşı Hoca'nın evinin önünde büyük bir gürültü çıkmış. Hoca yorganına sarılıp dışarı çıkmış. Bakmış ki birkaç kişi kendi aralarında kavga ediyorlar. Hoca'da onları ayırmak için aralarına girmiş. Bu sefer kavga edenler kavgayı bırakmışlar, Hoca'nın sırtından yorganı kapıp kaçmışlar. Yorgansız eve

dönen Hoca'ya karısı sormuş:

-Kavga ne oldu Hoca Efendi?

“Ne olsun?” demiş Hoca “Yorgan gitti kavga bitti.”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıs olarak “Nasrettin Hoca”nın kendisi saptanmıştır. Çünkü bu fıkrada Nasrettin Hoca karakteri öğrenci için bir merak unsurudur. Bu merak öğrenciyi öğrenmek için tetikleyecek ve “Nasrettin Hoca kim?” sorusuna yöneltecektir.

Nasrettin Hoca'nın “karısı” ikinci bir şahıs olarak saptanmıştır.⁶

Meslekler: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

⁶ Kadının Nasrettin Hoca fıkraları içinde önemli bir yeri vardır. “Annesi, karısı, kızı ve kaynanası” başkarakterlerdendir. Fakat başka kadınlar da geçmektedir. Karısı yaptığı çeşitli işlerle evin geçimine yardım etmesi, daima Nasrettin Hoca'nın yanında onunla birlikte hareket etmesi dikkat çekicidir. Hoca gibi nüktedan bir karaktere sahip önemli bir karakterdir. (Şanlı, 2009: 265)

Eşyalar: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “yorgan” unsuru saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoride uzlaşmaya varılamayan şeyin ortadan kalkmasıyla ortada herhangi bir anlaşmazlığında kalmayacağı yargısı için verilen bir fıkra olarak saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Yorgan Gitti Kavga Bitti” atasözü olarak fıkranın bünyesinde kendini göstermiştir. Kısa ve öz bir anlatımla verilmek istenen yargı öğrenciye iletilmektedir. Bu ileti ile ‘yorgan’, ‘gitmek’ ve kavga etmek’ gibi kelimeleri soyut düşünmeye yönlendiren bir fıkra içeriği olduğu saptanmıştır.

Temel Dil Becerilerinde Fıkra Kullanımı: “Nasrettin Hoca’nın Yorgan Gitti Kavga Bitti” adlı fıkranın dinleme ve konuşma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Ses kaydından dinletilerek ardından hazırlanan “*Fıkraya göre Nasrettin Hoca nasıl bir insan?*” sorunun cevabının konuşma ile cevaplanması istendiği saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Nasrettin Hoca’nın Yorgan Gitti Kavga Bitti” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

Fıkranın da adını aldığı “Yorgan Gitti Kavga Bitti” atasözü ile dilin kültürel boyutuna işareti saptanmıştır. Verdiği mesajın yanında soyut düşünmeye yönelttiği gibi Türkçe'nin soyut bir dil olarak nitelendirmeye en basit örneklerdendir.

1.3. B1 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti -Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı 2018(8. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5: B1-YİTDK'da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	11	4	15
2	5	12	8	13
3	3	15	6	15
4	3	16	4	13
5	3	6	4	13
6	4	10	6	14
7	3	7	4	19
8	3	8	5	13
Toplam	27	85	41	115

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptanmaları tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6: B1-YİTDK'da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	3	1	1	-	-	-	1	-	6
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	1	-	-	-	1	-	-	2
Konuşma/Yazma	-	1	1	-	2	2	-	-	6
Dinleme/Yazma	-	-	2	1	-	-	2	2	7
Okuma/Yazma	2	3	5	9	1	5	4	1	30
Okuma/Konuşma/Yazma	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesi ders kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve B1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır.

1.4. B2 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti -Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı 2018 (6. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. B2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7: B2-YİTDK'da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	17	6	18
2	4	9	7	17
3	5	13	5	19
4	4	5	6	16
5	3	8	5	16
6	3	10	6	11
7	3	7	8	14
8	4	7	5	14
Toplam	29	76	48	125

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptanmaları tablo 8'de verilmiştir:

Tablo 8: B2-YİTDK’da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	-	-	2	-	1	-	-	-	3
Okuma/Dinleme	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Konuşma/Yazma	-	-	-	2	-	-	3	-	5
Dinleme/Yazma	1	1+1	2	2	2	-	-	3	12
Okuma/Yazma	2	3	5	2	3	2	5	-	12
Okuma/Konuşma/Yazma	3	-	1	-	-	-	-	-	4
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı B2 seviyesi ders kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve B2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türüne rastlanmıştır. . Rastlanan bu fıkra M2’de sayfa 53’te bulunan “dinleme + yazma(Tablo 8’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik verilen “Nasrettin Hoca’nın Kazan Doğurdu” adlı fıkrasıdır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

1.4.1. “NASRETTİN HOCA-KAZAN DOĞURDU” FIKRA (S.53) ANALİZİ

Hoca komşusundan ödünç bir kazan alır, kazanı verirken içine bir kazan yerleştirir. Komşusu sorar:

-Bu ne?

-Senin kazan doğurdu, der Hoca.

Komşu çok sevinir. Aradan birkaç gün geçer. Hoca yine komşusuna gider. Bir iki gün kullanmak için kazanı ister. Komşusu:

“Hay hay baş üstüne” der; kazanı sevinerek hocaya verir. Aradan oldukça uzun bir zaman geçer. Komşu, kazanı geri gelmeyince ayakkabılarını giyer, Hocanın evine gider, sorar:

“Bizim kazan ne oldu?” diye sorar.

“Sizin kazan mı? Sizlere ömür.” der Hoca.

Komşu şaşırır;

“Aman hocam kazan bu nasıl ölür?”

“Ee komşum! Kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne mi inanmıyorsun?”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve “Komşusu” başkarakterler olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “kazan” unsuru saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Kazan Doğurdu” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “açgözlülük”, “hayatın olumlu yanlarını kabul edip olumsuz yanlarını kabul etmemek” gibi değer yargılarına ulaşılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Kazan Doğurdu” adlı fıkra “dinleme + yazma (Tablo 8’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Ses kaydından dinletilerek ardından okuma metni olarak verilen fıkrada boş bırakılan bölümlerin tamamlanmasına yönelik bir etkinliktir.

Kültürel Yansıma: Nasrettin Hoca’nın “Kazan Doğurdu” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

Fıkranın da adını aldığı maddi kültüre ait olan “Kazan” her ne kadar günümüzde kullanımı az olsa da Türk kültürünün maddi kültür unsurlarındandır. Verdiği mesajın yanında soyut düşünmeye yönelttiği gibi Türkçe’nin soyut bir dil olarak nitelendirmeye en basit örneklerdendir.

Ayrıca “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” atasözünü akıllara getiren komşuluk ilişkilerini de bu fıkrada görmek mümkündür. Türk kültüründe komşuluk ilişkileri önem arz eder. Bu fıkra bu konu üzerinden kültüre ait olanı etkili bir şekilde yansıtmaktadır.

1.5. C1 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti -Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı 2018 (7. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil

becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9: C1-YİTDK’da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

C1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	7	5	11
2	3	8	4	9
3	3	8	3	15
4	4	9	6	10
5	3	6	6	16
6	3	6	4	8
7	4	10+2	5	13
8	3	6	4	12
Toplam	26	62	37	94

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı C1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptanmaları tablo 10’da verilmiştir:

Tablo 10: C1-YİTDK’da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	1	2	-	1	-	2	2+1	1	10
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Dinleme/Yazma	2	3	3	2	1	2	4	2	19
Okuma/Yazma	2	1	7	2	4	2	4+2	3	25
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı C1 seviyesi ders kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 5 fıkra türüne rastlanmıştır. Rastlanan bu fıkraların tümü M7’de saptanmıştır. İlk fıkra sayfa 136’da bulunan “okuma + konuşma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik verilen Nasrettin Hoca fıkralarından “Hoca’nın Hesabı” başlıklı fıkradır. İkinci fıkra, sayfa 137’de bulunan “okuma + yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik verilen “Deli mi Akıllı mı?” başlıklı fıkradır. Üçüncü fıkra, sayfa 137’de bulunan “okuma (Tablo 9’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerisine yönelik verilen “Sayılar Yalan Söylemez” başlıklı fıkradır. Dördüncü fıkra, sayfa 138’de bulunan “okuma + yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik verilen “Arabann Hangi Lastiği Patladı?” başlıklı fıkradır. Beşinci, son fıkra ise, sayfa 138’de bulunan okuma (Tablo 9’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik verilen “Uçak Yolculuğu” başlıklı fıkradır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

1.5.1. “NASRETTİN HOCA-HOCA’NIN HESABI” FIKRA (S.136) ANALİZİ

Nasreddin Hoca bir gün heybe almak için pazara gider. Güzel bir heybe görüp pazarcı ile pazarlık yapar ve bir akçeye anlaşılırlar. Tam oradan ayrılacaktır ki daha güzel bir heybe dikkatini çeker:

-Kaç akçe şu heybe muhterem?

-İki akçe hocam.

-Aldım gitti, diyen hoca elindeki bırakır ve onu alıp tam gidecekken pazarcı seslenir:

-Hocam! Bu heybe iki akçe. Sen bir akçe verdin.

Hoca sinirlenir:

-Bre cahil adam! Sana önce bir akçe verdim. Sonra da bir akçelik heybe bıraktım! İki eder iki akçe. Daha benden neyin parasını istersin!

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve “Pazarcılık yapan adam” başkarakterler olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “pazarcılık” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “heybe” ve “akçe/para” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “Pazar” alanı saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “kurnazlık”, “tok gözlülük”, “aç gözlülük”, “dikkatli olmanın” üzerine değerlendirebilir yargılar çıkartılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Hoca’nın Hesabı” adlı fıkra “okuma + konuşma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkra okunduktan sonra üzerine sorulan “*Hoca’nın hesabı doğru mudur? Niçin?*” sorusu üzerine öğrencilerin konuşma-tartışma yapmaya yönlendirilerek iki becerinin birlikte kullanılmasına yönelik etkinlik haline getirilmiştir.

Kültürel Yansıma: “Hoca’nın Hesabı” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

“Hoca’nın Hesabı” adlı fıkrada diğer bir kültür unsuru olarak “heybeyi” görmek mümkündür.

1.5.2. “ELİ Mİ AKILLI MI?” FIKRA (S.137) ANALİZİ

Mahallenin delisi, sokağa yeni taşınan komşularının eşya taşıyışlarını seyrediyordu. Eşya taşıyan kişinin gayet güçlü ve iri yarı bir görüntüsü vardı. Eşyaları bir çırpıda 5. Kata çıkarıyordu. Bir süre onu seyreden deli, yavaş yavaş adamın yanına yaklaştı.

Onun geldiğini fark eden adam, bir şeyler sormak istediğini anlayıp beklemeye başladı. Nihayet deliden soru geldi:

-Bu eşyaların neden hepsini birden taşıyorsun?

-Dikkat etmedin galiba. Burada bir kamyon eşya var. Hepsini bir seferde nasıl taşıyacağım?

-Bir seferde taşıyabileceğin miktarda eşyayı sırtlandığında, üzerine o ağırlığın binde birini koyarsam yine taşıyabilir misin?

-Elbette. Ne kadar fark edecek ki?

-Öyleyse tekrar binde birini koyabilirim ve sen yine taşıyabilirsin.

-Doğal olarak! Binde birlik ağırlık farkı, beni etkilemez.

-Peki, bunu devamlı yaptığımda tüm eşyaları yüklemiş olmaz mıyım?

-Eeee, şeyy...evet!

-O halde neden hepsini birden taşıyorsun?

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoride “Mahallenin delisi” ve “mahalleye yeni taşınan komşular” şahıs olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoride “dış görünüşe göre yargılamama” gibi değerlendirebilir yargılar çıkartılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkra okunduktan sonra verilen “*Deli adamın matematik hesabı doğrudur çünkü...*” ve “*Deli adamın matematik hesabı mantıklı değildir çünkü....*” cümlelerin tamamlanması istenerek yazma becerisi ile birlikte kullanılmasına yönelik etkinlik haline getirilmiştir.

Kültürel Yansıma: “Deli mi Akıllı mı?” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

1.5.3. “SAYILAR YALAN SÖYLEMEZ” FIKRA (S.137) ANALİZİ

Öğretmen matematik dersinde öğrencilere sordu:

Çocuklar sayılar asla yalan söylemez. Örneğin bir adam tarlayı on günde sürerse, on adam bir günde sürebilir. Buna benzer bir örnek de siz bulun bakalım!

Öğrencilerden birisi gülererek cevap verdi:

-Örneğin bir vapur Atlantik Okyanusu’nu altı günde geçerse, yüz kırk dört vapur da bir saatte geçer!

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “öğretmen”, “öğrenciler/çocuklar” ve öğretmenin sorusunda geçen “işçi/adam” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “öğretmenlik” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait unsur olarak “vapur” saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “tarla” unsuru saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “Atlantik Okyanusu” saptanmıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkra bu kategoriye ait olarak “kesinlik”, “netlik” gibi yargıların duruma, ortama göre değişebilir olacağı üzerine değerlendirmeler çıkartılabilir.

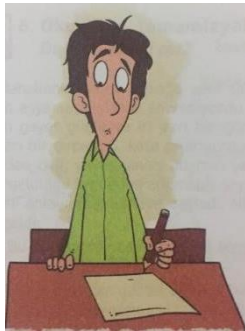
Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkra bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkra bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkra, “okuma (Tablo 9’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerisine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkradan sonra seçenekli soru olarak sıfat türü açısından hazırlanan “*Fıkroda yer alan öğrenci için hangisi söylenemez? A) akıllı B) Sinsi C) Zeki D) Öz güven sahibi*” sorusu sorulmuştur.

Kültürel Yansıma: “Sayılar Yalan Söylemez” adlı fıkra bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

1.5.4. “ARABANIN HANGİ LASTİĞİ PATLADI?” FIKRA (S.138) ANALİZİ

Dört üniversite öğrencisi, uyanamadıkları için matematik finaline geç kalırlar ve okula gidince hocaya arabalarının lastiğinin patladığını söylerler. Hoca ilk başta inanmaz ama öğrencilerinin yalvarmalarına dayanamayarak onları üç gün sonra sınav yapacağını söyler. Sınav günü gelince hoca, dört öğrencinin hepsini boş bir salonun ayrı ayrı köşelerine oturtur.

Sınav geçme sistemi şöyledir: 100 üzerinden 50 puan alan herkes sınavı geçebilir. Hocanın hazırladığı sınavda ise ön sayfada 10’ar puanlık dört tane basit matematik sorusu vardır. Bunları kolayca çözerler. Arka sayfada ise 60 puanlık bir soru vardır:

“Arabanın hangi lastiği patladı?”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoride şahıslar olarak “öğretmen” ve “öğrenciler” saptanmıştır.

Meslekler: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “öğretmenlik” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “araba”, “araba lastiği” unsurlar saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait yapı unsuru olarak “sınav salonu” saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “dürüstlüğün önemi”, “yalancılığın sonu” gibi değerlendirilebilir yargılar çıkartılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik

hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkradan sonra yazma becerisi ile birlikte kullanılmasını sağlayan “Arabanın hangi lastiği patladı? Sorusu ile öğretmenin asıl anlatmak istediği nedir?” sorusu sorulduktan sonra seçenekli soru olarak atasözleri ilişkilendirilerek hazırlanan;

“Fıkranın ana fikrini en iyi açıklayan atasözleri aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru biçimde verilmiştir?

A) Ramazanda yalan söyleyenin yüzü, bayramda kara olur.-Ardıcın közü olmaz, yalancının sözü olmaz.

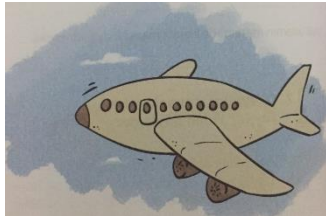
B) Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.-Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

C) El eliyle yılan tutan, yarısını yalan tutar.-Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

D) Ramazanda yalan söyleyenin yüzü, bayramda kara olur.- Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.” soru ile sonlandırılmış bir etkinliktir.

Kültürel Yansıma: “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

1.5.5. “UÇAK YOLCULUĞU” FIKRA (S.138) ANALİZİ

İki Matematikçi seyahat için uçağa binerler. Uçak havalandıktan bir saat sonra bir anons duyulur:

-Sayın yolcularımız, uçağımızın dört motorundan biri arızalanmıştır. Endişe etmeyiniz. Üç motorla uçuşu tamamlayabiliriz. Fakat beş saat sürecek yolculuğumuz yedi saate uzamıştır.

Yola devam edilir. Kısa bir süre sonra yeni bir anons duyulur:

- Sayın yolcularımız, uçağımızın sağlam üç motorundan biri arızalanmıştır. Kaygılanmayınız. İki motorla uçuşu tamamlayabiliriz. Fakat yolculuğumuz on saate uzamıştır.

Derken az bir vakit sonra üçüncü anons duyulur:

-Sayın yolcularımız, motorlarımızdan biri daha arızalanmıştır. Fakat paniğe kapılmayınız. Tek motorla da uçuşu tamamlayabiliriz. Ancak yolculuğumuz on sekiz saate uzamıştır.

Bu son anons üzerine matematikçilerden biri şöyle der:

-Umarım bu son motor da arızalanmaz. Yoksa sonsuza kadar burada kalacağız.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoride şahıslar olarak “matematikçiler”, “anons yapanlar”, “yolcular” saptanmıştır.

Meslekler: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “Matematikçi” diye nitelenen meslek saptanmıştır.

Hayvanlar: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “uçak”, “uçak motoru” gibi unsurlar saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkra, “okuma (Tablo 9’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerisine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkradan sonra ilk olarak deyimlerle ilişkilendirilerek aşağıdaki

- *“Panik olmak ~ Bir olay dolayısıyla büyük bir korku ve telaş içinde umutsuzluğa düşmek*
- *Panik yaratmak ~ Kişinin yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzülme*
- *Paniğe kapılmak ~ Korku, dehşet uyandırmak” eşleştirmeleri ve sonra eşanlamı kelimeler ile ilişkilendirilerek*
- *“Endişe etmek ~duyuru*
- *Arızalanmak ~gezi*
- *Seyahat ~kaygılanmak*
- *Anons ~bozulmak” gibi eşleştirme etkinlikleri verilmiştir.*

Kültürel Yansıma: “Uçak Yolculuğu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

2. GAZİ ÜNİVERSİTESİ TÖMER-YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

2.1. A1 SEVİYESİ

2019 (13. Baskı) basım tarihli “Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1seviyesi altı, A2-B1-B2-C1seviyeleri beş üniteden oluşmaktadır. Her ünite temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. “Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik ana başlıkta toplanan etkinlikler nicel olarak tablo 11’de verilmiştir:

Tablo 11: A1-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

A1	ETKİNLİK SAYILARI				
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA	ANLAMA
1	3	4	4	4	4
2	4	4	4	4	4
3	4	3	3	3	3
4	4	4	4	4	3
5	4	4	4	4	4
6	4	4	4	4	4
Toplam	23	23	23	23	22

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik ana başlık altında verilen etkinlikler nicel olarak tablo 12’de verilmiştir:

Tablo 12: A1-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	10	10	25
2	4	12	8	27
3	3	6	4	17
4	4	5	10	22
5	4	7	6	15
6	4	8	7	18
Toplam	22	48	45	124

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinlikler genellikle 4 ana başlıkta toplanmış ve bu başlıklar altında temel dil becerilerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 13’te verilmiştir:

Tablo 13: GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	TOPLAM
Okuma/Konuşma	5	7	1	1	3	4	21
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	1	-	-	2	-	1	4
Dinleme/Yazma	1	1	1	3		3	9
Okuma/Yazma	4	4	2	3	4	1	18
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türüne rastlanmamıştır.

2.2. A2 Seviyesi

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A2 seviyesi için hazırlanmış olan 5 ünite bulunmaktadır. Her ünite de temel dil becerilerine yönelik ana başlıkta toplanan etkinlikler nicel olarak tablo 14’te verilmiştir:

Tablo 14: A2-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

A2	ETKİNLİK SAYILARI				
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA	ANLAMA
1	4	4	4	4	4
2	4	4	4	4	4
3	4	4	4	4	4
4	4	4	4	4	4
5	4	4	4	4	4
6	4	4	4	4	4
Toplam	24	24	24	24	24

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik ana başlık altında verilen etkinlikler nicel olarak tablo 15’te verilmiştir:

Tablo 15: A2-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A2	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	4	10	10	18
2	4	9	11	17
3	4	8	13	19
4	4	10	11	13+1
5	4	8	10	18
Toplam	20	45	55	86

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinlikler genellikle 4 ana başlıkta toplanmış ve bu başlıklar altında temel dil becerilerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları ise tablo 16’da verilmiştir:

Tablo 16: A2- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	TOPLAM
Okuma/Konuşma	5	5	4	6	4	14
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	1	1	2	1	1	6
Dinleme/Yazma	1	1	1	2	-	5
Okuma/Yazma	5	4	4	3	3	19
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A2 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türü saptanmıştır. Bu fıkra M4’de sayfa 68’de yazma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerisine yönelik verilen “Nasrettin Hoca’nın Kazan Doğurdu” fıkrasıdır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

2.2.1. “NASRETTİN HOCA-KAZAN DOĞURDU” FIKRA (S.68) ANALİZİ

Nasrettin Hoca *bir gün* komşusundan kazanını ödünç *ister*. Komşusu kazanı Hoca’ya verir. İki gün *sonra* Hoca komşusuna kazanın yanında bir de küçük tencere verir. Komşusu şaşırır ve “Hocam, bu küçük tencere nedir?” der. Hoca da “Senin Kazan *doğurdu*, bu da yavrusu.” der.

Bunun üzerine Hoca'nın komşusu çok sevinir. Bir süre sonra Hoca kazanı tekrar ister. Komşu kazanı hemen verir. Aradan aylar geçer ama Hoca kazanı bir türlü geri vermez. Bunun üzerine kazanın sahibi Hoca'ya "Uzun süre önce kazanımı aldın ama hâlâ geri vermedin." der. Hoca da üzgün bir tavırla başını öne eğer ve "Komşu, başın sağ olsun. Senin kazan öldü." der. Komşu bu cevaba çok öfkelenir ve "Hoca'm kazan hiç ölür mü?" der. Hoca da "İlk önce kazanın doğurdu, dedim hemen inandın. Şimdi öldü diyorum, neden inanmıyorsun?" der.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak "Nasrettin Hoca" ve "Komşusu" başkarakterler olarak saptanmıştır.

Meslekler: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak "kazan" unsuru saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: "Kazan Doğurdu" adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “açgözlülük”, “hayatın olumlu yanlarını kabul edip olumsuz yanlarını kabul etmemek” gibi değer yargılarına ulaşılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır. Fakat fıkra içerisinde verilen “kalıp ifade” olarak “*başın sağ olsun*” saptanmıştır

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Kazan Doğurdu” adlı fıkra yazma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerisine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır.

aradan	sonra	Hâlâ
inan-	tekrar	eğ-
doğur-	bir gün	iste-

Yukarıdaki tablo verilerek fıkrada boş bulunan yerlerin doldurulması istenmiştir.

Kültürel Yansıma: Nasrettin Hoca’nın “Kazan Doğurdu” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

Fıkranın da adını aldığı maddi kültüre ait olan “Kazan” her ne kadar günümüzde kullanımı az olsa da Türk kültürünün maddi kültür unsurlarındandır. Verdiği mesajın yanında soyut düşünmeye yönelttiği gibi Türkçe’nin soyut bir dil olarak nitelendirmeye en basit örneklerdendir.

Ayrıca “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” atasözünü akıllara getiren komşuluk ilişkilerini de bu fıkrada görmek mümkündür. Türk kültüründe komşuluk ilişkileri önem arz eder. Bu fıkra bu konu üzerinden kültüre ait olanı etkili bir şekilde yansıtmaktadır.

2.3. B1 Seviyesi

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan 5 ünite bulunmaktadır. Her ünite de temel dil becerilerine yönelik oluşturulup ana başlıkta toplanan etkinlikler nicel olarak tablo 17’de verilmiştir:

Tablo 17: B1- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI				
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	4	4	4	4	4
2	4	4	4	4	4
3	4	4	4	4	4
4	4	4	4	4	4
5	4	4	4	4	4
6	4	4	4	4	4
Toplam	24	24	24	24	24

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik ana başlık altında verilen etkinlikler nicel olarak tablo 18’de verilmiştir:

Tablo 18: B1-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	4	9	11	16
2	4	8	10	18
3	6	11	13	20
4	6	10	12	22
5	5	8	10	21+1
Toplam	25	46	56	98

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinlikler genellikle 4 ana başlıkta toplanmış ve bu başlıklar altında temel dil becerilerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları ise tablo 19’da verilmiştir:

Tablo 19: B1- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	TOPLAM
Okuma/Konuşma	4	4	6	5+1	4	24
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	2	2	2	1	7
Dinleme/Yazma	1	-	2	4	2	9
Okuma/Yazma	5-	4	5	3	4	21
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

2.3.1. “NASRETTİN HOCA-ALLAH VERSİN” FIKRA (S.74) ANALİZİ

Nasrettin Hoca evinin çatısını onarken bir adam kapıyı çalar.

Hoca yukarıdan:

-Ne istiyorsun, diye seslenir.

Adam yanıt verir:

- Hocam, aşağı gel de söyleyeyim.

Hoca söylenerek zor bela aşağıya iner. Kapıyı açar.

Adam:

-Allah rızası için bir sadaka, der.

Hoca bu duruma çok sinirlenir ama belli etmez. Adama:

-Yukarı gel, der.

Adam, Hoca ile çatıya kadar çıkar. Tam çatıya vardıklarında Hoca, adama:

-Allah versin, der.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Allah Versin” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve “dilencilik yapan adam” başkarakterler olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Allah Versin” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Allah Versin” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Allah Versin” adlı fıkroda bu kategoriye ait unsur olarak “kapı” eşyası saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Allah Versin” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “evin çatısı” saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Allah Versin” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Allah Versin” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Allah Versin” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “yoksulluğun” göstergesi ile “dilencilik” ilgili yargılar göze çarpmaktadır. Dilencilik geçimini dilenerek, çalışmadan elde etmek, başkalarına el açmak, yoksulluktan sürekli yakınan anlamıyla ele alındığında ve bu durumla bağlantılı olarak dini bir argüman olan “sadaka” kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu fıkrada da Nasrettin Hoca’nın, dilencinin sadaka isteğine, dini bir argümanla cevap vererek “Allah versin” der. Bu fıkranın alt metninden, İslami gelenekle şekillenmiş dilencilğe yönelik olumsuz eleştiri ve rızkı veren Allah’tır argümanı okunabilir. (Sol, 2019: 67)

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Allah Versin” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Allah Versin” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır. Fakat fıkrada günlük hayatta da sürekli kullanılan “*Allah rızası için*”, “*Allah versin*” ve “*zor bela*” kalıp ifadeler olarak saptanmıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Allah Versin” adlı fıkra okuma + konuşma (Tablo 9’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik hazırlanan bir etkinlik olduğu saptanmıştır. Fıkra okutulduktan sonra öğrenciden bildikleri bir fıkranın anlatılması istenerek kültürel bir etkileşimi sağlayabileceği saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: Nasrettin Hoca’nın “Kazan Doğurdu” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında

“Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

2.4. B2 Seviyesi

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2 seviyesi için hazırlanmış olan 5 ünite bulunmaktadır. Her ünite de temel dil becerilerine yönelik oluşturulup ana başlıkta toplanan etkinlikler nicel olarak tablo 20’de verilmiştir:

Tablo 20: B2- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

B2	ETKİNLİK SAYILARI				
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	4	4	4	4	4
2	4	4	4	4	4
3	4	4	4	4	4
4	4	4	4	4	4
5	4	4	4	4	4
6	4	4	4	4	4
Toplam	24	24	24	24	24

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik ana başlık altında verilen etkinlikler nicel olarak tablo 21’de verilmiştir:

Tablo 21: B2-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	4	6	10	13
2	5	5	11	20
3	8	13	16	29
4	6	5	13	18
5	7	8	10	21
Toplam	30	37	60	101

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinlikler genellikle 4 ana başlıkta toplanmış ve bu başlıklar altında temel dil becerilerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları ise tablo 22’de verilmiştir:

Tablo 22: B2- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	TOPLAM
Okuma/Konuşma	2	-	6	-	3	11
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	1	-	-	1
Konuşma/Yazma	-	3	2	-	-	5
Dinleme/Yazma	-	4	5	4	3	16
Okuma/Yazma	4	5	6	4	4	23
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	1	-	-	1
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır.

2.5. C1 Seviyesi

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” C1 seviyesi için hazırlanmış olan 5 ünite bulunmaktadır. Her ünite de temel dil becerilerine yönelik oluşturulup ana başlıkta toplanan etkinlikler nicel olarak tablo 23’te verilmiştir:

Tablo 23: C1- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Ana Başlıkta Toplanan Etkinliklerin Nicel Verileri

C1	ETKİNLİK SAYILARI				
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA	ANLAMA
1	4	4	4	4	4
2	4	4	4	4	4
3	4	4	4	4	4
4	4	4	4	4	4
5	4	4	4	4	4
6	4	4	4	4	4
Toplam	24	24	24	24	24

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik ana başlık altında verilen etkinlikler nicel olarak tablo 24’te verilmiştir:

Tablo 24: C1-GÜTDK’de Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

C1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	7	9	11	22
2	7	9	13	18
3	7	10	17	20
4	4	5	12	16
5	8	9	15	16
Toplam	33	42	68	92

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” C1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinlikler genellikle 4 ana başlıkta toplanmış ve bu başlıklar altında temel dil becerilerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları ise tablo 25’de verilmiştir:

Tablo 25: C1- GÜTDK’de Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	TOPLAM
Okuma/Konuşma	2	4	5	1	4	16
Okuma/Dinleme		-	-	-	1	1
Konuşma/Dinleme	-	1	3	-	5	9
Konuşma/Yazma	-			-	-	-
Dinleme/Yazma	4	3	3	2	1	
Okuma/Yazma	6	4	5	4	4	23
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-		-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Okuma/Yazma	1	-	-	-	-	1

“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” C1 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır.

3. İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

3.1. A1 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinlikler nicel olarak tablo 26’da verilmiştir:

Tablo 26: A1-İYTDK'daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	17	3	17
2	3	15	8	21
3	3	21	11	25
4	3	23	6	24
5	3	26	13	22
6	3	18	8	22
Toplam	18	120	49	131

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 27'de verilmiştir:

Tablo 27: A1- İYTDK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	-	2	2	1	1	2	8
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	1	1
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	1	-	3	-	4
Dinleme/Yazma	2	1	1	2	-	1	7
Okuma/Yazma	3	5	11	13	11	10	53
Okuma/Konuşma/Yazma	-	2	4	-	2	3	11
Dinleme/Okuma/Yazma	1		2	1	2	1	7
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	2	-	2	-	-	4
Dinleme/Konuşma/Yazma/Okuma	-	-	-	-	1	-	1

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türüne rastlanmamıştır.

3.2. A2 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her ünite temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinlikler nicel olarak tablo 28’de verilmiştir:

Tablo 28: A2-İYTDK'daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A2	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	21	9	23
2	3	23	11	19
3	3	20	9	19
4	3	21	9+2	21
5	3	19	14	19
6	3	27	9	17
Toplam	18	131	63	118

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 29'da verilmiştir:

Tablo 29: A2- İYTDK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	1	1	-	1	5	2	10
Okuma/Dinleme	-	-	-	1	-	2	3
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	1	-	-	1
Dinleme/Yazma	-	-	1	1	-	-	2
Okuma/Yazma	9	8	10	12+1	6	13	59
Okuma/Konuşma/Yazma	2	3	3	2+1	4	1	16
Dinleme/Okuma/Yazma	3	3	1	-	3	-	10
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	1	-	-	-	1
Dinleme/Konuşma/Okuma	-	-	-	1	-	1	2
Dinleme/Konuşma/Yazma/Okuma	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 2 fıkra türü saptanmıştır. Fıkra türü haricinde konuşma etkinlikleri altında bireyden “kendi kültürlerine ait ya da herhangi bir bildikleri fıkrayı” anlatılması istendiği (Tablo 3’te sarı renk ile belirtilen bölüm) için çalışmamızın sınırları içerisinde ele alınması önem teşkil etmektedir. Çünkü bu etkinlikler ile kültürel etkileşim ortamı doğacaktır. Ayrıca konuşma becerisine yönelik verilen “*Nasrettin Hoca’yı tanıyor musunuz?(s.60)*” gibi sorular da doğrudan fıkra değildir ama çalışmanın sınırları içerisinde büyük önem taşımaktadır. Saptanan ilk fıkra M4’te sayfa 55’te okuma + yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik verilen “*Nasrettin Hoca’nın Rüya*” fıkrasıdır. İkinci fıkra, M4’te sayfa 60’ta okuma+ yazma + Konuşma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik verilen “*Nasrettin Hoca’nın Eşeğin Sözü*” adlı fıkrasıdır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.2.1. “NASRETTİN HOCA-RÜYA” FIKRA (S.55) ANALİZİ

Nasrettin Hoca bir gün çok erken kalktı ve işe başladı. Öğlene kadar çalıştı. Öğlen karnı acıktı ve “Şu ağacın gölgesinde yemeğimi yiyeyim.” diye düşündü. Yemeğini yedikten sonra uyudu. “Biraz dinleneyim, sonra çalışayım.” diye düşündü ve uyudu. Rüyasında aksakallı bir evliya gördü. Evliyanın elinde yüz altın vardı. Altınları birer birer Nasrettin Hoca’ya verdi. Bir, iki, üç..., doksan, doksan bir..., doksan dokuz... Ama yüzüncü altını vermedi. Nasrettin Hoca “Yüzüncü altını niye vermiyorsun, haydi yüzüncü altını da ver !” dedi.

Tam o anda uyandı ve ellerine baktı. Elleri bomboştu! Nasrettin Hoca tekrar yattı, gözlerini sıkı sıkı kapadı ve “Tamam doksan dokuz olsun!” dedi.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve “aksakallı evliya” başkarakterler olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “altın” unsuru saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Rüya” adlı fıkroda “insanın elindekiyle yetinmesi ve kıymet bilmesine” yönelik mesajını verdiği düşünülmektedir. “Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.” atasözünü akıllara getirmektedir. Güldürürken düşündürülen, düşündürürken eğitmeyi amaçlayan bu fıkroda bireysel ve toplumsal doğrulara ulaşmasını hedeflemektedir. (Arıca, 2018: 607)

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Rüya” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Rüya” adlı fıkra okuma + yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmış etkinliktir. Bu etkinlik dilbilgisi öğretimi için verilmiştir. Fıkra verildikten sonra –mış geçmiş zaman eki kullanılarak fikranın yeniden yazılması istenmiştir. Bu etkinlik iki beceriyi geliştirmesini sağlayacağı gibi dil bilgisi öğretimindeki fıkraların etkisi ve kullanımını gözler önüne sermektedir.

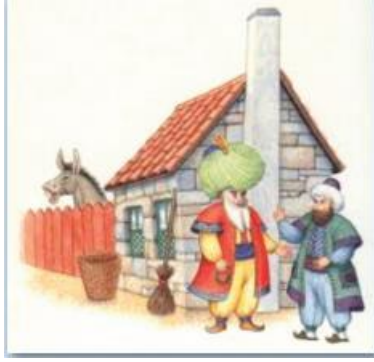
Kültürel Yansıma: “Rüya” adlı fıkradaki en önemli kültürel yansımayı “Nasrettin Hoca” kimliği oluşturmaktadır. Türk düşünce sistemini bu kimlik ile taşımaktadır. Eğlendirirken düşündürülen, düşündürürken eğiten fıkra tipi Nasrettin Hoca ile kültürel etkileşimi en etkili şekilde ortaya koyacak güce sahiptir.

Bu fıkra da diğer bir kültürel unsur “rüya” motifidir. Rüya motifi destan, halk hikâyesi, masal, efsane gibi anlatım türlerinde yer alan ve gelecekte olacakların işaretlerini verebilen motif olarak tanımlanmaktadır. Rüyalarla, yaşama biçimi, hayat tarzı, beklenti ve hayata bakış arasında önemli bir bağ vardır. Öyle ki bazı rüyalar, bunlar asırlar boyunca sürecek bir serüvenin başlangıcı mahiyetindedir. Galiba bundadır ki, Anadolu’nun birçok bölgesinde; “düş olmadan iş olmaz” diye bir deyiş kullanılmaktadır. (Kurt, 2015:241)

Bir başka motif ise “aksakallı” motifidir. Aksakallı yol göstericidir. Rehberdir. Türk kültüründe, Türk düşünce sisteminde de büyük önem arz etmektedir. Eski Türklerde

topluma liderlik yapan, toplumu yönlendiren, çağını aydınlatan, verdiği öğütleri ve öğütlü sözleriyle yaşamlarından sonra dahi dilden dile dolaşan kişiler vardır. Aksakallı ifadesi ile de belirtilen bu kişiler bilge tiplerdir. (Yardımcı, 2007: 50-69)

3.2.2. “NASRETTİN HOCA-EŞEĞİN SÖZÜ” FIKRA (S.60) ANALİZİ

Bir gün Nasrettin Hoca'nın bir komşusu Hoca'nın kapısını çalmış. Nasrettin Hoca "Merhaba komşu. Nasılsın, iyi misin?" diye sormuş. Komşusu "Sağ ol Hocam, iyiyim." diye cevap vermiş. Komşusu; "Hocam, senden bir şey rica edeceğim, kasabaya gideceğim, eşeğini iki saat için bana verir misin?" diye sormuş. Nasrettin Hoca eşeğini komşusuna vermek istememiş. "Ah komşucuğum, eşek evde değil." diye cevap vermiş. Tam bu sırada eşek içeriden uzun uzun anırmış.

Komşu eşeğin sesini duymuş. "Hocam, peki bu ses ne? Eşek evde ama sen bana yok diyorsun." demiş. Nasrettin Hoca komşusuna kızmış ve "Ayıp komşu, çok ayıp! Benim sözüme inanmıyorsun. Eşeğin sözüne mi inaniyorsun?" diye cevap vermiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve Nasrettin Hoca'nın “komşusu” başkarakterler olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait hayvan olarak “eşek” saptanmıştır. Eşek Nasrettin Hoca'nın hayat yolunda yoldaşdır. Fıkraların birçoğunda mizahı sağlayan eşektir. Hoca'nın eşeği sıradan bir hayvan değildir. Sıradan olmaması elbette fıkralar içinde Hoca'nın ona yüklediği anlamdan kaynaklanmaktadır. Fıkralardaki bu eşek hem gerçekçi hem de mecazi anlamda kullanılmaktadır. Biri insan, biri hayvan; biri düşünen, akıl sahibi, diğeri ise düşünme yetisinden yoksun bir canlıdır. Eşeği ile bir bütünü oluşturan Nasrettin Hoca, varoluşsal yolculuğunu, zıtlıklarla bütünlüğe ulaşmak yolunda sağlamaktadır. Hocayı tamamlayan eşeği ile bütünlüğe varma, hayat yolundaki insanın eksikliğini giderme çabasıdır. (Süme, 2019: 50)

Eşyalar: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “kasaba” unsuru saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada yine bireysel ve toplumsal konulara, eksikliklere eleştirel bir yaklaşımla “yalancılığı” ve “pişkinliği” anlatan mesaj verilmektedir. Nasrettin Hoca’nın yalan söylemesi ve doğru olanın göz önünde olmasına rağmen pişkince verilen tepki yalancılık ve yalancıların psikolojisini sergilemektedir. Toplumsal sorunların gözler önünde olmasına rağmen ve bu sorunların farkında olmalarına rağmen hala bir sorunun olmadığını, eksiklikleri gizleyen durumlardan, bireysel olarak söylenen yalanların, göz önünde olan doğrulara rağmen savunulmasına kadar tüm durumları kapsayan bir fıkradır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Eşeğin Sözü” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Eşeğin Sözü” adlı fıkra okuma + yazma + Konuşma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik verilen bir fıkradır. Fıkra verilmeden önceki hazırlık bölümünde verilen “*Sizin ülkenizde komik ve ünlü insanlar var mı?*” ve “*Nasrettin Hoca’yı tanıyor musunuz?*” sorulardan sonra okuma metni olarak fıkra verilmiştir. Bu metne göre hazırlanan ve aşağıda verilen sorular ile yazma becerisi kazanımı sağlanmıştır.

- *Nasrettin Hoca’nın komşusu neden Nasrettin Hoca’nın eşeğini istemiş?*

- *Nasrettin Hoca komşuya ne cevap vermiş?*
- *Nasrettin Hoca'nın komşusu neden Nasrettin Hoca'ya inanmamış?*
- *Nasrettin Hoca komşusuna neden kızmış?*

Sorular cevaplandıktan sonra konuşma becerisine yönelik “*Siz hangi fıkraları biliyorsunuz? Anlatalım.*” şeklinde yönlendirme ile üç becerinin birlikte kullanımı tek bir fıkra üzerinden sağlandığı saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Eşeğin Sözü” adlı fıkradaki en önemli kültürel yansıma “Nasrettin Hoca” kimliğidir. Türk düşünce sistemini bu kimlik ile taşımaktadır. Eğlendirirken düşündürülen, düşündürürken eğiten fıkra tipi Nasrettin Hoca ile kültürel etkileşimi en etkili şekilde ortaya koyacak güce sahiptir.

3.3. B1 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinlikler nicel olarak tablo 30’da verilmiştir:

Tablo 30: B1-İYTDK’daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	23	15	23
2	3	21+1	9	19
3	3	16	10	15
4	3	17	10	16
5	3	19+1	12	15
6	3	20+1	6	18
Toplam	18	119	62	106

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 31’de verilmiştir:

Tablo 31: B1- İYTDK’daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	3	2	2	2	7	-	16
Okuma/Dinleme	2	-	2	1	1	2	8
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	4	1	1	-	2	-	8
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	13	8	9	10	8	10	58
Okuma/Konuşma/Yazma	3	3	1	2	1	3	13
Dinleme/Okuma/Yazma	-	2	-	2	1	1	6
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Okuma	-	1	-	-	-	-	1
Dinleme/Konuşma/Yazma/Okuma	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 3 fıkra türü saptanmıştır. İlk fıkra “*Bankacı*” adlı bu fıkra M2’de sayfa 36’da saptanmıştır. Bu fıkra okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır. “*Dile Benden Ne Dilersen*” adlı bu fıkra M5’te sayfa 82’de saptanmıştır. Bu fıkra okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır. “*Nasrettin Hoca’nın Kazan*” adlı fıkrası M6’da sayfa 97’de saptanmıştır. Bu fıkra okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.3.1. “BANKACI” FIKRA (S. 36) ANALİZİ

Bir genci, banka memuru olarak işe alırlar, ilk gün masasında ne bir kalem ne bir kâğıt ne de bir bilgisayar görür ve çok sinirlenir. Hemen depoya telefon açar:

-Rezalet! Benim eşyalarım nerede? Derhal gönderin, yoksa orayı dağıtırım.

Telefondaki ses, sakin bir tonla cevap verir:

-Siz kiminle konuşuyorsunuz, biliyor musunuz?

-Hayır, kiminle konuşuyormuşum bakalım?

Ben bu bankanın müdürüyüm!

-Peki, siz kiminle konuşuyorsunuz, biliyor musunuz?

-Hayır.

-Oh, çok şükür.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Bankacı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “genç” ve “bankanın müdürü” şahısları saptanmıştır.

Meslekler: “Bankacı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “banka memuru” ve “banka müdürü” ve “bankacı” meslekleri saptanmıştır.

Hayvanlar: “Bankacı” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Bankacı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “kalem, kâğıt, bilgisayar, telefon” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Bankacı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “banka” ve “depo” yapı ve yapı unsuru saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Bankacı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Bankacı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Bankacı” adlı fıkrada fevri hareketler sonucunda neler doğabileceği yönünde mesaj verildiği düşünülebilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Bankacı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Bankacı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Bankacı” adlı fıkra, “eğlenelim öğrenelim” bölümünde okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik için hazırlanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Bankacı” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

3.3.2. “DİLE BENDEN NE DİLERSEN” FIKRA (S. 82) ANALİZİ

Temel gemiyle okyanusu geçiyormuş. Bir fırtına çıkmış, gemi batmış. Temel, bir İngiliz, bir de Fransız bir tahta parçasına tutunmuşlar, yüze yüze küçük küçük bir adaya çıkmışlar. Günler geçmiş. Ot yiyerek günlerini geçiriyorlarmış. Bir gün dalgalar kıyıya ağzı kapalı bir şişe getirmiş. Hemen şişeyi açmışlar. Şişeden bir cin çıkmış:

-Sahipler! Dileyin benden ne dilererseniz, demiş.

İngiliz:

-Beni hemen evime götür, demiş. Cin parmaklarını şıklatmış, İngiliz bir anda evine gitmiş.

Fransız:

-Ben de evime gitmek istiyorum, demiş. Bir anda Fransız da evine gitmiş.

Cin, Temel'e dönmüş:

-Sahip, dile benden ne dilersem, demiş. Temel etrafına bakmış:

-Ben burada yalnız kaldım. Yalnızlığı hiç sevmem. O İngiliz ve Fransız arkadaşımı geri istiyorum. Onları buraya getir, demiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Temel”, “İngiliz”, “Fransız” ve “Cin” saptanmıştır.

Meslekler: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait “gemi, tahta, tahta parçası, şişe” gibi unsurlar saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait “ada ve ev” yapıları saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait “okyanus” unsuru saptanmıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkroda birden fazla mesaj çıkartılabilir. İlk mesaj için hayatın içerisinde aniden meydana gelen olumsuzluklar içinde farklı mucizelerin olabileceğini anlatırken, bir başka

mesaj olarak da bazen bizim isteklerimizin başkalarının isteklerine göre yeniden şekillenebileceğini vermektedir. Derin yorumlar içerdiği gibi olağanüstülüklerin, mucizelerin sıkıntılı süreçlerde bizi bulabileceğini sabrı ve yaşam mücadelesini bırakmamak gerektiği doğrultuda mesajları içermektedir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: Bu fıkrada bu kategoriye ait “*Dile Benden Ne Dilersen*” atasözü saptanmıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkra, “eğlenelim öğrenelim” bölümünde okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik için hazırlanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Dile Benden Ne Dilersen” adlı fıkrada “Temel” karakteri kültürel bir unsur olarak saptanmıştır. Karadeniz fıkralarının vazgeçilmez kahramanı Temel, kültürel özellikleri karakterinde taşımaktadır. Zekâsı, pratikliği, konuşma dili, gelenek ve görenekleri bünyesinde taşıması ile kültürün aktarıcı ve Türk felsefesini aktarmakta büyük rol oynamaktadır.

3.3.3. “NASRETTİN HOCA’NIN KAZAN DOĞURDU” FIKRA (S. 97) ANALİZİ

Nasrettin Hoca komşusundan bir gün bir kazan ödünç ister. İade ederken hem teşekkür eder, hem içine minik bir kazan koyar. Komşusu merakla bu minik kazanı sorunca da, “Komşu, bizdeyken kazanın doğurdu.” der. Komşusu bu işe pek sevinir.

Aradan epey zaman geçer, Hoca yine komşusundan kazanını ödünç ister. Komşusu da sevinerek verir. Ama bu kez aradan günler, haftalar, hatta aylar geçer, kazandan ve Hoca’dan ses gelmez. Nihayet bir gün komşusu konuyu açmaya karar verir, “Hoca bizim kazana ne oldu?” diye sorar. Hoca da üzgün bir ifadeyle, “Komşu çok zaman geçti aradan, senin kazan öldü. Sana nasıl söyleyeceğim diye düşünüp duruyordum.” deyince komşusu sinirlenir. “Hocam ne diyorsunuz? Hiç kazan ölür mü? Kazan canlı mı ki ölsün?” der. Hoca, komşusuna “Doğurunca kabul etmiştin, sesin çıkmamıştı, şimdi ölünce neden feryat ediyorsun?” der.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

- **Şahıslar:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve “Komşusu” başkarakterler olarak saptanmıştır.
- **Meslekler:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.
- **Hayvanlar:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.
- **Eşyalar:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “kazan” unsuru saptanmıştır.
- **Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.
- **Göl, akarsu, deniz, pınar:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.
- **Yiyecek ve içecekler:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “açgözlülük”, “hayatın olumlu yanlarını kabul edip olumsuz yanlarını kabul etmemek” gibi değer yargılarına ulaşılabilir. Aynı zamanda empati kurmanın ve karşımızdaki insanları önemseme gerekliliği mesajını da vermektedir.
- **Çeşitli Âdet ve İnanışlar:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.
- **Deyim ve Atasözleri:** “Kazan Doğurdu” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Kazan Doğurdu” adlı fıkra, “eğlenelim öğrenelim” bölümünde okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik için hazırlanmıştır.

Kültürel Yansıma: Nasrettin Hoca'nın "Kazan Doğurdu" fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. "*Nasrettin Hoca*" karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında "Nasrettin Hoca kim?" diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacaktır.

Fıkranın da adını aldığı maddi kültüre ait olan "Kazan" her ne kadar günümüzde kullanımını az olsa da Türk kültürünün maddi kültür unsurlarındandır. Verdiği mesajın yanında soyut düşünmeye yönelttiği gibi Türkçe'nin soyut bir dil olarak nitelendirmeye en basit örneklerdendir.

Ayrıca "Komşu komşunun külüne muhtaçtır." atasözünü akıllara getiren komşuluk ilişkilerini de bu fıkrada görmek mümkündür. Türk kültüründe komşuluk ilişkileri önem arz eder. Bu fıkra bu konu üzerinden kültüre ait olanı etkili bir şekilde yansıtmaktadır.

3.4. B2 Seviyesi

2019 basım tarihli "İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı" altı üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinlikler nicel olarak tablo 32'de verilmiştir:

Tablo 32: B2-İYTDK'daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	18	9	19
2	3	2	11+1	18
3	3	20	13	17
4	3	17+1	10	15
5	3	18	9	18
6	3	19	12	17
Toplam	18	95	65	104

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 33'te verilmiştir:

Tablo 33: B2- İYTDK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	1	5	2	5	2	4	19
Okuma/Dinleme	-	-	1	-	-	-	1
Konuşma/Dinleme	1	-	-	-	-	-	1
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	1	1
Dinleme/Yazma	1	-	-	1	1	-	3
Okuma/Yazma	10	13	9	7	11	7	57
Okuma/Konuşma/Yazma	3	1	4	2	-	2	12
Dinleme/Okuma/Yazma	1	1	-	2	2	-	6
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	2	-	2
Dinleme/Konuşma/Okuma	-	1	2	-	-	-	3
Dinleme/Konuşma/Yazma/Okuma	-	1	-	-	-	3	4

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türü saptanmıştır. Nasrettin Hoca'nın "*Ye Kürküm Ye*" adlı bu fıkrası M4'te sayfa 70'te saptanmıştır. Bu fıkra okuma (Tablo 7'de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır.

B2 seviyesine göre hazırlanan metin ve etkinliklerde örneğin M2'te sayfa 33'te konuşma (Tablo 7'de sarı renk ile belirtilen bölüm) becerisi içinde doğrudan fıkra verilmesi de bireylere kendi kültürlerine ait bildikleri fıkra anlatılması istenmiştir. Bu etkinlik kültürel etkileşim için büyük önem teşkil etmektedir.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.4.1. “NASRETTİN HOCA-YE KÜRKÜM YE ” FIKRA (S. 70) ANALİZİ

Nasrettin Hoca bir gün yemekli bir düğüne davet edilmiş. Hoca, ziyafete gündelik elbiseleri ile gidince kimse onunla ilgilenmemiş. Ne “Buyur.” diyen varmış ne “Otur.” diyen. Hoca’nın bu duruma canı

çok sıkılmış. Koşarak evine dönüp sırtına bayramlık kürkünü geçirmiş. Düğün yerine gelmiş. Ev sahipleri onu kürküyle görünce büyük saygı göstermişler. Sofranın başköşesine oturmuşlar. Önüne tabak tabak yemekler koymuşlar.

Hoca birden kürkünün eteğinden tutup çorba tasına daldırmış. “Ye kürküm ye!” diye söylenmeye başlamış. Bunu gören misafirler şaşırıp “Ne yapıyorsun Hoca Efendi, kürk yemek yer mi hiç?” diye sormuşlar. Hazırcevap olan Hoca hemen “Mademki bütün saygı ve ikram kürküme yapılıyor, öyleyse yemeği de o yesin!” diye cevap vermiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “Nasrettin Hoca” ve “ev sahipleri” ve “misafirler” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “kürk” unsuru saptanmıştır. Kürk fıkra içinde gerçek anlamı dışında mecazi olarak zenginliğin, makamın göstergesi olan sembol olarak kullanılmıştır.

Fıkra da kullanılan diğer unsurlar ise “çorba tası” ve “tabak” gibi eşyalardır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar:

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “çorba” kullanılmıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Ye Kürküm Ye” adlı fıkrada insanın dış görünüşünün ne denli önemsendiğini anlatmaktadır. İnsanları ve olayları dış görünüşlerine göre değerlendirmemek gereklidir. İnsan her haliyle, kim olursa olsun değerlidir. (Arıca, 2018: 608) Bu fıkra kıymetin kişinin kıyafetine göre ve makamına göre değerlendirmemek gerekliliğinin mesajını içermektedir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “düğün” unsuru kullanılmıştır. Düğünün yemekli olması, düğünde bayramlık gibi özel kıyafetlerin kullanılması Türk kültürüne ait düğün adetlerini bünyesinde barındırmaktadır.

Deyim ve Atasözleri: “Ye Kürküm Ye” fıkraya verilen ad olmak dışında ayrıca gündelik hayatta da sıkça kullanılan atasözleri içinde yer almaktadır.

Deyim ve atasözü olarak değil fakat sıkça kullanılan kalıp ifade olarak “*tabak tabak yemek*” bu kategori için saptanmıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Ye Kürküm Ye” adlı fıkra, “eğlenelim öğrenelim” bölümünde okuma (Tablo 7’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik için hazırlanmıştır.

Kültürel Yansıma: Nasrettin Hoca’nın “Ye Kürküm Ye” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. Fıkranın geçtiği ortam olarak düğün için verilen ziyafet ele alındığında kültürün “düğün/tören” gibi ortamlara yansıması görülmektedir. Düğün denildiğinde genellikle evlilik için gerçekleştirilen törenler düşünülmektedir. Fakat evlilik dışında bir de sünnet için gerçekleştirilen törenler vardır. (Berber, 2009: 2) “Ye Kürküm Ye” fıkrasında bu düğünün ne olduğu

belirtilmemiştir. Fakat fıkra anlatımından sonra sınıf içerisinde öğrenci ile gerçekleştirebilecek konuşma da kültüre ait her türlü törenden bahsetme olanağı bu etkileşimin etkisini artırabilecektir. Düğün kavramı Türk tarihinin en eski dönemi de dâhil olmak üzere büyük kısmında yer almaktadır. Bu kelimenin kaynağı olarak toy sözü geçmektedir. Yine düğün ve orada gerçekleştirilen merasim anlamında Orhun Yazıtlarında “törün” ifadesi kullanılmıştır.) Türk kültüründe bir arada yaşama ve paylaşma isteğinin en önemli göstergelerinden birisi olarak düğünlerde, düzenlenen eğlenceler, gündelik hayatın gerektirdiği yaşam tarzının yansıtıldığı çeşitli oyunlarla süslenmektedir. Düğünlerde aynı zamanda ilişkilerin kuvvetlenmesi gibi isteklerin ve durumlarında söz konusu olması önem arz etmektedir. (Berber, 2009: 3-10)

3.5. C1 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe C1 Ders Kitabı” on iki üniteden oluşmaktadır. Bu seviye için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinlikler nicel olarak tablo 34’te verilmiştir:

Tablo 34: C1-İYTDK’daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

C1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	3	21	8	19
2	3	26	15	13
3	3	21	8	11
4	2	20	7	15
5	3	20	7	11
6	3	19	8	15
7	3	15	8	9
8	3	20	8	15
9	3	21	10	12
10	3	22	8	15
11	3	19	8	12
12	3	18	12	18
Toplam	35	242	107	165

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 35’te verilmiştir:

Tablo 35: C1- İYTDK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	2	-	5	1	4	3	3	2	3	3	-	5	31
Okuma/Dinleme	-	-	1	-	2	1	3	2	2	2	3	-	16
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Konuşma/Yazma	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Dinleme/Yazma	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-	1	5
Okuma/Yazma	10	6	5	10	8	8	4	8	7	8	6	8	88
Okuma/Konuşma/Yazma	3	2	2	1	-	2	1	3	2	-	3	1	20
Dinleme/Okuma/Yazma	3	-	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-	9
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Okuma	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Dinleme/Konuşma/Yazma/Oku-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 seviyesi ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türü saptanmıştır. Nasrettin Hoca'nın "Pazarlık" adlı fıkrası M9'da sayfa 147'te saptanmıştır. Bu fıkra okuma + dinleme+ yazma (Tablo 10'da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.5.1. "NASRETTİN HOCA-PAZARLIK" FIKRA (S. 147) ANALİZ

Nasrettin Hoca sürekli ikilemeli konuşan bir arabacıya bir gün "Efendi, benim eşyalar taşınacak, gel de taşı." der. Arabacı "Neler var?" diye sorar. Hoca "Dolap *molap*, yatak *matak*, sandalye *mandalye*..." der. Arabacı "50 liranı alırım hocam." der. Hoca "Olur!" der. Arabacı eşyaları taşır, Nasrettin Hoca adama 25 lira verir. Adam "Hoca, bu paranın yarısı ama!" der. Hoca "İyi ya işte, sen de eşyaların yarısını taşıdın. Dolabı

götürdün, molap kaldı, yatağı götürdün, matak kaldı, sandalyeyi götürdün, mandalye kaldı” diye cevap verir.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “Nasrettin Hoca” ve “arabacı adam” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “Dolap, yatak, sandalye” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Pazarlık” adlı fıkroda, insanların alışveriş yahut herhangi bir iş yapmadan önce sağlam anlaşmalar yapılması gerekliliği mesajı verildiği saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Pazarlık” adlı fıkra, okuma + dinleme+ yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

Fıkra metninde boşluklar(kırmızı renk ile belirtilmiştir.) bırakılarak dinletilen metine göre doldurulması istenmiştir. Ayrıca dil bilgisi öğretimi içinde “ikilemeler” konusu açısından da önem arz etmektedir.

Kültürel Yansıma: “Pazarlık” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

4. YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

4.1. A1-A2 Seviyesi

2019 basım tarihli “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” temel (A1-A2), orta (B1) ve yüksek (B2-C1) seviyeler olarak hazırlanmış olup 12 üniteden oluşmaktadır. Her ünite temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1-A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 36’da verilmiştir:

Tablo 36: A1/A2-YHYTDK’daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1-A2	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	10	5	7	20
2	5	4	8	22
3	3	6	5	17
4	2	8	5	21
5	4	7	6	16
6	4	9	4	18
7	5	14	6	23
8	4	15	3	16
9	7	15	6	17
10	4	10	4	17
11	7	13	6	22
12	6	15	4	14
Toplam	61	121	64	223

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1-A2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 37’de verilmiştir:

Tablo 37: A1/A2-YHYTDK’daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	4
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Konuşma/Yazma	5	5	4	-	-	1	3	1	1	-	2	-	22
Dinleme/Yazma	5	5	2	1	3	4	-	-	1	1	5	3	30
Okuma/Yazma	3	2	2	6	4	4	1	7	5	5	7	7	51
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Okuma/Konuşma/Dinleme	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3
Okuma/Yazma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	4	1	3	2	-	-	10

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1-A2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik ünite sonunda (özellikle konuşma becerisine yönelik verilen) etkinliklerin nicel veri saptamaları tablo 38’de verilmiştir:

Tablo 38: A1/A2-YHYTDK'daki Ünite Sonu Etkinliklerin Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Konuşma	-	2	2	-	-	2	2	-	-	-	2	2	12
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Okuma	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	4
Konuşma/Yazma	2	-	-	2	2	-	-	-	2	-	-	-	8

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” A1-A2 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A1-A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır.

4.2. B1 Seviyesi

2019 basım tarihli “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 39’da verilmiştir:

Tablo 39: B1-YHYTDC’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	1	14	4	13
2	5	15	4	15
3	3	17	5	19
4	3	17	3	15
5	3	22	5	17
6	4	13	5	13
7	3	18	2	16
8	3	16	4	15
9	4	16	5	14
10	4	9	3	11
11	4	15	2	14
12	3	13	1	13
Toplam	40	185	43	175

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 40’ta verilmiştir:

Tablo 40: B1-YHYTDK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	1	-	1	1	2	-	-	-	1	1	-	1	8
Okuma/Dinleme	-	1	2	1	3	-	1	1	1	1	-	-	11
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	1	2	1	1	2	2	2	-	-	1	-	12
Dinleme/Yazma	-	2	-	-	-	2	1	-	1	-	-	1	7
Okuma/Yazma	11	8	11	10	12	7	10	7	10	4	10	8	108
Okuma/Konuşma/Yaz-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	-	5
Dinleme/Konuşma/Yaz-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Konuşma/Dinle-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma/Dinle-	-	1	-	1	-	2	1	1	-	1	2	1	10

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik ünite sonunda (özellikle konuşma becerisine yönelik verilen) etkinliklerin nicel veri saptamaları tablo 41’de verilmiştir

Tablo 41: B1-YHYTDK'daki Ünite Sonu Etkinliklerin Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	4
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Okuma	-	2	-	2	-	-	-	2	-	-	2	-	8
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	4
Konuşma/Okuma/Yaz-	2	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	8

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır.

4.3. B2-C1 Seviyesi

2019 basım tarihli “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2-C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 42’te verilmiştir:

Tablo 42: B2/C1-YHYTDC’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2-C1	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	2	18	5	11
2	2	19	3	12
3	3	15	3	13
4	4	15	4	12
5	4	11	5	13
6	6	15	3	16
7	4	17	5	12
8	4	14	5	12
9	3	15	4	10
10	3	16	4	10
11	4	14	2	15
12	3	13	3	11
Toplam	42	182	46	147

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2-C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 43’te verilmiştir:

Tablo 43: B2/C1-YHYTDK’daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	3	2	2	1	-	1	2	1	2	-	1	1	16
Okuma/Dinleme	2	2	2	1	-	3	3	3	3	3	1	2	25
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	2	6
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	2	1	1	-	2	-	1	1	8
Okuma/Yazma	8	12	8	8	8	11	8	4	5	6	5	7	90
Okuma/Konuşma/Yaz-	2	-	1	-	1	-	1	2	-	2	1	-	10
Dinleme/Konuşma/Yaz-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Okuma/Konuşma/Dinle-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma/Dinle-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	2	-	6
Dinleme/oku-/yaz-/konuş-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2-C1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik ünite sonunda (özellikle konuşma becerisine yönelik verilen) etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 44’te verilmiştir:

Tablo 44: B2/C1-YHYTDK'daki Ünite Sonu Etkinliklerin Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Okuma	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	4
Konuşma/Yazma	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	6
Konuşma/Okuma/Yaz-	-	2	-	2	2	-	-	-	2	2	2	2	14

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” B2-C1 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B2-C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır. Fakat M7’de (tablo 7’de sarı renk ile gösterilen bölüm) sayfa 78-89 arasında verilen metin ve etkinlikler doğrudan fıkra ilgili olmasa da mizah ve güldürü unsurları ile oluşturulmuş bir bölüm olduğu için önem arz etmektedir. Ayrıca sayfa 81’de konuşma becerisine yönelik etkinlikte –fıkra, şaka, taklit, anı, bilmece ve tekerleme- gibi türlerden anlatılması istenmesi bu çalışma sınırları içinde değerlendirilmesi gerekliliği ve kültürel etkileşime yönelik bir etkinlik olarak da önem teşkil etmektedir.

B. ÇALIŞMA KİTAPLARINDA KULLANILAN FIKRA ANALİZLERİ
1. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ (YEDİ İKLİM TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ)

1.1. A1 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı 2019 (9. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 45'te verilmiştir:

Tablo 45: A1-YİTÇK'da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	-	2	-	20
2	-	4	-	24
3	-	4	-	20
4	-	4	-	15
5	-	6	-	18
6	-	5	-	11
7	-	7	-	15
8	-	6	-	15
Toplam	-	38	-	138

Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nice veri saptamaları tablo 46'da verilmiştir:

Tablo 46: A1- YİTÇK’da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	1	3	4	3+1	4	3	7	6	32

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı A1 seviyesi çalışma kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve A1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra rastlanmıştır. “Sağ Ayağım da Aynı Yaşta” adlı bu fıkra M4’te sayfa 50’de saptanmıştır. Bu fıkra okuma + yazma (Tablo 2’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

1.1.1. “SAĞ AYAĞIM DA AYNI YAŞTA” FIKRA (S.50) ANALİZİ

KAPLAN: -Doktor Hanım, sol ayağım çok ağrıyor.

TAVŞAN: -Tamam, şimdi muayene edeceğim. Hımm, ayağınız yaşlılık sebebiyle ağrıyor.

KAPLAN: -Sağ ayağım da aynı yaşta, o niçin ağrımıyor?

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Doktor Hanım” ve “hasta” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “doktorluk” saptanmıştır.

Hayvanlar: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır. Ancak fıkranın kitapta verilme tarzı olarak ve görsel desteklerle iki hayvan “kaplan ve tavşan” söz konusudur.

Eşyalar: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 2’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra diyaloglardan oluşan okuma metni olarak verildikten sonra aşağıdaki sorular sorularak cevaplanması istenmiştir;

- *Kaplan’ın şikâyeti nedir?*
- *Tavşan, Kaplan’a ne diyor?*
- *Kaplan, doktora ne cevap veriyor?*

Kültürel Yansıma: “Sağ Ayağım Da Aynı Yaşta” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

1.2. A2 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İkim Türkçe Çalışma Kitabı 2019 (9. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 47’de verilmiştir:

Tablo 47: A2-YİTÇK’da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A2	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	-	3	-	17
2	-	5	-	12
3	-	5	-	11
4	-	6	-	14
5	-	4	-	10
6	-	4	-	15
7	-	3	-	12
8	-	4	-	15
Toplam	-	34	-	106

Yedi İkim Türkçe Çalışma Kitabı A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 48’de verilmiştir:

Tablo 48: A2-YİTÇK’da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	2	3	3	4	2	4	2+1	3	24

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı A2 seviyesi çalışma kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra rastlanmıştır. “*Biraz da Gülelim*” adlı bu fıkra M7’de sayfa 86’da saptanmıştır. Bu fıkra okuma + yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

1.2.1. “BİRAZ DA GÜLELİM” FIKRA (S.86) ANALİZİ

Doğan ailesinin iki küçük üyesi bugün buz parkındalar. Erkenden parka gittiler. Oyun oynadılar, buzda kaydılar. İkisi de yoruldu ve parkın içindeki bir banka oturdular. O sırada bankın kenarında yaralı bir penguen gördüler. Yaralı penguene acıdılar ve onu eve götürdüler.

Babaları, ellerindeki yaralı pengueni görünce onlara:

‘Bu pengueni hemen hayvanat bahçesine götürün.’ dedi. Çocuklar, yaralı pengueni hayvanat bahçesine götürmek üzere evden çıktılar.

İki saat sonra eve geri döndüler. Kardeşlerden küçüğü babasına:

‘Babacığım, pengueni hayvanat bahçesine götürdük, şimdi de sinemaya götüreceğiz.’ dedi.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait unsur olarak “Doğan ailesi bireyleri” saptanmıştır.

Meslekler: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “penguen” saptanmıştır.

Eşyalar:

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait unsur olarak “hayvanat bahçesi” ve “sinema” saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “yardımlaşma, hayvanlara sevgi ve onlara yardım etmek” gibi değer yargıları saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra

okuma metin olarak verildikten sonra aşağıdaki sorular sorularak cevaplanması istenmiştir;

- *Doğan kardeşler parka niçin gittiler?*
- *Onlar, yaralı pengueni niçin eve götürdüler?*
- *Çocuklar evden niçin çıktılar?*

Kültürel Yansıma: “Biraz Da Gülelim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

1.3. B1 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı 2018 (8. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 49’da verilmiştir:

Tablo 49: B1-YİTÇK’da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	-	6	-	14
2	-	8	-	12
3	-	6	-	12
4	-	4	-	14
5	-	6	-	10
6	-	7	-	15
7	-	6	-	13
8	-	3	-	12
Toplam	-	46	-	102

Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları aşağıdaki tablo 50’de verilmiştir:

Tablo 50: B1-YİTÇK’da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	5	4	4	2	1	5	3	2	26

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesi çalışma kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve B1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türüne rastlanmamıştır.

1.4. B2 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı 2018 (6. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. B2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptamaları tablo 51’de verilmiştir:

Tablo 51: B2-YİTÇK'da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	-	3	-	13
2	-	6	-	11
3	-	6	-	11
4	-	4	-	9
5	-	5	-	12
6	-	5	-	8
7	-	4	-	11
8	-	5	-	13
Toplam	-	38	-	88

Yedi İkim Türkçe Çalışma Kitabı B2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları aşağıdaki tablo 52'de verilmiştir:

Tablo 52: B2-YİTÇK’da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	2	3	2+2	1	4	1	3	3	20

Yedi İkim Türkçe Ders Kitabı B2 seviyesi çalışma kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve B2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 2 fıkra türüne rastlanmıştır. Rastlanan bu fıkraların ilki M3’te sayfa 37’de bulunan “okuma + yazma (Tablo 8’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik verilen Nasrettin Hoca’nın “Ben Senin Gençliğini de Bilim” başlıklı fıkrasıdır. İkinci fıkra ise M4’te sayfa 50’de bulunan okuma + yazma (Tablo 7’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik verilen Nasrettin Hoca’nın fıkrasıdır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

1.4.1. “NASRETTİN HOCA-BEN SENİN GENÇLİĞİNİ DE BİLİRİM” FIKRA (S.37) ANALİZİ

Nasrettin Hoca, oldukça yaşlanmıştır. Bir bağa gitmek için eşiğine binmeye çalışır. Ama bir türlü binemez. Sonra,

-Ah, ihtiyarlık, diye iç geçirir. Sonra da sağına soluna bakınır. Kimsenin olmadığını görünce,

-Hadi canım sende! Ben senin gençliğini de bilirim, diye kendi kendine mırıldanır.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait unsur olarak “Nasrettin Hoca” saptanmıştır.

Meslekler: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait unsur olarak “eşek” saptanmıştır.

Eşyalar: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “bağ” saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada, Nasrettin Hoca’nın kendi kendisi ile konuşması, sonra etrafına bakarak kendi kendini eleştirmesi, “insanın herkesi kandırabileceği ama kendini asla kandıramayacağı” mesajını taşımakta olabileceği saptanmıştır. İnsan kendinin ne olduğunu herkesten daha iyi bildiğini ve bu durumunda başkalarının yanında farklı ifade edilmesine rağmen yalnız kaldığında aslında kim olduğunu hatırlayarak ona göre davranışta bulanabileceğini anlatabileceği yargısını verdiği düşünülmektedir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkra, “okuma + yazma (Tablo 8’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm)” becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Bu fıkra okuma metni olarak verildikten sonra öğrenciden bildikleri bir fıkrayı yazmaları istenmiştir.

Kültürel Yansıma: “Ben Senin Gençliğini De Bilirim” adlı fıkradaki en önemli kültürel yansımayı “Nasrettin Hoca” kimliği oluşturmaktadır. Türk düşünce sistemini bu kimlik ile taşımaktadır. Eğlendirirken düşündürülen, düşündürürken eğiten fıkra tipi Nasrettin Hoca ile kültürel etkileşimi en etkili şekilde ortaya koyacak güce sahiptir.

1.4.2. NASRETTİN HOCA’NIN FIKRA (S.50) ANALİZİ

Nasrettin Hoca pazarda bir adamın başına toplanmış olan kalabalığa yaklaşır. Satıcı elinde kuşu satmaya çalışmaktadır. Ancak kuşun fiyatı çok yüksektir. Yan tezgâhtaki tavuklar 5 akçe iken bu kuş 50 akçedir. Hoca bir türlü fiyattaki aşırı farkı anlayamaz ve satıcıya sorar:

-Hemşerim bu nasıl kuş 50 akçe istersin?

Satıcı cevap verir:

-Hoca efendi bu bildiğin kuş değildir bunun özelliği var.

-Neymiş özelliği?

-Hocam bu kuşa papağan derler ve konuşur.

Hoca hemen eve koşar, kümeden hindiyi kaptığı gibi pazara döner.

Papağan satmakta olan adamın yanına durur ve yüksek sesle;

-Bu gördüğümüz kuş sadece 100 akçeye, gel gelll!

Herkesten çok, papağan satan adam şaşar bu işe ve sorar:

-Hocam 100 akçe çok değil mi bir hindi için?

-Sen 50 akçeye kuş satıyorsun ama...

-Dedim ya hocam benim kuş konuşur.

-Öyleyse, benim ki de düşünür!

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: Bu fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “Nasrettin Hoca” ve “pazarcı” saptanmıştır.

Meslekler: Bu fıkroda bu kategoriye ait olarak “pazarcılık” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: Bu fıkroda bu kategoriye ait olarak “kuş”, “papağan” ve “hindi” hayvanları saptanmıştır.

Eşyalar: Bu fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: Bu fıkroda bu kategoriye ait olarak “pazar meydanı” saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: Bu fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: Bu fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** Bu fıkroda konuşmak ve düşünmek eylemlerinin papağan ve hindi özdeşleştirerek düşünmenin, konuşmaktan daha üstün olduğu yargısını anlatılmış olabileceği saptanmıştır. “Hindi gibi düşünmek” ve “papağan gibi konuşmak” gibi kalıp ifadelerin açıklaması niteliğindeki bu fıkroda Nasrettin Hoca yine güldürürken, düşündüren; düşündürürken öğreten özelliği ile

çok konuşmanın, tekrar tekrar aynı şeyleri söylemenin değerinin, düşünmenin boş laflardan daha değerli olduğu mesajını vermektedir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: Bu fıkra bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: Bu fıkra bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: Bu fıkra, okuma + yazma (Tablo 7’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra da boş bırakılan (fıkra metninde kırmızı ile belirtilen ekler) yerlerin doldurulması istenmiştir. Fıkra ile birlikte dil bilgisi öğretiminde “yönelme, bulunma, ayrılma, ilgi ve belirtme” hâl eklerinin kullanımına yönelik etkinlik oluşturulduğu saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Nasrettin Hoca’nın” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorduğunda Türk kültürüne ait bir karakteri ve aynı zamanda bu kültüre ait düşünce yapısı hakkında bilgi edinebileceği saptanmıştır.

1.5. C1 Seviyesi

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı 2018 (7. Baskı) basım tarihli kitabı sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 53’te verilmiştir:

Tablo 53: C1-YİTÇK'da Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

C1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	-	4	-	1
2	-	3	-	-
3	-	5	-	5
4	-	8	-	5
5	-	7	-	3
6	-	4	-	4
7	-	5	-	3
8	-	2	-	8
Toplam	-	38	-	28

Yedi İkim Türkçe Çalışma Kitabı C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları aşağıdaki tablo 54'te verilmiştir:

Tablo 54: C1-YİTÇK'da Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	TOPLAM
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	-	-	3	2	1	2	3	1	12

Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı C1 seviyesi çalışma kitabındaki tüm modüller incelenmiş ve C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türüne rastlanmamıştır. C1 seviyesi çalışma kitabındaki temel dil becerileri özellikle çoktan seçmeli sorularla desteklenerek verildiği saptanmıştır.

2. İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

2.1. A1 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptamaları tablo 55’te verilmiştir:

Tablo 55: A1-İYTÇK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	-	15	-	16
2	-	9	-	15
3	-	18	-	15
4	-	13	-	16
5	-	14	-	12
6	-	10	-	15
Toplam	-	79	-	89

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı A1 seviyesi çalışma kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 56’ta verilmiştir:

Tablo 56: A1-İYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	9	7	12	11	10	9	58
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Okuma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma/Okuma	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı A1 seviyesi çalışma kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde fıkra türü saptanmamıştır.

2.2. A2 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 57’de verilmiştir:

Tablo 57: A2-İYTÇK’daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A2	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	-	12	-	11
2	-	13	-	14
3	-	12	-	12
4	-	12	-	13
5	-	18	-	15
6	-	14	-	12
Toplam	-	81	-	77

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı A2 seviyesi çalışma kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 58’de verilmiştir:

Tablo 58: A2-İYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	7	11	8	8+2	11	8	55
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Okuma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı A2 seviyesi çalışma kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 2 fıkra türü saptanmıştır. Bulunan ilk fıkra M4 sayfa 26'da okuma + yazma (Tablo 3'te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmış olan "Azrail" adlı fıkradır. İkinci fıkra ise, M4'te sayfa 27'de okuma+ yazma (Tablo 4'te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanan Lokman Hekim ile ilgili fıkradır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

2.2.1. "AZRAİL " FIKRA (S. 26) ANALİZİ

Bir gün Azrail Temel'in yanına gelmiş ve "Ben senin canını almaya geldim. Artık vakit doldu, ölüm vaktin geldi." demiş. Temel "Bana beş yıl daha süre ver, beş yıl sonra gel canımı al." demiş. Azrail bunu kabul etmiş.

Temel “Azrail havada beni bulamaz.” diye düşünmüş ve pilot olmuş. Beş yıl sonra Azrail, Temel’i bulmuş. “Beş yıl bitti, haydi artık gidelim.” demiş. Temel “Benim canımı almak istiyorsun fakat uçakta 300 yolcu var, onlara yazık, benim canımı şimdi alma.” demiş. Azrail “Bak Temel, hepiniz için uçak ayarlamak çok zordu, şimdi sözümü dinle ve benimle gel.” demiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıs “Temel” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “pilotluk” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “uçak” unsuru saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Azrail” adlı fıkroda “ölüm” olgusundan bahsedilmektedir. Zaman ne kadar geçerse geçsin, insan nerede olursa olsun ölümden hiçbir şekilde kaçınılmayacağı mesajına ulaşılabilir. İnsanın zamansal ve mekânsal olarak bulunduğu yerlerde kadersel bir süreç ile ilgili çıkarımda da bulunulabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Azrail” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Azrail” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Azrail” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 3’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra okuma metni olarak verildikten sonra aşağıdaki sorular yöneltilerek cevaplanması istenmiştir;

- *Azrail Temel’in yanına neden gelmiş?*
- *Temel Azrail’e ne demiş?*
- *Temel neden pilot olmuş?*
- *Azrail ikinci defa gelmiş ve Temel’e ne demiş?*

Kültürel Yansıma: Fıkranın adı olan “Azrail” olgusu kültürel unsur olarak ele alınabilir. Kültürün içinde yer alan inançtan doğan “Azrail” ya da “ölüm meleği” inancını aktarmakta önem arz eden bir fıkradır.

Başkarakter “Temel” kültürel unsur olarak incelenmektedir. Bu karakter Karadeniz fıkralarının başkahramanıdır. Karadeniz bölgesinin ağız özelliklerinden, düşünce yapısına hatta davranış biçimlerine varana denk tüm özellikleri bünyelerinde taşıyan tiplerdir.

2.2.2. “LOKMAN HEKİM ” FIKRA (S. 27) ANALİZİ

*Çok eski zamanlarda bir adam varmış. Adı “Lokman Hekim”miş. Bu adam hem doktor hem de eczacıymış. Bir gün Lokman Hekim’e bir adam gelmiş. Lokman Hekim, ben çok hastayım, çok ağrım var, lütfen derdime bir çare bul.” **demiş.** Lokman Hekim; “Senin hastalığının ilacı yok, öleceksin.” **diye cevap vermiş.***

*Adam çok üzülmüş. Yanına bir at, bir köpek bir de tüfek almış ve dağlarda yaşamaya başlamış. Hastalığı her gün daha kötü olmuş. Bir gün dağda ineğiyle bir kadına rastlamış. Kadın “Hey! Hasta mısın, neyin var?” **diye sormuş.** Adam “Benim derdimin çaresi yok.” **diye cevap vermiş.** Kadın, adamın haline çok üzülmüş ve ona vermek için bir tasa biraz süt koymuş. Tam o sırada bir yılan, tastaki süttten içmiş ve sütü zehirlemiş. Adam bunu görmüş ve “Şu tastaki zehirli sütü içeyim ve hemen öleyim, acılarım bitsin.” **diye düşünmüş.** Köylü kadın adama; “O süt zehirli! Sakın o sütü içme!” **diye bağırmiş fakat adam kadını dinlememiş ve zehirli sütü içmiş. Bir süre sonra midesi bulanmış,***

kendini çok kötü hissetmiş. Ama sonra birdenbire iyileşmiş. Adam hemen Lokman Hekim'in yanına gitmiş, "Lokman Hekim, ben hemen ölmek istedim ve zehirli süt içtim ama ölmedim, iyileştim." demiş. Adam "Benim hastalığının ilacı var mıydı?" diye sormuş. Lokman Hekim "Elbette vardı ama o ilaç bende değildi." diye cevap vermiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar "Lokman Hekim", "hasta olan adam" ve "köylü kadın" olarak saptanmıştır.

Meslekler: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak "doktorluk, eczacılık" meslekleri saptanmıştır.

Hayvanlar: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak "at, köpek, yılan, inek" hayvanları saptanmıştır.

Eşyalar: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak "tüfek, ilaç, tas" eşyaları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır. Ancak mevki olarak "dağ" bu kategori içine dâhil edilebilir.

Göl, akarsu, deniz, pınar: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: "Lokman Hekim" adlı fıkroda bu kategoriye ait içecek olarak "süt" saptanmıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** "Lokman Hekim" adlı fıkroda "umutsuzluk, çare, şifa, hastalık, ölüm" gibi olgular işlenmiştir. Çaresizliğin insanı ölüme sürükleyebileceği, çarenin hiç ummadık yerden çıkabileceği, "gün doğmadan neler doğacağını" işleyen bu fıkranın derinliğinde birçok inanış bulunmaktadır. "İnsan

umut etmekten, çareyi aramaktan vazgeçmemelidir.” mesajı en belirgin ileti olarak saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Lokman Hekim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Lokman Hekim” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Lokman Hekim” adlı fıkra, okuma+ yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra, okuma metni olarak verildikten sonra, metinde boş bırakılan (Fıkra metninde kırmızı ile belirtilmiştir.) alanların (aşağıdaki tabloda verilenler ile) doldurulması istenmiştir.

<p>-demiş -diye sormuş - diye cevap vermiş -demiş - diye düşünmüş-diye cevap vermiş</p> <p>–diye bağırılmış –diye sormuş –diye sormuş –diye sormuş</p>
--

Kültürel Yansıma: Lokman Hekim, İslâm dünyasının dini ve edebi kaynaklarında yer aldığı gibi Türk kültüründe önemli yer tutmaktadır. Dini eserlerde bilge bir kişi olarak anılmasının yanında, edebiyatta ve halkbiliminde de bu bilgeliği yanında her zaman çaresini bulmuş büyük bir doktor olarak anılmıştır (Bayat, 2000).

Yılan ve süt üzerine inanışlar Türk kültüründe önemli yer tutmaktadır. Birçok mitolojide olduğu gibi Türk mitolojisinde de önemli semboldür. Öyle ki, eski Türk boylarının efsanelerinde şaman koruyucu ve yardımcısı olan ruhlar arasında dahi mevcuttur. Yılan sembolü birçok anlamda karşımıza çıkmaktadır. Gücü, kudreti, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü, yer altındaki kayıp hazinelerin bekçiliği gibi durumların sembolize ettiği gibi, kadın ile özdeşleştirilerek koruyuculuğuyla öne çıkmaktadır. Yılan gibi sütte önemli sembollerdendir. Süt insanoğlunun yoktan yaratıcı ve ikram edicisi Allah’ın anneye ve çocuğa hediyesidir. Anne aracılığıyla dünyaya gelen insan doğumdan sonraki ilk besinini annesinin göğsünden süt ile alır. Bu yüzden süt, insan için can suyu niteliğindedir. Aynı zamanda insanoğlu için önemli bir hayvansal besin

kaynağıdır. Türk mitolojisinde ise “Hayat Ağacı” inancı içinde ele alınmıştır. İlk insanı bu ağacın doğurduğunu kabul eden bu inanışta, ağacın göğsünden sütler akmakta olup anne ile ağaç eşleştirilmiştir. Fıkralarda, destanlarda, halk hikâyelerinde karşımıza çıkan süt, kutsaldır (Yılmaz, 2015: 283-287).

2.3. B1 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her ünite temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 59’da verilmiştir:

Tablo 59: B1-İYTÇK’daki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	-	17	-	16
2	-	13+1	-	12
3	-	10	1	5
4	-	8	2	3
5	-	14	1	12
6	-	16+1	-	11
Toplam	-	80	4	59

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı B1 seviyesi çalışma kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 60’da verilmiştir:

Tablo 60: B1-İYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	13+1	12	3	-	12	11	52
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Okuma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı B1 seviyesi çalışma kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 3 fıkra türü saptanmıştır. Bulunan ilk fıkra M1 sayfa 11’de okuma + yazma (Tablo 6’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanan “*Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!*” adlı fıkradır. İkinci fıkra, M2’de sayfa 17’de okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanan “*300 TL’ye Ağlıyoruz*” adlı fıkradır. Son fıkra ise, M6’da sayfa 46’da okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanan “*Nasıl Bakıyoruz*” adlı fıkradır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

2.3.1. “BİR BARDAK SU, PATLICANSIZ LÜTFEN!” FIKRA (S. 11) ANALİZİ

Bir Amerikalı, tatil için İstanbul’a geldi. Otele yerleşti ve sonra yakınlardaki bir lokantada akşam yemeğine gitti. Hiç Türkçe bilmiyordu. Bu yüzden menünün ilk sayfasında rastgele bir yemeği işaret etti ve gösterdi. Garson bir “patlıcan dolması” getirdi.

Bir sonraki akşam Amerikalı yine aynı lokantaya gitti. Bu kez menünün ikinci sayfasına baktı ve bir başka yemeği işaret etti. Bu kez garson ona “patlıcan oturtma” getirdi.

Üçüncü gece Amerikalı şansını, yine aynı lokantada bu kez menünün üçüncü sayfasından bir başka yemekle denedi. Bu da bir başka patlıcan yemeği “imam bayıldı”ydı. Gözlerine inanamadı.

Üç gün art arda patlıcan yemeği yedi ve öylece oteline geri döndü. Adam odasına giriyordu. Tam o sırada otelin resepsiyon görevlisi kendisine “Bir şey istiyor musunuz?” diye sordu. Amerikalı, “Evet, lütfen bir bardak su getirin ama patlıcansız olsun.” dedi.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: : “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar “Amerikalı” ve “garson” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “garsonluk” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “lokanta ve otel” yapı ve yapı unsuru olarak saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: : “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “patlıcan dolması, patlıcan oturtma, imambayıldı” yemekleri saptanmıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkroda, yabancı insanlara daha dikkatle davranılması gerekliliği, aynı dil konuşulmasa da karşı tarafın herhangi bir durumu anladığını vurgulamaktadır. İnsanlar yabancı bir insan ile karşılaştığında ona hassasiyetle yaklaşmak gerektiği mesajı verilmektedir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 6’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra, okuma metni olarak yukarıdaki şekliyle verildikten sonra, öğrenciden “*zarf fiil eklerini*” kullanarak tekrar yazılması istenerek hem dil bilgisi öğretimi hem okuma hem de yazma becerileri geliştirilmeye yönelik etkinlik olduğu saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkroda yemek kültüründen söz etmek mümkündür. Türk kültüründe yemek sadece bir ihtiyaç doğrultusunun çok ötesindedir. Bu fıkra da kültüre ait “*patlıcan dolması, patlıcan oturtma, imambayıldı*” gibi yemekler verilerek geleneksel yemek kültürü tanıtımı için önem arz etmektedir.

2.3.2. “300 TL’YE AĞLIYORUZ” FIKRA (S. 17) ANALİZİ

Ali Öztürk, bir gün, bir camiye girdi. Tabutun başında bir genç hüüngür hüüngür ağlıyordu. Yanına gidip “Çok mu yakınındı?” diye sordu. Genç “Hiç tanımazdım.” dedi. Çünkü o, cenazede para karşılığı ağlıyordu. Ali Öztürk, genç adama, “Senin gibi kaç kişi var?” diye sordu. “Çok.” cevabını alınca, hepsini toplayıp dernek kurdu. Şimdi dernekte 300 kişi var. Ekibi bir saat camide, bir saat evde ağlıyor. “Müşterilerimiz ömründe kimseye yardım etmemiş, cimri insanlar. Ölünce hanımı makyajı bozulmasın

diye ağlayamıyor, bizi tutuyor.” diyor Ali Öztürk. Her bir kişi cenazede 300 TL para alıyor. Ayda derneğe 100-150 bin TL para giriyor.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “Ali Öztürk”, “tabutun başında ağlayan genç” ve “ölenin hanımı/eşi” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “oyunculuk” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda, insan yaşam boyunca “iyi insan” olmalıdır. Yoksa cenazesinde ağlayanı bile olmayacağından (öyle ki ölenin eşi dâhil) sahte ya da yalandan hiç tanımayan insanlar göstermelik üzüntü ile son yolculuğuna uğurlanacağı iletisi bu fıkradan çıkarılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “cenaze” töreni ile kültüre ait ölen kişi için yapılan son eylemler ele alınabilir.

Deyim ve Atasözleri: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkra, okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır. Eğlenelim öğrenelim bölümünde, ünite sonunda okuma metni olarak verilmiştir.

Kültürel Yansıma: “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

2.3.3. “NASIL BAKIYORUZ” FIKRA (S. 46) ANALİZİ

Genç bir çift, yeni bir mahalleye taşınmış. Sabah kahvaltı yaparlarken komşuları da balkona çamaşır asıyormuş. Kadın kocasına “Bak, bu çamaşırklar yeterince temiz değil. O kadın çamaşır yıkamayı bilmiyor, belki de doğru sabun kullanmıyor.” demiş.

Kocası ona bakmış, hiçbir şey söylemeden kahvaltısına devam etmiş. Kadın, ne zaman komşusu çamaşır assa aynı yorumu yapmaya devam etmiş.

Bir ay sonra bir sabah, komşusunun çamaşırklarının tertemiz olduğunu gören kadın çok şaşırılmış ve kocasına “Bak, sonunda çamaşır yıkamayı öğrendi, merak ediyorum, kim öğretti acaba?” demiş.

Kocası, “Ben bu sabah biraz erken kalkıp penceremizi sildim.” diye cevap vermiş.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar “genç çift” ve “komşu” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “çamaşır” ve “pencere/cam” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır. Mekân olarak “mahalle” bu kategori içinde değerlendirilebilir.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada verilen mesaj; insan kendi hatalarını, yanlışlarını görmeden, önce kendine bakmadan başkalarını yargılamaktan kaçınmazlar. Oysa bu durumun ne denli yanlış olduğu bilinmektedir. Fıkrada verilen ileti de budur. Kişi önce kendi penceresine yani kendi hayatına, hatasını, doğrusuna bakmalı sonra başka insanların hatalarını, doğrularını eleştirmelidir. Zira aksi halde psikolojik problem yaratabilecektir.
- Farklı bir bakış açısı olarak ise, insan kendi dışarıdaki hayata kendi hayat penceresinden bakarken mutlaka önce kendi hayatındaki mevcut durumlara bakmalıdır ki başka insanların hayatlarındaki doğru yahut yanlış olaylara daha doğru açıdan bakabilsin.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkra, okuma (Tablo 5’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır. Eğlenelim öğrenelim bölümünde, ünite sonunda okuma metni olarak verilmiştir.

Kültürel Yansıma: “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

2.4. B2 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” altı üiteden oluşmaktadır. Her üitede temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. B2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptamaları tablo 61’de verilmiştir:

Tablo 61: B2-İYTÇK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	-	12+1	-	11
2	-	20	1	13
3	-	18	2	19
4	-	15	1	12
5	-	17	-	15
6	-	15	-	11
Toplam	-	98	4	81

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı B2 seviyesi çalışma kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 62’de verilmiştir:

Tablo 62: B2-İYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	10	11	16	10	12	10	69
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Okuma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı B2 seviyesi çalışma kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türü saptanmıştır. Bulunan ilk fıkra M1 sayfa 9'da okuma (Tablo 7'de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanan “*Hâlâ Durdini Anlatamıyor*” adlı fıkradır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

2.4.1. “HÂLÂ DİRDİNİ ANLATAMIYOR” FIKRA (S. 9) ANALİZİ

Temel ile Dursun bir gün Sultanahmet'te gezerken bir turistle karşılaşırlar. Turist onlara bir adres sormaya çalışır. Adresi İngilizce, Almanca ve Fransızca sorar fakat Temel ile Dursun bir türlü turisti anlayamaz. Temel, “Dursun, bir türlü yabancı dil öğrenemedik.” der. Dursun, “Öğrensek ne olacak, adamı görmedin mi? Üç dil biliyor yine de derdini anlatamıyor.” diye cevap verdi.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar “Temel”, “Dursun” ve “Turist” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait yapı olarak,-Türk kültürünün önemli yapılarından- Sultanahmet saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada, yabancı dil öğrenmenin değil derdini anlatabilecek dili öğrenmenin öneminden bahsedildiği çıkarımında bulunulabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Hâlâ Derdini Anlatamıyor” adlı fıkra, okuma (Tablo 7’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerisine yönelik hazırlanmıştır. Eğlenelim öğrenelim bölümünde, ünite sonunda okuma metni olarak verilmiştir.

Kültürel Yansıma: “Temel” adlı fıkradaki başkarakterleri olan “Temel ve Dursun” kültürel unsurdur. İki karakterde Karadeniz fıkralarının başkahramanlarıdır. Karadeniz bölgesinin ağız özelliklerinden, düşünce yapısına hatta davranış biçimlerine varana denk tüm özellikleri bünyelerinde taşıyan tiplerdir.

2.5. C1 Seviyesi

2019 basım tarihli “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” altı üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 63’te verilmiştir:

Tablo 63: C1-İYTÇK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

C1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	-	15	-	10
2	-	13	1	9
3	-	21	-	12
4	-	11	-	11
5	-	14	1	11
6	-	10	-	8
7	-	7	2	5
8	-	8	-	5
9	-	9	-	8
10	-	9	-	5
11	-	6	3	1
12	-	10	1	4
Toplam	-	133	8	89

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı C1 seviyesi çalışma kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 64’te verilmiştir:

Tablo 64: C1-İYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Yazma	10	8	10	10	10	6	5	4	6	5+1	-	4	78
Okuma/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Okuma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı C1 seviyesi çalışma kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 3 fıkra türü saptanmıştır. Bulunan tüm fıkralar M10'da okuma+ yazma (Tablo 10'da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Tüm fıkralar sayfa 74-75 arasında Nasrettin Hoca fıkralarıdır. İlk verilen fıkra, “*Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi*” adlı fıkradır. İkinci fıkra, “*Peştamal*”, üçüncü fıkra ise “*Nasrettin Hoca ve Eşyaları*” adlı fıkralardır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

2.5.1. “YEMEĞİN BUĞUSUNA AKÇENİN SESİ” FIKRA (S. 74) ANALİZİ

Nasrettin Hoca, Akşehir’de kadılık vazifesini yürütürken karşısına iki adam çıkmış. Birisi öteden beri cimriliği ile tanınmış bir aşçı, diğeri de boynu bükük bir fakir. Aşçı sözü almış:

-Hocam demiş, ben bu adamdan davacıyım. Dükkânın önünde fasulye pişiriyordum. Tencerenin kenarından buğusu çıkıyordu yemeğin. Bu adam elinde somunla geldi. Kopardığı lokmaları yemeğin buğusuna tutup başladı atıştırmaya. Nihayet koca bir ekmeği bitirdi. Ondan fasulye buğusunun parasını istedim, vermedi.

Nasrettin Hoca anlatılanları dikkatlice dinledikten sonra fakire dönüp:

-Doğru mu bunlar? Diye sormuş.

-Evet, demiş fakir adam.

-Öyleyse para kesesini çıkar bakalım.

Zavallı fakir, Kadı Efendi’ye karşı gelmemiş. İçinde üç beş akçe bulunan para kesesini Hoca’ya uzatmış. Bu sefer aşçıyı çağırmış yanına. Keseyi kulağına yaklaştırarak şingirdatmaya başlamış.

Sonra da:

-Haydi demiş aldın işte alacağımı.

Aşçı:

-Nasıl olur? Diye şaşkınlığını belli etmiş. Paramı vermediniz henüz.

Hoca cevap vermiş:

-Fazla uzatma, yemeğin buğusunu satan, akçenin de sesini alır elbet!

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar “Nasrettin Hoca”, “aşçı adam” ve “fakir adam” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “kadılık” ve “aşçılık” meslekleri saptanmıştır.

Hayvanlar: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “akçe/para, para kesesi, tencere” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “dükkân” unsuru saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “fasulye ve ekmek/somun” unsurları saptanmıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada, “adalet, cimrilik, kolay ve haksız yoldan para kazanmaya çalışmak” gibi temel kavramlar öne çıkmaktadır. Kendini çok iyi yerde görüp, kendinden çok aşağıda görülen, zavallı, fakir insanları sövmeyi anlatan bu fıkra da, Nasrettin Hoca’nın zeki ve adaletli tavrıyla asıl haksızlığa uğrayan insanın hakkını yedirmeme, iletisini vermektedir. Haksızlığa, adaletle cevap vermek gerekmektedir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” kalıp ifadesi günlük hayatta da haksızlığa ve sömürülme gibi durumlara karşı söylenmektedir. Bu kategori içinde değerlendirilmektedir.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: adlı fıkra, okuma+ yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra okuma metni olarak verildikten sonra, öğrenciye aşağıdaki sorulara yöneltilerek cevaplanması istenmiştir;

- *Yukarıdaki fıkralardan hangisinde, hangi dil bilgisi konusu işlenmiştir?*
- *Fıkralara baktığımızda Nasrettin Hoca’nın karakteriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?*
- *Fıkralarda yer alan; fakat bugün gündelik hayatımızda artık kullanılmayan para birimi nedir?*
- *Yukarıdaki fıkralara bakarak fıkrayı nasıl tanımlarsınız?*

Kültürel Yansıma: “Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” adlı fıkrada en önemli kültürel yansımayı “Nasrettin Hoca” kimliği oluşturmaktadır. Türk düşünce sistemini bu kimlik ile taşımaktadır. Eğlendirirken düşündüren, düşündürürken eğiten fıkra tipi Nasrettin Hoca ile kültürel etkileşimi en etkili şekilde ortaya koyacak güce sahiptir.

Diğer bir kültürel unsur olarak “akçe” para birimi saptanmıştır.

2.5.2. “PEŞTAMAL” FIKRA (S. 74) ANALİZİ

Timur ile Nasrettin Hoca bir gün hamama giderler. Hoşbeş ederken Timur, Hoca’ya sorar:

“Hoca, ben köle olsam bana kaç para değer biçerdin?”

Hoca:

“Ben bu işin tellalı değilim ama bir 15 akçe ederdin!”

Bu laf üstüne Timur çok sinirlenir:

“Hoca! Senin dediğini kulağın duyuyor mu? Sadece bu peştamal 15 akçe eder be!”

Hoca hiç istifini bozmadan:

“Ben zaten peştamala biçtim bu fiyatı” der.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak şahıslar “Nasrettin Hoca” ve “Timur” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “peştamal” unsuru saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoride “hamam” yapı unsuru olarak saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Peştamal” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Peştamal” adlı fıkra, adaletsizliği, üstünlüğü, zalimliği yapanların aslında herhangi bir eşyadan bile değersiz olduğu mesajını vermektedir. Timur zalimliğinin, adaletsizliğin ve kötü muamele eden hükümdarlığın ve ona yandaşlık edenlerin zalimliklerinin sembolüdür. Nasrettin Hoca’nın ona değer biçerken üzerindeki peştamaldan daha kıymetsiz olduğunu ifade ederken, aslında zalimlik yapanların, insanlara kibirle bakanların ve kötülük sahiplerinin eşyayla bile ölçülemeyecek bir değersizliğe sahip olduğunu göstermektedir. (Bayraktar: 2012: 268-272)

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Peştamal” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Peştamal” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak kalıp ifadeler saptanmıştır. Bunlar, “*işin tellalı olmak/olmamak*”, “*hoşbeş etmek*”, “*senin dediğini kulağın duyuyor mu?*” ve “*istifini bozmamak*” gibi ifadelerdir.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Peştamal” adlı fıkra, okuma+ yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra okuma metni olarak verildikten sonra, öğrenciye aşağıdaki sorularak yöneltilerek cevaplanması istenmiştir;

- *Yukarıdaki fıkralardan hangisinde, hangi dil bilgisi konusu işlenmiştir?*
- *Fıkralara baktığımızda Nasrettin Hoca’nın karakteriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?*
- *Fıkralarda yer alan; fakat bugün gündelik hayatımızda artık kullanılmayan para birimi nedir?*
- *Yukarıdaki fıkralara bakarak fıkrayı nasıl tanımlarsınız?*

Kültürel Yansıma: “Peştamal” adlı fıkrada kültürel bir unsur olarak “hamam” yapısını ele almak mümkündür. Çünkü hamam kültürü Türk kültürü için büyük önem taşımaktadır. Türklerin tarihteki temizlik anlayışının en önemli göstergesidir. Hem yapısal hem de mekânsal olarak tarihe ışık tutan yapılardır. Orta Asya Türklerine kadar dayanan hamam kültürü, günümüzde hala canlılığını korumaktadır. Törenselleştirilmiş kutlamalarıyla, tedavi yöntemleriyle, kullanılan malzemeleri ve benzeri birçok yönüyle markalaşmış bir kültürel unsurdur. (Çelik ve Aydemir, 2018: 274-288)

Diğer bir kültürel unsur ise “peştamal”dır. Anadolu kültüründen dünyaya yayılmıştır. Geleneksel olarak hamamlarda örtünmek amacıyla kullanılan dikdörtgen biçiminde dokuma kumaştır. Yalnızca hamamda değil havlu amacıyla da kullanılmaktadır. (Yılmaz, 2013: 173)

Bu fıkrada en önemli kültürel yansımayı “Nasrettin Hoca” kimliği oluşturmaktadır. Türk düşünce sistemini bu kimlik ile taşımaktadır. Eğlendirirken düşündüren,

düşündürürken eğiten fıkra tipi Nasrettin Hoca ile kültürel etkileşimi en etkili şekilde ortaya koyacak güce sahiptir.

Diğer bir kültürel unsur olarak “akçe” para birimi saptanmıştır.

2.5.3. “NASRETTİN HOCA VE EŞYALARI” FIKRA (S. 75) ANALİZİ

Nasrettin Hoca sürekli ikilemeli konuşan bir arabacıya bir gün der ki:

“Efendi, benim eşyalar taşınacak, gel de taşı.”

Arabacı:

“Neler var?” diye sorar.

Hoca:

“Dolap molap, yatak matak, sandalye mandalye” der.

Arabacı:

“50 akçeni alırım Hoca.” der.

Hoca:

“Olur.” der. Arabacı eşyaları taşır, Hoca adama 25 akçe verir.

Adam:

“Hoca, bu paranın yarısı.” der.

Hoca:

“İyi ya işte! Sen de eşyaların yarısını taşıdın, dolabı götürdün molap kaldı, yatağı götürdün matak kaldı, sandalyeyi götürdün mandalye kaldı.” der.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “Nasrettin Hoca” ve “arabacı” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait “sandalye, dolap ve yatak” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada, bir iş yapılmadan önce mutlaka pazarlığın sağlam yapılması gerekliliği mesajı çıkartılabilir.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkra, okuma+yazma (Tablo 10’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra okuma metni olarak verildikten sonra, öğrenciye aşağıdaki sorularak yöneltilerek cevaplanması istenmiştir;

- *Yukarıdaki fıkralardan hangisinde, hangi dil bilgisi konusu işlenmiştir?*
- *Fıkralara baktığımızda Nasrettin Hoca’nın karakteriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?*

- *Fıkralarda yer alan; fakat bugün gündelik hayatımızda artık kullanılmayan para birimi nedir?*
- *Yukarıdaki fıkralara bakarak fikrayı nasıl tanımlarsınız?*

Kültürel Yansıma: “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkroda, en önemli kültürel yansımayı “Nasrettin Hoca” kimliği oluşturmaktadır. Türk düşünce sistemini bu kimlik ile taşımaktadır. Eğlendirirken düşündüren, düşündürürken eğiten fıkra tipi Nasrettin Hoca ile kültürel etkileşimi en etkili şekilde ortaya koyacak güce sahiptir.

Diğer bir kültürel unsur olarak “akçe” para birimi saptanmıştır.

3. YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

3.1. A1-A2 Seviyeleri

2019 basım tarihli “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” temel (A1-A2), orta (B1) ve yüksek (B2-C1) seviyeler olarak hazırlanmış olup 12 üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. A1-A2 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 65’te verilmiştir:

Tablo 65: A1/A2-YHYTÇK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

A1-A2	ETKİNLİK SAYILARI			
MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	2	9	-	15
2	3	10	-	20
3	3	11	1	15
4	3	14	-	17
5	3	13	-	13
6	4	16	-	16
7	-	19	-	16
8	2	17	-	17
9	2	10	-	18
10	1	12	-	15
11	1	11	-	16
12	1	16	-	10
Toplam	25	158	1	188

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” A1-A2 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 66’da verilmiştir:

Tablo 66: A1/A2-YHYTÇK’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Dinleme/Yazma	2	3	2	2	1	3	-	-	-	-	-	1	14
Okuma/Yazma	6	7	7	11	9	12	15	14+1	8	8	10	9	117
Okuma/Yazma/Dinleme	-	-	1	1	1	1	-	-	1	1	1	-	7

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” A1-A2 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve A1-A2 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türü saptanmıştır. “*Matematik Sınavı*” adlı bu fıkra M8’de sayfa 51’de saptanmıştır. Bu fıkra okuma + yazma (Tablo 2’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.1.1. “MATEMATİK SINAVI” FIKRA (S.51) ANALİZİ

Dört üniversite öğrencisi bir sabah çok geç kalkmışlar. O gün matematik sınavı varmış ama sınavı kaçırmışlar. Sınavdan sonra öğretmenlerinin yanına gitmişler ve “Otobüsün lastiği patladı. Bunun için geç kaldık hocam. Lütfen bizi tekrar sınav yapın.” demişler. Öğretmen kabul etmiş ve “Tamam, iki gün sonra sizi sınav yapacağım.” demiş. Sınav günü öğrencilerin her birini de sınıfın farklı köşelerine oturtmuş ve sınav kâğıtlarını dağıtmış. Sınavda beş soru varmış ve geçmek için en az 50 almak gerekiyormuş. Öğrenciler için sınavın ilk

dört sorusu çok kolaymış ve her biri 10 puanlık bir soruymuş. İkinci sayfadaki beşinci soru ise altmış puanmış ve soru şöyleymiş: “Otobüsün hangi lastiği patladı?”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar olarak “öğretmen” ve “öğrenciler” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “öğretmenlik” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “otobüs, otobüs lastiği” eşyaları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “otobüs, otobüs lastiği” eşyaları saptanmıştır. Ancak fikranın geçtiği mekân olarak “okul” ele alınabilir.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Matematik Sınavı” adlı fıkra, “yalan, yalancılık” üzerine oluşturulmuştur. İnsan her zaman doğruyu söylemelidir ve unutmaması gereken şey, yalan söylemek her zaman farklı olumsuz sorunlar doğuracaktır. Aynı zamanda, karşınızdaki insanların sizin yalanınıza inandıramayabileceğinizi ve karşınızdaki insanları kandırdığınızı düşündüğünüz noktada daha sonra daha kötü bir duruma düşülebileceği mesajını vererek

“Yalancının mumunun yatsıya kadar yanar.” atasözünün de bir nevi açıklaması olarak çıkarımda bulunulmuştur.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Matematik Sınavı” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 2’de kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkroda boş bırakılan(okuma metninde kırmızı ile yazılan ekler) alanların doldurulması istenmiştir. Doldurulması istenen alanlar –geçmiş zaman ekleri- olup dil bilgisi öğretimi ile ilişkilendirilerek kullanımını göstermektedir. Daha sonra ki bölümde “Bir Fıkra da Benden” başlığı altında öğrenciden bildiği herhangi bir fıkranın yazılması istenmiştir. Bu etkinlik kültürel etkileşimin gerçekleşmesi için önem arz etmektedir.

Kültürel Yansıma: “Matematik Sınavı” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

3.2. B1 Seviyesi

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 67’de verilmiştir:

Tablo 67: B1-YHYTÇK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B1	ETKİNLİK SAYILARI			
	MODÜL	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA
1	1	12	-	10
2	1	16	-	17
3	1	12	-	10
4	2	8	-	9
5	1	16	-	15
6	1	14	-	13
7	1	11	-	8
8	1	12	-	10
9	1	11	-	10
10	1	9	-	12
11	1	13	-	13
12	1	11	-	11
Toplam	13	145	-	138

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” B1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 68’de verilmiştir:

Tablo 68: B1-YHYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okuma/Dinleme	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	4
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Okuma/Yazma	8+1	10	5	5	14	10	5	8	7	8	11	8	100
Oku/Yaz/Din	-	1	1	2	1	1	-	1	-	-	-	1	8

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” B1 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 1 fıkra türü saptanmıştır. “İş Görüşmesi” adlı bu fıkra M8’de sayfa 8’de saptanmıştır. Bu fıkra okuma + yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.2.1. “İŞ GÖRÜŞMESİ” FIKRA (S.8) ANALİZİ

İş başvurusu yapan genç, mülakatta çalışma şartlarını şöyle sıralar:

-Sabahları işe gitmem zor oluyor. Bu yüzden evime bir araba göndermelisiniz. Ayrıca evimin kirasını da ödemelisiniz. Bunun dışında geçinebilmem için her ay bana 3000 TL maaş da vermelisiniz.

Müdür, genci dikkatle dinledikten sonra cevap verir:

-Biz zaten çalışanlarımıza son model bir araba, üç daire ayrıca ayda 8000 TL veriyoruz.

Genç şaşırarak;

-Şaka yapıyorsunuz herhalde, der.

Müdür gülümser ve:

-Ama önce siz başlattınız, diye cevap verir.

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar “iş başvurusu yapan genç” ve “müdür” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “müdürlük” mesleği saptanmıştır.

Hayvanlar: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “araba” olarak saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak “daire” ve “ev” yapıları saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “İş Görüşmesi” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “İş Görüşmesi” adlı fıkrada, kişinin olası şartlardan çok daha fazlasını istemesinin şaka gibi algılanmasıyla ortaya koyulan mesaj, elde olandan çok daha fazlasını beklemenin gereksiz ve ihtimal dâhilinde dahi aşırı bir istek olarak kabul edileceğinden, beklentinin az olması gerekliliği mesajının verildiği düşünülmektedir. Aksi durumda komik duruma düşülebileceği anlatılmakta olduğu saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “İş Görüşmesi” adlı fıkra bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “İş Görüşmesi” adlı fıkra bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “İş Görüşmesi” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 4’te kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Fıkra boş bırakılan alanların (Fıkra metninde kırmızı ile belirtilmiştir.) uygun eklerle doldurulması istenerek, dil bilgisi öğretiminde de fıkranın kullanımına örnek teşkil etmektedir.

Kültürel Yansıma: “İş Görüşmesi” adlı fıkra bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

3.3. B2-C1 Seviyeleri

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” B2-C1 seviyesi için hazırlanmış olan temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin nicel veri saptanmaları tablo 69’da verilmiştir:

Tablo 69: B2/C1-YHYTÇK’deki Temel Dil Becerilerine Yönelik Etkinliklerin Nicel Verileri

B2-C1	ETKİNLİK SAYILARI			
	DİNLEME	OKUMA	KONUŞMA	YAZMA
1	1	10	-	8
2	-	13	-	10
3	1	12	-	9
4	1	13	-	10
5	1	13	-	11
6	1	8	-	9
7	1	12	-	11
8	1	9	-	8
9	-	9	-	9
10	1	11	-	6
11	1	9	-	6
12	-	6	2	2
Toplam	9	125	2	99

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” B2-C1 seviyesi ders kitabında temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin birlikte kullanımına yönelik nicel veri saptamaları tablo 70’te verilmiştir:

Tablo 70: B2/C1-YHYTÇK'daki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımının Nicel Verileri

ETKİNLİK	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	T
Okuma/Konuşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Okuma/Dinleme	1	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-	5
Konuşma/Dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma/Yazma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dinleme/Yazma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Okuma/Yazma	7	8	8	8	6	4	7+1	6	3	3	3	2	66
Okuma/Yazma/Dinleme	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı” B2-C1 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabındaki tüm üniteler incelenmiş ve B2-C1 seviyesi için kullanılan metin ve etkinliklerde 3 fıkra türü saptanmıştır. Verilen tek bir etkinlik altında fıkralar okuma metni olarak verilmiştir. Tüm fıkralar M7’de sayfa 44’te saptanmıştır. İlk fıkra, “*Temel*”; ikinci fıkra “*Nasrettin Hoca*”; üçüncü fıkra ise “*Sarışın*” adlı fıkralardır. Bu fıkralar okuma + yazma (Tablo 6’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır.

BULUNAN FIKRA ANALİZLERİ

3.3.1. “TEMEL” FIKRA (S.44) ANALİZİ

Temel İstanbul’daki kuzeni Dursun’u görmeye gitmiş. Dursun Temel’i havaalanında karşılamış. Beraber dışarı çıkmışlar. Temel bir bakmış 10 metre boyunda bir limuzin! “Uyyy, amma da büyük bu, daa!” Dursun hafifçe gülmüş: “Temel’im burası İstanbul! Burada her şey büyük!” Yola çıkmışlar, Dursun’un çiftliğinin kapısından içeri girmişler. Git git bir türlü eve varamamışlar. Temel şaşkınlıkla içinde: “Uyy, amma da büyük çiftlik daaa!” Dursun gene hafifçe gülmüş. “Temel’im burası İstanbul! Burada her şey büyük!” Neyse, akşam olmuş, yemek salonuna geçmişler. Salonun ortasında kocaman bir masa. Bir ucunda Temel bir ucunda Dursun. Temel Dursun’u taa uzaktan zor seçiyor. “Uyy!” diye bağırması: “Amma büyük masa, daa!” Dursun’un sesi gelmiş

“Temel’im burası İstanbul! Burada her şey büyük!” Yemekten sonra Temel’in tuvalete gitmesi gerekmiş. Dursun, “Temel’im, alt kata in, soldan üçüncü kapı” diye tarif etmiş. Temel alt kata inmiş ama sol yerine sağdan üçüncü kapıya girmiş. Orası evin havuzunun olduğu yermiş. Her yer karanlık olduğu için Temel elektrik düğmesini ararken havuza düşmüş. Can havliyle bağırmaya başlamış, “Sifonu çekmeyiiiiinn! Sifonu çekmeyiiin!”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “Temel” ve “Dursun” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “limuzin/araba, masa, elektrik düğmesi ve kapı” unsurları saptanmıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “havaalanı, çiftlik, havuz, ev, tuvalet ve salon” yapı ve yapı unsurları saptanmıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Temel” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Temel” fıkrasında bulunan ileti, insan içinde bulunduğu alanı, toplumu hatta kişileri bildiği, algıladığı kadarıyla görebilmektedir. Kişi kim olursa olsun, nerede yaşarsa yaşasın kendi ortamından

kendi yaşadığı toplumdaki ayrıldığında yabancılaşma çekecek ve adaptasyon sorunu yaşayabileceğinin olası bir durum olduğunun mesajı çıkartılabileceği saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Temel” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Temel” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Temel” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 6’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkradan sonra “öğrenciden” verilen fıkralara ek fıkra yazmaları istenmiştir. Kültürel etkileşim için önemli bir etkinlik türü olduğu saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Temel” adlı fıkradaki başkarakterleri olan “Temel ve Dursun” kültürel unsurdur. İki karakterde Karadeniz fıkralarının başkahramanlarıdır. Karadeniz bölgesinin ağız özelliklerinden, düşünce yapısına hatta davranış biçimlerine varana denk tüm özellikleri bünyelerinde taşıyan tiplerdir.

3.3.2. “NASRETTİN HOCA” FIKRA (S.44) ANALİZİ

Bir gün bir adam, elinde bir mektup, hocayı tutup, “Hocam sana zahmet, şu mektubu bir okusana.” Açar bakar ki Hoca, mektup baştan sona Arapça... Şöyle bir iki evirir çevirir anlayamaz çaresiz geri verir. Der ki: “Başkasına okut bunu sen.” Adam şaşırır, “Neden?” der. “Türkçe değil bu mektup, okuyamam.” der Hoca. Yine anlamaz adam, Hoca’nın okuması yok zanneder, “Ayıp hoca, ayıp” der. “Benden utanmıyorsan şundan utan; şu başındaki koca kavuğundan utan!” Hoca, kavuğunu çıkarıp uzatır adama, “Mademki” der, “iş kavuktadır; hadi bakalım, giy de şunu; kendin oku bakalım mektubunu.”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait şahıslar “Nasrettin Hoca”nın kendisi ve “mektubu getiren adam” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Hayvanlar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait iki unsur saptanmıştır; “mektup” ve “kavuk”. Fıkranın asıl unsurları olan bu iki eşyanın kullanım alanları farklı olsa da öğrencide merak yaratacaktır. Bu merak öğrenciyi öğrenmek için tetikleyecek ve “Mektup nedir?” ve “Kavuk nedir?” gibi sorulara yönelteceği gibi işlevlerine yönelik soruları da sormalarını beraberinde getirecektir.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** Bazı insanlar ile bağdaşmış bazı simgeler bulunmaktadır. Hoca ile bağdaşan simge ise kavuktur. Kavuğun onda olması her şeyi bileceği anlamına gelmemektedir. Bu fıkrada da bu olumsuz yargıyı vurgulayan ana fikir; insanları belirli bir konuma getirenin aldıkları unvan yahut onlarla bağdaşan semboller değildir. Nasrettin Hoca'nın başındaki kavuğu ona her şeyi bilme zorunluluğu vermemektedir. Bunu anlatan Nasrettin Hoca aynı zamanda ‘biliyor gibi yapıp, insan kandırmak yerine, onu doğru bilgeye’ yönelterek olumlu bir değer yargısını ortaya koymaktadır. Derin bir anlam yüklü “Mektup” fıkrasının, öğrencinin bu iki yargı biçimini de kısa ve öz bir şekilde öğrenmesine yönelik olduğu saptanmıştır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Mektup” adlı fıkrada bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Nasrettin Hoca’nın Mektup” fıkrası okuma + yazma (Tablo 6’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkradan sonra “öğrenciden” verilen fıkralara ek fıkra yazmaları istenmiştir. Kültürel etkileşim için önemli bir etkinlik türü olduğu saptanmıştır.

Kültürel Yansımalar: “Nasrettin Hoca’nın Mektup” fıkrasının içeriğine baktığımızda derin kültürel yansımaları görmek mümkündür. “*Nasrettin Hoca*” karakterize edilmiş ve Türk felsefesinin başkahramanıdır. Öğrenci bu fıkra sonrasında “Nasrettin Hoca kim?” diye merak ederek sorarak Türk kültürüne ait bir karakteri ve bu kültüre ait düşünce yapısını öğrenme fırsatı bulmuş olacağı saptanmıştır.

Bu fıkradaki kültürel unsurlardan bir diğeri ise “*Kavuk*” olarak saptanmıştır.

3.3.3. “SARIŞIN” FIKRA (S.44) ANALİZİ

Bardaki taburede oturan kör bir adam barmene “Bir sarışın fıkrası duymak ister misin?” demiş. Barmen birden sessizleşmiş. Yanındaki adam fısıltı ile ona “Fıkrayı anlatmadan önce bilmen gereken bir şey var. Barmen sarışın, fedai sarışın, ben de 1.95 boyunda, 160 kg ağırlığına karatede kara kuşaklı bir sarışınım. Bununla birlikte yanımda oturan adam 2.02 boyunda, 170 kilo ağırlığında sarışın bir halterci. Senin sağındaki arkadaş ise 2.20 boyunda, 190 kg ağırlığında sarışın bir güreşçi. Bunu ciddi olarak düşün derim. Hala bu fıkrayı anlatmak istiyor musun?” Kör adam: “Hayır, çünkü bu durumda en az beş kez açıklamak zorunda kalırım.”

Fıkra Analiz Şeması

Maddi Unsurlar

Şahıslar: “Sarışın” adlı fıkroda bu kategoriye ait şahıslar “kör adam”, “barmen”, “fedai olan adam”, “halterci adam”, “güreşçi adam” ve “karateci adam” olarak saptanmıştır.

Meslekler: “Sarışın” adlı fıkroda bu kategoriye ait olarak “barmen”, “fedailik”, “haltercilik”, “güreşçilik” ve “karatecilik” meslekleri saptanmıştır.

Hayvanlar: “Sarışın” adlı fıkroda bu kategoriye ait herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Eşyalar: “Sarışın” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar:

Göl, akarsu, deniz, pınar: “Sarışın” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Yiyecek ve içecekler: “Sarışın” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Değer Yargıları

- **Olumlu/olumsuz değer yargıları:** “Sarışın” adlı fıkradan, kör adamın 5 sarışına ayrı ayrı açıklama yapmak zorunluluğu hissedebileceğini düşünmesi, “bakış açısı” ile ilgili iletiyi verdiği düşünülmektedir. Anlatılan tek bir konu üzerine her insanın farklı olarak algılayabileceğini ortaya koymaktadır.

Çeşitli Âdet ve İnanışlar: “Sarışın” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Deyim ve Atasözleri: “Sarışın” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

Temel Dil Becerilerinde Kullanımı: “Sarışın” adlı fıkra, okuma + yazma (Tablo 6’da kırmızı renk ile belirtilen bölüm) becerilerine yönelik hazırlanmıştır. Okuma metni olarak verilen fıkradan sonra “öğrenciden” verilen fıkralara ek fıkra yazmaları istenmiştir. Kültürel etkileşim için önemli bir etkinlik türü olduğu saptanmıştır.

Kültürel Yansıma: “Sarışın” adlı fıkrada bu kategoriye ait olarak herhangi bir unsur saptanmamıştır.

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE FIKRALARIN KULLANIM SONUÇLARI

1. DERS-ÇALIŞMA KİTAPLARINDA (A1/A2/B1/B2/C1) KULLANIM SONUÇLARI

1.1. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ (YEDİ İKLİM TÜRKÇE)

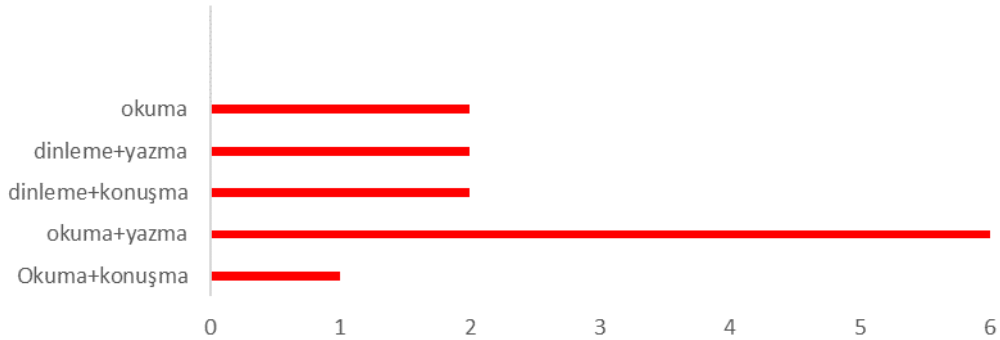
Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe ders ve çalışma kitapları, temel (A1-A2), orta (B1-B2) ve yüksek (C1) seviyeleri şeklinde hazırlanmıştır. Tüm seviyeler sekiz modülden oluşmaktadır. Her modülde temel dil becerilerine yönelik metin ve etkinlikler bulunmaktadır. Tüm seviye ve modüllerde temel dil becerilerine yönelik hazırlanan metin ve etkinlikler içinde toplam 13 fıkra türü saptanmıştır. İncelenen tüm seviyelerdeki fıkra türü, nicel olarak tablo 71’de verilmiştir:

Tablo 71: YİTÖS’deki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

	DERS KİTABI	ÇALIŞMA KİTABI
A1	-	1
A2	3	1
B1	-	-
B2	1	2
C1	5	-
TOPLAM	9	4

Temel dil becerilerine yönelik fıkra kullanım alanları nicel olarak grafik 1’de verildiği gibi saptanmıştır:

Grafik 1: Tüm YITÖS’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

1.2. GAZİ ÜNİVERSİTESİ TÖMER-YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

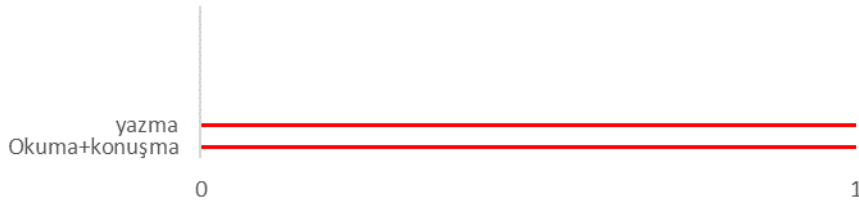
“Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde” yer alan ders kitapları, temel (A1-A2), orta (B1-B2) ve yüksek (C1) seviyeleri şeklinde hazırlanmıştır. A1 temel seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabı 6 üniteden oluşurken, A2-B1-B2-C1 seviyeleri için hazırlanmış olan ders kitapları 5 üniteden oluşmaktadır. “Gazi Üniversitesi TÖMER-Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde” çalışma kitabı dilbilgisine yönelik hazırlanmıştır. Bu çalışmanın sınırları gereğince incelenmemiştir.

Her üniteye temel dil becerilerine yönelik metin ve etkinlikler bulunmaktadır. Tüm seviye ve modüllerde temel dil becerilerine yönelik hazırlanan metin ve etkinlikler içinde toplam 2 fıkra türü saptanmıştır. İncelenen tüm seviyelerdeki fıkra türü, nicel olarak tablo 72’de verilmiştir:

Tablo 72: GT-YTÖS'deki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

	DERS KİTABI	ÇALIŞMA KİTABI
A1	-	-
A2	1	-
B1	1	-
B2	-	-
C1	-	-
TOPLAM	2	-

Temel dil becerilerine yönelik fıkra kullanım alanları nicel olarak grafik 2'de verildiği gibi saptanmıştır:

Grafik 2: GT-YTÖS'deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

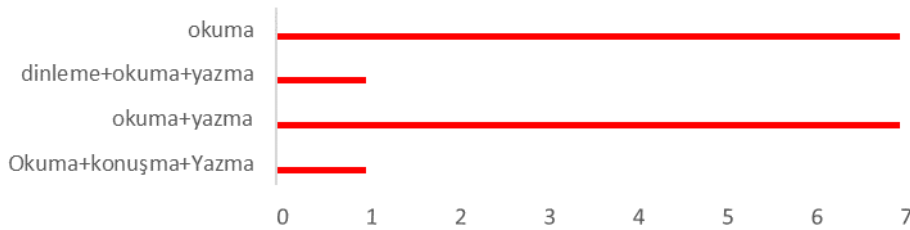
1.3. İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde yer alan ders ve çalışma kitapları, temel (A1-A2), orta (B1-B2) ve yüksek (C1) seviyeleri şeklinde hazırlanmıştır. A1-A2-B1-B2 seviyeleri 6 üniteden oluşurken, C1 seviyesi 12 üniten oluşmaktadır. Her ünite temel dil becerilerine yönelik metin ve etkinlikler bulunmaktadır. Tüm seviye ve modüllerde temel dil becerilerine yönelik hazırlanan metin ve etkinlikler içinde toplam 16 fıkra türü saptanmıştır. İncelenen tüm seviyelerdeki fıkra türü, nicel olarak tablo 73'te verilmiştir:

Tablo 73: İYTÖS’deki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

	DERS KİTABI	ÇALIŞMA KİTABI
A1	-	-
A2	2	2
B1	3	3
B2	1	1
C1	1	1(3)
TOPLAM	7	9

Temel dil becerilerine yönelik fıkra kullanım alanları nicel olarak grafik 3’te verildiği gibi saptanmıştır:

Grafik 3: İYTÖS’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

1.1. YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI

“Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde” yer alan ders ve çalışma kitapları, temel (A1-A2), orta (B1) ve yüksek (B2-C1) seviyeler olarak hazırlanmış olup 12 üniteden oluşmaktadır. Her üniteye temel dil becerilerine yönelik metin ve etkinlikler bulunmaktadır. Tüm seviye ve modüllerde temel dil becerilerine yönelik hazırlanan metin ve etkinlikler içinde ders kitaplarında fıkra türü saptanmamışken, çalışma kitaplarında 5 fıkra türü saptanmıştır. İncelenen tüm seviyelerdeki fıkra türü, nicel olarak tablo 74’te verilmiştir:

Tablo 74: YHYTÖS’deki Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

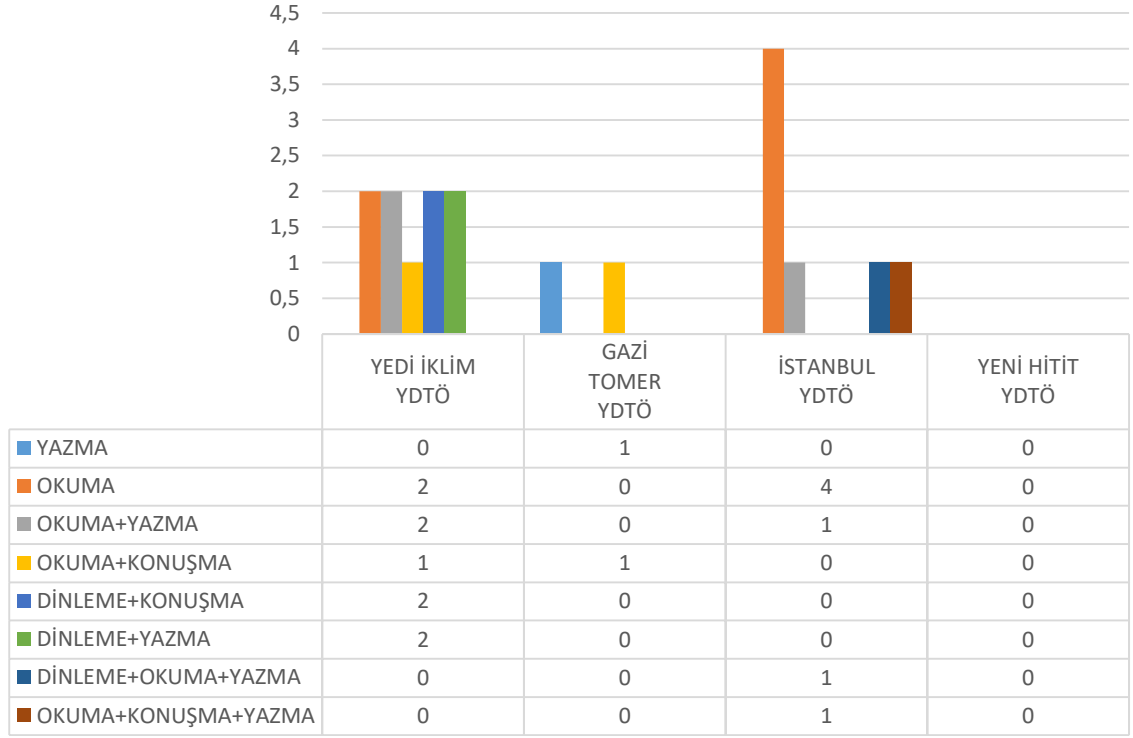
	DERS KİTABI	ÇALIŞMA KİTABI
A1-A2	-	1
B1	-	1
B2-C1	-	1(3)
TOPLAM	-	5

Temel dil becerilerine yönelik fıkra kullanım alanları nicel olarak grafik 4’te verildiği gibi saptanmıştır:

Grafik 4: YHYTÖS’deki Temel Dil Becerilerinin Birlikte Kullanımlarındaki Fıkraların Toplam Nicel Verileri

2. FIKRA KULLANIM SONUÇLARININ ANALİZİ

Temel dil becerilerine yönelik hazırlanan etkinliklerde saptanan fıkraların ders ve çalışma kitaplarındaki kullanıldığı temel dil becerileri aşağıdaki grafik 5 ve grafik 6’da verilmiştir:

Grafik 5: Fıkraların Ders Kitaplarındaki Dağılımı**Grafik 6:** Fıkraların Çalışma Kitaplarındaki Dağılımı

Ders ve çalışma kitapların saptanan fıkr türünün nicel veri bilgileri tablo 75'te verilmiştir:

Tablo 75: İncelenen Tüm Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Temel Dil Becerilerindeki kullanımlarının ve Genel Dağılımının Nicel Verileri

FIKRA	DERS KİTABI	ÇALIŞMA KİTABI
Okuma	6	15
Yazma	1	3
Okuma +Yazma	3	-
Okuma +Konuşma	2	-
Dinleme +Yazma	2	-
Dinleme +Konuşma	2	-
Dinleme +Okuma+ yazma	1	-
Okuma +Konuşma +Yazma	1	-
	18	18
Tüm Türkçe öğretim setlerinde bulunun fıkraların toplam nicel veri sayısı:	36	

Yabancılara Türkçe öğretimi setlerine ait 18 ders ve 13 çalışma kitabı incelenmiştir. İnceleme sonuçlarına göre 31 kitapta 36 fıkra türü saptanmıştır. Saptan fıkralar şunlardır;

- “Nasrettin Hoca’nın Mektup” Fıkrası(2 adet)
- “Nasrettin Hoca’nın Peşin Para” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Yorgan Gitti Kavga Bitti” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Kazan Doğurdu” Fıkrası (3 adet)
- “Nasrettin Hoca’nın Rüya” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Allah Versin” Fıkrası

- “Nasrettin Hoca’nın Eşeğin Sözü” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Pazarlık/ Eşyaları” Fıkrası(2 adet)
- “Nasrettin Hoca’nın Ye Kürküm Ye” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Hesabı” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Ben Senin Gençliğini de Bilirim” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Hindi” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Yemeğin Buğusuna Akçenin Sesi” Fıkrası
- “Nasrettin Hoca’nın Peştamal” Fıkrası
- “Temel’in Hâlâ Derdini Anlatamıyor” Fıkrası
- “Temel’in Temel” Fıkrası
- “Temel’in Azrail” Fıkrası
- “Temel’in Dile Benden Ne Dilersen” Fıkrası
- “Lokman Hekim” Fıkrası
- “Sayıların Yalan Söylemez” adlı fıkra
- “Deli mi Akıllı mi?” adlı fıkra
- “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?/ Matematik Sınavı” adlı fıkra(2 adet)
- “Uçak Yolculuğu” adlı fıkra
- “Sağ Ayağım da Aynı Yaşta” adlı fıkra
- “Biraz da Gülelim” adlı fıkra
- “İş Görüşmesi” adlı fıkra
- “Bir Bardak Su, Patlıcansız Lütfen!” adlı fıkra
- “Nasıl Bakıyoruz” adlı fıkra
- “300 TL’ye Ağlıyoruz” adlı fıkra
- “Bankacı” adlı fıkra
- “Sarışın” adlı fıkra

Saptanan ve analizi yapılan fıkraların temel dil becerilerine yönelik veri analizi yukarıdaki grafik 5 ve grafik 6’da verilmiştir. Fıkraların tümü ele alındığında temel dil becerileri ile kullanımı tablo 75’te verildiği gibi saptanmıştır. Ders ve çalışma kitaplarında kullanılan fıkraların nicel verileri birbirine eşit durumdadır.

Seviyelere göre incelendiğinde ders ve çalışma kitaplarında kullanılan fıkraların genel olarak tüm seviyelerde kullanıldığı saptanmıştır. Ancak yalnızca tek farkın ders kitabı A1 seviyesinde fıkra kullanılmamışken, çalışma kitabında 2 fıkra türü saptanmıştır. Tüm seviyelere göre fıkraların nicel veri bilgileri aşağıdaki tablo 76’da verildiği şekilde saptanmıştır:

Tablo 76: İncelenen Tüm Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Fıkraların Seviyelere göre Dağılımlarının Nicel Verileri

SEVİYE	DERS KİTABI	ÇALIŞMA KİTABI
A1	-	2
A2	6	3
B1	3	4
B2	3	6
C1	6	3
TOPLAM	18	18

Saptanan 36 fıkranın 18’i “Nasrettin Hoca” fıkrasıyken, 4’ü “Temel”, 1’i “Lokman Hekim” fıkrası, son 13 fıkra ise herhangi bir kategoride bulunmayan fıkralardan oldukları saptanmıştır. Ancak saptanan 36 fıkranın hepsi birbirinden farklı değildir. Bunlardan “Nasrettin Hoca’nın Mektup” fıkrası 2 defa, “Kazan Doğurdu” fıkrası 3 defa, “Nasrettin Hoca’nın Pazarlık/ Eşyaları” fıkrası 2 defa, “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?/ Matematik Sınavı” adlı fıkralar aynıdır fakat verilen isimler farklı ve 2 defa farklı seviyeler için kullanılmışlardır. Aynı olan fıkraların yapısında bir değişiklik yoktur fakat anlatım biçiminde değişiklikler vardır.

Seviyelere göre saptanan fıkralar aşağıdaki tablo 77’de verilmiştir.

Tablo 77: Seviyelere Göre Kullanılan Fıkra Başlıkları

A1	A2	B1	B2	C1
<ul style="list-style-type: none"> • Sağ Ayakım • Matematik Sınavı 	<ul style="list-style-type: none"> • Mektup • Peşin Para • Yorgan Gitti • Kazan Doğurdu • Rüya • Eşeğin Sözü • Azrail • Lokman Hekim • Birazda Gülelim 	<ul style="list-style-type: none"> • Allah Versin • Bankacı • Dile Benden • İş Görüşmesi • Bir Bardak Su • 300 TL • Nasıl Bakıyoruz 	<ul style="list-style-type: none"> • Kazan Doğurdu • Ye Kürküm Ye • Kazan Doğurdu • Temel • Mektup • Sarışın • Hâlâ Derdini • Gençliğini Bilirim • Hindi 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoca'nın Hesabı • Sayılar • Pazarlık • Deli mi Akıllı Mı? • Arabanın Lastiği • Uçak Yolculuğu • Yemeğin Buğusuna • Hoca'nın Eşyaları • Peştamal

Tablo 77’de verilen verilere göre;

A1’de kullanılan “Matematik Sınavı” adlı fıkra ile aynı (fakat isim farklılığı olan) “Arabanın Hangi Lastiği Patladı?” adlı fıkra C1 seviyesi için kullanılmıştır. A2 seviyesinde kullanılan Nasrettin Hoca’nın “Mektup” fıkrası, B2 seviyesi için de kullanılmıştır. A2 seviyesinde kullanılan Nasrettin Hoca’nın “Kazan Doğurdu” fıkrası, B2 seviyesi için de kullanılmıştır. C1 seviyesinde kullanılan Nasrettin Hoca’nın “Pazarlık” fıkrası ile aynı olan “Nasrettin Hoca ve Eşyaları” adlı fıkra farklı öğretim setleri fakat aynı seviye için de kullanılmıştır.

Saptanan fıkraların içerik analizlerine göre fıkraların kazanımları;

- **Şahıslar:** Bu madde ile fıkra içinde var olan şahıslar; *“kadın, erkek, kız/erkek çocuk, aile üyeleri(anne, baba, eş(karı/hanım-koca/bey), büyükanne ve büyükbaba vd.), akraba üyeleri(kuzen, amca, teyze, dayı, hala, enişte, yenge vd.),*

komşu/komşuluk vb.” olarak saptanmıştır. Fıkraların bu kelimelerin anlamına ve bu ilişkilere yönelik kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Meslekler:** Bu madde ile fıkra içinde var olan meslekler; “*öğretmenlik, doktorluk, eczacılık, pilot, hostes, memuriyet, bankacı, müdür, garsonluk, pazarcılık, matematikçi, oyunculuk/teyatroculuk, kadılık, aşçılık, spor ile ilgilenen(halterci, karateci, güreşçi), fedailik, barmenlik*” olarak saptanmıştır. Fıkraların mesleklerin işlevlerine yönelik kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Hayvanlar:** Bu madde ile fıkra içinde var olan hayvanlar; “*koyun, eşek, at, inek, yılan, köpek, kedi, penguen, kuş, papağan, hindi, kaplan, tavşan*” olarak saptanmıştır. Fıkraların hayvan ve hayvanların görevlerine yönelik kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Eşya:** Bu madde ile fıkra içinde var olan eşyalar; “*mektup, kavuk, akçe/para, yün, tel, tel örgü, yorgan, kazan, heybe, vapur, uçak, araba, otobüs, araba lastiği, uçak motoru, kapı, pencere, cam, çamaşır, altın, kalem, kâğıt, tahta, masa, sandalye, dolap, yatak, yorgan, tahta parçası, şişe, telefon, bilgisayar, gemi, kürk, çorba tası, tabak, bardak, tencere, tüfek, ilaç, tas, elektrik düğmesi, peştamal, para kesesi... vd.*” olarak saptanmıştır. Fıkraların çeşitli yapıdaki eşyaların anlamları ve işlevlerine yönelik kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Çeşitli yapı ve yapı unsurları:** Bu madde ile fıkra içinde var olan yapı ve yapı unsurları; “*banka, tarla, okul, ev, kasaba, Pazar meydanı, sınav solonu, evin çatısı, depo, ada, hastane, hayvanat bahçesi, sinema, park, bağ-bahçe, dağ, lokanta, otel, mahalle, Sultanahmet, dükkân, hamam, havaalanı, çiftlik, havuz, ev, tuvalet, salon, bar...*” olarak saptanmıştır. Fıkraların çeşitli yapıların ve yapı unsurlarının anlamları ve işlevlerine yönelik kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Göl, pınar, akarsu:** Bu madde ile fıkra içinde var olan göl, akarsu, pınar; “*Atlantik Okyanusu*” olarak saptanmıştır. Fıkraların çeşitli akarsu çeşitlerinin anlamları ve işlevlerine yönelik kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Yiyecek ve içecekler:** Bu madde ile fıkra içinde var olan yiyecek ve içecekler; “*ekmek/somun, fasulye, patlıcan, su, patlıcan, patlıcan oturtma, patlıcan dolması, imambayıldı, süt, su, çorba...*” olarak saptanmıştır. Fıkraların çeşitli yiyecek ve içeceklerin hakkında kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Değer yargıları:** Bu madde ile fıkra içinde var olan olumlu/olumsuz değer yargıları; *“bilgi, bilgelik, cahillik, sevgi, saygı, kıymet, yalan, yalancılık, dürüstlük, doğruluk, vicdan, erdem, güven, güvensizlik, sadakat, hırsızlık, dilencilik, güzel, çirkin... vd. gibi birçok yargı değeri taşıyan kelimeler saptanmıştır. Bunların yanında, özü sözü bir olmak, aza kanaat etmeyenin çoğu bulmayacağı, çalışmanın, helal kazancın değeri, uzlaşmak için problemin ortadan kalkması gerektiği, aç gözlü ve tok gözlü olmanın sonuçları, sağlam pazarlık yapmanın önemi, hayatın insana sunduğu olumlu-olumsuz tüm değerlere razı olup ona göre hareket etmenin önemi, borç aldıktan sonra zamanında geri vermenin önemi, kurnazlığın, yalancılığın sonucunda neler olacağı, doğrunun insana getiri, kesinliğin, net olmanın insana yararı, ortama göre durumların değişeceğini, empati kurmanın önemi, dış görünüşe göre saygının ve sevginin yanlışlığı, makama ve mevkiye göre insan kayırmanın yanlışlığı, yoksulluğun ve zenginliğin içinde şükürün kıymeti, aza kanaat etmeden çoğun bulunamayacağı, elde olanı kaybetmeden değerini bilmenin önemi, pişkince davranışların iticiliği, fevri davranmamak gerektiğini, öfkeyle kalkanın zararlı oturacağını, umudun ve umutsuzluğun kişiye yaşatacağı durumları, en olumsuz an da bile mucizelere inancı, gün doğmadan neler doğacağını umudu, bazı insanların hayatlarının başka insanlarını isteklerine göre şekillenebileceği...”* gibi değer yargıları saptanmıştır. Fıkraların çeşitli değer yargılarıyla bireye mesajlar verebileceği gibi kelime öğretimine de kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Çeşitli adet ve inanışlar:** Bu madde ile fıkra içinde var olan âdet ve inanışlar; *“doğum, düğün, ölüm gibi yaşam döngüsü için yapılan geleneksel törenler, bayramlarda geleneksel giyinme, kültürün getirdiği davranış şekilleri, hamam kültürüne dair geleneksel yapılanma...”* gibi adet ve inanışlar saptanmıştır. Fıkraların kültürel adet ve inanışlar hakkında kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Deyim ve atasözleri:** Bu madde ile fıkra içinde var olan deyim, atasözü ve kalıp ifadeler; *“işin tellalı olmak/olmamak, hoşbeş etmek, senin dediğini kulağın duyuyor mu, istifini bozmamak, yemeğin buğusuna akçenin sesi, ben senin gençliğini de bilirim, ye kürküm ye, tabak tabak yemek, dile benden ne dilersen, Allah rızası için, Allah versin, zor bela, yorgan gitti kavga bitti... vd.”* gibi deyim, atasözü ve kalıp

ifadeler saptanmıştır. Ancak fıkraların taşıdığı değer yargılar ile birçok atasözü, deyim ve kalıp ifadelerin öğretimi için kazanımlarda bulunabileceği saptanmıştır.

- **Temel dil becerileri:** Bu madde ile fıkraların kullanıldığı temel dil becerileri; “*okuma, yazma, dinleme, konuşma, okuma+ yazma, okuma+ dinleme, dinleme+ konuşma...*” gibi tüm temel dil becerilerinde kullanılabileceği saptanmıştır.
- **Kültürel unsurlar ve yansıma:** Bu madde ile fıkra içinde var olan kültürel unsurlar ve kültürel yansımalar; “*kavuk, peştamal, kazan, heybe, akçe; koyun-inek-at-eşek-yılan⁷; doğum, düğün, ölüm törenlerindeki âdetler; geleneksel giyim, yiyecek(imambayıldı, patlıcan oturtma... vb.) ve içecekler(ayran); Nasrettin Hoca, Temel ve Dursun, Lokman Hekim karakterleri; Türk düşünce ve inanç sitemine yönelik kavramlar(Azrail, alışverişte pazarlık, Karadeniz bölgesine ait fıkralar karakter, düşünce yapısı, Nasrettin Hoca ile toplum yapısı, düşünce tarzı...vb.); atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler...*” gibi kültürel unsurlar ve yansımalar saptanmıştır. Ele alınan bu unsurlar sadece birkaç örneği teşkil etmektedir. Bu unsur ve yansımalar, tek bir unsurla bile birçok kültüre ait hikâye, masal, inanış, atasözlerine atıflar yapılabilecek genişlikte fıkralar içinde yer almaktadır. Fıkralarla kültürel olarak maddi ve manevi değerlerin aktarımının kazanımlarını sağlayabileceği saptanmıştır.

• ⁷ Bu hayvanların Türk kültürü için önem arz ettiği bilinen bir gerçektir. Fıkralarda, kültür içindeki yer alan bu hayvanların değeri ve yeri anlatılmaktadır.

BÖLÜM IV
SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

1. “Yabancılara Türkçe Öğretimi” için kullanılan öğretim setleri (Yedi İklim Türkçe Öğretim seti, Gazi Üniversitesi TÖMER Öğretim seti, İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim seti, Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretim seti) incelenmiş ve ders kitaplarında 18, çalışma kitaplarında 18 olmak üzere toplam 36 fıkra bulunmuştur.
2. Ders ve çalışma kitabında verilen toplam 3.474 (2098 (ders)+1376 (çalışma)) okuma metni içinde doğrudan bu beceriye yönelik olarak 21 fıkra, 710 (629 (ders)+81 (çalışma)) dinleme metni içinde doğrudan bu beceriye yönelik olarak (??? kaç fıkra) fıkra saptanmamıştır. 4.213 (2.644 (ders)+1.569 (çalışma)) yazma metni içinde doğrudan bu beceriye yönelik olarak 4 fıkra, 1.129 (1.107 (ders)+22 (çalışma)) konuşma metni olarak doğrudan bu beceriye yönelik olarak (??? kaç fıkra) fıkra saptanmamıştır. Bu verilere göre ders ve çalışma kitaplarındaki temel dil becerilerine yönelik hazırlanan metin ve etkinlikler içerisinde fıkralara gerektiği kadar yer verilmemiştir.
3. Fıkralar temel dil becerilerin birlikte kullanımlarına yönelik hazırlanan metin ve etkinliklerde ise, okuma+ yazma becerilerinde 3 fıkra, okuma+ konuşma becerilerinde 2 fıkra, dinleme+ yazma becerilerinde 2 fıkra, dinleme+ konuşma becerilerinde 2 fıkra, dinleme+ okuma+ yazma becerilerinde 1 fıkra, okuma+ yazma+ konuşma becerilerinde 1 fıkra olarak toplam 11 fıkra saptanmıştır. Fıkralar temel dil becerilerinde doğrudan tek bir dil becerisi için kullanılabileceği gibi dil becerilerinin beraber kullanımlarına da uygundur.
4. Ders kitaplarında neredeyse tüm dil becerilerine yönelik metin ve etkinliklerde fıkra saptanmışken, çalışma kitaplarında yalnızca okuma ve yazma becerisine yönelik verilen fıkralar saptanmıştır. Dinleme ve konuşma becerilerini doğrudan etkileyen ve geliştirecek fıkralar saptanmamıştır. Bu durumda her ne kadar nicel verilere göre ders ve çalışma kitaplarında kullanılan fıkra sayısı eşit olsa da fıkraların, temel dil becerilerine yönelik kullanımı yetersizdir.
5. A1 seviyesine yönelik bulgulara göre, ders kitaplarında fıkra saptanmamışken, çalışma kitabında 2 fıkra saptanmıştır. A2 seviyesine yönelik bulgulara göre, ders kitaplarında 7 fıkra saptanmışken, çalışma kitaplarında 4 fıkra saptanmıştır. B1 seviyesine yönelik bulgulara göre, ders kitaplarında 4 fıkra saptanmışken, çalışma

kitaplarında 4 fıkra saptanmıştır. B2 seviyesine yönelik bulgulara göre, ders kitaplarında 2 fıkra saptanmışken, çalışma kitaplarında 6 fıkra saptanmıştır. C1 seviyesine yönelik bulgulara göre, ders kitaplarında 6 fıkra saptanmışken, çalışma kitaplarında 6 fıkra saptanmıştır. Fıkralar öğretim setlerindeki seviyelere göre incelendiğinde her seviye için nicel olarak aynı eş değerde olmadığı gibi seviyeler için de yetersiz bir kullanıma sahiptir.

6. Saptanan 36 fıkranın 18'i Nasrettin Hoca fıkrasıyken, 4'ü "Temel", 1'i "Lokman Hekim" fıkrası, son 13 fıkra ise herhangi bir kategoride bulunmayan fıkralardan oldukları saptanmıştır. Aynı zamanda saptanan 36 fıkranın hepsi birbirinden farklı değildir. *Nasrettin Hoca'nın Mektup* fıkrası 2 defa, *"Kazan Doğurdu"* fıkrası 3 defa, *"Nasrettin Hoca'nın Pazarlık/ Eşyaları"* fıkrası 2 defa, *"Arabanın Hangi Lastiği Patladı?/ Matematik Sınavı"* adlı fıkralar aynıdır fakat verilen isimler farklı ve 2 defa farklı seviyeler için kullanılmış olması da çeşitlilik bakımında sınırlı olduğunu göstermektedir. Oysa fıkra türünün sınırlarının geniş ve birçok konuda çeşitliliği büyük olmasına rağmen öğretim setlerinde fıkranın bu özelliğinden yararlanılmamıştır.

7. Saptanan fıkralar içerik ve biçimsel olarak kullanılmıştır. Bu fıkralar aile bireyleri, meslekleri, hayvanları tanıtmaktadır. Yer-yön bildiren durumları, eşyaları ve eşyaların işlevlerini, çeşitli yapı ve yapı unsurlarını ve işlevlerini anlatmakta ve açıklamaktadır. Coğrafi bilgileri, tarihi, sosyal ve toplumsal olayları bünyesinde taşımakta ve aktarmaktadır.

8. Toplumda sosyal çarpıklıkları gün yüzüne çıkartan, eleştiren ve gideren fıkralar taşıdıkları değer yargıları ve kültürel özellikleri, unsurları ile öğrenciye birçok yönden kazanım sağlamaktadır.

9. Fıkralar kültüre ait somut ve soyut olan her unsuru bireye en basit ve canlı bir şekilde verebilmektedir. Somut ve soyut olan anlatımları birlikte anlatabilmeye uygun yapıda olduğu gibi bu anlatımların öğretimini de kolaylaştırmaktadır.

10. Fıkralar mecaz ve gerçek anlamları bünyesinde ayrı ayrı taşıdığı gibi birlikte de bu zıtlığı en sade ve anlaşılır şekilde bireye aktarmaktadır.

11. Fıkralar, atasözleri ve deyimleri anlatıp, açıkladığı gibi günlük hayatta ve kültüre ait kalıp ifadeleri, ünlemleri bireye en basit şekilde aktarmaktadır.

12. Fıkraların dil öğretimiyle birlikte kültürel etkileşimi ve aktarımı en etkili şekilde gerçekleştirmektedir. "Güldür güldür" dil öğretmektedir.

- 13.** Fıkralar, düşünmeye, eleştirmeye yönelik özellikleri ile öğrencilerin “iş birliği” ile etkileşimde bulunmasının yanında “beyin fırtınası” yapılacak ortamı oluşturmaktadır. Fıkra metinlerinden sonra verilen sorular, fıkra metinlerine yönelik istenen fıkralar (bireylerin kültürlerine ait bir fıkra) bu ortamı oluşturan en büyük etkilerdir.
- 14.** Fıkralar güldürü niteliği taşıyan masal ve hikâyelerdir. Bu fıkra metinleri ise beden dilimizi kullanmaya uygun metinlerdir. Bu aynı zamanda kültür içindeki mimikler yahut beden hareketleri ile verilen mesajların da öğrenciye/bireye daha kolay öğretmek için uygun ve doğru metinlerdir.
- 15.** Öğrencilerin ders içindeki dikkat algısı 20 dakika sonra değişmektedir. Genel olarak ders süreleri 40-50 dakikadır. Bu süre zarfında dikkati dağılan öğrenci/bireyin dikkatini toplamak için ve öğretmenin dikkatleri derse çekmek için ortama ve duruma uygun fıkraları kullanması bu konuda önem arz etmektedir.
- 16.** Müstehcen, dini içerikli ve politik olayları içeren fıkraları kullanmak yanlıştır. Kültürel farklılıklar bu fıkralar ile bireyleri utandıracak, ayrıştıracak yahut öğretmenin yanlış anlaşılmasına yol açacaktır.
- 17.** Fıkra, içindeki unsurlar ile “çağrışım” tekniği için uygun ve etkili bir türdür.
- 18.** Fıkra metinleri anlatılırken farklı halkbilimi ürünleri (kukla vb.) ile desteklenmeye uygundur.
- 19.** Fıkralar doğru telaffuz açısından bireyi geliştirebilecek bir türdür.
- 20.** Fıkralar tiyatral bir yapıya sahip olduğu için drama-canlandırmada sıkça kullanılabilir.
- 21.** Fıkralar anlatılırken yahut bir metin şeklinde verilirken diğer halkbilimi ürünleri ile desteklendiğinde bünyesinde tek bir kültürel unsur taşımadığı için de “iç içe” bir yapı gibi kültür içinde kültürü aktarmakta etkilidir.
- 22.** Ders ve çalışma kitaplarında kullanılan fıkralarda konu ve fıkra bütünlüğü yoktur.
- 23.** Fıkralar taşıdığı değer yargılarıyla önem arz etmektedir.
- 24.** Fıkraların yeterliliklere göre kazanımlarının⁸ tespiti:

⁸ Seviyelere göre yeterlilik ve kazanımlar “Emekli Öğretim Üyesi Dr. Erol Barın’ın” 14.02.2021-04-04.2021 tarihleri arasında yapılan “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Eğiticilerin Eğitimi” adlı dersinden esinlenilerek, tablolar oluşturulmuş ve fıkralara uyarlanmıştır.

Tablo 78: A1-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A1-DİNLEME	
YETERLİK	KAZANIMLAR
“Çok yavaş ve belirgin dinleme kayıtlarıyla kişiler ile ilgili bilgileri anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Kişiler ile ilgili bilgileri anlar. *Aile ile ilgili temel kavramları anlar. *Sosyal ve fiziki çevre ile ilgili temel kavramları ve niteleyicileri anlar.
“Yer-yön tariflerini içeren kısa ve basit konuşmaları anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Basit soruları, talimatları ve yön tariflerini anlar. *Harita ve krokilere ilişkin basit tarifleri anlar. *Adres tariflerini anlar, temel kalıpları bilir. *Ulaşım ile ilgili temel kalıp ve kavramları anlar.
“Konuşmalarda geçen sayı, fiyat ve saat ifadelerini anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Sayılar, zaman ve saat ile ilgili temel kavramları anlar. *Alışverişe ilişkin basit kalıpları anlar. *Basit anonslardaki sayısal ifadeleri anlar.
“ Temel konularda, dikkatli ve açıkça yöneltilen soruları ve verilen talimatları anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Temel soru kalıplarını ve kelimelerini anlar. *Kısa ve basit yönlendirmeleri anlar.

Tablo 79: A1-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A1-OKUMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Kısa ve basit kutlama mesajlarını anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Özel günlerle ilgili temel kavramları anlar. *Dilek ve temenni ile ilgili temel kalıpları anlar.
“Kişisel iletişim bilgilerinin sorgulandığı formları anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Kişisel iletişim bilgilerini sorgulayan temel kavramları anlar. *Kişisel iletişim bilgilerinin yer aldığı formları anlar.
“Günlük hayatta karşılaşılan işaret ve uyarı tabelalarındaki sözcükleri ve ifadeleri anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Temel yaşam alanlarındaki temel uyarı ve yönlendirmeleri anlar. *Günlük hayattaki işaret ve sembelleri tanıır.
“Günlük hayatta sıkça kullanılan basit mesajları anlayabilir.”	<ul style="list-style-type: none"> *Kısa istek, bildirim notlarını ve bu notlardaki basit cümleleri anlar.

Tablo 80: A1-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A1-YAZMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Kişisel bilgilerin istendiği formları doldurabilir.”	*Kendisiyle ilgili kişisel bilgilerin yer alacağı formları doldurur. *Ailesi ile ilgili temel bilgileri verir.
“Kısa kutlama mesajları yazabilir.”	*Kutlama yapılan özel günlerin adlarını bilir ve kullanır. *Dilek ve temenni ile ilgili temel kalıpları kullanır.
“Yaşadığı yeri ve yaptığı işi basit cümlelerle anlatabilir.”	*Temel kişisel bilgileri, durumları, duyguları anlatan basit paragraflar yazar.
“Yer-yön bilgilerini içeren notlar yazabilir.”	*Bulunduğu yeri ve buluşma yerini tarif eden notlar yazar. *Herhangi bir adresi açık bir şekilde yazar.

Tablo 81: A1-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A1-KONUŞMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Hâl hatır sorma, selamlaşma gibi basit sohbetler gerçekleştirebilir.”	*Güne, duruma uygun selamlaşma ifadelerini kullanır. *Karşısındakine durumuyla ilgili sorular sorar.
“Zaman ifadelerini kullanabilir.”	*Zaman ifadelerini kullanarak basit soru cümleleri kurar. *Gerçekleşmiş veya gerçekleşecek olay, durum, etkinlik ve projelere ilişkin zaman ifadelerini kullanarak basit cümleler kurar.
“Karşısındakilere kişisel konularda sorular sorabilir ve bu tür sorulara cevap verebilir.”	*Yaşadığı yeri, yakın çevresindeki insanları betimler. *Karşısındakine çevresi ve sahip olduğu şeylerle ilgili sorular sorar. *Kendisine ait şeyler hakkında bilgi verir, karşısındakinden bunları anlatmasını ister.
“Başkalarından bir şey isteyebilir ve kendisinden istenen bir şeyi verebilir.”	*İstek, rica, yardım talebi gibi kalıp ifadeleri kullanır.

A2:**Tablo 82:** A2-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A2-DİNLEME	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Açık, yavaş ve doğrudan konuşulduğunda günlük konuşmaları ve bir tartışmanın ana konusunu anlayabilir.”	<p>*Günlük konuşmalarda geçen temel sayısal ifadeleri anlar.</p> <p>*Günlük konuşmalarda verilen bilgilerden kimin nerede, ne zaman, ne yaptığını anlar.</p> <p>*Dinlediği bir tartışmanın ana fikrini, konusunu anlar.</p>
“Görüntülerle desteklenen televizyon haberlerinin ana noktalarını anlayabilir.”	<p>*Televizyon haberlerinin (röportaj, olay, kaza vb.) ana noktalarını (kişi, yer, zaman ve olaya ilişkin bilgileri) anlar.</p> <p>*Söyleşi, toplantı ve kısa filmlerin konusunu anlar.</p>
“Kişisel bilgilerle ilgili temel sözcük ve ifadeleri anlayabilir.”	<p>*Aile ile ilgili temel kavramları anlar.</p> <p>*Sosyal ve fiziki çevre (okul, ev, iş ve yakın çevre gibi) ile ilgili temel kavramları ve niteleyicileri anlar.</p>
“Kısa, basit mesajların ve duyuruların temel konusunu anlayabilir.”	<p>*Sesli reklam, ilan, anons ve duyurulardaki temel konuyu anlar.</p> <p>*Sosyal etkinliklere ilişkin duyurulardaki önemli bilgileri anlar.</p>

Tablo 83: A2-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A2-OKUMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Açık bir üsluba sahip ve resimlerle desteklenmiş haber özetleri veya gazete metinlerindeki önemli bilgileri anlayabilir.”	<p>*Haber ve gazete metinlerinde geçen temel sayısal ifadeleri anlar.</p> <p>*Haber metninden kimin nerede, ne zaman, ne yaptığını anlar.</p> <p>*Basit mesajlardaki temel zaman ifadelerini ve fiilleri anlar.</p>
“Günlük hayatın anlatıldığı veya sorulduğu kişisel bir mektubu anlayabilir.”	<p>*Temel kişisel bilgileri, durumları, duyguları anlatan mektupları ve bunlarla ilgili soruları anlar.</p> <p>*Bir okul/iş/tatil gününde yapılan etkinliklerin anlatıldığı basit metinleri anlar.</p> <p>*Boş zaman etkinliklerinin, hobilerin anlatıldığı basit metinleri anlar.</p>
“Günlük hayatta sıkça kullanılan basit yazılı mesajları	<p>*Olay ve durumları anlatan birkaç cümlelik basit mesajları (örneğin futbol oynamak için buluşma zamanını belirten veya işe erken</p>

anlayabilir.”	gelinmesini isteyen vb. kısa notlar) anlar.
“Bildik ve güncel konularda basit bir dille yazılmış metinleri anlayabilir.”	*Kısa biyografiler, sağlık, siyaset, spor, magazin, eğitim, çevre, beslenme gibi alanlara ait herhangi bir uzmanlık bilgisi gerektirmeyen, kısa metinleri anlar.

Tablo 84: A2-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A2-YAZMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Bir olayı veya etkinliği basit cümlelerle tasvir edebilir.”	*Bir olayın veya etkinliğin (kaza veya parti gibi) nerede, ne zaman olduğunu basit cümlelerle betimleyen metinler yazar.
“Olayların kronolojik sırasını gösteren sözcük ve yapıları kullanarak kısa olay metinleri yazabilir.	*Olayların kronolojik sırasını gösteren “ilk önce”, “sonra”, “daha sonra”, “sonradan” gibi sözcükleri kullanarak kısa olay metinleri yazar. *Mektupla ilgili temel kavramları (hitap, tarih, yer vb.) bilir.
“Basit cümle ve kalıplar kullanarak kendini tanıtan bir mektup yazabilir.”	*Kendini tanıtan (ailesi, okulu, işi vb.), kişisel duygu ve düşüncelerini belirten bir mektup yazar. *Hobilerinden ve boş zamanlarında yaptığı etkinliklerden söz eden bir mektup yazar.
“Hedef ve planlarını sebep-sonuç, amaç-sonuç bildiren basit cümlelerle ifade edebilir.”	*‘ve’, ‘ancak’, ‘çünkü’ gibi sözcüklerle bağlanmış cümlelerden oluşan basit metinler yazar.

Tablo 85: A2-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A2-KONUŞMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Ulaşım araçlarından yararlanmak için basit sorular sorabilir, kendisine sorulara cevap verebilir.”	*Toplu taşıma araçlarından (otobüs, tren, metro vb.) yararlanırken basit işlemleri yapar ve gerekli olan bilgileri sorar.
“Yiyecek ve içecek siparişi verebilir.”	*Yiyecek ve içecek siparişi vermeye ilgili temel kalıp ve ifadeleri kullanır. *Yiyecek, içecek ve hizmetlerle ilgili ayrıntıları basit cümlelerle ifade

	eder.
“Ne istediğini belirtip fiyat sorarak basit alışverişler yapabilir.”	*Alış-verişte ürün özellikleri, fiyat bilgileri, ödeme seçenekleri hakkında basit sorular sorar ve cevaplar verir.
“Birilerini davet edebilir ve kendisine gelen davetlere cevap verebilir.”	*Başkalarıyla birlikte zaman geçirme, etkinlikte bulunma isteğini ifade eder. *Kendisine yapılan önerileri cevaplar.

B1:**Tablo 86:** B1-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B1-DİNLEME	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Zaman zaman bazı sözcük ve deyimlerin tekrarını istemek zorunda kalsa da günlük bir konuşmayı takip edebilir.”	*Gündelik konuşmalardaki temel deyimleri ve kalıp sözleri anlar. *Konuşmanın konusuna ilişkin çıkarımlarda bulunur. *Sosyal ve fiziki çevrede yaşanan durumları ve olaylarla ilgili yorumları anlar.
“Standart dilde açıkça ifade edildiği sürece, bir konuşmanın ana hatlarını takip edebilir.”	*Standart dildeki konuşmaları genel hatlarıyla anlar. *Konuşmalardaki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder. *Metnin gelişimine ve sonucuna ilişkin çıkarım veya varsayımlarda bulunur.
“Kısa bir öyküyü anlayabilir ve öykü hakkında yorumlar yapabilir.”	*Öyküdeki konu veya durumu, olaylar arasında sebep-sonuç ilişkilerini ve kişilerin işlevlerini anlar. *Öykünün ana iletisini anlar.
“İlgi alanına giren konulardaki düzgün ses kayıtlarını ana hatlarıyla anlayabilir.”	*Dinlediği metinlerin ana hatlarını ve konusunu anlar. *Bir konu hakkında kaydedilmiş bir metinden basit çıkarımlarda bulunur.

Tablo 87: B1-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B1-OKUMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Güncel ve bilinen konularda yazılmış kısa gazete metinlerini ana hatlarıyla anlayabilir.”	*Güncel ve bilinen konularda yazılmış kısa gazete haberlerini anlar
“Gazete veya dergilerdeki makale ve röportajlarda yer alan temel düşünceleri anlayabilir.”	*Makale veya röportajlardaki soru, yorum ve ifadeleri anlar.
“Genel konular üzerine yazılmış metinlerdeki bilinmeyen kelime veya ifadelerin anlamını bağlamdan hareketle tahmin edebilir.”	*Genel konular ile ilgili metinlerde anlamını bilmediği kelime veya ifadeleri bağlamdan hareketle anlar.
“Kişisel mektuplardaki olay, duygu ve dileklerle ilgili ifadeleri anlayabilir.”	*Hikâye etme, betimleme ve açıklamalarda kullanılan ifade ve yapıları anlar. *Mektuplarda yer alan dilek, temenni ve duyguları anlar.

Tablo 88: B1-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B1-YAZMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“İlgi alanına giren konularda, kişisel görüş ve bakış açısını yansıtan metinler yazabilir.”	*İlgi alanına giren konularda, kişisel görüş ve bakış açısını yansıtan metinler yazar.
“Yaşadığı olay veya deneyimlerle ilgili metinler yazabilir.”	*Yaşadığı olayların ve deneyimlerin önemli noktalarını vurgulayarak metinler yazar.
“Gelişmeler, haberler ve olaylar hakkında bilgi almak için belgegeçer, mektup ve elektronik posta aracılığıyla dostları ve meslektaşlarıyla kısa ve basit bilgi alışverişinde bulabilir.”	*Olayların sebepleri, gelişimleri ve sonuçları hakkında bilgi almak için, arkadaşlarına / yakınlarına mektup, belgegeçer veya e-posta yazar.
“Öz geçmiş yazabilir.”	*Öz geçmişini metin hâlinde yazar. *Kişisel bilgileriyle ilgili formlar doldurur.

Tablo 89: B1-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B1-KONUŞMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Bilinen veya ilgi alanına giren konularla ilgili konuşmaları başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.”	*Bilinen etkinlik ve konularla ilgili bir diyalogu başlatır veya sürdürür. *Kendisine yansıtılan duygulara uygun karşılıklar verir.
“Seyahat etme sürecinde karşılaştığı sorunları anlatabilir.”	*Yolculuk planlaması sürecinde veya yolculuk sırasında öngörülemeyen bir durum ortaya çıktığında sorunları ve kendi durumunu ifade eder. *Yolculuk ile ilgili sorunlarda beklentisini ifade eder, çözüm önerir.
“Konuşmasında temel duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılıklar verebilir.”	*Bir konu veya olayla ilgili temel duyguları (şaşıрма, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi) karşısındakilere ifade eder.
“Bir tartışmada arkadaşlarına görüşlerini belirtebilir veya onların görüşlerini alabilir.”	*Bir tartışmada görüş ve düşüncelerini ifade eder, başkalarından konuyla ilgili görüş ister.

B2**Tablo 90:** B2-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B2-DİNLEME	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Radyo haberlerini takip edebilir ve bir konuşmada sadece ihtiyacı olan bilgileri seçebilir.”	*Kalıp ifadeleri, soyut ifadeleri metinlerin içinden algılar. *Hangi ifadenin nerede ve ne zaman kullanıldığını anlar.
“Güncel bir konuyu olumlu veya olumsuz yönleriyle anlayabilir ve konu akışını takip edebilir.”	*Somut ve soyut ifade günlük hayat içinde anlar ve kullanır.
“Standart dildeki bir konuşmayı ayrıntılarıyla takip edebilir.”	*Konu akışındaki güncel bilgilerin yanında daha bilimsel ve tarihsel ifadeleri daha rahat anlar.
“Bir metindeki anahtar kelime ve kavramları tespit edebilir.”	*Bir metindeki konunun ana fikrini, durumu, olay akışını rahatlıkla anlar.

Tablo 91: B2-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B2-OKUMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Bir alana giren terim ve kalıp ifadeleri anlayabilir.”	*Bilimsel ve uzmanlık alanlarının kalıp ifadelerini ve terimleri anlar.
“Sebe-sonuç, şart, varsayım gibi durumları ifade eden kalıpları anlayabilir.”	*Bir durumunun veya olayın sebep ve sonuç ilişkisini anlar. *Bir olay ve durumun sebebine ve sonucuna göre öneriler verir ve verilen önerileri anlar.
“Bir metindeki öznel ve nesnel yargıları anlayabilir.”	*Bir durum veya olaydaki somut ve soyut kalıpları anlayacağı gibi nesnel ve öznel yapıları terim ve düşünleri de anlar.
“İş ve meslekle ilgili talep, rica, bildirim içeren ifadeleri anlayabilir.”	*İş ve mesleki hayat içindeki talep, rica, bildirim içeren ifadeleri anlar.

Tablo 92: B2-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B2-YAZMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Anahtar kelimeleri verilen bir konuyla ilgili yazılar ve yaşadığı olayları, deneyimleri ve hayallerini ayrıntılı bir şekilde yazabilir.”	*Anahtar kelimeleri verilen bir konuyla ilgili yazılar ve yaşadığı olayları, deneyimleri ve hayallerini ayrıntılı bir şekilde yazar.
“Sanatsal ve kültürel konularda yazılmış bir metni özetleyebilir ve yazabilir.”	*Sanatsal ve kültürel konularda yazılmış bir metni özetler ve yazar.
“Bir konu hakkındaki görüşlerini yardımcı fikirlerle geliştirerek yazabilir.”	*Kendi görüş ve duygularını rahatlıkla ifade eder ve yazar.
“Görüşlerini belirli bir bakış açısıyla yazılı olarak ifade edebilir.”	*Kendi bakış açısını geliştirir.

Tablo 93: B2-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

B2-KONUŞMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Hazırlıksız bir konuşmayı takılmadan sürdürebilir.”	*Herhangi bir konuşma yapılacakken hazırcevap ve kalıp ifadeleri kullanarak, hazırlıksız bir konuşma yapar.
“Olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini, olayın veya durumun sebep ve sonuçlarıyla ilgili görüşlerini ifade edebilir.”	*Olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini, olayın veya durumun sebep ve sonuçlarıyla ilgili görüşlerini rahatlıkla ifade eder.
“İlgi alanına giren konularda rahat ve ayrıntılı biçimde konuşabilir.”	*Akıcı ve güncel konuşmaları takılmadan yapar.
“Bir tartışmada görüşlerine uygun açıklamalar, kanıtlar ve yorumlar getirerek savunabilir.”	*Güncel ve uzmanlık isteyen konularda hızlı ve hazır cevap şeklinde konuşma yapar. *Görüşlerini savunur.

C1:**Tablo 94:** C1-Fıkraların Dinleme Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

C1-DİNLEME	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“İçeriği ve anlatımı karmaşık, soyut ifadelerle yapılandırılmış bir anlatımı anlayabilir.”	*Bir konunun içeriğini ve karmaşık, soyut ifadelerle yapılandırılmış bir anlatımı anlar.
“Araştırma raporlarında kullanılan uzmanlık alanıyla ilgili temel terimleri anlayabilir.”	*Araştırma raporlarında kullanılan uzmanlık alanıyla ilgili temel terimleri anlar. *Tarihi, bilimsel ve kültürel bilgileri rahatlıkla anlar.
“Konuşmadaki kavramlardan hareketle metnin konusunu anlayabilir.”	*Konuşmadaki kavramlardan hareketle metnin konusunu anlar ve yorumlar.
“Bir anadili konuşucusunun günlük hayatta yaptığı konuşmaları anlayabilir.”	*Ağız özelliklerini anlar. *Herhangi bir bölgeye ait konuşma kalıplarını anlar.

Tablo 95: C1-Fıkraların Okuma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

C1-OKUMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Çağdaş ve edebi metinleri kolaylıkla okuyabilir.”	*Edebi metinleri, bilimsel ve kültürel metinleri soyut-somut, nesnel ve öznel anlatımıyla anlar.
“Metinde tartışılan tezlerde ulaşılmak istenen sonucu belirleyebilir.”	*Herhangi bir tartışma konusunu anlar ve yorumlar. *Eleştiri içerikli ve politik konuları anlar.
“Tarihe ilişkin uzun yazıları tüm hatlarıyla anlayabilir.”	*Tarihi metinleri inceler ve anlar.
“Edebi metinlerde geçen söz sanatlarını, ana fikrini anlayabilir.”	*Sanatsal ifadeleri inceler ve günlük ya da bilimsel alanlarda rahatlıkla kullanır.

Tablo 96: C1-Fıkraların Yazma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

C1-YAZMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Yaşadığı çevreyi ana hatlarıyla tanıtan kısa yazılar ve farklı dillere ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade eden bilimsel yazılar yazabilir.”	*Kendi bakış açısını geliştirir ve bu bakış açısıyla eleştiri metinleri yazar.
“Sözcüklerin yan ve mecaz anlamlarını kullanarak cümleler kurabilir ve yazabilir.”	*Söz sanatlarını, sanatsal metinlerden esinlenerek günlük hayatta ve araştırma tezlerinde rahatlıkla kullanır ve metinler yazar.
“Bir ana tez etrafında farklı bilgi ve verileri bir araya getirerek bir bütünlük içinde sunan metinler yazabilir.”	*Bilimsel metinler, eleştiri metinleri, deneme, öykü, şiir gibi türler yazar.
“Bir ders esnasında dinlediğim konuşmanın ana hatlarını belirleyebilir ve notlar alabilir.”	*Bir ders esnasında dinlediğim konuşmanın ana hatlarını belirleyebilir ve notlar alır.

Tablo 97: C1-Fıkraların Konuşma Becerisine Yeterlik ve Kazanımları

A1-KONUŞMA	
YETERLİLİK	KAZANIMLAR
“Konuları uygu şekilde ilişkilendirebilir, bazı noktaları geliştirip açıklama yapabilir.”	*Konuları uygu şekilde ilişkilendirir, bazı noktaları geliştirip açıklama yapar.
“Özlü bir sözü anlayabilir ve konuşmalarında kullanabilir.”	*Laf sokma, eleştiri gibi kullanım alanlarında kalıp ifadeleri, özlü sözleri kullanır.
“Bir ana tez etrafında farklı bilgi ve verileri bir araya getirerek bir bütünlük içinde sunabilir.”	* Bir ana tez etrafında farklı bilgi ve verileri bir araya getir.
“Uzun ve zor metinleri kendi düşüncelerini özetleyebilir.”	*Kendini ve kendi kültürünü rahatlıkla anlatır.

ÖNERİLER

1. “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde” fıkralar tüm seviyeler (A1-A2-B1-B2-C1) için kullanılabilir.
2. Fıkralar tüm temel dil becerilerine (okuma-dinleme-yazma-konuşma) yönelik etkinlikler içerisinde kullanılabilir.
3. Fıkra türünün, A1 seviyesi için etkili olabilmesi için ayrılma, bulunma, yönelme, belirtme hâl ekleri, emir kipi ve şimdiki zaman eki verildikten sonra kullanılmalıdır. Çünkü bireyin fıkraları anlaması ve anlamlandırabilmesi için en az bu bilgilere sahip olması gerekmektedir. Aksi halde fıkra asıl işlevini yerine getiremez.
4. A1 ve A2 seviyeleri için kullanılan fıkralar temel dil becerilerinden **(ağırlıklı olarak)** okuma ve dinleme becerilerine yönelik verilmelidir.
5. Fıkralar, kültür aktarımını en etkili şekilde verebilme niteliğe sahip olmasına rağmen A1-A2 seviyeleri için kullanılan fıkraların işlevi –kelime öğretimine- yönelik olmalıdır. Ancak A2 seviyesinin ortalarında daha soyut ve işlevsel olarak kültürel unsurları bünyesinde taşıyan fıkralar kullanılmalıdır.
6. Fıkraların kültürel unsurları ve etkileşimi yahut aktarım işlevini gerçekleştirebilecek özelliğini sağlayabilmesi için bireyin B1 seviyesinde olması gerekmektedir.
7. Fıkralar bünyelerinde deyim ve atasözlerinin özelliklerini, açıklamasını taşıdığı için ve bireye soyut-somut özellikleri yansıtmada konusunda en etkili ve kolay şekilde öğretilmesi için fıkralar sıkça kullanılabilir.
8. Fıkralar verildiğinde görsellerle desteklenmelidir. Böylece hem gerçek hem de mecazî anlatımı bireye daha etkili ve anlaşılabilir şekilde verebilecektir. (Örnekler için bkz. EK1-EK2-EK3-EK4-EK5-EK6-EK7)
9. Aile bireyleri(anne, baba, çocuk, kardeş, hala, teyze, amca...), hayvanlar(at, eşek, kedi, köpek..), çeşitli yapı ve yapı unsurları(camii, hamam, konak...), göl, ırmak, deniz, okyanus gibi yerleri, eşyalar(kavuk, kazan...) gibi unsurlara yönelik görseller kullanılan fıkralar metinlerini desteklemelidir. Bu unsurlar kelime dağarcığı için önem arz edebileceği gibi günlük hayatta karşılaşılabileceği için bireyin öğrenmesini ve hafızasında yer etmesine kolaylık sağlayabilecektir.
10. Yemek kültürü, adet ve inanışlar, değer yargıları için verilebilecek fıkralar B1 seviyesinin sonunda verilmeli ve B2 -C1 seviyelerinde çok daha yoğun verilmelidir.

11. Fıkralar ünite içinde verilebileceği gibi her ünite sonunda konulara yönelik verilmelidir.
12. Fıkralar tek bir ünite içinde üst üste birkaç metin olarak verilmemelidir. Özellikle güldürü niteliği taşıyan fıkralar, üst üste verildiğinde etkisini kaybedebilir. Bireyi yorabilir. Bu yüzden seviyeler içinde ayrılan her bölümün sonunda ekstradan verilmeli ve her fıkra içerikte farklı konular taşımalıdır.
13. Fıkralar dil bilgisi öğretimi için önem arz etmektedir. Sözcükte anlam, cümlede anlam, sözcük türleri, fiiller, fiilimsiler, sözcükte yapı, sesbilgisi, fiilde çatı, cümlenin öğeleri, cümle türleri, yazım-noktalama ve anlatım bozuklukları gibi konular için fıkralar ile etkinlikler hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
14. Aynı fıkra yapısı bozulmadan biçimsel olarak düzenlenerek farklı seviyeler için kullanılabilir.
15. C1 seviyesi için kullanılan fıkralar yoğun kültürel bilgiler taşıdığı gibi bilimsel, tarihsel bilgilerin daha yoğun olduğu fıkra çeşitleri seçilmelidir. Böylece birey Türk kültürü ile birlikte, Türk tarihi, Türk bilimi hakkında da bilgi sahibi olacaktır.
16. Fıkralar tiyatral bir yapıya sahip olduğu için öğrencilerin sınıf içinde verilen bir fikrayı canlandırmasına olanak tanımaktadır. Böylece sözlü anlatım, konuşma, anlama gibi dil becerilerini geliştirebilecektir. Bu drama etkinliğini fıkralar ile (her seviye için uygulanabilir) sıkça sınıf içerisinde yapılmalıdır.
17. Fıkralar “beyin fırtınası” yapılabilecek yapıda olduğu için B1 seviyesinden sonra bu özelliği kullanılmalıdır.
18. Fıkra metinleri bireylerin yaşlarına, seviyelerine göre konu ve temaya dikkat edilerek değiştirilmelidir. Aynı fıkra metni farklı seviyeler için -ancak hedef kitleye yönelik-yeniden şekillendirilerek kullanılmalıdır. Aksi durumda A1 seviyesi için kullanılan fıkra aynı şekil ve içerikle C1 seviyesi için basit olarak algılansa da anlaşılabilir olacaktır. Fakat B1-B2-C1 seviyelerinde kullanılan A1-A2 seviyeleri için aslı görevini yerine getiremeyeceği gibi C1-B2 seviyesi için uygun görülen fıkra metni B1 seviyesi içinde uygun olmayacak ve verim alınamayacaktır.
19. Yabancılara Türkçe öğretimi için müstehcen, dini, politik fıkraların kullanılması uygun değildir. Bu yüzden bu fıkra türlerini anımsatacak herhangi bir fıkra metni ve içeriği kullanılmamalıdır.

20. Yabancı öğrencilerin farklı bir topluma adapte olabilmesi ve bunu kolaylaştırabilmek için fıkra metinleri büyük önem taşımaktadır. Masal, öykü terapi uygulamaları gibi fıkralarda bireylere yönelik mayalanarak(yeniden biçimlendirilerek) terapi niteliğinde kültüre, ortama olan psikolojik uzaklığı azaltabilir niteliktedir. Fıkralar psikolojik tahliller için de kullanılmalıdır. Örneğin sınıf içerisinde adaptasyon sorunu yaşayan bir öğrenci için güldürü içerikli hikâyeler anlatılabilir.

21. Hedef kitleye yönelik seçilecek fıkra ve içeriklerine dikkat edilmelidir. Arap ülkelerinden gelen öğrenci ile Avrupa'dan gelen öğrenci aynı görüş açısında olmadığından öğrencileri bütünleştiren, onlara bölücülüğü, ayrıştırıcılığı yansıtmayacak metin ya da gizil öğretileri hissettirebilecek fıkra metinleri seçilmemelidir.

22. Fıkraların anlatıcıları vardır. Derste fıkra anlatıcısı öğretmenlerdir. Fıkrayı anlatacak kişinin *özellikle dilin akıcı olarak kullanılmasına, jest ve mimiklerin tutarlı ve doğru kullanılmasına, uyumlu vurgulama tekniğinin kullanılmasına, verilmek istenen konunun hedef kitleye yönelik seçilmesine* mutlaka dikkat etmelidir.

23. A1/A2 seviyeleri için somut olgular ön planda olmalıdır. Gizil öğretiler, verilmek istenen mesaj yahut herhangi bir algı alanına girecek tema yerine daha çok “Bu nedir? Ne demektir?” sorularının cevaplarına yönelik somut nesnelere sık kullanılan kelime anlamlarına yönelik olmalıdır. A2 seviyesinin konu bitimlerine yakın soyut ve kültürel mesaj ve olgulara geçiş yapılmalıdır.

24. B1/B2 seviyelerinde somut olgular, nesnelere ile birlikte soyut kavramlar, olgular(deyim atasözleri, mecâzi söylem vb. gibi) ve kültürel nesne ve olgular verilmelidir. Gizil öğretiler, herhangi bir konuya uygun verilmek istenen mesaj, değer yargıları, inanışlar, kültüre ait somut ve soyut mirasların aktarımı B1 seviyesi ile birlikte verilemeye başlanmalı B2 seviyesinde daha yoğunlaştırılarak anlatılmalı ve verilmelidir.

25. C1 seviyesinde daha bilimsel, sosyal konulara yönelik fıkra metinleri seçilmelidir. Kültüre ait somut ve soyut tüm miraslar, bu seviyede hedef kitleye göre uygun bir şekilde verilmelidir. Türk kültürü, Türk tarihi, Türk edebiyatı vb. sosyal ve beşeri bilimlere ve hedef kitledeki bireylerin mesleki durumlarına, ilgi alanlarına yönelik farklı konu ve içerikte fıkra metinleri seçilmelidir. Türk kültürüne ait bilgilerin en fazla ve yoğun olduğu fıkra metinleri bu seviyede verilmelidir. Bireylere/öğrencilere aktarılan bu bilgilerle kendi kültürlerine ait fıkralarla birlikte kültürel yapısına ait oluşumların

aktarılması bu seviye için büyük kazanımdır. Anlamak ve anlaşılmanın daha verimli geçtiği bu seviyede kültürel etkileşimi en sağlıklı ve verimli bir şekilde yönetmek mümkün olacaktır.

26. Fıkralar sosyal çarpıklıkların, eksikliklerin sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden sosyo-kültürel unsurları içinde barındırdığı için fıkralar dil öğretiminde sıkça kullanılmalıdır.

27. Fıkraların “çağrışım” tekniği için uygun bir yapıda olduğu için dil öğretiminde bu teknik ile sıkça kullanılmalıdır.

28. Fıkralar güldürü niteliği taşıyan masal ve hikâyeler olduğu için bu fıkralar sınıflandırılmalı ve sadece dil öğretimi içinde değil ayrıca “problemi tanımlama ve çözme aracı” olarak da kullanılmalıdır. Özellikle adaptasyon sorunu yaşayan öğrenciler için bu fıkralar kullanılmalıdır.

29. Fıkralar anlatılırken düz metin şeklinde okunmamalıdır. Jest ve mimikler, vurgu-tonlama, rol alma-verme ve paradil gibi olanaklarla fıkra anlatılmalıdır.

30. Fıkra anlatılırken kukla, drama-canlandırma, tiyatro, resim çizmek/çizdirmek, gibi eylemlerle desteklenmelidir.

31. Drama-canlandırmaya uygun fıkralarla diyalog metinleri hazırlanabilir.

32. Fıkra ve konu bütünlüğü sağlanmalıdır. Ünite içerisinde konu hırsızlık ise fıkra hırsızlıkla ilgili seçilmelidir.

33. Fıkralar ile telaffuz geliştirilebilir. Bunun için öncelikli olarak dinleme metinleri ele alınmalıdır. Dinleme metnine uygun fıkralar seçilmeli ve bu metinler ses kaydına alınarak CD’ye aktarılıp ders ve çalışma kitaplarıyla birlikte kişiye verilmelidir. Birey/öğrenci her an her yerde ses kaydına alınmış olan fıkra metnini dinleyebilmelidir.

34. Kültürel aktarım ve etkileşim işlevinde fıkra içerik ve çeşitlerinin⁹ seviyelere göre sınıflandırması:

34.1. A1 Seviyesi:

Bu seviyede olan öğrenciler için seçilen fıkraların kısa ve somut bilgiler taşıdığına dikkat edilmelidir. Özellikle kelime anlamı, kişi ve nesne tanıtan bilgiler içeren fıkralar

⁹ Seviyelere göre fıkra çeşitlerinin sınıflandırılması “halkbilimi kadrosu” baz alınarak oluşturulmuştur. Halkbilimi kadrosu için bkz. Çobanoğlu, Özkul.(2019). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara, Akçağ yayınları, (53-64)

olması önemlidir. Aşağıda önerisi verilen fıkra çeşitleri bu yönergenin sınırları çerçevesinde verilmiştir.

A1 seviyesinde fıkralardaki somut-kısa-net bilgi içeren unsurları ile maddi kültür unsurlarına yönelik veriler tanıtılabilir ve işlevleri anlatılabilir.

AOÇM'e göre A2 seviyesindeki öğrenci;

- Kişi hakkındaki bilgilere ve bazı somut durumlara ilişkin çok kısıtlı düzeyde sözcük dağarcığına sahiptir.
- Çok kısa bağlantısız, çoğunlukla önceden hazırlanmış anlatımları aramak, az bilinen sözcükleri söylemek ya da anlam sorunlarını kaldırmak için birçok araya gereksinim duyar.
- Tabelalarda, afişlerde ya da kataloglarda yer alan bildiği adları, sözcükleri tek tek ve çok basit tümceleri anlayabilir.
- Aile veya kişiler hakkında, çevre, mekân, meslekler gibi somut bilgi gerektiren şeyleri basit cümlelerle ve yavaş konuşulduğunda anlayabilir.
- Tanıdığı kişileri ve oturduğu çevreyi betimlemek için basit ve kalıplaşmış ifadeleri ve tümceleri kullanabilir.
- Doğrudan doğruya gerekli şeylerle ve çok iyi bildiğim konularda basit soruları sorabilir ve soruları yanıtlayabilir.
- Tatil selamları göndermek için kısa ve basit posta kartı yazabilir, otellerde, adları, adresleri, ulusal kimliği ve benzerlerini forma işleyebilir.
- Somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabilir.
- Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıştıracaktır. Karşısındaki kişiler yavan ve anlaşılır bir biçimde konuşur ve de yardımcı olurlarsa onlarla basit yoldan anlaşabilir.
- Sözcükleri ve sözcük kümelerini *ve, ya da, sonra* gibi basit bağlaçlarla bağlayabilir.
- Çok kısa kalıplaşmış ve çoğunlukla önceden ezberlenmiş anlatımları kullanabilir; ancak sözcük bulmak, az bilinen sözcükleri söyleyebilmek ve bildirişim kopukluklarını gidermek için sık sık ara verir.

Bu maddelere göre A1 seviyesindeki bir öğrencinin temel dil becerilerine yönelik hazırlanacak fıkra uygulama metinlerinin içeriğinde, maddi kültürel unsurlar somut, basit ve kısa bir anlatım bulunmalıdır. Daha çok kelime öğretimine uygun içerikteki fıkralar olmalıdır.

Seviyelere göre etkinlik olarak kullanılacak fıkra içerik ve çeşitleri;

- Nasrettin Hoca fıkralarının bazıları.
- Öğrenci fıkralarının bazıları
- Doktor fıkralarının bazıları
- Barınak-konut gibi mimari yapıları tanıtıcı nitelikte olan fıkralar
- İnsan adları(asıl adlar-soyadlar); yer, su, dağ, meydan, cadde, sokak, ev adlarını tanıtıcı nitelikte olan fıkralar
- Köy, kasaba, kent(yerleşim-yerleşim türleri) gibi alanları tanıtıcı nitelikte olan fıkralar
- Işık araç ve gereçleri(aydınlanma, ısınma) tanıtıcı nitelikte olan fıkralar
- Uçak, otobüs, taksi gibi taşıtları ve işlevlerini(kara-deniz-hava taşımacılığı) anlatan ve tanıtan fıkralar
- Zaman ve mesafe kavramlarını tanıtıcı nitelikte olan fıkralar
- Karşılama ve uğurlama gibi kalıp ifadeleri taşıyan fıkralar

Örnek Fıkralar:

- EK8: “ÇILDIRTAN ÇOCUK” adlı fıkra
- EK9: “PANTOLON” adlı fıkra
- EK10: “ŞEFFAF” adlı fıkra

34.2. A2 Seviyesi:

Bu seviyede olan öğrenciler için seçilen fıkraların kısa ve somut bilgiler taşıyor olmasına dikkat edilmelidir. Fıkralar A1 seviyesine göre daha “işlevsel” bir yaklaşımda olmalıdır. Tümevarım bir tutum ile fıkralar ile nesnelere ve kişileri tanıtıcı özelliğinin yanında “*Kim ne yapar ve hangi nesne ne işe yarar?*” sorularına yönelik fıkralar

seçilmelidir. Özellikle kelime anlamı, kişi ve nesne tanıtan bilgiler içeren fıkralar olması önemlidir.

AOÇM'e göre A2 seviyesindeki öğrenci;

- Somut günlük ihtiyaçlarla ilgili kısıtlı bir sözcük dağarcığına sahiptir.
- İnsanlar, yaşam ya da iş koşulları, gündelik işleri, hoşlandıkları veya hoşlanmadıkları şeyler vb. hakkında kısa ve art arda sıralanmış basit deyimler ve tümceler kullanarak basit betimlemeler yapabilir.
- Basit cümlelerle insanları, mekânları ve kendine ait olan şeyleri anlatabilir.
- Basit bir dille bir olay ve iş hakkında, planları, kararları, alışkanlıkları, günlük uğraşları(ailesi, yaşam şartları, insanlar, bulunduğu mekânlar, işi ya da eğitim deneyimleri) hakkında bilgi verebilir.
- Daha önce hazırlanmış duyuru niteliğindeki konuşmaları anlayabilir ve kendi yazabilir.
- “Ama”, “çünkü” ya da “fakat” gibi bağlaçları kullanarak bir dizi kolay deyim ve cümleleri yazabilir.
- Vücut dilini kullanarak kendini ifade edebilir.
- Anlaşılır bir dille ve yavaş konuşulduğunda(kişi, alışveriş, aile, iş ve yakın çevre hakkındaki derecede konuşulanları anlayabilir.
- Şehir planı veya dizin gibi listelerde belli başlı bilgileri bulabilir ve telefon rehberinden bir usta aramak gibi istenen bilgileri çıkarabilir.
- Sokak, lokantada, tren istasyonu veya iş yeri gibi kamuya açık yerlerde yol göstergeleri, tanzim işaretleri, tehlike işaretleri gibi gerekli işaret ve tabelaları anlayabilir.
- Olayların yazıldığı mektup, broşür ya da gazete makalesi gibi basit yazılı materyallerden belli başlı bilgileri bulabilir.
- Basit dille yazılmış kuralları okuyabilir.
- Somut günlük konulara ilişkin kısa metin ve ifadelerin ana anlatımı hakkında fikir edinebilir ve bilmediği sözcüklerin anlamlarını bağlamdan çıkartabilir.
- Basit, somut gereksinimleri karşılamak amacıyla, kişiye ait günlük olağan şeyleri, istekleri dile getirmek ve bunlar hakkında bilgi alabilmek için kısa ve alışlagelmiş dilsel araçları kullanabilir.

- Basit cümle kalıplarını kullanabilir ve ezberindeki cümleler kısa sözcük grupları ve konuşma formülleri yardımıyla kendisinin ve bir başkasının ne yaptığı, nelere sahip olduğu ve mekânlar gibi konular hakkında anlaşabilir.
- Günlük en basit temel durumlara yetecek kadar kısa ezbere bildiği deyimlerden oluşan kısıtlı bir dağarcığa sahiptir; olağan durumların dışında iletişim sık sık kesintiye uğrar ve anlaşmazlıklar ortaya çıkar.

Bu maddelere göre A2 seviyesindeki bir öğrencinin temel dil becerilerine yönelik hazırlanacak fıkra uygulama metinlerinin içeriğinde, maddi ve manevi kültürel unsurları somut, basit ve kısa bir anlatım bulunmalıdır.

Seviyelere göre etkinlik olarak kullanılacak fıkra içerik ve çeşitleri;

- Nasrettin Hoca günlük hayata uygun içerikteki fıkraları
- Avcı fıkralarının somut ve günlük kalıp ifadeleri taşıyan fıkra metinleri
- Cimri fıkralarının bazıları
- Yol, köprü, ibadethaneler, türbeler, mezarlar, çeşmeler vs. yapıların tanıtan ve işlevlerini içeren fıkralar
- Evlerin dış ve iç düzeni, fonksiyonları, adları, süslemelerini tanıtan ve işlevlerini konu edinen fıkralar
- Eğitim ve eğitimle ilgili kuruluşların işlevlerini içeren fıkralar
- Meslekleri tanıtan yapıdaki fıkralar
- Dayanışma ve yardımlaşmayı (özellikle komşuluk, arkadaşlık değer yargılarını kapsayan) içeren fıkralar
- Yöresel yemekleri tanıtan ve özel günlerdeki (bayram, düğün, cenaze vb.) kullanımlarını içeren fıkralar
- Besin elde etme, hazırlama, koruma durumları içeren fıkralar
- Hayvansal besinleri ve bitkisel besinleri tanıtıcı nitelikteki fıkralar
- Yöresel kıyafetleri tanıtıcı nitelikteki fıkralar
- Günlük yaşamla ilgili olan kalıp hareketleri canlandırma ve anlatabilmeye uygun olan fıkralar
- Ölçme, tartma, hesaplama birimleri; zaman ve mesafe kavramlarını tanıtan ve işlevlerini anlatan fıkralar

- Günlük yaşamda sürekli kullanılabilirliği olan deyim ve atasözlerini anlamlarıyla birlikte içeren fıkralar

Örnek fıkralar:

- EK11: “PALAVRANIN BU KADARI” adlı fıkra
- EK12: “SON NEFES” adlı fıkra
- EK13: “O KADAR AĞIR MIYMIŞ?” adlı fıkra
- EK14: “ALİŞİRSİN” adlı fıkra

34.3. B1 SEVİYESİ

Bu seviyede olan öğrenciler için seçilen fıkralar soyut ve somut anlamlı unsur ve değerlerin ayrımını verecek şekilde kurgulanmalı ve bu içerikte seçilmelidir. Fıkralar A1 ve A2 seviyelerine göre daha soyut yapıda olmalıdır. Maddi ve manevi kültür unsurlarının işlevlerini, tanıtımını daha detaylı ve soyut şekilde içeren fıkralar kullanılmalıdır.

AOÇM’e göre B1 seviyesindeki öğrenci;

- Günlük, iş veya meslekle ilgili alışagelmış ve karmaşık olmayan bir konuyla ilgili basit bilgileri anlayabilir; anlaşılır biçimde ve alışılmış bir aksan ile konuşulduğunda ana bildirim ve ayrıntılı bilgileri de anlayabilir.
- Genelde iş yaşamı, eğitim ve boş zamanlar gibi alışlagelmış ya da az alışlagelmış konularla karşılandığında ve iyice anlaşılır biçimde ölçünlü bir dil konuşulduğunda, ana hatlarıyla anlayabilir.
- Kısa hikâyeleri anlayabilir.
- Ölçünlü ve anlaşılır bir dil kullanıldığında genelde kendinin de bulunduğu bir ortamda yapılan uzun konuşmaları ana hatlarıyla izleyebilir.
- Kendi uzmanlık alanından alışlagelmış bir konu sade ve iyi yapılandırılmış şekilde sunulduğunda bildiri ve konuşmaları anlayabilir.
- Her gün kullanılan araç gereçlere ait kullanım talimatlarındaki gibi basit teknik bilgileri anlayabilir.

- Ayrıntılı yol tariflerini anlayabilir.
- Oldukça yavaş ve anlaşılır bir diller konuşulduğunda alışlagelmiş konularda sunulan radyo ve haberlerini ve basit ses kayıtlarını ana noktalarıyla anlayabilir.
- Anlaşılır şekilde yazılmış, gerekçelerle donatılmış metinlerin en önemli sonuçlarını algılayabilir.
- Alışlagelmiş konuları içeren karmaşık olmayan gazete makalelerini ana noktalarıyla kavrayabilir.
- Yazarların belirli tutumu ya da görüş notasını savunduğu, günlük soruları ele alan makale ve raporları okuyup anlayabilir.
- Mektup, bilgilendirme broşürü ve kısa resmî belgeler gibi basit günlük metinlerden önemli bilgileri bulabilir ve anlayabilir.
- Karmaşık olmayan, anlaşılır bir anlatımla yazılmış kullanım kılavuzlarını anlayabilir.
- Eylemlerin çoğunlukla resim ve etkinliklerle desteklendiği, anlaşılır ve kolay bir dilin kullanıldığı birçok filmi izleyebilir.
- İşlenen konuya aşınaysa bilmedi sözcüklerin anlamlarını bağlamdan çıkarabilir.
- Oldukça emin olarak alışlagelmiş günlük meselelerde ve ayrıca kendi ilgi alanından ya da meslek alanından başka konular hakkında anlaşabilir. Bilgi alışverişinde bulunabilir, inceleyip onaylayabilir.
- Film, kitap ve müzik gibi soyut kültürel konular hakkında düşüncelerini dile getirebilir.
- Zaman zaman kendini tam olarak ifade etmekte zorluk çekse de bir konuşmayı ya da tartışmayı sürdürebilir.
- Sürpriz, sevinç, üzüntü, ilgi ve ilgisizlik gibi duyguları dile getirebilir ve benzeri duygulara karşılık verebilir.
- Soyut ya da müzik veya film gibi kültürel konular hakkında düşüncelerini dile getirebilir. Neyin niçin sorun yarattığını açıklayabilir. Tartışmada başkalarının bakış açıları hakkında kısaca fikir yürütebilir.
- İnanıklarını ve görüşlerini, kabul ve ret ettiklerini kibarca dile getirebilir.

- Soyut ve somut konular hakkında bilgi ve düşüncelerini dile getirebilir; bilgileri gözden geçirip sorunları oldukça kesin bir şekilde açıklayabilir ve bunlara ilişkin sorular yöneltebilir.

Bu maddelere göre B1 seviyesindeki bir öğrencinin temel dil becerilerine yönelik hazırlanacak fıkra uygulama metinlerinin içeriğinde, maddi ve manevi kültürel unsurlar somut ve soyut değerler ile yoğunluğu artırılarak kullanılmalıdır. Aynı zaman da bu fıkralar soyut ve somut anlamlı unsur ve değerlerin ayırımını verecek şekilde kurgulanmalı ve değer yargılarının ağırlıklı olarak verildiği fıkralar, net ve daha somut unsurlarla desteklenen fıkralar olmalıdır. Kültürel değerlerin daha açık ifade edildiği fıkralar olmalıdır.

Seviyelere göre etkinlik olarak kullanılacak fıkra içerik ve çeşitleri;

- Gelin-Kaynana, karı-koca gibi (uygun içerikte), satıcı-müşteri vb. sosyal konuları içeren fıkralar
- Karagöz ve Hacivat fıkralarının bazıları
- Nasrettin Hoca fıkraları
- Aldar Köse fıkraları
- Halk ekonomisini içeren üretim ve tüketimle ilgili fıkralar
- Ekonomi türlerini içeren hayvancılık, tarım, avcılık konuları ile ilgili fıkralar
- Halk sanatları ve zanaatları içeren işleme, örme, dokuma, basma işlemleri; ağaç, taş, maden, toprak, cam, deri işleri; halk resmi gibi konularıyla ilgili fıkralar
- Kültürel giyim-kuşam çeşitlerini görselleştirmeye ve canlandırmaya uygun fıkralar
- Atasözleri, deyimleri, şiir, mani, tekerleme, alkış-kargış, türkü, hikâye, masal ve bilmece gibi halk edebiyatı ürünlerini içeren fıkralar
- Halk hekimliği, baytarlığı, halk meteorolojisini içeren halk bilgisiyle (hastalıklar, ilaçlar, hekimlik, ocak geleneğini, nazar değmesi/korunma yolları, kurşun dökme, uğurlu veya uğursuz durumlar gibi) ilgili konuları içeren fıkralar: Lokman Hekim fıkraları vb.

- Törenleri (doğum, ad verme, sünnet, asker uğurlaması, hacı gönderme/karşılama, düğün, ölü gömme, cenaze, dinî/millî bayramlar, adak, kurban, saç, yağmur duası, koç katımı, hıdırellez, kır gezintileri, yayla şenlikleri gibi) açıklayıcı ve tanıtıcı nitelikteki fıkralar
- Dinsel-büyüsel içerikli inançlar, işlemler: ziyaretler, yatırırlar, türbeler, mezarlar, fal, rüya gibi konuları içeren fıkralar
- Basit ve eleştiriden ziyade daha günlük durumu özetleyici nitelikte olan gazete, dergi fıkraları (uygun içerikte olmasına dikkat edilmelidir.)

Örnek fıkralar:

- EK15: “SOBADAĞI HİKMET” adlı fıkra
- EK16: “LOKMAN HEKİM VE HASTA” adlı fıkra
- EK17: “YA ONLARI BIRAK...” adlı fıkra
- EK18: “HASTA ZİYARETİ” adlı fıkra

34.4. B2 SEVİYESİ

Bu seviyede olan öğrenciler için seçilen fıkralar soyut ve somut anlamlı unsur ve değerlerin ayrımını verecek şekilde kurgulanmalı ve bu içerikte seçilmelidir. Bu seviye için seçilen fıkralar kültürel açıdan daha yoğun olan fıkralar olmalıdır. Maddi ve manevi kültür unsurlarının işlevlerini, tanıtımını daha detaylı ve soyut şekilde içeren fıkralar kullanılmalıdır. Karmaşık yapıları daha iyi kavrama yetisi gelişen öğrenci için fıkranın kısa ve öz anlatımdan ziyade daha uzun ve dönemsel, tarihsel, kültürel fıkra yapısında olmalıdır.

AOÇM’e göre B2 seviyesindeki öğrenci;

- Geniş çapta genel, bilimsel, mesleki ya da boş zamanları değerlendirici konular gündeme geldiğinde, dili akıcı, doğru ve etkin olarak kullanıp düşünceleri bağlantılı olarak ortaya koyabilir.
- Söyleyeceklerini iyi bir dil bilgisiyle anında anlatabilir.

- Olayların önemini ve deneyimleri kendi açısından vurgulayabilir ve bakış açılarını konuya ilişkin açıklamalar ve nedenler göstererek gerekçelendirilip savunabilir.
- Etrafta rahatsız edici gürültü olsa bile, ölçünlü bir dil kullanıldığında söyleneni ayrıntılarıyla anlayabilir.
- Herkesi ilgilendiren birçok konu hakkında yapılan uzun konuşmalara etkin olarak katılabilir. Yanlarında istemeden komik duruma düşmeksizin, onları şaşırtmadan ya da davranışlarını değiştirme zorunda bırakmaksızın, anadili konuşurlarıyla ilişkilerini sürdürebilir.
- Çeşitli yoğunluktaki duygularını dile getirebilir, olayların ve deneyimlerin kişisel önemini vurgulayabilir.
- Anadili konuşurları arasında geçen hararetli tartışmalara ayak uydurabilir. Düşünce ve fikirlerini tam olarak dile getirebilir, inandırıcı gerekçeler getirebilir ve başkalarının getirdiği karmaşık gerekçelere karşılık verebilir.
- Tartışmalarda kendi görüşlerini önemli açıklamalar, gerekçeler ve yorumlar getirerek savunabilir.
- Bir meseleyi ya da sorunu açık olarak ortaya koyabilir; nedenler ve sonuçlar hakkında tahmin yürütebilir, çeşitli yaklaşımların yarar ve zararlarını değerlendirebilir.
- Mektuplarında çeşitli yoğunluktaki duyguları ifade edebilir; olayların ve deneyimlerin kişisel önemini vurgulayabilir, yazışma arkadaşının bildiri ya da görüşlerini yorumlayabilir.
- Değişik kaynaklardan bilgi ve gerekçeleri de katıp değerlendirerek kendi ilgi alanından çeşitli konuları içeren anlaşılır ve ayrıntılı metinleri kaleme alabilir.
- Önemli noktaları uygun bir tarzda vurgulayarak, destekleyici ayrıntıları ekleyerek, sistematik olarak açıklığa kavuşturan bir deneme ya da rapor yazabilir.
- Değişik düşünceleri ve çözüm yollarını tartıp değerlendirebilir.
- Kendi ilgi alanından çeşitli konulara ilişkin açık ve ayrıntılı betimlemeleri kaleme alabilir. Bir film, kitap ya da tiyatro oyunu hakkında eleştiri yazabilir.

- Değişik düşünceleri belirterek, söz konusu yazım türünün gerektirdiği kuralları dikkate alarak anlaşılır, ayrıntılı, birbiriyle bağlantılı gerçek ya da hayali olaylar ve deneyimleri içeren betimlemeleri kaleme alabilir.
- Bir deneme yazısında veya raporda herhangi bir şeyi, zıt düşünceleri de göz önünde bulundurarak, çeşitli seçeneklerin yarar ve zararlarını belirterek açıklayabilir.
- Çeşitli kaynaklardan bilgi ve gerekçeleri birleştirerek ortaya koyabilir.
- Sözcük ve dilbilgisel eksiklerini telafi etmek için bir şeyi başka sözcükler kullanarak ve sözcük dizinlerini değiştirerek anlatabilir.
- Ölçünlü dil konuşulduğunda, içerik ve dil açısından, somut ve soyut konular hakkındaki karmaşık konuşmaları ana hatlarıyla anlayabilir. Kendi uzmanlık alanında yapılan tartışmaları da anlayabilir. Konuya biraz olsun alışık ve konuşma ya da görüşme süreci belirgin göstergelerle nitelendirilmişse uzun konuşmaları ve karmaşık tartışmaları izleyebilir.
- İçerik ve dil açısından karmaşık üniversite derslerini, konuşmaları, bülten ve başka akademik ya da meslekle ilgili sunumları ana hatlarıyla anlayabilir.
- Uzun ve karmaşık metinleri çabukça gözden geçirip önemli bilgileri bulabilir.

Bu maddelere göre B2 seviyesindeki bir öğrencinin temel dil becerilerine yönelik hazırlanacak fıkra uygulama metinlerinin içeriğinde, maddi ve manevi kültürel unsurlar somut ve soyut değerler ile yoğunluğu B1 seviyesine göre çok daha artırılarak kullanılmalıdır. Aynı zaman da bu fıkralar soyut ve karmaşık yapıları fıkralar kullanılmalı. Manevi değer yargılarının ağırlıklı olarak fıkralar verilmelidir. Kültürel değerlerin yoğun olarak verildiği uzun hikâye edilmiş fıkralar, eleştiri fıkraları, tarihsel ve dönemselsel konulu fıkralar tercih edilmelidir. Seçilen fıkralar dinî içerikli, ayrıştırıcı, kültüre zarar verecek içerikte olmamalıdır

Seviyelere göre etkinlik olarak kullanılacak fıkra içerik ve çeşitleri;

- B1 seviyesi için uygun görülen fıkralar (özellikle maddi ve manevi değerlerin yoğun olduğu fıkralar)
- Lokman Hekim fıkraları
- İncili Çavuş Fıkraları

- Aldar Köse fıkraları
- Kemine Fıkraları
- Eleştiri fıkraları
- Türk tarihini içeren fıkralar
- Dönemleri (örneğin Servet-i Fünûn...) anlatan fıkralar
- Memoratları içeren fıkralar

Örnek fıkralar:

- EK19: “SULTAN ABDÜLHAMİT’İN VEZİRLİK DUYURUSU” adlı fıkra
- EK20: “İSTANBUL’A DÖNÜŞ” adlı fıkra
- EK21: “UĞURLU SAAT!” adlı tarihi fıkra

34.5. C1 SEVİYESİ

Bu seviyede olan öğrenciler için seçilen fıkralar çok daha geniş yelpazeyi kapsamaktadır. Öğrenci tüm ağız özelliklerini taşıyan fıkraları, kültürü maddi ve manevi tüm yapısıyla yansıtan (ama kültürü en uygun yansıtan fıkralar olacak şekilde) tüm fıkra çeşitlerini anlayabilecek yetiye sahiptir. Ama daha çok akademik, bilimsel, sosyal-kültürel olayları, tarihi, dili, edebiyatı bir yabancı öğrenciye en uygun şekilde yansıtan fıkralar seçilmelidir. Türk kültürüne dair sosyo-kültürel, bilimsel ve tarihsel verilerin ağırlıkla verildiği seviye olmalıdır.

AOÇM’e göre C1 seviyesindeki öğrenci;

- B2 seviyesi için verilen tüm yeterlilikler
- Toplumsal hayat, iş hayatı ya da eğitim hayatında karşılaşılan geniş çapta, uzun, karmaşık metinleri anlayabilir ve doğrudan ya da örtük ifade edilen yaklaşım ve görüşlerin ince anlam farklılıklarını da kavrayabilir.
- Arada bir sözlük kullanarak her tür yazışmayı anlayabilir.
- Kendi uzmanlık alanı dışında olsa da, uzun ve karmaşık metinleri, zor bölümleri birkaç kere okuduğunda ayrıntılarıyla anlayabilir.

- Sinema filmlerini, özensiz günlük dil ya da argo ve birçok deyim içerse de anlayabilir.
- Zor kısımlarını birkaç kere okuma imkânına sahipse, kendi uzmanlık alanının dışında olsa da yeni cihazlara ya da yeni işlemlere ait uzun ve karmaşık talimatları ayrıntılarıyla anlayabilir.
- Bağlamdaki göstergeler, dilbilgisel ve sözlüksel işaretlerden görüş, ruh hali ve niyetlere ilişkin sonuçları çıkarır ve daha sonra olabilecekleri önceden sezinleyerek ona göre davranabilir.
- Pek zorlanmadan, anında ve akıcı olarak kendini ifade edebilir.
- Geniş bir sözcük dağarcığına sahiptir ve bilmediği sözcükler yerine hiçbir sorun yaşamadan başka sözcükler kullanabilir; nadiren bir sözcük aradığı belli olur ya da kaçınma stratejisi kullanır. Sadece kavram açısından zor olan konular gündeme geldiğinde doğal konuşma akışı engellenebilir.
- Özellikle alışık olmadığı bir aksan kullanıldığında; bazen ayrıntıları onaylatması gerekse de soyut, karmaşık ve tanımadığı teknik alanlara yönelik konular hakkında konuşulduğunda söylenenleri ayrıntılarıyla anlayabilir.
- Dili sosyal alanda etkin ve esnek olarak kullanabilir; bu, duyguları ifade etme, bir şeyi ima etme ve şaka yapma için de geçerlidir. Şaka yaparken, bir şeyi ima ederken, duygularını dile getirirken etkili ve esnek bir dil kullanabilir.
- Karmaşık grup tartışmalarını kolaylıkla takip edebilir ve soyut, karmaşık ve az alışılmış konular bile tartışıldığında katkıda bulunabilir.
- Karmaşık yorumlara anında, akıcı ve uygun olarak karşılık verebilir.
- Deyim ve atasözlerini, kalıp ifadeleri uygun durumlar karşılığında rahatça söyleyebilir.
- Uzun ve iddialı metinleri anlayabilir, özetleyebilir.
- Kapsamlı dil yeterliliğine sahiptir. Bu yüzden anlatmak istediklerini kendini kısıtlamadan açıkça ifade edebilir.
- Anlam farklılıklarını ifade edebilecek kadar çeşitli tonlama ve vurgulama.
- İçinde bolca özensiz bir dilin ya da belirli grup dillerinin kullanıldığı ve bolca deyimlerin geçtiği filmleri izleyebilir.
- Karmaşık durumları uygun bir sonuca bağlayabilir.

Bu maddelere göre C1 seviyesindeki bir öğrencinin temel dil becerilerine yönelik hazırlanacak fıkra uygulama metinlerinin içeriğinde, maddi ve manevi kültürel unsurlar somut ve soyut değerler yoğunluğunun olarak verilebilir. Türk kültürüne ait her konu ayrıntılarıyla uygun içeriklerle verilebilir.

Seviyelere göre etkinlik olarak kullanılacak fıkra içerik ve çeşitleri;

- B2 seviyesi için uygun görülen fıkralar
- Türk tarihini içeren fıkralar
- Türk dilini içeren fıkralar
- Türk edebiyatını içeren fıkralar
- Türk coğrafyası içeren fıkralar
- Türk tiyatrosu içeren fıkralar
- Sosyo-kültürel olayların (müsteşchen olanlar hariç) tümünü içeren fıkralar
- Eleştirel fıkralar
- Dönem Özelliklerini Yansıtan Fıkralar (Yahya Kemal-Ahmet Rasim-Süleyman Nazif)
- Temel fıkraları
- Ağız özellikleri taşıyan fıkralar(Erzurum fıkraları/Karadeniz fıkraları/Yörük fıkraları vb.)

Örnek fıkralar;

- EK22: “HATIR İÇİN” adlı fıkra
- EK23: “SAĞSAĞAN” adlı fıkra
- EK24: “ALNİMİN AKIYLA ÇIKTIM” adlı fıkra
- EK25: “FİKİR VERENLER FİKİR ÜRETENLER” adlı fıkra

35. Fıkralar temel dil becerilerine göre farklı etkinlikler içinde kullanılabilir yahut fikranın kendisi başlı başına bir etkinlik olarak sunulabilir. Bu etkinlikleri hazırlarken kültürel unsurları öne çıkarmalı ve bireyin hafızasında derin yer etmesine ve bunların Türk kültürü için önemli bir yerde olduğunu tüm beceriler içinde gizil ve açık bir mesaj olarak işlenmelidir. Temel dil becerilerine yönelik fıkraların uygulamaları:

Temel dil becerilerinden “Okuma-Anlama” olarak uygulama örneği:

Örnek Uygulama-Kulp Takmak

Hoca gençliğinde, **sabahın alaca karanlığında** bir bahçeye girer. Eline geçirdiği kavunu, karpuzu, havucu, şalgamı yanında getirdiği çuvala doldururken, bahçıvan **ansızın** Küçük Nasreddin'i yakalar. Nasreddin şaşırır. **Bahçıvan** ile aralarında şöyle bir diyalog geçer:

-Burada ne arasın?

-**Aksam ki dehşetli fırtına** beni buraya attı!

-Eeeee! Bunları kim kopardı?

-Fırtına beni **oradan oraya** attıkça, ben de her neye yapıştım ise **elimde kaldı**.

-Pekâlâ! Ya bunları çuvala kim doldurdu?

-Evet, gerçekten ben de onu düşünüyorum, ona bir **kulp takmaya** uğraşıyorum!

A) Doğruları (D), yanlışları (Y) ile işaretleyiniz.

	(D)	(Y)
1)Hoca sabahın alaca karanlığında bahçeye girdi.	()	()
2) Bahçenin sahibi Nasreddin Hocayı yakaladı.	()	()
3)Nasreddin Hoca'nın elinde çuval var.	()	()
4) Çuvalın içinde patates, domates ve havuç var.	()	()
5) Bahçıvan Nasreddin'i yakalar ve Nasreddin buna şaşır.	()	()

B) Metinde aşağıdaki ifadeler var ise (V), yok ise (Y) şikkını işaretleyiniz.

	(V)	(Y)
1)Akşamki fırtına Nasreddin'i bahçeye attı.	()	()
2) Çuvalı kim doldurdu?	()	()
3) “Kulp takmak” deyiminin anlamı.	()	()

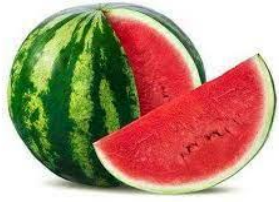
C) Metne göre cevaplayınız.

- 1) **Nasreddin Hoca'nın çuvalında ne var?**
 - a. Havuç, kavun, salatalık, biber.
 - b. Kavun, Karpuz, elma, armut.
 - c. Kavun, karpuz, havuç, şalgam.
- 2) **“Kulp takmak” deyiminin anlamı hangisidir?**
 - a. Bahane bulmak.
 - b. Başka bir mekâna gitmek.
 - c. Bir şeyi çok sevmek.

3) “Oradan oraya” aşağıdakilerden hangisiyle aynı anlamda kullanılmıştır?

- Okula gidiyorum.
- Okulum parkın içinde.
- Evden okula gidiyorum.

D) Metindeki nesnelerin isimlerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

E) Aşağıdaki ifadeleri uygun olan resimlerle eşleştiriniz.

Aksam

Bahçıvan

Düşünmek

Elinde kalmak

Koparmak

Sabahın alaca karanlığı

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1979). *Her Yöniyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. Ankara: TDK yayınları.
- AKTAŞ, Tahsin (2004). “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Selçuk Üniversitesi. S.12, ss. 45-58
- ALBAYRAK, Nurettin (2005). “Mizah(Halk Edebiyatı) ”, *TDV İslâm Ansiklopedisi 30*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- ALTUN, Erol (2019). *Güldür Güldür Fıkralar*. Ankara: Bilgi yayınevi.
- ALTUNEL, İbrahim (1990). “Anadolu Mahalli Fıkra Tipleri Üzerine Bir Araştırma (İnceleme ve Metinler)”. *Doktora Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- ARICA, A. Fuat (2018). “Eğitsel Yönleriyle Nasreddin Hoca Fıkraları: Bir İçerik Analizi.”, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.20, S.3, ss. 602-621
- ATLI, Sagıp (2020). *Türk Edebiyatında Karagöz Fıkraları*. Ankara: Dün Bugün Yarın yayınları.
- AYKAÇ, Nurullah (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihçesi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler”, *Turkish Studies*, 10(3), ss. 161-174
- AYKAÇ, Nurullah (2018). “Eğitim Sürecinde Mizah ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Mizahi Unsurlar”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(27), ss. 433-447
- BARIN, Erol (2003). “Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), ss. 311-317.

- BARIN, Erol (2004). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, S.1, ss. 19-30
- BARIN, Erol (2008). “Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Nasrettin Hoca Fıkralarının Yeri”, *Türk Yurdu*, Y.97, S.255.
- BAŞAR, Umut ve Burak Tüfekçioğlu (2020). *Göçmenlere Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel yayınları.
- BATUR, Suat (1998). *Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- BAYAT, A. Haydar (2000). *Türk Kültüründe Lokman Hekim*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- BAYRAKTAR, Zülfikar (2012). “Nasreddin Hoca ve Timur Konulu Fıkraların Gülmede Üstünlük Kuramı Açısından Değerlendirilmesi.”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.1/7, ss. 265-274
- BAYRAKTAR, Nesrin (2018). *Dil Bilimi*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- BERBER, Oktay (2009). “Türk Kültüründe Eğlence ve Birlik Unsuru Olarak Düğünler.”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(10), ss. 1-11.
- BERGSON, Henri (1990). *Gülme* (Çev. Ord. Prof. Mustafa Şekip Tunç). İstanbul: M.E.B. Yayınevi.
- BORATAV, Pertev Naili (1983). *Folklor ve Edebiyat II*. İstanbul: Adam yayıncılık.
- BORATAV, Pertev Naili (2014). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Bilgesu yayıncılık.
- BORATAV, Pertev Naili (2014). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: Isık yayınları.

- BÖLÜKBAŞ, Fatma ve Funda Keskin (2010). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarımındaki İşlevi”, *Turkish Studies*. 5(4), ss. 221-235.
- BULUT, Süleyman (2015). *Nüktedan(Yahya Kemal, Ahmet Rasim, Süleyman Nazif)*. İstanbul: Can Sanat Yayınları
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, Ebru K. Çakmak vd. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- ÇAKIR, Ramazan (2020). “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Alanında Hazırlanan Yedi İklim Kitap Setinin Anonim Türk Halk Edebiyatı Unsurları Açısından İncelenmesi”, *International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language*, 3(2), ss. 206-230.
- ÇELİK, Elif ve Ali Işık Aydemir (2018). “Türk Hamam Mimarisinin Yapısal ve Mekânsal Özellikleri.”, *Kent Akademisi*, C.11, S.2, ss. 274-281
- ÇETİNDAG SÜME, Gülda (2019). “Bütünlüğe Ulaşma Yolunda Nasreddin Hoca ve Eşeği.”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c.29, S.1, ss. 49-57.
- ÇİÇEKLER, Selman (2006). “Anadil (Türkçe) Öğretiminde Fıkra Metinlerinin Kullanılması”, *Yüksek Lisans Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2019). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihini Giriş*. Ankara: Akçağ yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2020). İbrahim Gümüş ve Özkul Çobanoğlu “Türk Halkbiliminin Tarihi” başlıklı sohbet:
<https://www.youtube.com/watch?v=K7E7vCsyCnI>
- DEMİR, Celal ve Mehmet Yapıcı (2007). “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C:IX, S:2, Aralık.

- DEMİR, Celal ve Erol Barın (2010). *Türk Dil Bilgisi I*. Ankara: Öncü Basımevi.
- DEMİRPOLAT, B. C. (2015). *Türkiye'nin Yabancı Dil Öğretimiyle İmtihanı Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Seta
- DOLUNAY, S. Kürşat (2013). "Ana Dili ve Ana Dil Terimleri", *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), ss. 32-37.
- DUMAN, Halûk Harun (2007). *Erzurum Fıkraları ve Meşhur Nüktedanlar*. İstanbul: Duyap Yayıncılık.
- DURBİLMEZ, Bayram (2013). "Halk Bilimi Araştırmalarının 100. Yılında: "Halk Bilimi" ile "Edebiyat"ın Ortak Alanları ve "Halk Edebiyatı" Üzerine Bir Değerlendirme.", *Millî Folklor*, 25(99), ss. 101-112
- DURMUŞ, İsmail (2005). "Mizah(Arap Edebiyatı)", *TDV İslam Ansiklopedisi 30*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- EAGLETON, Terry (2019). *Mizah* (Çev. Melih Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- ELÇİN, Şükrü (2013). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ yayınları.
- ELİOT, T.S. (1987). *Kültür Üzerine Düşünceler* (Çev. Sevim Kantarcıoğlu). Ankara: Mas Matbaacılık.
- ERGİN, Muharrem (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak basım.
- ERKURT, G. Şefik (2017). "Disiplinlerarasılığın Bağlamında Çeviribilim ve Kültür Biliminin Kuramsal Bağlantıları.", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(48), ss. 59-75.
- EPÇAÇAN, Cahit ve Erhan Akın (2019). *Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- FREUD, Sigmund (2011). *Bir Yanılsamanın Geleceği* (Çev. Aziz Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (2016). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.

- GÜN, Mesut (2015). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Veren Elemanların Adıyaman İli Çadır Kent Bölgesinde Türkçe Öğrenen Suriyeli Araplara Türk Kültürü Aktarımına İlişkin Görüşleri”, *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, C.5, ss. 119-138
- GÜNEY, Eflatun Cem (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı(Özellikleri, Sözlü Gelenekleri ve Yazılı Örnekleri)*. İstanbul: Devlet Kitapları.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1979). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- GÜZEL, Abdurrahman ve Ali Torun (2014). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜZEL, Abdurrahman ve Erol Barın (1016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İŞCAN, Adem (2011). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi”, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), ss. 29-36.
- İŞCAN, Adem ve Sami Baskın (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KAPLAN, Mehmet (2019). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh yayınları.
- KAFESOĞLU, İbrahim (2017). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken yayınları.
- KALFA, Mahir (2013). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı”, *Millî Folklor*, 25(97), ss. 167-177.
- KARADAĞ, Metin (2004). *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*. Ankara: Ürün yayınları.
- KESKİN, Ahmet (2019). *Folklor ve Disiplinlerarasılık*. Ankara: Akçağ yayınları.
- KILINÇ, Nurdan (2010). “Antalya Yöresi Yörük Fıkraları Üzerine Bir Araştırma.”, *Yüksek Lisans Tezi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi

- KIRAN, Bilgen (2020). “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/Journal of Social Sciences Institute*, s.15, ss. 170-189
- KOESTLER, Arthur (1997). *Mizah Yaratma Eylemi* (Çev. Sevinç-Özcan Kabakçioğlu). İstanbul: İris yayıncılık
- KORKMAZ, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK yayınları.
- KURT, Savaş ve Beyza (2015). “Türk Devlet Kültüründe Rüya.”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), ss. 239-246
- LAVENDA, Robert H. ve Emily A. Schultz (2019). *Kültürel Antropoloji Temel Kavramlar* (Çev. Dilek İşler ve Onur Hayırlı). Ankara: Doğu Batı yayınları.
- MALINOWSKI, Bronislaw (2016). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi* (Çev. Deniz Uludağ). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- MORREALL, John (1997). *Gülmeyi Ciddiye Almak* (Çev. Kubilay Aysever-Şenay Soyer). İstanbul: İris Yayıncılık.
- NESİN, Aziz (1973). *Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı*. İstanbul: Akbaba Yayınları.
- OKUR, Alparslan ve Funda Keskin (2013). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği”, *International Journal of Social Science*, 6(2), ss. 1619-1640.
- ORUÇ, Şerif (2016). “Türkçede Ana Dil ve Ana Dili”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, s.2(1), ss. 311-322, (<https://doi.org/10.20322/lt.15463>)
- ÖZBEK, Abdullah (2019). *Bir Eğitimci Olarak Nasreddin Hoca*. Ankara: Çizgi Kitapevi.
- ÖNCÜL, Kürşat ve Songül Çek (2017). *Türk Fıkra Kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- ÖNGÖREN, Ferit (1998). *Cumhuriyet'in 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ÖZDEMİR, Nebi (2017). *Kültür Bilimi ve Yönetimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- ÖZLEM, Doğan (2005). *Kültür Bilimleri ve Kültür Teorisi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- ÖZTÜRK, Hüseyin (1993). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1946). *Tarihe Mâl Olan Fıkralar, Nükteler*. İstanbul: Kenan Matbaası.
- PAULOS, John Allen (2003). *Matematik ve Mizah* (Çev. Tuncer Doğan). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- PİLANCI, Hülya (1998). *Çağdaş Eğitimde Halk Edebiyatının Kullanılması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- RİCHARDS, Jack C. and Richard Schmidt (2002). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistic*, Longman: Malaysia.
- SAĞIR, Mukim (2007). "Ana Dil Mi, Ana Dili Mi?", *Turkish Studies*, 2(2), ss. 540-544.
- SANDERS, Bary (2001). *Kahkahanın Zaferi* (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- SOL, Selma (2019). "Nasrettin Hoca Fıkralarında Yoksulluk Eleştirisi", *Folklor ve Edebiyat*, 25(97), ss. 55-70
- ŞAHİN, Murat (2019). "Kültür Değişmeleri ve Eğitim.", *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırma Dergisi*, C.5(s.3), ss. 458-466
- ŞAHHÜSEYİNOĞLU, H. Nedim (2015). *Anadolu Halk Kültüründe Fıkra-Nükte ve Mizah*. Ankara: Ürün Yayınları.

- ŞANLI, İsmet (2009). “Nasreddin Hoca Fıkralarında Kültürel Unsurlar”, *Dergi Park/Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), ss. 261-271
- TEZCAN, Mahmut (1978). “Kültür ve Eğitim İlişkileri”, *Eğitim ve Bilim*, 3(15).
- TEZCAN, Mahmut (1996). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Feryal Matbaa.
- TURAN, Şerafettin (2019). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Bilgi yayınevi.
- TURHAN, Mümtaz (2015). *Kültür Değişmeleri*. Ankara: Altınordu yayınları.
- TYLOR, Edward B. (1871). *Primitive Culture: Researches Into The Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art and Custom*. London: John Murray.
- UÇAK, Salih (2014). “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Nasrettin Hoca Fıkraları ve Halk Türkülerimizin Yeri”, *Büyük Türk Dil Kurultayı Bildiriler Kitabı: Bilkent Üniversitesi Yayınları*, ss. 218-223
- USTA, Çiğdem (2009). *Mizah Dilinin Gizemi*. Ankara: Akçağ yayınları.
- UYGUR, Mermi (1996). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- UYGUR, Mermi (2019). *Dilin Gücü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- VARDAR, Berke (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- YARDIMCI, Mehmet (2007). *Türk Destanlarında Tipler ve Motifler*. Ankara: Ürün Yayınları.
- YILDIRIM, Dursun (2016). *Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, Dursun (2016). *Türk Bitiği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

YILDIRIM, Ali (1996). “Disiplinlerarası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.12, ss. 89-94.

YILMAZ, Hüseyin (2015). “Sezai Karakoç’un Şiirlerinde Geçen Yılan ve Süt İmgelerini Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Okumak.”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S.6, ss. 279-310)

YILMAZ, Banu (2013). “Türk Hamam Kültüründe Peştamalin Yerin ve Teknik Özelliklerinin Günümüz Şartlarına Uyarlanması.”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, C.6, S.12, ss. 173-184

ZİYA GÖKALP (1976). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi

WEİN, Hermann (2019). *Felsefî Antropoloji* (Çev. İsmail Tunalı). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

En Güzel Fıkralar Antolojisi/1000 Fıkra:

[file:///C:/Users/Hp/Desktop/TEZ%C4%B0M/pdfler/1000%20f%C4%B1kra%20\(%20PDFDrive%20\).pdf](file:///C:/Users/Hp/Desktop/TEZ%C4%B0M/pdfler/1000%20f%C4%B1kra%20(%20PDFDrive%20).pdf)

EKLER¹⁰

EK1: “HAPI YUTMUŞ”

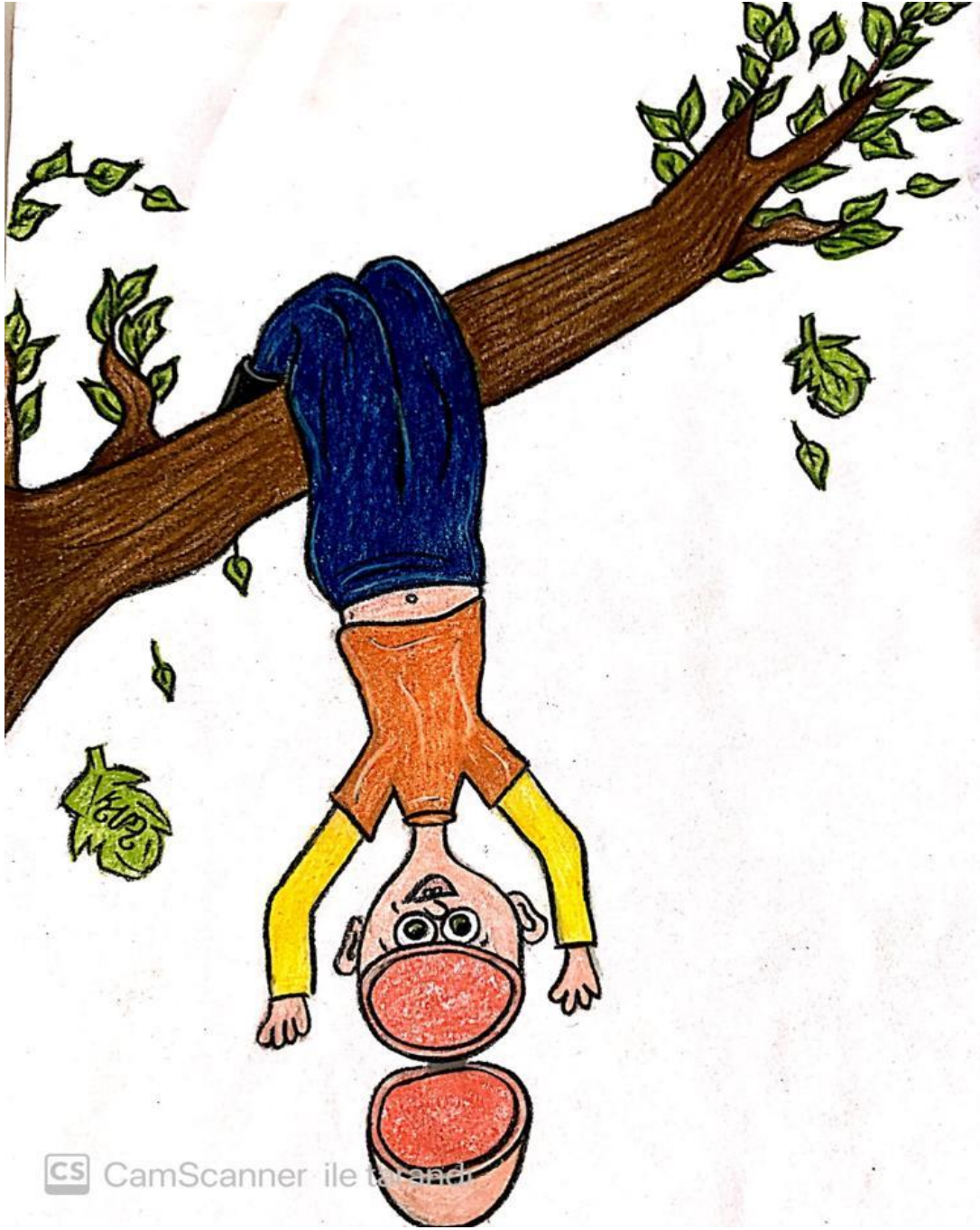
Acemi doktorun eline düşmüş bir hasta olmadık ilaçları denemişti. Günler geçmiş bir türlü sağlığına kavuşamamıştı. Kontrol muayenesine gelen hastaya doktor sordu:

-Nasıl iki gün önce verdiğim hapi yuttunuz mu?

Hasta:

-Doktor bey, ben zaten sizin elinize düştüğüm gün hapi yutmuştum.

¹⁰ Fıkralara uygun içerikte resimler hazırlayan: Kübra Nur Ak, doğum yılı: 1998, yaş:22, Bartın Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım(MYO) mezunu. Merkez/Bartın

EK2: “BOŞ KAFA”

Üniversitede bir tıp öğrencisi profesöre sordu:

- Sayın hocam! Baş-aşağı durduğum zaman, kan başıma toplanıyor değil
- Evet.
- Peki, ayakta durduğum zaman, neden kan ayaklarıma hücum etmiyor?
- Ayakların kafan gibi boş değil de ondan!

EK3: "TIP DİLİ"

Adam doktora dert yanıyormuş:

-Bildiğiniz gibi değil doktor bey! Hiç ayakta durmak gelmiyor içimden. Elime hiçbir iş almak istemiyorum. Sabahtan akşama kadar yan gelip yatmak istiyorum. Ne dersiniz, hastalığım sizce nedir acaba?

-Had safhada tembellik.

EK4: “KARMAKARIŞIK”

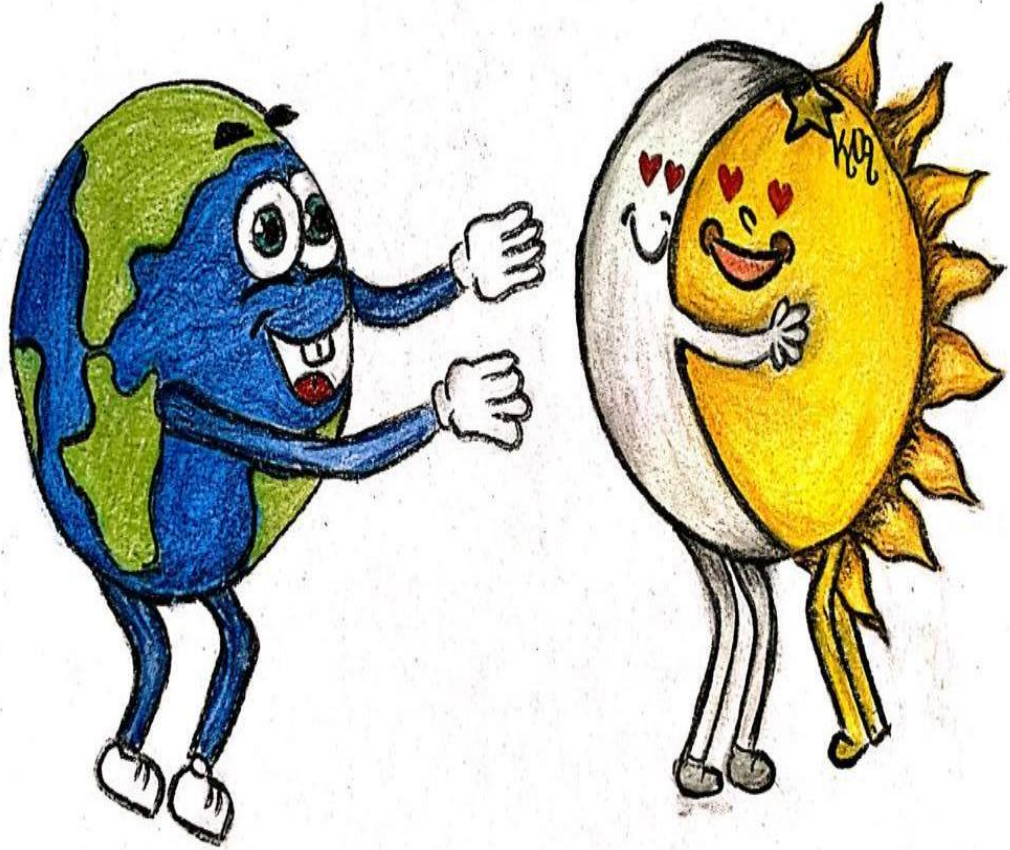
Öğretmen Ali’ye sormuş:

-Oğlum dünyanın şekli nasıldır? Daire mi? Elips mi?

Ali:

-Valla öğretmenim, o kadarını bilmiyorum ama babam dünyanın karmakarışık olduğunu söylemişti.

EK5: “GÜNEŞ TUTULMASI”

İlkokul öğrencilerine öğretmen güneş tutulmasını anlatır. Anlattıklarının anlaşılıp anlaşılmadığını görmek amacıyla Şaban'a bir soru sordu:

-Şaban söyle bakalım güneş ne zaman tutulur?

Şaban düşündü, yutkundu, bir şeyler söyleyecek oldu... Yardımcı olmak isteyen öğretmen el ve ayaklarıyla, ay ve dünyanın hareketlerini anlatmak istiyordu. Şaban, hatırlamış gibi başını sallayarak cevap verdi:

-Anladım öğretmenim. Dünya ile ay kovalamaca oynarken, ay güneşi yakalıyor, böylece de güneş tutulmuş oluyor.

EK6: "PASTA"

Öğretmen, iş bilgisi dersinde afacan Sabri'ye sormuş:

-Sabri, pastaların bayatlamaması için ne yaparsın?

-Yerim öğretmenim

EK7:”MISIR PATLAĞI”

Akıl hastanesindeki bütün deliler oldukları yerde durmadan zıplıyorlarmış. Doktor gelip delilere sormuş:

“Niye zıplıyorsunuz?”

Bir tanesi, “Biz mısır patlağımız” demiş.

Aralarından biri de köşede sırtüstü yatıyormuş.

Doktor yanına gidip sormuş:

“Sen de mi mısır patlağısın?”

“Evet.”

“Peki sen niye zıplamıyorsun?”

“Ben tavaya yapıştım.”(

EK8: A1-“ÇILDIRTAN ÇOCUK” adlı fıkra

Polis: “Nerede yaşıyorsun?”

Çocuk: “Ailemle.”

Polis: “Ailen nerde yaşıyor?”

Çocuk: “Benimle.”

Polis: “Siz hepiniz nerde yaşıyorsunuz?”

Çocuk: “Evde.”

Polis: “Eviniz nerde çocuğum?”

Çocuk: “Komşunun evinin yanında.”

Polis: “Komşunun evi nerede?”

Çocuk: “Söylesem inanmazsınız.”

Polis: “Söyle!”

Çocuk: “Bizim evin yanında(Altun, 2019: 112).”

EK9: A1-“PANTOLON” adlı fıkra

Öğretmen, çocuğa sormuş:

-Oğlum, elini pantolonun cebine attın ve on lira çıkarttın, sol cebinden de beş lira çıktı. Şimdi senin neyin(kaç liran) var?

Öğretmen, çocuğun “On beş liram var.” diye yanıtlamasını beklerken çocuk şöyle karşılık vermiş:

-Herhalde üzerimde başka birinin pantolonu var! (Altun, 2019: 9)

EK10: A1-“ŞEFFAF” adlı fıkra

Öğretmen sormuş:

“Söyle bakalım Ali. Şeffaf ne demektir?”

Ali dersine çalışmadığı için “Bilmiyorum” demiş.

Öğretmen hatırlatmak istemiş:

“Bir taraftan bakıldığında diğer tarafı görülebilen cisimlere şeffaf denir. Şimdi sen de bir örnek ver bakalım...”

Ali'nin **gözleri birden parlamış:**

“Buldum öğretmenim! Anahtar deliği...(Altun, 2029: 37)”

EK11: A2-“PALAVRANIN BU KADARI” adlı fıkra

Avcı anlatıyormuş:

-Çalılıkların arasında ilerlerken bir baktım 50 metre ötemde bir aslan...

-Eee ne yaptın?

-Yaklaşmasını bekledim... 20 metreye geldi, 10 metreye geldi...

-Eee...

-5 metre, 2 metre, 1 metre...

-Bas artık tetiğe...

-Bastım tetiğe.. Ama namluya kurşun koymayı unutmamış mıyım?

-Eee ne oldu sonra?

-Hiiiç aslan beni yedi!...

EK12: A2- “SON NEFES” adlı fıkra

Cimriliği ile tanınmış bir zengin ölmüş. Tanıyanlardan biri, arkadaşına:

-Haberin var mı, bu sabah saat yedide son nefesini verdi.

-İnanmam vallahi, o kimseye bir şeyini vermez.

EK13: A2-A“O KADAR AĞIR MIYMIŞ?” adlı fıkra

Adamın biri uzun zamandır görüşmediği bir arkadaşına ayaküstü anlatıyordu:

-Sorma birader bir ameliyat geçirdim, apandisitim alındı, Allah seni inandırсын tam yirmi kilo verdim.

-Vay canına! Apandis denilen şeyin bu kadar ağır olduğunu kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi!

EK14: A2-“ALİŞİRSİN” adlı fıkra

Adamın birisi, babasından kalan mirası, har vurup harman savurur. Eline geçen büyük serveti az zamanda, etrafını saran dalkavuklarla yiyip bitirir. Bir gün bu mirasyedi Nasrettin Hoca'ya gelir:

-“Aman Hocam!.. Elimde avucumda on para kalmadı. Nerede ise dileneceğim. Derdime bir çare bul!” diye yalvarır.

Hoca bir müddet düşündükten sonra:

-“Merak etme evlat! Yakında bu dertten kurtulursun.” der.

Mirasyedi bu söze çok sevinir ve heyecanla:

-“Aman Hocam, yakında yine zengin mi olacağım?” diye haykırır.

Hoca da sakın bir tavırla:

-Hayır evlat, hayır! Züğürtlüğe alışacaksın(Özbek, 2019: 329)!

EK15: B1-“SOBADAKİ HİKMET” adlı fıkra

Fizikçi, matematikçi, kimyacı, jeolog ve antropologdan oluşan bir heyet bir araştırma için araziye çıkmışlar. Birden yağmur bastırmış. Hemen yakındaki bir çiftlik evine sığınmışlar. Ev sahibi bunlara bir şeyler ikram etmek için yanlarından ayrılmış. Hepsinin dikkati soba üzerinde toplanmış. Bir dizi taşın üstüne yerleştirilen soba, yerden 1 metre kadar yukardaymış. Sobanın niçin böyle kurulmuş olabileceğine dair bir tartışma başlamış. Kimyacı, “Adam sobayı yükselterek aktivasyon enerjisini düşürmüş, böylece daha kolay yakmayı amaçlamış.”; fizikçi, “Adam sobayı yükselterek konveksiyon yoluyla odanın daha kısa sürede ısınmasını sağlamak istemiş.”; jeolog, “Burası tektonik hareketlilik bölgesi olduğundan herhangi bir deprem anında sobanın taşların üzerine yıkılmasını sağlayarak yangın olasılığını azaltmayı amaçlamış.”; matematikçi, “Sobayı odanın geometrik merkezine kurmuş, böylece de odanın düzgün bir şekilde ısınmasını sağlamış.”; antropolog, “Adam ilkel topluluklarda görülen ateşe tapmanın daha hafif biçimi olan ateşe saygı nedeniyle sobayı yukarıya kurmuş.” diye yorumlar yapmışlar. Bu sırada ev sahibi içeri girmiş, ona sobanın yukarda olmasının nedenini sormuşlar. Adam yanıtlamış: “Boru yetmedi.” (Altun, 2029: 5).

EK16: B1-“LOKMAN HEKİM VE HASTA” adlı fıkra

Bütün vücudu çıbanlarla dolan biri tedavilerden fayda görmeyince Lokman Hekim'e gitmiş. Lokman, "Senin derdinin çaresi yok" demiş. Çaresiz kalan hasta kendini öldürmeye karar vermiş. Mezarlıktan geçerken kapağı açık bir mezarın içine girip uzanacağı sırada çürümüş bir yılan görmüş. Ölmek arzusuyla yılanı yemiş ve kendinden geçmiş. Uyandığında iyileşmiş. Şehre döndüğünde Lokman Hekim'e giderken onu uzaktan gören Lokman, "Yılanı yedin iyileştin" demiş. Adam da "Madem çareyi biliyordun neden söylemedin" deyince, "O zaman sana mezardaki yılanı ye deseydim, yemezdin" demiş (Bayat, 2000: 35).

EK17: B1-“YA ONLARI BIRAK...” adlı fıkra

Hacivat’ı İstanbul’a çağırılmışlardı. Gitmeye karar verdiği zaman kahvede Karagöz’e rastlayarak yanına oturdu:

-Karagöz’üm, biliyorsun ya beni İstanbul’a çağırdılar.

-Evet, duydum. Gidiyorsun demek ki! Allah selâmet versin.

Hacivat:

-Evet, gideceğim amma dedi. Acaba çoluğu çocuğu da beraber götürüyüm mi diye düşünüyorum. Götürsem üzüntülü olacak.

- Üzüntülü olacaksa götürme birader.

-Öyle amma gitmeyi pek istiyorlar da kıramayacağım.

-Öyle ise götür.

-Götüreyim amma çocuklarla seyahatin ne demek olduğunu bilirsin!

-Doğru, zordur. Götürme bari.

-Götürmeyeyim amma burada onları kime emanet edeceğim?

-Sahi, öyleyse götür.

-Pek güzel. Götüreyim fakat havalar gidiyor yolda hastalanıverirlerse!

-Evet, o halde götürme.

-Biryandan da düşünüyorum ki hastalanırlarsa hekim yok değil ya.

-Öyleyse götür.

-Evet ama!

Karagöz, Hacivat’ın lafını kesti:

-O halde bırak.

-Fakat...

-Götür.

-Lâkin...

-Bırak.

-Ama canım...

Karagöz nihayet patladı:

-Ulan kerata, Allah’ını seversen ya onları bırak yahut da benim yakamı bırak (Atlı, 2020: 349-350).

EK18: B1-“HASTA ZİYARETİ” adlı fıkra

Bir gün Nasrettin Hoca hastalanır. Komşuları kendisini yoklamaya gelirler. Fakat birazca fazlaca otururlar. Hocanın bundan pek canı sıkılır. Nihayet çıkıp giderken:

-“Hoca Efendi, bir emriniz, bir vasiyetiniz var mı?” diye sorarlar. Hoca da:

-“Evet, size gayet mühim bir vasiyetim var: Bir hastanın ziyaretine gittiğiniz zaman, onun canını sıkacak kadar, yanında fazla oturmayınız!” der (Özbek, 2019: 331).

EK19: B2-“SULTAN ABDÜLHAMİT’İN VEZİRLİK DUYURUSU”¹¹ adlı fıkra

Sultan Abdülhamit vezirlik duyurursa bulunur. Tellağı ile halkına “*Her kim ki gele, sınavımı geçse, ona vezirlik vereyim. Sınavımı geçemeyene gerekeni yaparım.*” diye duyurur. On yarı akıllı, on deli bu işi kabul eder ve sınava tabi tutulur.

Padişah tanınmamak için tedbirli kıyafetini giyinip, birinci yarışmacı ile sokağa çıkar halkın arasına katılır. Yürürlerken karşılarına bir dere çıkıyor ve derenin önünde bir terzi vardır. Bu terzi diktiği bütün bezleri, çaputları suyun içerisinde çitiliyor. Bunu gören padişah:

-“Selamünaleyküm.” der.

Terzi:

-“Aleyküm selam, ey serdar-ı cihan.” diyerek karşılık verir.

Vezir adayı olan adam terzinin ona selam veren kişinin daha arkasını bile dönmeden padişah olduğunu nasıl anladı diye iç geçirir ve şaşırır.

O sırada padişah terziye:

-Altılar(6'larda) ne yaptın?

Terzi:

-Altiya altı kattım yine de karnım doymadı.

Padişah:

-Peki, geceleri hiç uykudan kalkmadın mı?

Terzi:

-Kalktım ama başkasına yaradı.

Padişah:

-Peki, sana kaz göndersem yolar mısın?

Terzi:

-Hem de ciyaklatmadan...

Padişah ve vezir adayı oracıktan çekip ayrılıyor. Padişah vezir adayına:

-Bir şey anladın mı?

Vezir adayı:

-Padişahım hiçbir şey anlamadım.

¹¹ Bu fıkra Monsta Akademi/05.12.2020-01.06.2021 tarihlerine ait “Masal Anlatıcılığı ve Terapisi” adlı dersin notlarından.

Padişah:

-“İyice düşün. Yarına kadar anlamazsan kellen gidecek anlarsan da vezir olacaksın. Haydi bakalım.” der.

Padişahın söylediklerinden korkan vezir adayı padişahı atını bindirir, saraya götürdükten hemen sonra atıyla koştura koştura terzinin yanına geri gelir. Vezir adayı terziye:

-Hemen söyle ne konuştunuz. Ben hiçbir şey anlamadım.

Terzi:

-Öyle bedava olmaz. 1 kese altınını alırım senin.

Vezir adayı kelle gideceğine 1 kese altın gitsin diye düşünür ve “Sen yeter ki anlat!” diyerek hemen çıkartıp terziye 1 kese altını verir.

Terzi:

-Padişah bana 6’larda ne yaptığımı sordu. Bu demek oluyor ki, 6 ay yaz dururken neden 6 ay kışta çalışıyorsun? Ben de ona yanıt verdim ve dedim ki, 6 ay yaz çalıştım, 6 ay kış çalıştım ama yine karnımı doyuramadım.

Vezir adayı bunu öğrenir ve der ki:

-Peki, sonraki soru neydi?

Terzi:

-Öyle bedava olmaz.

Vezir adayı:

-Ne istersin?

Terzi:

-“1 kese altın daha isterim.” der. Vezir adayı şaşkın ama mecburiyetten 1 kese altını da bulup, getirir ve terziye verir.

Altınları alan terzi:

-Padişah bana geceleri kalkıp kalmadığımı sordu. Yani çocuğun olmadı mı, geceleri seni uyandırmadı mı, diye sordu. Ben de dedim ki, geceleri kalktım ama ellere yaradı. Yani kız çocuğum oldu, evlendi, el aldı gitti.

Vezir adayı:

-“Hııı anladım.” der ve 1 kese altın daha verir üçüncü soruyu sorar.

Elindeki 3 kese altını vezir adayına gösteren terzi:

-“Yahu zaten anlamış olman lazım.” der.

EK20: B2-“İSTANBUL’A DÖNÜŞ” adlı fıkra

Milletvekili olduğu günlerde, Yahya Kemal’e sormuşlar:

“Üstat, Ankara’nın nesini beğeniyorsunuz?”

Yahya Kemal hiç duraksamadan cevap vermiş:

“İstanbul’a dönüşünü!” (Bulut, 2015: 16)

EK21: B2-“UĞURLU SAAT!” adlı tarihi fıkra

Birinci Ahmet devrinin Sadrazamlarından derviş paşa Civan Bey diye tanınmış olan kardeşini Eğirboz sancak beyi yaptı. Aynı zamanda kendi sancağından başka, İnebahtı, Karlılı sancaklarının da vergi defterlerini yazmaya memur etti. Civan Bey, bir gün, kâtip sıfatı ile yanında bulunan tarihçi Peçevi İbrahim Efendiye koynundan saatini çıkarıp göstererek:

-“Saate, vukufunuz vardır, gerek!” dedi.

O zamana kadar daha iyi bir saat görmemiş olan İbrahim Efendi methedince Bey:

“Ama bunun bir macerası vardır anlatayım!” diyerek şu tafsilâtı verdi:

-Bunu Murat Han asrında bir usta saatçi varmış. Kapı ağası Gazanfer Ağa için yapmış. Hatta mücevherlerini kendisi vermiş. Gazanfer Ağa idam edilince cellat boynundan çıkarıp satmış. Sonra Tırnakçı Hasan Paşaya geçmiş, o da idam olunca cellat almış ve satmış. Ondan Kasım Paşaya geçmiş. Bu da idam edildikten sonra kardeşim cellatlardan satın almış. Bu tarafa gider olduğumuzda duyunca “gemide lazımdır” diye verdi.

Peçevi elinde bulunan saati hemen vermekle beraber:

-“Böyle uğursuzu, adam düşmanına bile verir mi?” dedi.

Civan Bey hemen bir çekiç getirtti. Mücevherlerini ayırıp, saati parçaladı. Çarklarını denize attı! Derviş Paşa saati kardeşine vermekle beraber uğursuzluğundan kurtulamamış olmalı ki idam edildi! (Pakalın, 1946: 21)

EK22: C1-“HATIR İÇİN” adlı fıkra

Karagöz’ün canciğer dostlarından kitapçı Mübarek Efendi isminde biri varmış. Eski adamlar güçlü kuvvetli oldukları halde hem çok hem vakitsiz yiyip daima midelerini bozdukları için yaşları biraz ilerleyince hastalanırlar. Mübarek Efendi de meşhur şikemperverlerden olduğu için günün birinde tehlikeli surette hastalanmış, yatağa serilmiş. Hekimler şiddetli bir perhiz tavsiye etmişler. Bir hafta kadar sade sütle et suyuna yatan Mübarek Efendi kendine gelmiş. Canı yine yavaş yavaş güzel yemekler çekmeye başlamış. Tam bu sırada bir gün evdekiler nefis bir patlıcan dolması yapmışlar. Soğanlı, baharatlı dolmanın kokusu burcu burcu gelip iştahasını depreştirirken elinde bir dolma ile büyük kızı içeri girmiş:

-Kuzum baba, demiş. Sensiz billahi boğazımdan geçmedi, bir dolmadan ne çıkar, haydi hatırım için ye.

Zaten canı çekmekle beraber hekimin şiddetli emrini hatırlayan Mübarek Efendi biraz yutkunmakla beraber dolmayı görmemek için gözlerini kapamış:

-Nasıl olur, demiş. Hekim yasak etti.

- Aman baba ne tuhafsin bir dolmadan ne çıkar. Hekim söyleyeli bir hafta oldu.

Zaten kanmaya teşne olan Mübarek Efendi, dayanamamış dolmayı almış afiyetle yemiş. Derken küçük kızı elinde bir dolma, damlamış.

- Benim hatırım yok mu baba, haydi bunu da benim elimden ye! (155)

Bir kere ok yaydan çıkmış. Küçük kızın dolmasını da yemiş. Nihayet karısını seçip getirerek:

-Kuzum efendi, haydi bunu da benim hatırım için ye, diye ağzına verdi bir dolmayı da afiyetle hatır için yemiş, yatmış.

İki saate varmamış müthiş sancılar içerisinde, alı al, moru mor feryada başlayan Mübarek Efendi’ye hemen hekimi çağırmışlar. Harareti artıp rengi uçan Mübarek Efendi hekimi beklerken hastalığını haber alıp hatır sormaya gelen Karagöz’ü görünce:

-Gel komşu gel, demiş. Fena oluyorum.

-Aman mübarek efendi, ne oluyorsun!

Zavallı Mübarek Efendi şiddetli kalp çarpıntılarını içinde hatır için yediği dolmalara hatırlayıp cevap vermiş:

-Ne olacak Çelebi, demiş. Hatır için ölüyorum işte! (Atlı, 2020: 321)

EK23: C1-“SAGSAĞAN” adlı fıkra

Erzurum’un dağlık kesimlerinden bir köy ağası, hacca gitmeye niyet eder. Ev halkı ve akrabaları ile vedalaştıktan sonra kutsal topraklara ulaşır. Diğer hac farizalarını yerine getirdikten sonra, sıra kurban kesme faslına gelir. Hayvan pazarında dolaşan Heso Ağa, Ömründe hiç görmediği devenin de kurban olabileceğini öğrenince şaşırır. Yıllarca kurban olarak inek, koyun, koç kesmiştir. Bir de deve keseyim diye kararını verir. Deveciyle pazarlık yapar ve orada bulunan en vahşi ve en haşin deveyi satın alır. Kurban etmek için Arafat dağına gitmesi gerekmektedir. Mesafenin uzaklığını düşünerek, oraya kadar deveye binmek ister. Devecinin de yardımı ile bu işi başarır.

Ancak daha önce hiç deveye binmediği için kısa zaman sonra hayvanın idaresini kaybeder. Deli deve alıp başını çöle doğru koşmaya başlar. Heso Ağa “dur, çüş” demesine rağmen deveyi bir türlü durduramaz. Bu arada yuları da elinden kaybedince işler iyice sarpa sarar. Deve saatlerce yol aldıktan sonra çölün ortasında hiç kimsenin bulunmadığı bir yere gelir. Heso Ağa artık çok zor durumda olduğunu, işin çıkmaza girdiğini görür. Hiç olmazsa yakınlarıma bir haber göndereyim diye düşünür. Başını kaldırır ki yukarıdan bir saksığan geçmektedir. Bunun üzerine ellerini havaya kaldırır ve saksığana şöyle seslenir:

Ey saksığan, saksığan.

Kurban olam bağran bağırsağın.

Eğer bizim ele gidersen,

Bizim elde var bir arsa,

Arsada var bir gapı,

Gapıda var bir helga,

Sen helgayi çelga,

Çıhar bir fistani sari, o benim gari.

Çıhar bıyığı gaba, o benim beba;

Çıhar elinden dana, o benim ana,

Çıhar elinde taş, o benim gardaş.

Vallah dersen ki Hesso binmiş eğri büyri bir merete

Gidiyor gıyamete... Yan gelir, yan gelmez... (Duman, 2007: 7)

EK24: C1-“ALNIMIN AKIYLA ÇIKTIM” adlı fıkra

Yörük beyi sürüsü için bir çoban tutar ve sürüsünü ona emanet eder. Aradan zaman geçtikten sonra çobanı hesap için çağırır. Fakat çoban koca sürüden elinde bir tane post deriyle geri gelir. Yörük:

-Anlat bakalım ne yaptın diye sorunca çoban:

“Yağmur yağdı gök çatladı

Yetmiş ikisinin ödü patladı

Önden gitti baş toklu

Arkadan gitti beş toklu

Onunu verdim kasaba

Onunu katma hesaba

Kurt kaptı birisini

İşte birsinin de derisi

Onu da sana getirdim” der. Bunun üzerine yörük sinirinden yoğurt çanağını çobanın suratına çarpar. Bunun üzerine çoban da:

-Çok şükür bundan da alnımın akıyla çıktım, der (Kılınç, 2010: 118).

EK25: C1-“FİKİR VERENLER FİKİR ÜRETENLER” adlı fıkra

Bir toplantıda şiiirden konuşulurken herkes kendi beğendiği şiiir akımından, övgüyle söz etmeye başlar. Sembolizm, Romantizm, Realizm derken Yahya Kemal’in konuşmalara katılmadığı görülür. Orada bulunanlardan biri, Yahya Kemal’i konuşturmak için, “Üstat, senin şiiirin bu akımlardan hangisine giriyor?” diye sorar.

Yahya Kemal, “Hiçbirine!” der.

Toplantıdakiler şaşkınlıkla:

“Olur mu canım,” derler, “öyleyse sizinkiler şiiir değil!”

Derin bir, “Ahhhh!” çeken Yahya Kemal, şu cevabı verir:

“Fikir verenlerimizin yarısı kadar fikir üretenlerimiz olsaydı, işimiz çok daha kolay olurdu.” (Bulut, 2015: 17)